



היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת תרומה תשפ"ה



היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

והא. מילתא דלקיטת קשוואן; ר"ע מר' יהושע נמר לה. בתמיהה קינפו. ארבעה עמודים וכילה פרוסה עליהם בדאמרי' בסוכה (דף י). לחלוץ תפילין. של אביו דקסבר שבת לא זמן תפילין הוא ואסור להניחן שמו יצא בהן לרשות הרבים: שדעתו של אבא נמרפה. וקרוך הוא למוט שאילו היתה דעתו מיושבת היה חולץ תפיליו: איסור סקילה. הדלקת הנר והשמנת

לחלוץ תפילין. פ"ה של ר' אליעזר א"ע: דלא היה ר"א זז ממקום אחר כדי ליה איסור שבות דכל שאסור חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר וה"ה אפי' יושב במקום א' אסור: ה"אך מניחין איסור סקילה. משמע מדמליקין ואחר כך חולצין וקשה דברפק במה מדמליקין (שבת דף וטו) משמע איפכא דתניא שלישיית

הדלקת את הנר דברי רבי נתן ר' יהודה אומר שלישיית לחלוץ תפילין פ"ה התם ומדליק ברביעית ואין לומר ומדליק בשניה מדאקמר התם בתר גיה שיש להדליק במאן לא כר' נתן ולא כרבי יהודה הנשיא וגם אין לומר שמדליק בשלישיית דה"ק שלישיית אף לחלוץ תפילין ולהלום מדליק ברישא מדאקמר התם שלישיית להדליק וקשה להו' כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא ועוד דוק אטו הורוקנוט לא ידע מנחגו וי"ל דהאי תפילין ברישא אלא שבאנתה שעת איחורו להדליק מפני שהיו טרוחין בחוליו ולכך היה גורע בה: ומההרתן במה שהו. פ"ה דנחלקו לענין טבילה בנקרעו אי חוצץ פ"ה שבתוכו או לא והביאי לא אשכחן פלוגתא אלא בפ' כ"ג דבליים תנן הכדור והאימוס והקמיע ותפילין שנקרעו הנוגע בהן טמא במה שבתוכו טהור וטבילתו א"כ תוכו חשוב חיבור ותניא בתוספתא ר' יהושע ב"ק אומר משום ר' אליעזר אף מטבילין כמו שהו אלמא מדלא חיץ טבילה ש"מ דהוי חיבור. ה"ה (ט) ליכא דמשום שרש טעם ויקרא דרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצות:

והא, רבי עקיבא מרבי יהושע גמיר לה? והתניא, כשחלה רבי אליעזר, ונקנסו רבי עקיבא והבביו לבקריו, הוא יושב בפנינוף שלו, והו' יושבין פטרקלון שלו. ואותו היום ערב שבת היתה, ונקנס הורקנוס בגו לחלוץ תפיליו, גער בו ויצא בגופה. אמר להו' לחביריו, כמדומה אני שדעתו של אבא נמרפה. אמר להו', דעתו ודעת אמו נמרפה. היאך מניחין איסור סקילה, ועוסקין באיסור שבות. פון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו, ונקנסו לשבו לפניו מרחוק ארבע אמות. אמר להו', קמה פאתם. אמרו לו, ללמוד תורה באנן. אמר להו', ועד עכשיו קמה לא פאתם. אמרו לו, לא היה לנו פנאי. אמר להו', תמיהה אני אם ימותו מיתת עצמן. אמר לו רבי עקיבא, שלי מהו. אמר לו, שלך קשה משלחן. נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו, אמר, אוי לכם שתי זרועותי, שהן כשתי ספרי תורה שנגללין. הרבה תורה למדתי, והרבה תורה לימדתי. הרבה תורה למדתי, ולא הסרתי מרבותי, אפילו כגלגל המלקק מן הים. לפי חכמתם שהיתה גדולה אין למוט עולה לחסרם ולקבל מהם חכמה אלא אמר ככלל המלקק מן הים וכן תלמידי לא חסרוני ולא קבלו מחכמתי לחסר את יתרון חכמתי מהם אפי' כמו שבחסר המכחול בשפופרת כטבול אחו: ולא חסרתי. כלומר לא חסרתיים מחכמתם ממה שהיו מתחילה גדולים יותר ממני וגם עתה גדולים הם ממני לפי שלא למדתי מחכמתם כי אם מעט מהם: ושפופרת קנה שנתחב בה כחול קיסס של עץ או של כסף שנתחב בה מכחול בתוכו ומטבלו בכחול ומציאו: כבחרת ענה. בחלכות מראות נגיעים: בנימיעת קשוואים. הלכות מיני כשפים שעל ידיהם נתמלא כל השדה קשוואים: אמרו לו הכדור והאימוס וכו'. כדור פלוטי"ה מחופה עור ומלאה מתוכו צמר של איל ברוחן וכן אימוס שלהם של עור היה כעור וכו' ונעל וממולא מתוכו שער פני תפילין וכו' ועוד עושין המנעלים כמו שעושין הרצענין שלנו בדפוס של עץ: הקמיע. של עור וממולא מתוכו ותלאוהו בצואר לנוי: משקולת קטנה. כעין אונקיא שעושין משפורת מחפצין אותה בעור כדי שלא תחסר אבל משקולת גדולה אין דרכה לחפזתה בעור: וצדור המרגלית. תופרין המרגלית בעור ותולקין אותו בצואר בהמה לרפואה: מהו. לפי שחלוקין באלו רבי אליעזר וחכמים סדרו טהרות (כלים פכ"ג) וחכמים אומרים אינן מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקבל טומאה אלא אם כן יש לו בית קיבול דהא איתקש לשק ויהי הואיל וקבולן נעשית למלאותן מלוי בתוכו עולמית

הדרן עלך ארבע מיתות
והא היה אדם ששואלני בהן דבר מעולם. ולא עוד, אלא שאני שונה שלש מאות הלכות, ואמרו לי שלשית אלפים הלכות, בנימיעת קשוואין, ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם, הוין מעקיבא בן יוסף. פעם אחת, אני והוא מהלכין היינו בדרך, אמר לי, רבי למדיני בנימיעת קשוואין. אמרתי דבר אחר, נתמלאה כל השדה קשוואין. אמר לי, רבי למדתי בנימיעת קשוואין, אמרתי דבר אחר, נתקבצו כולן למקום אחר. אמרו לו, הפדור והאימוס והקמיע, וצדור המרגלית, ומשקולת קטנה, מהו. אמר להו', הן קמאיא, וההרתן במה שהו. מנגלל שעל גבי האימוס, מהו. אמר להו', הוא טהור. ויצאה נשמתו כשהרהר. עמד רבי יהושע על רגליו ואמר, הותר הנהר הנהר. הנהר. פגע בו רבי עקיבא, מן קיסרי ללוד, היה מפה בכשרו עד שדמו שותת לארץ. פתח עליו בשורה ואמר, אבי רבי ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצות. אלמא, מרבי אליעזר גמרה. גמרה מרבי אליעזר, ולא סברה. הדר גמרה מרבי יהושע, ואסברה ניהליה. חיכי עבדי חכי, והאנן תנן, העושה מעשה, חיבי. להתלמד, שאני. דאמר מר, לא תלמד לעשות, לעשות' אי אתה למד, אבל אתה למד להבין ולהורות:

הדרן עלך ארבע מיתות
לא שמיה קבול רבי אליעזר אומר מקבל טומאה דבית קיבול העשוי למלאות שמיה קבול ועוד נחלקו בכדור ובאימוס שנקרעו ונראה חלל שלהם דמדודו רבנן דמקבלי טומאה דהא איכא בית קיבול ופליגי לענין טבילה שחכ"א מה שבתוכו חוצץ ור' אליעזר אומר מה שבתוכו אינו חוצץ דכולי חד כלי הוא ובשעת פטירתו היו רוצין לידע אם חזר בו ושאלוהו מה אתה אומר באותן שני המחלוקות אמר להם טמאים אפילו שלמים והטומאה נוגעת מבוהו: ומהרתן במה שהו. כלומר אם נקרעו שחכמים מודים שמקבלין טומאה וחלוקין עלי לומר שהמלוי חוצץ ועומד אני בדברי שהמלוי אינו חוצץ שמטבילין כמות שהו: מנעל שעל גבי אימוס מהו. שאף בו נחלקו בתוספתא דטהרות חכמים אומרין הואיל ואינו מחוסר מלאכה תצריכה אומן שהדיוט יכול לסלקו מעל האימוס כבר שם כלי עליו וטמא ור"א מטרה שעדיין לא נגמרה מלאכתו: הותר הנדר. שברכותו בין קסרי ללוד. שהיו נושאין את מטתו מקסרי ללוד: פתח עליו בשורה. שהיו עושין שורה סביבות המטה להספה: הרבה מעות יש לי. להחליקין ואין לי שולחני להרצות. כלומר הרבה שאלתי יש לי לשאול ואין לך לשאול עלי: חיכי עבדי. ר' אליעזר הכי שעשה מעשה בנימיעת קשוואין: להתלמד. בהם ר"ע הוא דעבדו ר' אליעזר.

הדרן עלך ארבע מיתות

הדרן עלך ארבע מיתות

ואמר רבנא איש. ולא כתיב ואם אין לו גואל מאי טעמא כתיב איש אלא משום כתיב ואם דמשמע פעמים שיש לו יורשים והלכי כתיב איש ללמדך איש הוא דאיכא לספוקי שבא ויליזי בנימ שבתגריה ואיך רשאי להפקיע קולו ולתתו לכהן עד שתדע שאין לו יורשים אבל קטן גר מסתמא גזל שלו שנשבע עליו ישראל לשקר לכהן הוא בידוע שאין לו גואלים: **איש.** גבי שפחה חרופה כתיב (ויקרא טו) ואיש כי ישבע את אשתו שכתב זרע וגו' שלא הביאה שלישי. שאם אתה זורעה מינה ממזמת: וכי יודי. ומאפקיה בלשון מודד ולא כתוב וכי ירשע איש למימרא דרשה ביה נמי הוא מודד ממשל: **בן סורר ומורה.** לא אב. לגבי בן סורר ומורה ואלא אב וקס"ד דממעטין ש שכבר נולד לו בן דרשוב אינו נעשה בן סורר ומורה ואי קטן לא מוליד ה"ד דאיצטרך למעוטי: **אי נימא דאיבער.** אמיה מהאי בתר דאייתי שתי שערות ושדיה בן בן ט' חדשים קרא דאע"ב ובתוך כך נולד בן וקא ממעט קרא דאע"ב דראוי הוא לון סורר ומורה נפטר מבע"ל שנולד לו בן: והא א"ר ברוספדאי. כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים בלבד ואמר' ג' חקיף וקו אינו נעשה בן סורר ומורה לאחר ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות והשתא לא זדיק טעמא דרבי ברוספדאי מוזבא ולקמן בענין ליה מיהו קרא לא צריך למעוטי דאפילו לא אב הוא יהא מפטרי בן סורר: חדשים: **אלא לאו.** כי איצטרך למעוטי כגון דאוליד ממוק' ג' חדשים בתר שתי שערות ועל כרחיך איבעראו ג' חדשים מקמי דאייתי ב' שערות ואוליד מקמי דאיקף וקו וג' חדשים נמי לא עברו עליו ושבע מנייה קטן מוליד: **לא לעולם.** דאיבער בתר דאייתי שתי שערות זכ' והא דאיבער רבי בשמאל קו' ולא אב כשילדתו אמו כבר לבנו קא ממעט דבלאי הכי מפטרי מדין בן סורר ומורה וא בג' חדשים או בהקפת וקו: **אלא כי אתא רב דימי.** פירשה לתנא רבי דימי ששמעאל דתאא לאשמועינן איה דרבי ברוספדאי דמי שעברו עליו ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות פטור ודיק בן ולא הראוי להיות אב ודיניה לאחר ג' חדשים אתר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על האשה שהביאה שתי שערות והיא מתעברת: והא אנו תנן עד שיקוף. אבל בג' חדשים לא מפטרי. חקיף. אשמעינן מנתי

ואמר רבנא איש. ולא כתיב ואם אין לו גואל מאי טעמא כתיב איש אלא משום כתיב ואם דמשמע פעמים שיש לו יורשים והלכי כתיב איש ללמדך איש הוא דאיכא לספוקי שבא ויליזי בנימ שבתגריה ואיך רשאי להפקיע קולו ולתתו לכהן עד שתדע שאין לו יורשים אבל קטן גר מסתמא גזל שלו שנשבע עליו ישראל לשקר לכהן הוא בידוע שאין לו גואלים: **איש.** גבי שפחה חרופה כתיב (ויקרא טו) ואיש כי ישבע את אשתו שכתב זרע וגו' שלא הביאה שלישי. שאם אתה זורעה מינה ממזמת: וכי יודי. ומאפקיה בלשון מודד ולא כתוב וכי ירשע איש למימרא דרשה ביה נמי הוא מודד ממשל: **בן סורר ומורה.** לא אב. לגבי בן סורר ומורה ואלא אב וקס"ד דממעטין ש שכבר נולד לו בן דרשוב אינו נעשה בן סורר ומורה ואי קטן לא מוליד ה"ד דאיצטרך למעוטי: **אי נימא דאיבער.** אמיה מהאי בתר דאייתי שתי שערות ושדיה בן בן ט' חדשים קרא דאע"ב ובתוך כך נולד בן וקא ממעט קרא דאע"ב דראוי הוא לון סורר ומורה נפטר מבע"ל שנולד לו בן: והא א"ר ברוספדאי. כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים בלבד ואמר' ג' חקיף וקו אינו נעשה בן סורר ומורה לאחר ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות והשתא לא זדיק טעמא דרבי ברוספדאי מוזבא ולקמן בענין ליה מיהו קרא לא צריך למעוטי דאפילו לא אב הוא יהא מפטרי בן סורר: חדשים: **אלא לאו.** כי איצטרך למעוטי כגון דאוליד ממוק' ג' חדשים בתר שתי שערות ועל כרחיך איבעראו ג' חדשים מקמי דאייתי ב' שערות ואוליד מקמי דאיקף וקו וג' חדשים נמי לא עברו עליו ושבע מנייה קטן מוליד: **לא לעולם.** דאיבער בתר דאייתי שתי שערות זכ' והא דאיבער רבי בשמאל קו' ולא אב כשילדתו אמו כבר לבנו קא ממעט דבלאי הכי מפטרי מדין בן סורר ומורה וא בג' חדשים או בהקפת וקו: **אלא כי אתא רב דימי.** פירשה לתנא רבי דימי ששמעאל דתאא לאשמועינן איה דרבי ברוספדאי דמי שעברו עליו ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות פטור ודיק בן ולא הראוי להיות אב ודיניה לאחר ג' חדשים אתר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על האשה שהביאה שתי שערות והיא מתעברת: והא אנו תנן עד שיקוף. אבל בג' חדשים לא מפטרי. חקיף. אשמעינן מנתי

דמפטרי אפי' ממדה לקמי דמלוי רבי ברוספדאי אשמעינן מלוי אע"ג דלא חקיף ונפקא לן מדרנא דבי ר' ישמעאל בן ולא הראוי להיות אב: ש"מ. מולא קרי ליה ראי לקרותו בא עד ג' חדשים ש"מ אפי' אשתו היתה יולדת לשבעה אינו ניכר בפחות מג' חדשים דאי לשליש ימים ניכר בתרי ירדו ותולתא נפטר כל אדם מדין סורר ומורה דהא ראוי לקרותו אב ונפקא מינה לאשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת ונתעברה ספק מן הראשון ספק מן האחרון אם הוכר עוברת לב' חדשים ושליש לשנואי האחרון ודיא מן הראשון דאפילו את עתידה לילד לשבעה לאחרחן לא היה ניכר שלשלש ימיה: זיל בתר רובא. הוציזי לא מפטרי כל אדם בתרי ירדו ותולתא לאחר הבאת שתי שערות דלא קרינן בן ראוי דאולנין בתר רוב נשים שולדות לט' און עברה ניכר בפחות מג' חדשים: הוציזי לדונו לזכות אתר מציען למפטריה משום האי טעמא דראוי להיות אב בירלת לו' אתא אמרת זיל בתר רובא וזיל מפטרי עד שראוי לקרותו אב בירלת לט' חודש נשים: בעבור לו' חודש. שהיה חדש שעבר מלא ור"ח ביום לא היה שומר בג' סבור שהחודש שעבר חסר וחשב ר"ח מיום ל': ואי לא אולנין בתר רובא. דאינשי דעבידי דעכו עבבורא דירחא אמאי מצרפינן לסהדוהיתיהו וקטלינן ליה להאי נימא לא טעה אלא היא ודוק א' אמר והאי ודוק אמר שנים ואין עדותן מכוונת ליום אחת: **אם אן נמי תנימא.** דאולנין בתר רובא וקטלינן: **מתקדשת בבניאה.** אם מסרה אביה לראב עליה לשום קדושין אבל לא מודעת עצמה דאין מעשה קטנה כלום: קנאה. לומרשה לויטמא ליה ולצאת בנט ובלא חליצה ובלבד שקבל אביה את נישתו וחיבבין עליה משום **אשת איש** ואם קבל אביה קדישה מאיש אחד ובא עליה איש אתר: **לפירשה את בועלה.** בדרתה: **למטא משכב.** התחתון כעליון. כבר פירשתינו בפ' ד' מיתות (דף נה) שיהא תחתונו כעליונו של זב שטמא אוכלין ומשקין אפילו לא נגע בו מפני ששכב עליו אבל פוחתה מבת שלש הבא עליה בדרושה חלה כבועל ולא כבועל דלא כבועל בנדא היא ומשכב טמא אפילו אוכלין ומשקין אפילו נגע בו בדוגע בנדא אינו אלא ראשון לטמאה ואינו טמא כלים אפילו נגע וכש' דאינו טמא משכב בנדא נגיעה: **נשאת לבתן.** ע"י קדושי' ונכסה ואמרו רבנן א"ר האשה אוכלת בתרומה עד שהתנסה לחופה מלא בנסכה לחופה אוכלת אלא אפילו בנסכה לחופה אינה אוכלת אע"ג דגדולה כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אוכלת אלא כיבאה תולתא מלאה אלא בחופה מיהו דראיה לביאה בעינין וכל שאין לה ביאה אלא על חופה: **בא עליה אחר מן הפסולין.** כגון זין חלל נתין וממזר עשאה חללה ופסלה כדאמרין ביבמות (דף ת) כי תהיה לאיש ריון כן שנבעלה לפסול לה פסלה: והיא פטורה. מפני שהיא קטנה ואינה בת עונשין קתני מיהא חייבין עליה משום אשת איש וקס"ד חייבין

בירוע שאין לו גואלים. וא"ת דמשמע דקטן בידוע שאין לו גואלים משום דאינו מוליד וכן בפ' אין בין המודד (גרייס דף לה) זאת תורת היולדת בין גדולה בין קטנה והפוך קטנה בת לידה היא מאי בושאי את אברתינן לקמן בשמעתין דורות הראשונים והיו מולדין בח' שנים ויש לומר דאף ע"פ שברורות האורזנים נתנו חכמים סימן להבאת שערות לקטנה בת י"ב שנה ויום אחד ולקטן בן י"ג שנה ויום אחד בדרות הראשונים שהיו ממזרדים להכיב שערות היה זמן גדלות מקודם הרבה הוא דקאמר לקמן וכי עבד בעלאל משכן בר י"ג שנה היה דכתיב איש איש משלמכתו התם רוצה להזכיר על דורות הראשונים דאפילו בן אולת בתר דורות הדחתא לפי שלא תרצה להזכיר שנכשבים גדולים בפחות א"כ בעל כרחך בר תליסר שנין היה

אחד אמרו בשנים חדוש. פירשתיה לעיל בפ"ק היו בדרקין (דף מא) ד"ה שזה: **בת ג'** שנים ויום אחד. פירשתי בפ' ארבע מיתות (לעיל נה):

דל **אמר רבנא איש.** ולא כתיב ואם אין לו גואל מאי טעמא כתיב איש אלא משום כתיב ואם דמשמע פעמים שיש לו יורשים והלכי כתיב איש ללמדך איש הוא דאיכא לספוקי שבא ויליזי בנימ שבתגריה ואיך רשאי להפקיע קולו ולתתו לכהן עד שתדע שאין לו יורשים אבל קטן גר מסתמא גזל שלו שנשבע עליו ישראל לשקר לכהן הוא בידוע שאין לו גואלים: **איש.** גבי שפחה חרופה כתיב (ויקרא טו) ואיש כי ישבע את אשתו שכתב זרע וגו' שלא הביאה שלישי. שאם אתה זורעה מינה ממזמת: וכי יודי. ומאפקיה בלשון מודד ולא כתוב וכי ירשע איש למימרא דרשה ביה נמי הוא מודד ממשל: **בן סורר ומורה.** לא אב. לגבי בן סורר ומורה ואלא אב וקס"ד דממעטין ש שכבר נולד לו בן דרשוב אינו נעשה בן סורר ומורה ואי קטן לא מוליד ה"ד דאיצטרך למעוטי: **אי נימא דאיבער.** אמיה מהאי בתר דאייתי שתי שערות ושדיה בן בן ט' חדשים קרא דאע"ב ובתוך כך נולד בן וקא ממעט קרא דאע"ב דראוי הוא לון סורר ומורה נפטר מבע"ל שנולד לו בן: והא א"ר ברוספדאי. כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים בלבד ואמר' ג' חקיף וקו אינו נעשה בן סורר ומורה לאחר ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות והשתא לא זדיק טעמא דרבי ברוספדאי מוזבא ולקמן בענין ליה מיהו קרא לא צריך למעוטי דאפילו לא אב הוא יהא מפטרי בן סורר: חדשים: **אלא לאו.** כי איצטרך למעוטי כגון דאוליד ממוק' ג' חדשים בתר שתי שערות ועל כרחיך איבעראו ג' חדשים מקמי דאייתי ב' שערות ואוליד מקמי דאיקף וקו וג' חדשים נמי לא עברו עליו ושבע מנייה קטן מוליד: **לא לעולם.** דאיבער בתר דאייתי שתי שערות זכ' והא דאיבער רבי בשמאל קו' ולא אב כשילדתו אמו כבר לבנו קא ממעט דבלאי הכי מפטרי מדין בן סורר ומורה וא בג' חדשים או בהקפת וקו: **אלא כי אתא רב דימי.** פירשה לתנא רבי דימי ששמעאל דתאא לאשמועינן איה דרבי ברוספדאי דמי שעברו עליו ג' חדשים לאחר שהביא שתי שערות פטור ודיק בן ולא הראוי להיות אב ודיניה לאחר ג' חדשים אתר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על האשה שהביאה שתי שערות והיא מתעברת: והא אנו תנן עד שיקוף. אבל בג' חדשים לא מפטרי. חקיף. אשמעינן מנתי

דמפטרי אפי' ממדה לקמי דמלוי רבי ברוספדאי אשמעינן מלוי אע"ג דלא חקיף ונפקא לן מדרנא דבי ר' ישמעאל בן ולא הראוי להיות אב: ש"מ. מולא קרי ליה ראי לקרותו בא עד ג' חדשים ש"מ אפי' אשתו היתה יולדת לשבעה אינו ניכר בפחות מג' חדשים דאי לשליש ימים ניכר בתרי ירדו ותולתא נפטר כל אדם מדין סורר ומורה דהא ראוי לקרותו אב ונפקא מינה לאשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת ונתעברה ספק מן הראשון ספק מן האחרון אם הוכר עוברת לב' חדשים ושליש לשנואי האחרון ודיא מן הראשון דאפילו את עתידה לילד לשבעה לאחרחן לא היה ניכר שלשלש ימיה: זיל בתר רובא. הוציזי לא מפטרי כל אדם בתרי ירדו ותולתא לאחר הבאת שתי שערות דלא קרינן בן ראוי דאולנין בתר רוב נשים שולדות לט' און עברה ניכר בפחות מג' חדשים: הוציזי לדונו לזכות אתר מציען למפטריה משום האי טעמא דראוי להיות אב בירלת לו' אתא אמרת זיל בתר רובא וזיל מפטרי עד שראוי לקרותו אב בירלת לט' חודש נשים: בעבור לו' חודש. שהיה חדש שעבר מלא ור"ח ביום לא היה שומר בג' סבור שהחודש שעבר חסר וחשב ר"ח מיום ל': ואי לא אולנין בתר רובא. דאינשי דעבידי דעכו עבבורא דירחא אמאי מצרפינן לסהדוהיתיהו וקטלינן ליה להאי נימא לא טעה אלא היא ודוק א' אמר והאי ודוק אמר שנים ואין עדותן מכוונת ליום אחת: **אם אן נמי תנימא.** דאולנין בתר רובא וקטלינן: **מתקדשת בבניאה.** אם מסרה אביה לראב עליה לשום קדושין אבל לא מודעת עצמה דאין מעשה קטנה כלום: קנאה. לומרשה לויטמא ליה ולצאת בנט ובלא חליצה ובלבד שקבל אביה את נישתו וחיבבין עליה משום **אשת איש** ואם קבל אביה קדישה מאיש אחד ובא עליה איש אתר: **לפירשה את בועלה.** בדרתה: **למטא משכב.** התחתון כעליון. כבר פירשתינו בפ' ד' מיתות (דף נה) שיהא תחתונו כעליונו של זב שטמא אוכלין ומשקין אפילו לא נגע בו מפני ששכב עליו אבל פוחתה מבת שלש הבא עליה בדרושה חלה כבועל ולא כבועל דלא כבועל בנדא היא ומשכב טמא אפילו אוכלין ומשקין אפילו נגע בו בדוגע בנדא אינו אלא ראשון לטמאה ואינו טמא כלים אפילו נגע וכש' דאינו טמא משכב בנדא נגיעה: **נשאת לבתן.** ע"י קדושי' ונכסה ואמרו רבנן א"ר האשה אוכלת בתרומה עד שהתנסה לחופה מלא בנסכה לחופה אוכלת אלא אפילו בנסכה לחופה אינה אוכלת אע"ג דגדולה כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אוכלת אלא כיבאה תולתא מלאה אלא בחופה מיהו דראיה לביאה בעינין וכל שאין לה ביאה אלא על חופה: **בא עליה אחר מן הפסולין.** כגון זין חלל נתין וממזר עשאה חללה ופסלה כדאמרין ביבמות (דף ת) כי תהיה לאיש ריון כן שנבעלה לפסול לה פסלה: והיא פטורה. מפני שהיא קטנה ואינה בת עונשין קתני מיהא חייבין עליה משום אשת איש וקס"ד חייבין

דל' תרתי שני לתלמא עיבורי. פי' בקונט' כלומר פחות מוח' חדשים אין שהות לעבור
 ו' חדשים להריון' וחדש לימי נרות וטהרה אשתכח דכל חד בתמיני אילוד אחיתופל
 הוליד אליעם לח' שנים וח' חדשים לעיבורו ומשולד ששה ח' שנים והוליד בת את שבע
 וח' חדשים לעיבורה וזאת הנעברה לח' שנים וח' חדשים לעיבורו של שלמה הרי כ"ו
 כ"פ בקונט' ותימה גדולה פי' דאיתו חדש של
 ימי נרות וטהרה וכי לא יהו הבנים גדולים 1
 נמצא שעברו נשותיהם היו בני ח' שנים וחדש 2
 לכך נראה דלא קד' בשביל דחש: **אלא** דוד 3
 כבמתן קא חשיב. תימה איכ' ליחשוב הם לבסוף 4
 וקרא קא חשיב שם וחס ויפת: 5

ואמאי דילמא איילוניות היא, ואדעתא דהכי לא
קדייש. אלא לאו, דאמרין זיל בתר רובא, ורוב נשים
לאו איילוניות ניהו. לא, מאי חייב עליה דקתני,
קרנין. והא מוקמתין על דדה' קתני, כבא עליה אביה.
והא, אם בא עליה אחד מקל הערות' קתני. אלא

הכא במאי עסקינן, דקבלה עילויה. תנו רבנן, המסוללת בבנה קמה, והערה בה. בית שמאי
אומרים, פסלה מן הבהונה, ובית הלל מכשירין, אמר רבי חיאי בריה דרבא בר נחמיה, אמר
רב הסדא, ואמרי לה, אמר רב הסדא אמר ועירי, הכל מודים בכן תשע שנים ויום אחד,
שביאתו ביאה. פחות מכן שמינה, שאין ביאתו ביאה. לא נחלקו אלא בכן שמינה, דבית
שמאי סברי, גמרין מדורות הראשונים. ובית הלל סברי, לא גמרין מדורות הראשונים.
ודורות הראשונים, כנגד דאליוד. אילמא, מדכתוב 'הלא זאת בת שבע בת אילעם אשת
אוריה החתי, וכתוב (ו)אילעם בן אחיתופל הגילוני, וכתוב 'ישלח ביד נתן הנביא ויקרא
את שמו דידיה בעבור (פי) ה' (אהבו), וכתוב 'יהי לשנתיים ימים ויהיו גזוזים לאבשלום,
וכתוב 'אבשלום ברח וילך גשורה ויהי שם שלש שנים, וכתוב 'וישב אבשלום בירושלים
שנתיים ימים ופני המלך לא ראה, וכתוב 'ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל
המלך אלכה נא [ואשלם] את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון, וכתוב 'ואחיתופל ראה כי
לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור וקם וילך אל ביתו (ו)אל עירו ויצו אל ביתו ויחקן,
וכתוב 'אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ותניא, כל שנתיו של דואג אינן אלא שלשים
וארבע, ושל אחיתופל אינן אלא שלשים ושלש. כמה הווי להו, תלתין ותלת, דל שבע
דהוה שלמה, פ' להו עשרים ושתים. דל תרתי שני לתלמא עיבורי, אשתכח דכל חד וחד
בתמיני אילוד. ממאי, דלמא תריוויהו בתשע אילוד, ובת שבע אילודא בשית, משום דאתתא
בריא. תדע, דהא הוי לה ילד מעופרא. אלא מהכא, 'אלה תולדות תרה, הנח הוליד
את אברהם את נחור ואת הרן, ואברהם גדול מנחור שנה, ונחור גדול מהרן שנה, נמצא
אברהם גדול שתי שנים מהרן. וכתוב 'ויקח אברהם ונחור להם נשים' וגו'. ואמר רבי יצחק,
יספה זו שרה, ולמה נקרא שמה יספה, שפוכה ברוח תקדש, ותינו דכתוב 'כל אשר תאמר
אלך שרה שמע בקולה'. דבר אחר, 'יספה', שהפל סכים ביופיה. וכתוב 'ויפל אברהם על
פניו ויצחק ויאמר בלבן' וגו', כמה קשיש אברהם משרה, עשר שנין. וקשיש מאברה, תרתי
שנין. אשתכח כי אולדה הרן לשרה, בתמיני אילודיה. ממאי, דלמא אברהם וזמא דאחיה
הוה, ורדך חקמתן קא חשיב להו. תדע, דקא חשיב להו קרא דרדך חקמתן, דכתוב 'ויהי
נח בן חמש מאות שנה וילוד נח את שם את חם ויפת, שם גדול מחם שנה, וחס
גדול מפת שנה, נמצא שם גדול מפת שתי שנים. וכתוב 'נח בן שש מאות שנה ותמבול
היה מים על הארץ, וכתוב (ו)אלה תולדות שם, שם בן מאת שנה וילוד את ארפכשד
שנתיים אחר המבול. בן מאה שנה? בר מאה ותרתי שני הוה. אלא, דרדך חקמתן קא
חשיב להו. הכא נמי, דרדך חקמתן קא חשיב להו. אמר רב פהנא, אמריתיה לשמעיה קמיה
דרב יבדו מנהרעא. אמר לי, אתון מהכא מתניתו, ואנן מהכא מתנינן לה 'ולשם יולד
גם הוא אבי כל בני עבר, אחי יפת הגדול, יפת הגדול שבאחיו הוה. אלא מנלן, מהכא
'ובצלאל בן אוזי בן חור למטה יהודה, וכתוב 'ותמת עובבה (אשת פלב) ויקח לו כלב את
אפרת ותלד לו את חור'. וכי עבד בצלאל משפן, בר פמה הוי, בר תליסר, דכתוב 'איש
איש ממלאכתו אשר הפה עושים'. ותניא, שנה ראשונה, עשה משה משפן. שניה, הקים
משפן ושלח מרגלים, וכתוב 'בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה עבד וגו', ועתה הנה אנכי
היום בן חמש ושמנים שנה, כמה הווי להו, ארבעין. דל ארביסר, דהוה בצלאל. פשא
להו, עשרים ושתים. דל תרתי שני דתלמא עיבורי, אשתכח דכל חד וחד, בתמיני אילוד:
בן ולא בת: תניא אמר רבי שמעון, ברין הוא שמהא בת ראייה לדיות בכן סורר ומורה,

והוא גדול מכולן נמצא טולד בחמש מאות שנה לנח וכשידר המבול היה בן מאה שנה אלא שמע מניה שכל מכולן הוה ובחמש מאות ושני שנים לאברה איתלד ודרך
 חקמתן חשיב להו ותמת עובבה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור. אלמא חור בר כלב הוה ובלצאל היה דור שלישי לה: וכי עבד משפן היה בן כ"ו. דקר
 ליה איש איש ממלאכתו ובשנתלחו ממרגלים בשנה השנית כבר היה בן י"ד שנה וכתוב בן ארבעים שנה אנכי אהים.

ח' מוֹיֵז וְלֹא מוֹיֵז. כַּעֲשֵׂן זֶה מוֹפְרֵת (ברכות נ"א ד') י' בְּדָרִים נֹאמְרוּ בְּכּוּס שֶׁל בְּרַכָּה חֹד מְעִיזוּהוּ ח' וּמְקַשְׁיָן הָאֲמֹרִינִן הֵבֵל מוֹדִים כְּבוֹס שֶׁל בְּרַכָּה שֶׁאֵין מְבַרְכִין עֲלוּי עַד שִׁיתָן לְרֹכּוֹב מִים וּמוֹפְרֵת דְּחִי הוּא מוֹיֵז וְלֹא מוֹיֵז

י"ג וְיִין. לֹא קָא חֲשִׁיב וּפְתַל לִפְי שְׁהוּא שִׁם: **קִילְלוּ** בְּרַבְעִי. מִזֶּה שֶׁלֹּא קָלַל חָם עֲצֵמו מִשּׁוֹם זֵאֲמֹר בְּבִר ר"י אֹמֵר לִפִּי שֶׁכְּתַב וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת נַח וְאֶת בְּנָיו וְאֵין קָלְלָהּ בְּמִקּוֹם בְּרַכָּה לִפְיָךְ וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנִיעַ:

בַּה

שֶׁהֵבֵל מְצוּיִן אֶצְלָה עֲבִיבִיהּ, וְכִשְׁהִיא וְזוֹלָה וְסוּבָאָה בְּקִטּוּתָהּ סוּפָה כִּשְׁלֵא תִמְצָא לְמִוּדָה עֹמֶדֶת בְּפִרְשֵׁת דְרָכִים וּמְגַלַּת הַבְּרִית לְעִבְיָהּ בְּשִׁבְלֵי אֲתָנָן: **מִתְנִי'** תְּרִשְׁמֵר. בְּגִמְרָא מִפְרֵשׁ לֵה: יִין הָאִיִּשְׁלָקִי. טוֹב וּמְעוּלָה הוּא וּמְמַשְׁךְ בְּתֵרֵיהּ אֲבֵל בְּחִמְרָא אֲתִירֵינָא אֵינִי חָיִיב בְּחַזְי לֹגֵן בְּתַבְרִית מְצוּתָהּ. כִּסְעוּדָת מְצוּה

שְׁהֵבֵל מְצוּיִן אֶצְלָה עֲבִיבִיהּ, אֶלְא גְזִירַת הַכְּתוּב הִיא, בֵּן וְלֹא פֹת: מִלְשֹׁנָה מֵאִמִּיתִי חֵיב, מִשְׁיֹאֲבֵל תְּרִטִימֵר בְּשֵׁר וְיִשְׁתָּה חֲצִי לֹג וְיִן הָאִיִּשְׁלָקִי. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, מִנָּה בְּשֵׁר וְלֹג וְיִן. אֶבֶל בְּתַבְרִית מְצוּתָהּ, אֶבֶל בְּעִיבּוֹר הַחֲדָשׁ, אֶבֶל מְעַשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם, אֶבֶל נְבִילוֹת וְטִרְפוֹת, שְׁקָצִים וְיִמְשִׁים, אֶבֶל דָּבָר שֶׁהוּא מְצוּה וְדָבָר שֶׁהוּא עֲבִיבָהּ, אֶבֶל כֹּל מֵאֶבֶל וְלֹא אֶבֶל בְּשֵׁר, שְׁתָּה כֹּל מִשְׁקָה וְלֹא שְׁתָּה וְיִן, אֵינִי נַעֲשֶׂה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, עַד שְׁיֹאֲבֵל בְּשֵׁר וְיִשְׁתָּה וְיִן, שְׁנֵאֲמֹר 'זוֹלָל וְסוּבָא'. וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינִי רְאִיָּה לְדָבָר, זָכַר לְדָבָר, שְׁנֵאֲמֹר 'אֵל תִּהְיֶה כִּסּוּבָא וְיִן פּוֹלְלֵי בְּשֵׁר לְמוֹ': **נִמְרָא אָמַר רַבִּי יוֹרָא, תְּרִטִימֵר זֶה, אֵינִי יוֹדֵעַ מִזֶּה. אֶלְא מִתּוֹךְ שְׁכַפֵּל רַבִּי יוֹסִי בֵּינֵי, מִנְצָא כּוֹפֵל אָף בְּבִשְׁוֹר, מִנְצָא תְּרִטִימֵר חֲצִי מִנָּה. אָמַר רַב חֲנָן בֶּן מוֹדֵה, אָמַר רַב הֲנִינָא, אֵינִי חֵיב עַד שְׁשָׁק בְּשֵׁר וּזוֹלָל וְיֹאֲבֵל, וְיִן פּוֹזֵל וְיִשְׁתָּה, דְּכַתְּבִין 'זוֹלָל וְסוּבָא'. וְאָמַר רַב חֲנָן בֶּר מוֹדֵה, אָמַר רַב הֲנִינָא, אֵינִי חֵיב עַד שְׁיֹאֲבֵל בְּשֵׁר ח' וְיִשְׁתָּה יִין ח'. אֵינִי, וְהָא רַבְּהִי וְרַב יוֹסֵף דְאָמְרֵי תְרִוּוּהוּ, אֶבֶל בְּשֵׁר ח' וְיִשְׁתָּה יִין ח', אֵינִי נַעֲשֶׂה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה. אָמַר רַבִּינָא, וְיִן ח', מוֹיֵז וְלֹא מוֹיֵז. בְּשֵׁר ח', בְּשִׁיל וְלֹא בְּשִׁיל, בְּפִשְׁר כִּיבָא דְאֶבֶל נִגְבִי. רַבְּהִי וְרַב יוֹסֵף דְאָמְרֵי תְרִוּוּהוּ, אֶבֶל בְּשֵׁר מְלִית וְשְׁתָּה וְיִן מְגִיתוּ, אֵין נַעֲשֶׂה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה. תַּנְן הֲתָם, עָרַב תְּשַׁעֲהָ כָּאֵב לֹא יֹאכַל אֲדָם שְׁנֵי תַבְשִׁילָיו, וְלֹא יֹאכַל בְּשֵׁר, וְלֹא יִשְׁתָּה וְיִן. וְתַנָּא, אֶבֶל אוֹכֵל הוּא בְּשֵׁר מְלִית וְשׁוֹתָה וְיִן מְגִיתוּ. בְּשֵׁר מְלִית, עַד פְּפוּתָהּ. אָמַר רַבִּי הֲנִינָא בֶּן פְּהֵנָא, כֹּל זְמַן שֶׁהוּא בְּשִׁלְמוּסִים. וְיִין מְגִיתוּ, עַד פְּפוּתָהּ, כֹּל זְמַן שֶׁהוּא תּוֹסֵס. וְתַתְּנָא, וְיִן תּוֹסֵס אֵין פּוּ מִשּׁוֹם גִּילּוּי, וְכַפָּה תְּסִיסְתוּ, שְׁלֹשָׁה יָמִים. הֲכָא, מֵאִי. הֲתָם, מִשּׁוֹם שְׁמִחָה הוּא, כֹּל זְמַן שֶׁהוּא בְּשִׁלְמוּסִים, נִמְי אִית בִּיהּ שְׁמִחָה. הֲכָא, מִשּׁוֹם אִימְשׁוּכִי הוּא, וְכַבֵּל שֶׁהוּא לֹא מִימְשִׁיד. וְיִין, עַד אֲרַבְעִים יוֹם. אָמַר רַבִּי חֲנָן, לֹא נִבְרָא וְיִין פְּעוֹלֵם אֶלְא לְנַחֵם אֲבָלִים וְלְשַׁלֵּם שְׂכָר לְרִשְׁעִים, שְׁנֵאֲמֹר 'תִּנּוּ שְׂכָר לְאוֹבֵד וְיִין לְמִרְיָ נִפְשִׁ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאִי דְכַתְּבִין 'אֵל תֵּרָא וְיִן פִּי יִתְאָדֵם', אֵל תֵּרָא וְיִן שְׁמֵאֲרִים פְּנִיהֶם שֶׁל יִשְׁעִים פְּעוֹלֵם הִיזָה, וּמְלִבִין פְּנִיהֶם לְעוֹלָם הֲכָא. רַבָּא אָמַר, 'אֵל תֵּרָא וְיִן פִּי יִתְאָדֵם', אֵל תֵּרָא וְיִן, שְׁאֲחֵרִיתוּ דָם. רַב פְּהֵנָא רְמִי, כְּתִיב 'תִּירוּשׁ' וְקִרְיִנָּה 'תִּירוּשׁ' זָכָה, נַעֲשֶׂה רֹאשׁ. לֹא זָכָה, נַעֲשֶׂה רֵשׁ. רַבָּא רְמִי, כְּתִיב 'שְׂמֹחַ' וְקִרְיִנָּה 'שְׂמִיחָ'. זָכָה, כּוּשְׁמָחוּ. לֹא זָכָה, מִשְׁמָחוּ. וְתִינּוּ דְאָמַר רַבָּא, תְּמָרָא וְרִיחָנָא פְּקַחְוּ. אָמַר רַב עֲמֵרֵם בְּרִיהּ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר אָבָא, אָמַר רַבִּי הֲנִינָא, מֵאִי דְכַתְּבִין 'לְמוֹ אוֹי לְמוֹ אֲבוּי, לְמוֹ מְדִינִים לְמוֹ שִׁית, לְמוֹ פּוֹצְעִים חָם לְמוֹ כְּחִלּוֹת עֵינָיִם (וְגו')'. לְמֵאחֲרֵים עַל הֵינָן לְכֹאֲרִים לְחֻקּוֹר מְמַסְדָּה, פִּי אָהָא רַב דִּימִי אָמַר, אָמְרֵי בְּמַעֲרָבָא, הִיא קְרָא, מֵאֵן דְרִירֵשׁ לִיהּ מְרִישִׁיהּ לְסִיפִיהּ, מְדִירֵשׁ. וּמְסִיפִיהּ לְרִישִׁיהּ, מְדִירֵשׁ. דְרִישׁ עוֹבֵר גְּלִילָאָה, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר וְיִין נֹאמְרוּ בֵּינֵי, זִיחֵל נַח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּשַׁע פְּרָם, וַיִּשְׁתָּה מִן הֵינָן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֲהֵלוֹ, וַיֵּרָא חָם אֲבִי כְנַעַן אֶת עֵרֹת אֲבוּי וַיַּגִּד לְשִׁנֵי אֲחִיו בְּחִזְקָה, וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפְתַּח אֶת הַשְּׁמֵלָה וַיִּשְׁמִי עַל שְׂכָם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּכְסּוּ אֶת עֵרֹת אֲבִיהֶם וַיִּפְתְּחוּ וַיִּגְדּוּ, וַיִּיקַּח נַח מִיַּיִנו וַיַּדַּע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ תַקְפָּו. רַב וְשִׁמְשׁוּאֵל, חֵד אָמַר, פְּרָסוּ. וְחֵד אָמַר, רַבְעוּ. מֵאֵן דְאָמַר פְּרָסוּ, מִתּוֹךְ שְׁקָלְלוּ בְרַבְעִי, קָלְלוּ בְרַבְעִי. וּמֵאֵן דְאָמַר רַבְעוּ, גְּמַר 'וַיֵּרָא' וַיֵּרָא, כְּתִיב הֲכָא 'וַיֵּרָא חָם אֲבִי כְנַעַן אֶת עֵרֹת אֲבוּי', וְכַתִּיב הֲתָם 'וַיֵּרָא אוֹתָהּ שְׂכָם בֶּן חַמּוֹר' וְגו'. בְּשִׁמְאָה לְמֵאֵן דְאָמַר פְּרָסוּ, מִשּׁוֹם חֵבִי קָלְלוּ בְרַבְעִי. אֶלְא לְמַעַן דְאָמַר רַבְעוּ, מֵאִי שְׁנֵאֵן רַבְעִי, וְלְמַעְיָה בְּתִרְיָא. הִיא וְהָא, תְּהוּי. וְיִחֵל נַח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּשַׁע פְּרָם', אָמַר רַב חֲסִדָּא, אָמַר רַב עֻקְבָּא. וְאָמְרֵי לָהּ, אָמַר כּוֹר עֻקְבָּא, אָמַר רַבִּי זְבַאי, אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַח, נַח, לֹא הָיָה לָךְ לְלַמֵּד מֵאֲדָם הַרְאִשׁוֹן, שְׁלֵא גְרָם לוֹ אֶלְא וְיִן. כְּמֵאֵן דְאָמַר, אוֹתוֹ אֵילָן שְׁאֲבֵל מְכַנְּנוּ אֲדָם הַרְאִשׁוֹן גְּפָן הָיָה, דְתַנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אוֹתוֹ אֵילָן שְׁאֲבֵל אֲדָם הַרְאִשׁוֹן הַקְבִּיהּ הִיָּה לוֹ מֵאִישׁ הָאֲרָמָה דְהִינּוּ אֲדָם הַרְאִשׁוֹן שְׁחִין קָסַ עֲלוּי מִיתָה:**

אֵבֶל לְתִרְטִימֵר זֶה אֶפִּילוֹ גִבּוֹ מִשֵּׁל אֲבוּי וְכֵן אֵם אֲבֵלוֹ בְּמִנְיָן שְׁחִדוּ נִקְבָּצִין לְעִבְרֵי הַחֲדָשׁ גַּם שֶׁ הָיוּ עוֹשִׂים טְעוּדוֹת: אֲבֵל מְעַשֵׂר שְׁנֵי וְכֵן כּוֹלֵם אֲבֵל שְׁוֹנֵב מְקִיר אֲבוּי מְפֹר וְטַעְמָא מִפְרֵשׁ בְּגִמְרָא: וְאֵעִ"פּ שֶׁאֵין רְאִיָּה לְדָבָר. דְרִילְמָא מֵאֲבֵל אַחֲרֵינָא נִמְי קְרָא לִיהּ וְזוֹלָל וּמִיזוּהּ אֲהֵרִי וּמִזְלֵי אֲהֵרִי וְדַמְלֵי אֲהֵרִי: טַפִּי: אֲבֵל לְדָבָר. לְבַבְשָׁה מְקִיר וּמִלְכוּ בֵּין מְקִיר וְסוּבָא: **גַּמ'** מִתּוֹךְ שְׁכַפֵּל רַבִּי יוֹסִי בֵּינֵי, דְקִאֲמַר תַּנָּא קְמַת חֲצִי לֹג הוּא אֲמַר לוֹ: כִּפֵּל נִמְי בְּבִשְׁוֹר. וְחֵד מִנָּה דְקִאֲמַר שֵׁי תְרִטִימֵן: יִין פּוֹזֵל. אֲבֵל בִּיקוֹר לֹא שְׁכִידוּ לִיהּ מְעוּת לְגִבּוֹ כּוֹלֵ הָאֵל וַיִּין מְמַשְׁךְ: וְזוֹלָל. לְשׁוֹן זוֹל וְאִסְמַכְתָּא לְמִלְתִּיהּ הוּא: מוֹלִידָה. שֶׁם אֲבוּי יִין ח'. מְמַשְׁךְ מִפְּנֵי מְשׁוּבָח הוּא וְלִקְמִיהּ מוֹקֵי לֹחַ בְּמוּזָא וְלֹא מוּזָא אֲבֵל בְּתַר יִין מוּזָא אֲבֵל מְמַשְׁךְ: בְּשֵׁר ח'. וְכִימְרִישׁ וְיִכְלֵן בְּשִׁיל וְלֹא בְּשִׁיל דוּוּ הִיא מִדְת גִּבּוּ לְמִוּדָה אֲבֵל בְּשִׁיל שְׁפִיר לֹא מְמַשְׁךְ לְמַעַבֵּד כִּי הִיא גּוּזָא לִשְׁ מִתּוֹךְ שְׁהוּא גִבּוּ וְעוֹשֶׂה בְּסִתֵּר אֵין לוֹ שְׁחִתָּה: אָמַר רַבִּינָא וְיִן ח'. דְקִאֲמַר רַבִּי הוּנָא מוּזָא וְלֹא מוּזָא לְאִפּוֹקִי הִיכָא דְתַתָּן בּוּ מִים הִרְבָּה וְאֵעִ"פּ שְׁרׁוּב בְּנֵי אֲדָם שׁוֹתִין כֵּן: בְּשֵׁר כִּיבָא דְאֲבֵלִי נִגְבִי. כּוּוּיָה גְּבַחִילִם דְכּוּוּתָהּ בְּעִירְבוּבִין (דָּף ט"ז) וְכִימְרִישׁ וְיִכְלֵן בּוּחִים (דָּף מו') לְאִפּוֹקִי כְּבָבָא דְלֹא: בְּשֵׁר מְלִיח וְיִין מְגִיתוּ. לֹא חֲשִׁיבִי לֹא מְמַשְׁךְ: כֹּל זְמַן שֶׁהוּא בְּשִׁלְמוּסִים. שֵׁלֵא עֲבַר עֲלוּי עֲרִין אֲבִילֵת שְׁלַמִּישׁ שֶׁנִּי יָמִים וְלִילָה אֲרוּר עֲרִין בְּלַחֲלוּתוֹ הוּא וְלֹא אִקְרִי מְלִיחָ וּמְשַׁמַּח אֶת הַבֵּל דְכַתְּבִין (בְּרִים כ"ז) וְנַחֲתָת שְׁלַמִּים וְאֲבֵל שֶׁ שְׁמַחַת אֲלָמָא רַב מְשַׁחַת הוּא אֲבֵל בְּתַר חֵבִי הוּא וְיִתְגַּלֵּף טַעְמוֹ מְלִיחָ: כֹּל זְמַן שֶׁהוּא תּוֹסֵס. שְׁהוּא נוֹשֵׁךְ בְּרוּךְ מְמַחַת שְׁהוּא מְמַחֵךְ: הֲכָא. בֶּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה: מֵאֵן דַּ כְּמָה לֹא קִרְיִנָּה מְלִיחָ לְמִפְּנֵי בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה: וְכַבֵּל שְׁהוּא לֹא מְשַׁעֲבֵר לִילָה אַחַת מִפְּנֵי טַעְמוֹ וְלֹא חֲשׁוֹב: לְשַׁלֵּם שְׂכָר לְרִשְׁעִים. מְשַׁעֲבַדְתִּין בְּעוֹלָם הוּא וּמְקַבְּלִין בִּי שְׂכַר מְצוּתָהּ שׁוֹעִין בְּעוֹלָה הָיָה: לְאוֹבֵד. הִיבִי רֵשַׁע שְׁטַנְדֵּר וְהוֹדֵךְ לוֹ: לְמִרְיָ נִפְשִׁ. לְאֲבָלִים לְפִכּוּחֵי עֲרִיעִירִי: אֵל תֵּרָא וְיִן. כְּלֹמַר אֵל תַּתֵּן עֵינֶיךָ לְיִשְׁרָאֵל: שְׁאֲחֵרִיתוּ דָם. סוֹפֵי יִירָן עֵלֵי: כְּתִיב יִין וַיִּשְׁמַע לֵבֵב אֲנֹשִׁי. שְׁחֵד דְמִשְׁמַע לְשׁוֹן שׁוֹמֵם שְׁמִשְׁמַמְהוּ וְנוֹטֵל חֲכַמְתָּ לְבָב: וְקִרְיִנָּה יִשְׁמַח. לְשׁוֹן שְׂמַחָה: זָכָה. כְּלֹמַר אֵל זָכָה וַיַּדַּע לְחַזֵּר בְּעֲצֵמו מְלַשְׁחוֹת וַיִּתֵּר מִדְּמֵי שְׁמַחָהּ שִׁבְחָתָא חֵד: הֲלֵב: פְּקַחְוּ. עֲשִׂאוּנֵי פְקַח: אֲבוּי. לְשׁוֹן צַעֲקָה בְּשׁוֹן אֲרַמִּי כְּמֵוּ בִּיאָא לְעֵלֵל (דָּף טו' ד').

שִׁיחַ. צַעֲרִי כְּמֵו אֲרַח בְּשִׁיחַ (תְּהִלִּין נ"ח) לְמוֹי. לְמוֹי קִאֲמַר לֵב לֹא מִלְּמִתָּרִים עַל הֵינָן לְכֹאֲרִים לְחֻקּוֹר מְמַסְדָּה שְׁחִוְרָקִין לְחִיבִין הֵינָן הַטּוֹב מְזַמְמוֹרֵן בְּשִׁמְשִׁים כְּמֵו מְכַבֵּי יִנְהָ (שְׁמַעִל ט') וּמֵאֵן דְרִירֵשׁ לִיהּ מְסִיפִיהּ לְרִישִׁיהּ מְדִירֵשׁ. נִדְרֵשׁ מִשְׁמַעְתוֹ יִפֵּה וְהִכִּי מְשַׁמְעוֹתוֹ יִפֵּה וְהִכִּי קִאֲמַר לְמוֹי שִׁישׁ לוֹ אִיר וְאֲבוּי וְשִׁיחַ דְהִינּוּ אֲבָלִים וְלְמוֹי שִׁישׁ לוֹ מְדִינִים וּפְצַעִים חָם דְהִינּוּ רֵשַׁע הַנְּחָלֵם עִם הַבְּרִית וְלְמוֹי שִׁישׁ לוֹ חֲכִלּוֹת עֵינָים מְרׁוּב שׁוֹמְנוּ וְשִׁקְטוֹת לֵהֶם רֵאוּ לְחִיּוֹת נֹאחֲרִים עַל הֵיךְ: י"ג וְיִין. לְשׁוֹן וְיִין וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנַעַן לֹא חֲשִׁיבֵא אֲלֵא עַד דִּידַע דְנִגְמַר לוֹ עֲנוּשׁ לִבִּי יִין. מִתּוֹךְ שְׁקָלְלוּ בְרַבְעִי. שְׁמַנְעוּ מְלַחֵלֵד בֵּן בְּרַעֲיָי קָלַל בֵּן בְּרַעֲיָי שֶׁלֹּו כּוּשׁ מְגִירִים וּפּוֹט וּבְנַעַן: אִישׁ הָאֲרַמָּה. אֲמַאי קִרִי לִיהּ אִישׁ הָאֲרַמָּה עַל יַד שְׁחִיבוּיָהּ הַקְבִּיהּ הִיָּה לוֹ לְלַמֵּד מֵאִישׁ הָאֲרַמָּה דְהִינּוּ אֲדָם הַרְאִשׁוֹן שְׁחִין קָסַ עֲלוּי מִיתָה:

בה נתקנו. פי' בקונט' מרת הקב"ה באימלא שהוא מכה בו מרפא נס בתוך נס כמו ויעת
 אש בציון ואני אהיה חומת אש ואני ענין זה לזה כלל אלא היינו כדאמר' בב"ר
 משל לבן מלך שקלקל עם אחת משפחותיו כיון ששמע המלך טרדו והוציאו חרץ
 לפלטרין שלו והיה חמור על הפתחים של שפחותיו ולא היו מקבלין אותו אלא אותה
 שקלקלה עמו פתחה לו דלתיה וקבלתו כך
 בשנה שאכל אדם פסיר האילן טרדו והוציאו
 מחוץ לגן עון היה חמור על כל האילנות ולא
 היו מקבלין אותו חוץ לא אומרים לו א"ר ברבאי
 זה גנב דגנב דעתא בריריה היינו דה כתוב
 אל תביאני רגל נאה רגל שתגאנה על בוראי
 וד רשעים אל תנדינו לא תסב מני עלה אבל
 התאנה ע"י שאכל ממנה פתחה לו דלתיה
 וקבלתה
 וא"ן עולים לה כיום. ואם תאמר הא כבר תנא
 ליה וירשא לאור עיבורו ו"ל ר"ס"ד לאו
 לאפוקי יום העיבור תאא אלא לאפוקי לילה
 שלפני העיבור
 על

שאין לך דבר שמביא יללה על אדם אלא י"ן. הלכך מסתברא דעל ידו נקנסה
 מיתה ובכיה לעולם: שאין התינוק יודע וכו'. ומקרי ליה הדעת טוב ורע שמע
 מינה היינו חטים: כדבר שנתקלקלו בו נתקנו. מרת הקב"ה באימלא שהוא מכה
 בו הוא מרפא נס בתוך נס כמו ויעת אש בציון (וכתיב כהרה זו) ואני
 אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב למואל
 מלך. שלמה המלך שכיהה למואל מעשיה וזכמתו
 להקב"ה באימלא שכיהה הוא כמו ידי שמתו
 כמו פי' (איוב ז) משא אשר יבחרו אמו.
 פרשת תוכחה שהזכרתה אמה: שבפאתו על
 הקמוד. להלקותו ויסורו לשון מלקות
 כדאמר' לקמן (ד' ע"א). ויסרו אותו זה
 המלקות ומפני שהיתה רואה שהוא בעל
 הגאה ומרבה בסעדוהו היתה מוכיחתו: אמו
 נרמה לו. להיות רשע שחריב באבקי לא יתלו
 החובה ודיענה מה ברי למה גרורם לרנן
 אחרך שאתה בני ולא בן אבקי: ב' כפני.
 מעי גרמו לך להיות רשע על צורה ובעל כל
 שדקתי ובנסתי שתשמש יפה לולד ללבונו
 ולורו כדאמר'נו בסמ' נדה (דף על) שלשה
 חדשים האחרונים תעמש יפה לולד
 שמתוך כך יצא הולד מלובן ומורו: א' שר.
 כלומר אל חרונם לומר איה שבר לא נאה
 לומר לך: בער אנכי מאיש. בהדוא משא
 כתיב: זה אדם שרולו שנכשל של ויגני
 שתינו יותר מן: שרולו שריקין. ריקים
 שירגולוהו בכך אבל אם יש בחבורה אדם
 הון בכי האי גונא לא ממשיך ואינו נעשה
 בן סורר ומורה וכתורה דלאו מצוה קאמר.
 הא קמ"ל. מתי' דאפי' כולה סריקין כיון
 דאיחבור השתא למצוה פטור ולעולם דינו
 דבן סורר ומורה אינו אלא בחבורת סריקין:
 אבל בעיבור החדש. כדמפרש לקמן שהן
 נקבצין עשרה או יותר ועולין בעליה ואין
 אסיפה זו אלא לפרסם הדבר שעברוה ולא
 לעיין דהא אין עולין אלא לאור עיבורו
 הדיינו ליל מוצאי שלשים וכובר מעובר הוא
 דהא לא קדשו הויים את החדש וקדשו את
 שם ביום מחרת הדיינו יום שלשים ואחד
 למנות על כך כדאמר' (ר"ה ד' כד.) שלא
 בזמנו אין מקדשין אותו ועוד אינו לקדשי
 בשלשה סני: בפת דגן. ולא ידענו משום
 מאי נקט פת דגן ומשמע למעוטי פת ארו
 דרחוץ קא אתי: יום עיבורו. הוא יום שלשים
 שנעשה ממנו חדש היוצא מעובר: אור יום
 עיבורו. מוצאי שלשים ולהודיע שעברוה:
 אחריפין. אקדימו כמו חרפי ואפלי' (ע"ז ד'
 ע"ה). אחריפין ועולו בלילה היו יושבין שם
 ועושין הומה להשלימה קול וקאמר לה רבי
 חייא הקדים ולהעמיט במעוהו לא יום מעט כדי
 שיראו אותם עוברי דרכים כשהן עולין
 ויפרסמו היינו דקתני אין עולין לה בלילה
 אלא ביום הדא קתני אין עולין לה ביום
 חייב:

12 דתקתי ונכנסתי, כרי שיהא לי בן מזורז ומלוכין. ומה בר נדרי', כל נשים של בית אבדך
 13 היו נודרות, והא לי בן הגון למלכות. ואני נדרתי ואמרת, והא לי בן זריז וממולא בתורה
 14 והגון לנביאות. אל למלכים למואל, אל למלכים שתו וין, אל למלכים, אמרה לו, מה
 15 לך אצל מלכים ששותים וין ומשתפרים, ואומרים למה לנו אל. וילרוגים אי שקר, מי
 16 שפל רזי עולם גלויים לו, וישתה וין וישתפר. איפא דאמרי, מי שפל רוזני עולם משפמים
 17 לפתחו, וישתה וין וישתפר. אמר רבי יצחק, מניין שתור שלמה והודה לאמו, דרתיב 'פי
 18 בער אנכי מאיש ולא בית אדם לי'. פי בער אנכי מאיש מזה, דרתיב ויחל נח איש
 19 האדמה. ולא בית אדם לי, זה אדם הראשון: אבל בחבורת מצוה: אמר רבי אבהו,
 20 אינו חייב עד שאיכל בחבורה שכולה סריקין. והאנן תנו, אבל בחבורת מצוה, אינו נעשה
 21 בן סורר ומורה. מעמא דמצוה, הא לאו מצוה, אף על גב דלאו מולא סריקין, הא קא
 22 משמע לך, דאף על גב דכולה סריקין, פיון דבמצוה קא עסיק, לא ממשוי: אבל בעיבור
 23 החדש: למימרא, דבשר וין מסקו. והתניא, אין עולין לה אלא בפת דגן וקמנית בלדך. הא
 24 קא משמע לך, אף על גב דאין עולין לה אלא בפת וקמנית, ואיתו אסיק בשר וין ואכל,
 25 פיון דבמצוה קא עסיק, לא ממשוי. תנו רבנן, אין עולין בעיבור החדש פחות מעשרה
 26 בני אדם, ואין עולין לה אלא בפת דגן וקמנית, ואין עולין לה אלא לאור עיבורו, ואין
 27 עולין לה ביום אלא בלילה. והתניא, אין עולין לה בלילה אלא ביום. כדאמר רבי חייא
 28 בר אבא לבניה, אחריפו ועולו, אחריפו ופוקו, פי חייב דלישמעו בכו אינשי: אבל מעשר
 29 שני בירושלים: פיון דכי אורחיה הוא קא אכיל ליה, לא ממשוי: אבל נבילות ומריפות
 30 שקצים ורמשים: אמר רבא, אבל בשר עוף, אינו נעשה בן סורר ומורה. והא אנן תנו, אבל
 31 נבילות ומריפות שקצים ורמשים, אינו נעשה בן סורר ומורה. הא טהורין, נעשה בן סורר
 32 ומורה. פי תנו נמי מתניתין, להשלשים: אבל דבר שהוא מצוה ודבר עבירה: דבר מצוה,
 33 תנחומי אכלים. דבר עבירה, תענית ציבור. ומעמא מאי, אמר קרא, איננו שומע בקולנו,
 34 בקולנו, ולא בקולו של מקום: אבל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה פל משקה ולא שתה וין
 35 וכו': 'אכל פל מאכל ולא אכל בשר', לאיתווי דביילה קעילית. 'שתה פל משקה ולא שתה
 36 וין', לאיתווי דבש וחלב. דתניא, אכל דביילה קעילית, ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש,

אעיקר מילתא קאי שהטעודה ומשאו ומתנו של דבר בלילה הוא: אחריפו ופוקו בבקר. אל תאחרו לירד שהוואה אתכם וירדו בהשמה מבין שיבשו שם כל הלילה
 ומתפרסם הדבר אבל הוואה אותם וירדו שלא בהשכמה סבור שעכשיו עלו ואין מבין הדבר: אבל מעשר שני. גנב מיעוהו מע"ש וקנה בשר וין ואכל דאי גנב בשר
 וין עצמו אפי' החליט נמי לא כדאמר עד שיקח בשר בודל ויאכל וין בודל וישתה (ומן התנאי): דכי אוריחיה. כדרך מצוה נאמר בבקר ובצאן וכיון ובשכר במע"ש: אבל
 נבלות ומריפות לקמן ליל לפטורא: אבל בשר עוף. טהור פטור דלא חשיב דלא ממשוי בתריה: סתם שקציה חייב עופות טמאים דרתיב בהם שקף (ויקרא יא)
 רמשים וכו' שרצים וטמא משום דאיננו שומע בקולנו שומע בקולו של מקום או שומע: אתם מותרים חייב. כותנן מבתי' דאיצטריך להאשמעינן דפטור
 אשקצים: להשלשים. שאפילו אבל תרטימך בשר חסר כותיב מבהמה טהורה והשלימה לתרטימך במשך עופות טמאים פטור משום דאינו שומע בקולו של מקום דכותה
 בטוהרים מיהיב לאיתווי תנחומי אכלים. דאע"ג דהקטנת דרבנן בעלמא הוא דאי מירשא הוה אמינא חבורת מצוה היינו תנינן שאוכלין קדשים או פסחים: תענית
 צבור. אע"ג דלא עבר אלא אדרבנן: ומעמא מאי. מפטר אדרב עבירה: איננו שומע בקולנו. מעיטא הוא ולאפוקי האי דאף בקולו של מקום אינו שומע: דביילה קעילית.
 מאותו מקום ואע"ג דמסברא לא מחייב עליה דלא ממשוי:

חייב משום ויין ושכר אל תשת וגו' ובכחו עסקינן: כי סובא וזולל יורש. בתר קרא קמא תלביז תלביז אחיהי להבא: יורש. סופו להיות עני ומבכש למודו ואינו מורא: וקרעים תלביש נומה. נומה שאדם מתגרה בה תלביש קרעים כלומר סוף כל בעל הזאת לבא לידו עניוהו: נעשה לו קרעים. משכח למודו ואינו נוכח אלא בסדרוגין: **מתני'** משל אחרים ואכל ברשות אחרים.

על מנת שאין לבעליך כו'. סוגיא זו רבת שפת דפ"ק קדושין (דף כג.) דאמר לרבנן אהני ליה תנאיה אבל ר' (אלעזר) סבירא ליה דאפילו כי האי גונאא אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה ומ"מ מנותינן לא תקשה דרוה משני ברמי סעודה המוכנת לאמו ואי נמי רבי אלעזר הוה מוקי לה בשנתן לה בעלה דהא ר"א הוא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף נא. ושם) אחד הוא אחד

זו קנתה ואין הבעל אוכל פירות: בן

חייבי: אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין: תנו רבנן, אכל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה כל משקה ולא שתה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיאכל בשר וישתה יין, שנאמר 'זולל וסובא'. ואף על פי שאין ראיה לדבר, וזכר לדבר, שנאמר 'אל תהי בסוכאי יין בזוללי בשר למו', ואומר 'כי סובא וזולל יורש וקרעים תלביש נומה'. אמר רבי יודא, כל הישן בבית המדרש, ותרנו נעשית לו קרעים קרעים, שנאמר 'קרעים תלביש נומה': **משנה** גנב משל אביו ואכל ברשות אביו, משל אחרים ואכל ברשות אחרים, משל אחרים ואכל ברשות אביו, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיגנב משל אביו ויאכל ברשות אחרים. רבי יוסי פרכי יהודה אומר, עד שיגנב משל אביו ומשל אמו: **גמרא** גנב משל אביו ואכל ברשות אביו, אף על גב דשכיח ליה, בעיות. משל אחרים ואכל ברשות אחרים, אף על גב דלא בעיות, וכל שכן משל אחרים ואכל ברשות אביו, דלא שכיח ליה, ובעיות. עד שיגנב משל אביו ויאכל ברשות אחרים, משכיח ליה ולא בעיות: רבי יוסי פרכי יהודה אומר, עד שיגנב משל אביו ומשל אמו, אמו, מכאן לה? מה שקנתה אשה קנה בעלה. אמר רבי יוסי פרכי חנינאי, מסעודה המוכנת לאמו ולאמו, והאקמרי רבי חנן בר מולדה, אמר רב הונא, אינו חייב עד שקנה בשר בזול ויאכל, יין בזול וישתה. אלא אימא, מרמי סעודה המוכנת לאביו ולאמו. איבעית אימא, דאקמי לה אחר, ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן: **משנה** היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה, אביו אינו רוצה ואמו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיהו שניהם רוצין. רבי יהודה אומר, אם לא היתה אמו ראויה לאביו, אינו נעשה בן סורר ומורה: **גמרא** מאי אינה ראויה. אילימא, חייבי פריחות ותחיבי מיתות בית דין. סוף סוף אבניה, אבניה ניהו. ואמיה, אמיה ניהי. אלא, בשוה לאביו קאמר. תנאי נמי הכי, רבי יהודה אומר, אם לא היתה אמו שוה לאביו, בקול ובמראה ובקומה, אינו נעשה בן סורר ומורה. מאי טעמא, דאמר קרא 'איננו שומע בקולנו', מדיקול פעינן שוין, מראה וקומה נמי פעינן שוין. כמאן אולא הא דתנאי, בן סורר ומורה, לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר. כמאן, פרכי יהודה. איבעית אימא, רבי שמעון היא. דתנאי, אמר רבי שמעון, ובי מפני שאכל זה תרומימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי, אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו. אלא, לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר. אמר רבי יוחנן, אני ראיתיו וישכתי על קברו. כמאן אולא הא דתנאי, עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות. ולמה נכתבה, דרוש וקבל שכר. כמאן, פרכי אלעזר. דתנאי, רבי אלעזר אומר, כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת, אינה נעשית עיר הנדחת. מאי טעמא, אמר קרא 'צאת כל שללה תקבון אל תוף רחבה ושרפת באש'. וכיון דאיפא מזוזה, לא אפשר, דכתיב 'לא תעשון בן לה' אליהיכם'. אמר רבי יוחנן, אני ראיתיה וישכתי על תילה. כמאן אולא הא דתנאי, בית הפגועה, לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר. כמאן, פרכי אלעזר פרכי שמעון. דתנו, רבי אלעזר פרכי שמעון אומר, לעולם אין הבית טמא עד שיראה פשתי גריסין על שתי אבנים בשתי פתלים בקרן זוית, ארבו פשתי גריסין ורחבו פגרים. מאי טעמא דרבי אלעזר פרכי שמעון, פתיב 'קרו', וכתיב 'קרות', איהו קרו שהוא פקירות, היו אומר לו קרו זוית. תנאי, אמר רבי אלעזר פרכי פרוק, כקום היה בתחום עזרה, והיו קורין אותו חורבתא סנירתא. אמר רבי שמעון איש כפר עכו, פעם אחת הלכתי לגליל, וראיתי מקום שפעינין אותו. ואמר, אבנים שגנועות פינו לשם: **משנה** היה אחר מהם גידים או חיגר או אלם או סוכא או חרש, אינו נעשה בן סורר ומורה, שנאמר 'תפשו בו אביו ואמו', ולא גדימין. 'והוציאו אותו', ולא חגרין. 'ואמרו ולא אלמין'. 'בגנו זה', ולא סומין. 'איננו שומע בקולנו', ולא חרשין. מתרין בו בפני שלשה, ומלקין אותו. חזר וקלקל, נדון בעשרים ושלשה. ואינו נסקל עד שיהו שם שלשה הראשונים, שנאמר 'בגנו זה', והו שלקה בפגנים: **גמרא** שמעת מיניה, פעינן קרא פדכתיב. שאני תבא,

1 ואפילו לא אכלן ברשות בעלים עצמן
2 וטעמא מפרש בגמרא: **גמ'** בעית. מתוך:
3 מאביו שלא יבין הלכך לא ממשחי: עד
4 שיגנבו משל אביו. דשכיח ליה לנגוב תמיד
5 ואכל ברשות אחרים דלא בעית שלא יראהו
6 אביו ובכי האי גונאא ממשחי: עד שיקח בשר
7 בזול. אבל אלא גנב בשר ויין עצמן: לא: מרמי
8 סעודה המוכנת. שהיו שומע מוכנים סעודה
9 מהם סעודה לאביו ולאמו דכיון דלכך
10 נודעמו משל אמו קרין בהו דאידי נמי
11 ושיכח בהם מיליך דבעלה חייב במזונותיה:
12 על מנת שאין לבעליך רשות בהן. דאי הוא
13 אמר לה הכי זכה בהן בעל דלא עדיף
14 ממיציאתה: אי נימא חייבי כריתות. שהיתה
15 אמו על אביו בכרת כגון אחותו דלאו בת
16 קדושה: סוף סוף אביו אמו ניתה. דהא
17 בקרא לא כתוב אישות באמו אצל אביו:
18 בשוה לאביו. בקול ומראה וקומה וטעמא
19 מפרש לקמן. בקולנו. ויהי קול מביעה ומלא
20 כתוב בקולותינו: ואן בקולנו ביה: ואפילו
21 מזוזה אחת. וכל שכן אחד מן החומשין או
22 ספר מכל הנביאים שאברת השם כתובה
23 שם ולא קרינא ביה את כל שללה ורשת:
24 לא תעשון בן לה' אליהיכם. בתר ואברת
25 את שמם כתיב: גרים. זה שעור נגעים ושתי
26 גריסין על שתי אבנים דכתיב (ויקרא יד)
27 וחלצו את האבנים תרתי משמע ובכל אחת
28 שעור נגע. בקרן זוית. ואותן שתי אבנים
29 יהיו בקרן זוית אחד בכותל זה ואחד בכותל
30 זה דהגיס מיקח שבתיון ארכו בו גריסין
31 ורחבו כשיהא בכל אלא בגריס על
32 גריס: מאי טעמא דר'א. דבעי קרן זוית
33 כתיב קרו. ומראיהן שפל מן הקד (שם):
34 חורבתא סנירתא. חורבה מצורע: מהרגמין
35 סנירתא שנתון משם בית המנוגע: מציינין
36 אותו. שלא יאהלו עליו דאב מנוגע
37 מטמא באהל דמצורע הוקש למת אל נא
38 תהי כמות: **מתני'** גידים. ידו טעוה: ובעני זה.
39 משמע שרואים אותו: חרשין. אינן ידעני אפי
40 קבל בדיהם אם לא עשה אדם להם איני
41 מקבל אינן שומעין לו ואע"פ שרואין שאין
42 מיקים מצותן מידו איננו שומע בקולנו כתיב
43 ואיכא להפוכי בכותבי' ומדרש דבעת
44 הקול קאמרי דלא שמע דהאי קרא יתירא
45 הוא כוליה כדאמר בגמ': מתרין בו. לאו
46 משום חללא גמורה כשאר עבירות שאין
47 לזקין את האל: בהתראה הוא התירא עדים
48 בעי ועוד זו ספס התראה הוא עובר הוא
49 אם לא שלא מיד בפניהם הוא עובר אלא
50 בסתר ולאחר זמן הוא עושה ללא מוכיחין
51 אותו ובעיניו יסרו אותו שלא ירגלו ואם לא
52 שמע מלקין אותו ביה אדם מידו וסיוסר
53 אותו: **גמ'** שמעת מיניה בעינן קרא
54 פדכתיב. וסיעתא דשמואל בפ' נגמר הדין
55 (לעיל מה):

גמ' מנמר. מכלה: למודו. מה שהורגל בבשר ויין. שקט לצדיקים הנייה להם והיניה לעולם. שיש להם פנאי לעסוק בתורה ובמצות: **מתני'** **הבא במחלת.** שאמרה תורה יחרג: נידון על שם סופו. דהא לא קטל ומקטיל משום דסופו להרוג בעל הבית בשעמיד כנגדו להחליט ממונו: יש לו דמים חייב. אם אינו ראוי להירג

מסתברא מילתיה דרב בששיבר. ואם תאמר מאי קמיל תנינא ושבר את החבית פטור ויש לומר אי ממוני' היא שיבר בעודו במחלתא קמיל רב אפילו שיבר אחר כן:

אפילו נטל. תימא הא תנן במבואה (ב"ק דף סב) אי הונגא אחר הגבגב משלם שלומי כפל פירוש כדרדרישין וגובג מבית האישי ולא מבית הגבג ואמר רב בנמרא לא שנו אלא לפני יאוש אבל לאחר יאוש קנאו גבג ראשון וגבג שני משלם שלומי כפל לגבג ראשון אלא קודם יאוש לא קני ויש לומר דהתם בגבג מגו חציו וקפיפוי דלאו בר קטלא הוא דבעי התראה אבל הכא במחלתא דמחלתתו וזו היא התראה דמחלתת:

לא קבלניהו הואיל ונפק ממוניה דרב. תימא הא מחייבי לצאת ידי שמימ כדאמר בפ' הפועלים (ב"מ דף ק"א ושה) גבי החוסם פרה ודש בה (ואתנן) צאה תורה האפילו בלא אמר ויש לומר דכאן לא היו רוצים להחזיר אא"כ יתחייבו בדניי אדם:

כאן **עלום:** **משנה** **הבא במחלתת,** נידון על שם סופו. היה בא במחלתת ושבר את החבית, אם יש לו דמים, חייב. אם אין לו דמים, פטור: **גמרא** אמר רבא, מאי טעמא דמחלתת, חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו. והאי, מימר אמר, אי אזילנא, קאי לאפאי ולא שביק לי. ואי קאי לאפאי, קטילנא ליה, ותחזרה אמרה אם בא לתורגד, השקם להורגו. אמר רב, **הבא במחלתת ונטל פלים ויצא,** פטור. מאי טעמא, דרמים קננהו. אמר רבא, **מסתברא מילתיה דרב, בששיבר,** דליתתו. אבל נטל, לא. והאלהים, אמר רב, אפילו נטל, דהא יש לו דמים ונאנסו, חייב. אלא מאי פרושיתיה קיימי, הכא נמי פרושיתיה קיימי ולא היא, כי אוקמינא רחמנא פרושיתיה, לענין אונסין. אבל לענין מקנא, פרושיתיה דמריהו קיימי, מידי דתהו אשוואל. תנו, בא במחלתת ושבר את החבית, יש לו דמים, חייב. אין לו דמים, פטור. מעמא דשיבר, דכי אין לו דמים, פטור. הא נטל, לא. הוא הדין, דאפילו נטל נמי, והא דקא תני 'שבר את החבית', קא משמע לן דכי יש לו דמים, אף על גב דשיבר, נמי חייב. פשיטא, מוקד הוא. הא קא משמע לן, דאפילו שלא בכוננה. מאי קא משמע לן, אדם מועד לעולם.

גמרא **תניא,** רבי יוסי הגלילי אומר, וכי מפגי שאכל זה תרמימר בשך ושתה חצי לוג ויין האיסילקי, אמרה תורה, יצא לבית דין לסיקל. אלא, הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף קננהו נכסי אביו, ומבקש למודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים, ומלסטם את הכפרית. אמרה תורה, ימות ופאי ואל ימות חייב, שמוחתן של רשעים, הנאה להם, והנאה לעולם. ולצדיקים, רע להם ורע לעולם. שינה ויין, לרשעים, הנאה להם והנאה לעולם. לצדיקים, רע להם ורע לעולם. שקט לרשעים, רע להם ורע לעולם. ולצדיקים, הנאה להם והנאה לעולם. פיזור לרשעים, הנאה להם והנאה לעולם. ולצדיקים, רע להם ורע לעולם. שחחר נטלו ושעקו והלך יודע הגבג הזה שבעל הבית עומד על ממונו להחליט ומימר אמר הגבג אי אזילנא קנדיה אבי אפאי ואי קאי טילנא ליה ואמרה לך תורה אי לא דמים ומלמדתך מארש שהוא בא להרג השכם אתה להרוג: **הבא במחלתת.** חתר את הבית ממש: פטור. במחלתת איצ"פ שדם קיימיה בדמים קננהו. בדמי נפשו קנאן הואיל ותחייבי מיתה בלקיחתו: **מסתברא.** מילתא דרב דפטור בשבשך בין עכשו בין לאחר זמן וליתנהו ותשלומין מדידה לא מציען לחיוביה במקום מיתה: **אבל נטל לא.** מסתברא בוא מילתא דרב דפטור ב"ד כיון דקיימין הן כל היכא דאיתנהו דמריהו ניתו ואין זה חייב בתשלומין פדקון בעלמא ניתו גביה: **והאלהים.** שבעתה אמר רב דפטור ואפי' איתנהו טעמא מוכח דהאי אם יש לו דמים בגון אב על הבן דמדה בהו רב דלא קנה חייב להחזיר אתרן כן אמרין דאפילו נאנסו מנייה משבא פרושתו חייב להחזיר ומיחן אלא לא אמרין לשותו חוב גביה ואבדו לבעלים אלא אמרין ברשותו חן ואבדו לו כה נמי לענין אין לו דמים איצ"פ איתנהו אמרין לא פדקון ניתו אלא ברשותו ובאחריותו קיימי וכי גבו ליה בי דינא מיניה יש כאן תשלומין עם חיוב מיתה כאלו רובא משאר נכסיו: **ולא היא.**

מסקא דמילתא דרבא ואלא היא לא מסתברא טעמא דרב בהא דאע"ג דהיכא דיש לו דמים חייבין באחריותו לאו קנין חן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמינה רחמנא ברושיתיה חייבית את גזולתן שלם ד"מ לענין שלומי דלא מצוי למימר ליה נאנסו דאשכחן שבומיין דחייבין הכותבו לישבע אם לא שלם די במלאכת רעוהו הא שלם אע"ג דטעין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גזלן בשליחות יד: **אבל לענין מקנא לא קני.** אם קיימין חן אצלו והוא היה בא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר לך לא קני ומחרה ליה בעיניהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצוי אמר ליה נאנסו ומיפטר משום דלא גרע גזלן משואל דמשום דכל הנאה שלא אוקמינהו רחמנא ברשותו של שואל אם נאנס דכל כמה דקיימא הדרא בעיני הא נמי כל הנאה שלו ומחייבי שלומי: מועד לעולם. אפילו שלא בכונה. **קשיא.** קשיא ותנתיין לתרומה אליבא דרב וממא תיובתא לא הוי ללא בדיהאי קתני ליה נטל חייב ואיכא לשנוי ברוחא דכשנן דמשום רישא נקט שבר דהיינו דאיכא בין קושיא לחיובתא: מתיב רב ביבי. לרבא פריך דאמר נטל דאיתנהו חייב: הגונב כים כשבת. שהגביהו וקנאו בהגבהה חייב להחזיר ואע"ג שהוציא אח"כ לרה"ר ונתחייב בהוצאתו מיתה: שהרי נתחייב מנבייה קורם שיבא אסור שבת. ומשכיל חיוב מיתה הבא עליו לאחר מכן אינו נפטר חן תשלומין: היה מגרר ויצא שלא הגביהו ולא קנאו בתוך הבית אבל כשוציא לרה"ר קנאו בשנוי רשות שהוציא מרושת הבעלים וצריך ידו למטה ומשלשה וקבלה בידו הידיו חשבוה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחצרו ואע"פ שאין כאן הגבהה ודכי מוקים לה בתרבות: **פסור** משלם לעולם. אלא מאי איצ"פ שחסידי המעשה אמרין בדמי נפשוהו ולא מפקינן ליה מיניה ותיובתא דרבא דאמר נטל לא: **והלכתא.** הא דקתני פטור כגון דשדנהו בנהרא דליתנהו דכרי. אילים: **איהדינהו** ניהליה. הגנבים: ה"ג ת"י אין לו דמים אם ורחה וגו' **אלא אם ברוד** לך הריב **שמשש שאין** לו שלום **עמך הרגו** וכו'. אין לו דמים וסמך ליה אם ורחה השמש ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו בזמן שהשמש ורחה עליו כלומר שברוד לך והלחך בא אם את עומד כנגדו אבל מספק את הרגהו: **ותניא אידך** אם ורחה השמש עליו דמים לו. אימתי אסור להרגו בזמן שורחה השמש עליו כלומר שברוד לך באור שהוא מוליך ואפילו אתה עומד כנגדו להחליט ממונך מידו לא יהרגך ולא אם ורחה ונטל חן הגרוהו קשיין אחרדי:

כאן באב על הבן. ברייתא דאם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגוהו הא סתמא לא התירוהו ובשמעתא קמייתא דפסחים (דף בן וט) דררשינן לאור קיום רוצח אי פשיטא לך מילתא כבהריא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ופירש שם בקונטרס כגון בן על הכאב או כה אדם ולא יחכן כדאמרין הכא דהני אפילו בסתמא רוצח הוא ולא יצונו שיהא פשוט כבהריא אלא

- 1 ההם יש לומר כולה באב על הבן דאי קים ליה
- 2 בגויה ששנוא רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו
- 3 ואי מספקא לך מילתא כליילאי לא בעינן
- 4 כגוב אלא ניתן להצילו בנפשו.
- 5 **ישראל** הוא בן ברית הוא. ישראל ולא גוי
- 6 בן ברית ולא מומר לעבודה זרה
- 7 דמומין לעבודה זרה היו מורדין ולא מעלין. ומה

8 **איצטרוי**, סלקא דעתך אמינא, מירי דהוה אהרונגי בית דין, דבשבת לא קטלינן, קא משמע לן
 9 דקטלינן. אלא, 'דמים לו', בין בחול בין בשבת, השתא בחול לא קטלינן ליה, בשבת מבעיא.
 10 אמר רב שש, לא נצרכא אלא לפסח עליו את הגזל. תנו רבנן, 'הוזהב ומת', 'הוזהב', בכל
 11 אדם, 'ומת', בכל מיתה שאתה יכול להמית, 'הוזהב' בכל אדם, איצטרוי, לא
 12 דעתך אמינא, בעל הבית הוא דקים [למית], היתין אדם מעמיד עצמו על דם אחר, אלא
 13 קא משמע לן דרודף רוצח, ואפילו אחר גמי. אלא, 'ומת' בכל מיתה שאתה יכול להמית, למה
 14 לי, מרוצח נפקא. דתניא, 'מות יומת המכה רוצח הוא', אין לי אלא במיתה האמורה בו. וזמנן
 15 שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו, שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה
 16 יכול להמיתו, תלמוד לומר 'מות יומת', מפל מקום. שאני התם, דאמר קרא 'מות יומת'.
 17 ויגומר מנייה, משום דהוה רוצח וגזאל תדם, שני פתובין תבאין פאחד, וכל שני פתובין תבאין
 18 פאחד, אין מלפדין. תנו רבנן, 'מתרת', אין לי אלא מתרת. גגו, חצירו [וקרפיפו], מינן. תלמוד
 19 לומר 'ימצא הנגב', מפל מקום. אם בן, מה תלמוד לומר 'מתרת', מפני שרוב נגבים מצויין
 20 במתרת. תניא אידך, 'מתרת', אין לי אלא מתרת. גגו, חצירו [וקרפיפו], מינן. תלמוד לומר
 21 'ימצא הנגב', מפל מקום. אם בן, מה תלמוד לומר 'מתרת'. מתרתו, זו היא התראתו. אמר
 22 רב הונא, קמן הרודף, ניתן להצילו בנפשו. קסבר, רודף אינו צריך התראה, לא שנא גדול ולא
 23 שנא קטן. איתיביה רב חסדא לרב הונא, יצא ראשו, אין נוגעין בו, לפי שאין דוחין נפש מפני
 24 נפש. ואמאי, רודף הוא. שאני התם, דמשמעינא קא דרפי לה. ניקא מסייעא ליה, רודף שהיה
 25 רודף אחר חבריו להורגו, אומר לו, ראה שישיראל הוא, וכן ברית הוא, והתורה אמרה 'שופך
 26 דם האדם באדם דמו ישפך'. אמרה תורה, הצל דמו של זה בדמו של זה. התיא, רבי יוסי
 27 ברבי יהודה היא. דתניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר, חבר אין צריך התראה, לפי שלא ניתנה
 28 התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. תא שבע, רודף שהיה רודף אחר חבריו להורגו, אמר
 29 לו, ראה שישיראל הוא, וכן ברית הוא, והתורה אמרה 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך'.
 30 אם אמר, יודע אני שהוא בן פטור. על מנת בן אני עושה, תיב. לא צריכא, דקאי בתרי עברי
 31 דנדרא, דלא מצי אצוליה. מאי איפא דבעי איתווי לבי דינא, בי דינא בעי התראה. אפייעת
 32 אימא, אמר לך רב הונא, אנא דאמרי פתנא דמתרתא, דאמר מתרתו, זו היא התראתו:

פאן באב על הבן, כאן בן על האב. אמר רב, כל דאיתו עלאי במתרתא, קטילא ליה, לבר מרב הונא בר שלא. מאי טעמא, אילימא משום דצדיק הוא, הא קאתי במתרתא. אלא, משום דקים לי בגויה דמרחם עלי, פרחם אב על הבן. תנו רבנן, 'דמים לו', בין בחול בין בשבת. אין לו דמים, בין בחול בין בשבת. בשלמא אין לו דמים' בין בחול בין בשבת, איצטרוי, סלקא דעתך אמינא, מירי דהוה אהרונגי בית דין, דבשבת לא קטלינן, קא משמע לן דקטלינן. אלא, 'דמים לו', בין בחול בין בשבת, השתא בחול לא קטלינן ליה, בשבת מבעיא. אמר רב שש, לא נצרכא אלא לפסח עליו את הגזל. תנו רבנן, 'הוזהב ומת', 'הוזהב', בכל אדם, 'ומת', בכל מיתה שאתה יכול להמית, 'הוזהב' בכל אדם, איצטרוי, לא דעתך אמינא, בעל הבית הוא דקים [למית], היתין אדם מעמיד עצמו על דם אחר, אלא קא משמע לן דרודף רוצח, ואפילו אחר גמי. אלא, 'ומת' בכל מיתה שאתה יכול להמית, למה לי, מרוצח נפקא. דתניא, 'מות יומת המכה רוצח הוא', אין לי אלא במיתה האמורה בו. וזמנן שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו, שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו, תלמוד לומר 'מות יומת', מפל מקום. שאני התם, דאמר קרא 'מות יומת'. ויגומר מנייה, משום דהוה רוצח וגזאל תדם, שני פתובין תבאין פאחד, וכל שני פתובין תבאין פאחד, אין מלפדין. תנו רבנן, 'מתרת', אין לי אלא מתרת. גגו, חצירו [וקרפיפו], מינן. תלמוד לומר 'ימצא הנגב', מפל מקום. אם בן, מה תלמוד לומר 'מתרת', מפני שרוב נגבים מצויין במתרת. תניא אידך, 'מתרת', אין לי אלא מתרת. גגו, חצירו [וקרפיפו], מינן. תלמוד לומר 'ימצא הנגב', מפל מקום. אם בן, מה תלמוד לומר 'מתרת'. מתרתו, זו היא התראתו. אמר רב הונא, קמן הרודף, ניתן להצילו בנפשו. קסבר, רודף אינו צריך התראה, לא שנא גדול ולא שנא קטן. איתיביה רב חסדא לרב הונא, יצא ראשו, אין נוגעין בו, לפי שאין דוחין נפש מפני נפש. ואמאי, רודף הוא. שאני התם, דמשמעינא קא דרפי לה. ניקא מסייעא ליה, רודף שהיה רודף אחר חבריו להורגו, אומר לו, ראה שישיראל הוא, וכן ברית הוא, והתורה אמרה 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך'. אמרה תורה, הצל דמו של זה בדמו של זה. התיא, רבי יוסי ברבי יהודה היא. דתניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר, חבר אין צריך התראה, לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. תא שבע, רודף שהיה רודף אחר חבריו להורגו, אמר לו, ראה שישיראל הוא, וכן ברית הוא, והתורה אמרה 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך'. אם אמר, יודע אני שהוא בן פטור. על מנת בן אני עושה, תיב. לא צריכא, דקאי בתרי עברי דנדרא, דלא מצי אצוליה. מאי איפא דבעי איתווי לבי דינא, בי דינא בעי התראה. אפייעת אימא, אמר לך רב הונא, אנא דאמרי פתנא דמתרתא, דאמר מתרתו, זו היא התראתו:

אב הבא על הבן. במתרת מספק אל יחרגוהו בנו דודאי רחמי האב על בנו ואפילו הוא מציל ממנו לא יחרגוהו הלכך דמים לו עד שיועד לך כשמש שדעת אביו עליך ושונאיך. בן על האב. וכ"ש איניש דעלמא הרגוהו מספק דודאי ארעותא דהכי אתא דאי קימת ליה לאפיה קטול לך עד שיועד לך כשמש שהוא חרמי עליך

באב על הבן: דמים לו. לשון רבים הוא להכי
 אתא לומר לך דבין בחול בין בשבת אסור
 לכל להרוג את אביו במתרת שיהי לא בא
 עסקי נפשות: חז"ל דמים. לשון רבים
 דכתיב גבי איש דעלמא רוצח אתא לומר
 לך אין לו דמים לא בחול ולא בשבת
 והרגה: הרוגי בית דין בשבת לא קטלינן.
 כדאמרין בפרק אחד דבני ממונות (לעיל דף
 לה) לא קטלינן אבא אבא אבא אבא אבא
 משמע לך. דקטלינן משום פקוח נפש דהאיך:
 לפקח עליו את הגזל. אם כשהיה חורר נפל
 עליו (את) הגזל מפקחין עליו היכא דלא
 עסקי נפשות אבל אם לא עסקי
 נפשות כיון דניתן להרגו בלא התראה גברא
 קטילא הוא משעת (סתירה): והובא. בכל
 אדם אסור חלוב אינו בעל הממון מותר להרגו
 מדלא כתיב נפשות אבא אבא אבא אבא
 הרגו משום דלחיי גב קים ליה בגויה
 דבעד: אינו מעמיד עצמו על ממונו הלכך
 אדעתיה דלמקטליה אתא: אבל שאר כל
 אדם לא. שהרי רבי זה לא בא אלא על
 עסקי נפשות של זה: קמ"ל. דכיון דעל עסקי
 נפשות ישראל אתא רודף הוא וניתן להצילו
 לבעל הבית בנפשו של זה: שאם אי אתה
 יכול להמיתו בספיח. כגון שהיה מנסף או
 שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו
 חץ או אבן: שני פתובין תבאין פאחד. בפרק
 נגמר הדין דלא בעינן בהו קרא כדכתיב
 הלכך אי לא ברייה הוה אמנא ליבעי מיתה
 הכתובה בו כגון הכאה אבל לא לחנוק
 ולתבעי במים: ואין לי אלא מתרת.
 שחרר כותל: גגו. ועלה לו בסולם: חצרו
 וקרפיפו. וכנסו בו הדין הפתח שמצאו פתוח
 מנין: ת"ל 'ימצא הנגב'. מדלא כתיב אם
 במתרת ימצאו וכתיב הנגב יתירה משמע
 בכל צדין שיהא נראה לך גבב: מצויין
 במתרת. כלומר מצויין וריגלין תלויה: זו
 היא התראתו. שא"צ התראה אחרת אלא
 הורגו מיד דכיון דמסר נפשיה לחתור
 אדעתא דהכי דאי קאי לאפאי קטילא
 ליה ואמרה תורה כיון דרודף הוא א"צ
 התראה אלא מצילין אותו בנפשו אבל כנס
 לחצרו ונגו הדין הפתח אינו הרגו על
 התראה

שיתרו כן בעדים חזי דקאימנא באפך וקטילנא לך וזה יקבל עליו התראה ויאמר יודע אני ועל מנת בן אני עושה שאם תעמוד לנגדי אחרוך אבל בלא התראה לא דרילמא לא אדעתא דנפשות קא אתי אלא דאשכח פתחא להדיא ועל אדעתא דאי קאי באפאי ליהיב: קמן הירודף. את קטן אחר להרגו: ניתן להצילו בנפשו כדילפינן לקמן (דף עג) רוצח נתן להצילו בנפשו האי א"ע דקטן הוא ולא בר קבולי התראה הוא לגבי רדיפה דינו כגדול: קסבר. רב הונא רודף אין צריך התראה לענין להצילו בנפשו דלא ניתנה התראה אלא לענין ב"ד ולא מצי למקטליה אם הרג בלא התראה: יצא ראשו. באשה המושקה לילד ומסוכנת וקתני וישא החיה פשתת ידה וחתוכתו ומוציאתו באברים דכל זמן שלא יצא לאירי העולם לא יצא וניתן להורגו ולהציל את אמו אבל יצא ראשו או יצא נוגעיה לו להחירו הוה יכולת ואן דחייב פשע פניני פשע ואם תאמר מעשה הרשע בן בכרי (שמואל ב' ס' ח) הנה ראש מושלך לחצרו פשע מפני נפש הים משום דאפילו לא משהו עליו לא היה הרג בעיר דחייב פשענשה יואב וכן נהרגין עמו אבל אם היה הוא ניצול א"ע שון נהרגין לו דהו רשאן למסרו כדי להציל עצמן אן נמי משום דאמרין במלכות הוה וזכי מפרש לה בתוספתא (דמורה): משמאי קא דרפי לה. לאמרה: והתורה אמרה שופך דם האדם פאדם דמו ישפך. כל הרואה אותו ישפוך דמו בשביל אותו אדם שהוא רודף הדיינו באדם בשביל הבלת אדם הנרדף הוא וזכא עליו קתני יודע אני ועל מנת בן אני עושה ואם הארץ בעל קבלת התראה אפילו הכי מתייבש: הווא ר' יוסי יהודה היא. דאפלו בהרונג ב"ד לא תראה אלא להבחין דלכך חבר לא בעי התראה ולא להתנה עי הארץ בעי איתירוהו דלא נמת שונג הייתי כולל התראה אפילו בעם הארץ לא בעי פטור. כל כמא דלא אמר על מנת בן אני עושה שאם תעמוד עליו כדילפינן בחזי בודקין (לעיל דף מא). יומת זמני עד שיתיר עצמו למיתה אך תני גבי רודף דבעי התראה ואם לאו אן מצילין אותו בנפשו: דקאי בתרי עברי נהיאי. המתרה מצד זה הורודף והתנדה מצד אחר: דאצול לבי דינא. והאי פטור חייבי דקאמר אמיתת בית דין קאי ולאחר שחרגו לנדרף: מאי איבא. כלומר מאי קא רמי עלייהו דהך רואן למעבד: דבעי לאיתווי לבי דינא ומקטליה. דכתיב (דברים כב) ובערת הרע מקרבך הלכך בעי התראה דבלאו הכי לא מקטלי ליה: זו היא התראתו. אלמא משום דמחוקקין ליה רודף לב עי התראה.

מתני' ואילו שפצילין אותן, מן העבירה: **בנפשו**, ניתנו ליהרג לכל אדם כדי להצילן מן העבירה ומקראי נפקי: **אבל** הרוצח **אחר** בהמה, לרבעה הרוצחה לעבוד עבודה זרה ולחלל שבת וכל שאר כריתות ומיתות ב"ד שאינן עריות דלא ניתנו להצילו בנפשו אלא מרוב שהוא ערוה ויש בה לקולו ופגם לנרדף כגון

ומה נערה המאורסה שלא בא וכו'. וא"ת ההוא פגם חמור מרוצח שזה בסקילה וזה בסוף לאו פירכא היא דהבא לא קפיד קרא אייסורא אלא אפמינ' דהא נעברה בה עבירה או שאין מקפדת על פגמה אין מצילין אותה בנפשו כדמוכח שמתעין ופשיטא דיש פגם גדול בנחרה מנעברה המאורסה שנתלמדה וא"ת ומאן לן דאפמינ' קפיד רחמנא

וזכר נערה המאורסה ומיהו רוצח בהדיא כתיב ביה והיא נדקט רובה בהמה משום דמריא לעריות נקטי גמט נמי עבודה זרה משום דסדי"א תתיי' בקי"ו כדלקמן ושבת נמי תייתו בגרידה שוה: **גמ'** לא תעמוד. לא תעמוד עצמך על דמו אלא הצילתה: **לפגמה**, לבישה ולזלזלה אמרה תורה נתנה להצילה בנפשו כדילפינן לקמן מואין מושעיה לה: **מן** הדין, ק"ו: **הקישא** הוא, שהוקש רוצח לנערה המאורסה וכל הקיש וגו'ירה שוה המופנת היא הוא כמפורש במקרא ועונשין ממנו לפי שהיא ניתנה למרשע מעצמו אבל מקל וחומר שאדם דן ק"ו מעצמו אע"פ שלא קבלו מרבו אין עונשין ממנו כדילפינן בכמות (דף ד"ו). וכן לא למדנו מרוצח, כאן לא פטור את האונס דקאמר ליה ק"ו אין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש דאשדעמני כי היכי דהתם אונס פטור הכי נמי פטורה אלא משמע שזה בא ללמד על הנערה ונמצא שנכתב כאן ללמד הימנה כלומר נמצא אין למד דמשום מילי אחריני איתקש ותרויהו לפי מהדדי: מה נערה המאורסה ניתן להצילה. מן העבירה בנפשו אף רוצח וכו' ואכתי ילפא ענין מרוצח שנתהרג ואל תעבור כדלקמן ומיהו הבא לא אסיקנא במלתיה דר' דאגב גררא אתאי: ומדקאמר אין מושיע. מכלל דבעיא תשועה: אבדת ינופ'. כגון נטבע בנהר מניין שאתה מצווה על השבתה ת"ל והשבותו וכו' איתירא הוא למרשע השב את גופו לעצמו: הני מילי בנפשו. אם זו הראויה יכול להצילה יצילתה קמ"ל. לא תעמוד על דם רעך לא תעמוד על עצמך משמע אלא חזור על כל צדדין שלא יאבד דם רעך: הייבי כריתות וייבי מיתות ב"ד עריות קאמר דאיכא עבירה ופגם ותנא דמתני' נמי הכי סבירא ליה מדלא קא רמזנא סתמא אסתמא ותנא הני הואו הדין לכל עריות: אלמנה לבתן גדול. כ"ג הרוצח אלמנה לאונסה אע"פ שיש שם פגם דקא משיי לה לחלל אין מצילין אותה בנפשו כדמרשע לקמן חייבי אלמין אין ניתנין להציל בנפשו: נעבדה כה עבירה כבה: אין מצילין. דהא אפמינא לה וקרא אפמינא קפיד מדגלי בהני ולא בעבירות אחרות: יש מושעיה לה: ע"י דבר אחר בלא הריגה אין הורגין אותו ברדיפתו שהרי כששיגורוהו ידה לא מושיע: האומרת. למצילין הורדיקן אחריו וניחו לו ואל תרדפו אחרייו שלא יחרגנה קודם שתשיגוהו אף על פי דאנוסה היא ומיראה היא דקאמרתי אין מצילין אותה טעמא מפרש לקמן: נערה שוה. אכולהו קאי אין מושיע לה וקרא יתירא הוא ולרדשה דהא כתיב ולנערה לא תעשה אבר: נער כתיב וקרנין נערה נדרש מקרא ונדרש מסורת נער להביא את הוכור נערה כמשמעה: **דלא** אורחיה. ליבעל ויאכא בזיון ובשת גדול:

משנה ואילו הן, שפצילין אותן בנפשו. הרוצח אחר חבירו להרגו, ואחר הזכר, ואחר הנערה המאורסה. אבל הרוצח אחר בהמה, והמחלל את השבת, והעובד עבודת פזקים, אין מצילין אותן בנפשו: **גמרא** הנו רבנן, מצוין לרוצח אחר חבירו להרגו, שניתן להצילו בנפשו, תלמוד לומר 'לא תעמוד על דם רעך'. והא, לכהי הוא דאתא, האי מופעי ליה, לכתמיא, מצוין לרוצח את חבירו שהוא טובע בנהר, או תיה גוררתו, או לסמיך פאין עליו, שהוא חייב להצילו, תלמוד לומר 'לא תעמוד על דם רעך'. אי, הכי נמי. ואלא, ניתן להצילו בנפשו, כגולה. איתיה בקל וחומר מנערה המאורסה, מה נערה המאורסה, שלא בא אלא לפוגמה, אמרה תורה, ניתן להצילה בנפשו. ורוצח אחר חבירו להרגו, על אחת פמה וכמה. וכי עונשין מן תדין? דבי רבי תנא, הקישא הוא, 'כי פאשר קום איש על רעהו ורצחו נפש'. וכי מה למדנו מרוצח מעשה, הרי זה בא ללמד ונמצא למד. מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. ונערה מאורסה גופה, מנלה. פרתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, ואין מושיע לה, הא יש מושיע לה, ככל דבר שייכול להושיע. גופא, מצוין לרוצח את חבירו שהוא טובע בנהר, או תיה גוררתו, או לסמיך פאין עליו, שהוא חייב להצילו, תלמוד לומר 'לא תעמוד על דם רעך'. והא, מהקא נפקא? מהתם נפקא. אבדת גופו מצוין, תלמוד לומר ו'השבותו לו'. אי מהתם, הנה אמניא, הני מילי בנפשיה. אבל מימרך ומינר אגורי, אימא לא, קא משמע לן: תנו רבנן, אחר הרוצח אחר חבירו להרגו, ואחר הזכר, ואחר נערה המאורסה, ואחר חייבי מיתות בית דין, ואחר חייבי פירות, מצילין אותן בנפשו. אלמנה לבתן גדול, גרושה וחלוצה לבתן דריומן, אין מצילין אותן בנפשו. נעבדה כה עבירה, אין מצילין אותה בנפשו. יש לה מושיע, אין מצילין אותה בנפשו. רבי יהודה ואמר, אף האומרת וניחו לו, שלא יחרגנה. מנא הני מילי, אמר קרא ולנערה לא תעשה דבר, אין לנערה חטא מות, נער, זה וכו'. נערה, זו נערה המאורסה. חטא, אלו חייבי פירות. מות, אלו חייבי מיתות בית דין. כל הני, לפה לי. צריכי, דאי כתב רחמנא נער, משום דלא אורחיה. אבל נערה דאורחה, אימא לא. וא כתב רחמנא נערה, משום דקא פגים לה. אבל נער דלא קא פגים ליה, אימא לא. וא כתב רחמנא הני, משום

נער כתב נמי נערה פירוש אידי דכתב נער למעט בהמה כתב בנפשו כפשיטה דקאי דעל כרוזין נערה קרנין דהא בנערה מיתועה: משום

ליבעל ויאכא בזיון ובשת גדול: פגים לה. בתבולין ומנגה על בלה: דאורחיהו

משום

דהאי לא אורחיה והאי קא פגים לה. לאו פירכא גמורה היא דאיכא למימר איך יזיכה וכי האי גונא בפרק כיצד צולין (פסחים דף עג. ושם) גבי תמיד ופסח דדרחו שבת ותמאה ולא ליקף מינייהו שאר קרנות צבור: **הך** למעוטי עובד ע"ז וחד כו'. אי לא תביא אלף חזי הוה גמורא ליה למעוטי בהמה ושבת ותימה דבהמה ושבת היכי ממעט מחד וטפי ויהי ויהי נראה לומר

דאורחיהו. כבעילות: ולא נפש פגמיהו. באורסה שחיבה ויעלת חן על הארוס ועכשיו מתנהג עליו אבל שאר עריות פנויות בתולות לא מפגמי כולי האי וכן שראות בעולות לא מפגמי כולי האי כמו אורסה: ונתבט **הטא** מות. דאתרבי לה כריתות ומיתות ב"ד ולא בעי נזרה ועברה שתיי חן בכלל. **הי** למעוטי עובד זרה. וסד"א רמב"ם ב"ק' כדלמקט' ויהי **למעוטי**

בהמה. משום דרמי לעריות ושבת כדי נקטיה ואגב גררא אידי דתנן במבתי' מידו קרא לא הוי בעי למעוטי שבת דלא סלקט עבודה זרה מחייב תימי עבודה זרה לא הא סלקט דעתן לאתויי אלא בחילול חילול מעבודה זרה כדלמקט רבי שמעון לקמן הוא (דף עה): אידי דבבב נתי. להביא את הוהור כחב נערה כלומר תימי עבודה זרה קרא עובד כרזיה נערה קרינא ביה דהא בערה משתיי ולנערה לא תעשה דבר. במקפדת על פגמה. דאי בשאינה מקפדת לא קאמרי רבנן למקפדת משום עבודה זרה חמיר מעבודה זרה ושבת: **אפגמה** קפיד רחמנא. מרלא כתיב בהאי קרא אלא מידו דפגמה שמע מינה אפגמה קפיד: דמסרה נפשה לקטלא. שיש צנועות משעתי צעמן נלות שיהרגנה ולא תבעל לו ואמרה תורה הציל דמה דתמו: הוי קא פגים לה. ואי טעמא דקרא משום פיגמה היא אמאי אפגמטו חיבי' לישון וזרדנן קא פריך דאמרי עבשתי דלא משום פגמה הוא: **אפגמה** רבה. כגון עריות דכריתות שחן המורות והויא רחפמה מרובה שהולד ממזר ועישתי זונה בבעילותו אבל כחן גדול באלמנה איה נשעתי דף טל) חללה: **הבא** על אחותו. כלומר אפילו בא על אחותו דלא קרינא בה ולו תהיה לאשה אפילו הכי קרינא בא ונתן האיש השוכב עמה דאתרבי מקראי בכתובות (דף טל) ואע"ג דחיבי כרת לא מפטר מתשלומין ואי ניתן להצילה בנפשו אמאי שלא דלא מיתה תשלומין שי כאן ואע"ג דלא אקטול פטור משתלומין בדיקמא (ד שם ד' לה) בכל חיביי מיתות בית דין שוגגין דנפקא לן מדינאי דכי חזקה מה מכה בהמה לא חלקת בה כו' אף מכה אדם לא חתוק בו וכו': משעת הערואה קרי ליה נבעלה ואפגימה במקצת ושוב אין מעילין אותה מנמר ביאה נפשה וקנסא לא מחייביי אלא משום גמר ביאה שהוא מוציא מיתה והאי גמר ביאה לאו דווקא ביאת המירוק שהיא מזרע דקרא אבתולים קפיד דכתיב (דברים כב) נערה בתולה אשר לא אורסה אלא גמר ביאה דהכא הכנסת עשרה היא: הניחא

למאן דאמר. כיכמות (ד' נה) הערואה דהויא כבעולה היינו נשקת אבר איכא לאוקומה דפגימה היא דמיקרי בעולה ועדיין בתוליה לא יצאו לאיחויבהי קנסא דחמשימי: אלא למאן דאמר הערואה. שעשה הכתוב בכל התורה כבעולה זו הכנסת עשרה וגמר ביאה חזן דשפחה חרופה דכתיב בה שכתב ערו (ויקרא יט) היינו ביאת המירוק אין כאן הערוא' פגם בלא הוצאת בתולים ומצאו מיתה דניתן להציל ותשלומין באין כחו: **שבא** עליה. הוה אור כבד שלא כדרכה חזון וכו' עליה כדרכה דלא ניתן בביאה זו להצילה בנפשו שכבר פגמה: **ר"י** היא דאמר לא ניתן להצילו בנפשה

רב
דלמאן דאמר. כיכמות (ד' לה) חידוש הוא שחידשה תורה בקסם בו והש"ס קאמר הם (ד' לה) דמאן פטור בבשת ופגם אבל קנס אינה יכולה למחול ואיכא לאוקמי רב פפא דהבא כי ההוא ומאן דאמר הם פטור חן הכל סבר כאיך שניתי דובא:

משום דהאי לא אורחיה הוא, והאי קא פגים לה. אבך עריות, דאורחיהו ולא נפש פגמיהו, אימא לא, קתב רחמנא 'חטא'. ואי קתב רחמנא 'חטא', הוה אמיןא. אפילו תיבי לאויו, קתב רחמנא 'מות'. ואי קתב רחמנא 'מות', הוה אמיןא, תיבי מיתות בית דין, אין תיבי פירות, לא. קתב רחמנא 'חטא'. ולכתוב רחמנא 'חטא מות', ולא פעי 'נער' ו'נערה'. אין, הכי נמי. ואלא 'נער' ו'נערה', חד למעוטי עובד עבודת פוכבים, וחד למעוטי בהמה ושבת. ולרבי שמעון בן יוחי, דאמר עובד עבודת פוכבים ניתן להצילו בנפשו, למה לי. חד למעוטי בהמה, וחד למעוטי שבת. סלקא דעתך אמינא, תימי שבת מ'חילול' ו'חילול' מעבודת פוכבים. ולרבי אלעזר רבי שמעון, דאמר מחיל את השבת ניתן להצילו בנפשו, דאתי שבת מ'חילול' ו'חילול' מעבודת פוכבים, מאי איפא למימר. חד מיעוט למעוטי בהמה, ואידך, אידי דכתב רחמנא נער, קתב נמי נערה: רבי יהודה אומר, אף האוקמת הניחו לו שלא יתרגמה: במאי קמפלגי, אמר רבא, במקפדת על פיגמה ומינותו שלא יתרגמה. רבן סברי, אפיגמה קפיד רחמנא, והרי מקפדת על פיגמה. ורבי יהודה, האי דאמר רחמנא קטליה, משום דמסרה נפשה לקטלא. האי, לא מסרה נפשה לקטלא. אמר ליה רב פפא לאביי, אלמנה לכהן גדול, נמי קא פגים לה. אמר ליה, אפיגמה רבה, קפיד רחמנא. אפיגמה וטמא, לא קפיד רחמנא: 'חטא' אלו תיבי פירות: וימינהו, 'ואלו נערות שיש להן קנס, הפא על אחותו. אמרוה רבן קמייה דרב חסדא, משעת הערואה דפגימה, איפטור ליה מקטלא. קמונא לא משלם, עד גמר ביאה. הניחא למאן דאמר, הערואה זו נשקתה. אלא למאן דאמר, הערואה זו הכנסת עשרה, מאי איפא למימר. אלא אמר רב חסדא, כגון שבא עליה שלא פדרקה, וחזר וכו' עליה פדרקה. רבא אמר, במינותו שלא יתרגמה, ורבי יהודה היא.

אחוי דיש לה קנס ועל כרחיך בנתארה ותגורשה לא בערה תחתיי מיתות פטורי כדתנן הם נערה שנתארה ונתגרשה קנסה לעצמה כדקתי' ר' עקיבא בסיפא ואי בנפוחה הוי מחלה כדמוכח בפ' אלו נערות (שם ד' לב). דמוקי מתני' דאלו חן הלוקין ביהמה ומפוחה וכו' דאתי כרבי עקיבא דברייתא דאמר נערה שנתארה ותגורשה שי לה קנס וקנסא לאיתוי קתני סיפא הבא על בתו פטור משום דמתדיב בנפשה ונתארה ונתגרשה אייהו ואי דאב תיפוק ליה דאפילו בא עליה אחר קנסה לנפשו ואין לומר דאיטעריך היבא דלא הסיפקה לעמוד בדין עד שבגרה דמה עמידה בדין שייך בדבר שהוא שלו ונראה לפרש דלעולם לעצמה ואפילו בנפוחה מחייבי אף אמריה בעינן שבא עליה שאינה מוחלת הקנס מידו בירושלמי פריך לה ומשני כגון שלא הסיפקה לעמוד בדין עד שמת האב אבל שי להוכיח דעל כרחיך מתינתין לא מתוקמא כו' עקיבא דברייתא דהא רב פפא איית ליה הם באלו נערות (ד' לה) חידוש הוא שחידשה תורה בקסם בו והש"ס קאמר הם (ד' לה) דמאן פטור בבשת ופגם אבל קנס אינה יכולה למחול ואיכא לאוקמי רב פפא דהבא כי ההוא ומאן דאמר הם פטור חן הכל סבר כאיך שניתי דובא:

רב פפא אמר. הא דקתינן אחורו יש לה קנס במפתה קאמר דבת קנסא נמי היא ולהצילה לא ניתן דהא אינה מקפרת: **אבי אמר.** לעולם באנוסה ובגון דיכול המציל להציל באחד מאבריו של זה שלא ניתן להורגו מעתה ור' יונתן בן שאול היא: ויכול. הנרדף או הרואהו להציל באחד מאבריו ולא הציל אלא בנפשו נהרג עליו: **במצות שבמיתה.** שהוא מתכוין להרוג את חבירו והכה את האשה הכותב מדבר: **דכתיב ואם אסון יהיה.** ואי לא מתכוין להרוג דשוגג הוא אמאי מקטיל אלא לאו ש"מ במתכוין וסתם רוצח ניתן להצילו בנפשו כדאמרין לעיל וזה רודף היה שהיה מתכוין ואפ"ה כתיב דאם לא יהיה אסון שאין כאן חיוב מיתה עונש יענש דמי ולדות: **אי אמרת בשלמא וכו'.** כגון שיכול הרואה להציל

שלא ידא ממונו חביב עליו. דמדניתן להצילו בנפשו כל שכן ניתין בממונה: **קסבר** עונשין מן הדיון. לא דמי לעונשין מן הדיון דאפילו בה אבי ורבא לקמן בפ' הנשרפין (ד' עו.) כדפרשיה בדר' פ' מיתות (ד' נג' ד"ה השתא) והא דאיצטרכא לעיל חד למעוטי עבודה זרה היינו נמי למאן דאמר עונשין ומדי אין עונשין הזה משני חד למעוטי בהמה דדמי לעויות ואידך אידי דכתיב נער כתיב נער גמיה:

אפילו היינו דמשפחת לה דיענש, כגון שיכול להציל באחד מאבריו. אלא, אי אמרת יכול להציל באחד מאבריו, נמי ניתן להצילו בנפשו, היכי משפחת לה דיענש? דילמא, שאני נקרא דמיתה לזה ותשלומין לזה. לא דאמר רבא, רודף שהיה אחר חבירו, ושיגר את הכלים, בין של נרדף ובין של כל אדם, פטור. מאי טעמא, מתחילה בנפשו הוא. ונרדף ששיגר את הכלים של רודף פטור, של כל אדם חייב. של רודף פטור, שלא יהא ממונו חביב עליו מוגופו. של כל אדם חייב, שמציל עצמו בממון חבירו. ורודף שהיה רודף אחר רודף להצילו, ושיגר את הכלים, בין של רודף, בין של כל אדם, פטור. ולא מן הדיון, שאם אי אתה אומר כן, נמצא אין לך כל אדם שמציל את חבירו מיד הרודף: אכל הרודף אחר בהמה: תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר, העובד עבודת פוכבים ניתן להצילו בנפשו, מקל וחומר. ומה פגם הדיוט, ניתן להצילו בנפשו. פגם גבוה, לא כל שכן; וכי עונשין מן הדיון? קא סבר עונשין מן הדיון. תניא, רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו. סבר לה פאבוקה, דאמר עונשין מן הדיון, ואתיא שבת ב'חילול' ו'חילול' מעבודת פוכבים. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחזקיה, נימנו וגמרו בעלית בית נתנה בלוד, כל עבירות שפחותה, אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג, ועבור ואל תהרג, חוץ מעבודת פוכבים, וגילוי עריות, ושפיכות דמים. ועבודת פוכבים לא? והא תניא, אמר רבי שמעון, מניין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודת פוכבים ואל תהרג, מניין שעבור ואל תהרג, תלמוד לומר ו'חי בהם', ולא שמינות בהם. יכול, אפילו בפרהסיא. תלמוד לומר ו'לא תחללו את שם קדשי ונקדשותי'. אינהו דאמרו כרבי אלעזר, דתניא, רבי אלעזר אומר, ו'אזהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', אם נאמר בכל נפשך, למה נאמר בכל מאדך. ואם נאמר בכל מאדך, למה נאמר בכל נפשך. אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו, לך נאמר בכל נפשך. ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מוגופו, לך נאמר בכל מאדך. גילוי עריות ושפיכות דמים, כדרבי. דתניא, רבי אומר, 'כי פאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש בן הדבר הזה', וכי מה למדנו מרוצח מעתה, הרי זה בא ללמד ונמצא למד. מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילו בנפשו, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. ומקיש נערה המאורסה לרוצח, מה רוצח יתגר ואל יעבור, אף נערה המאורסה תתגר ואל תעבור. רוצח גופיה, מנא לן. כההוא, דההוא דאתא לקמיה דרבה, ואמר ליה, אמר לי כרי דוראי, זיל קמליה לפלגיא. ואי לא, קמלינא לך. אמר ליה, לקמלוך ולא תיקמול, מי יומר דרמא דידך, סומק ספי, דילגיא. דמא דההוא נגרא סומק טיה. כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן, לא שנו אלא שלא בשעת גזרת המלכות. אבל בשעת גזרת המלכות, אפילו מצוה קלה, יתגר ואל יעבור. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, אפילו שלא בשעת גזרת מלכות, לא אמרו אלא בצנינא, אבל בפרהסיא אפילו מצוה קלה, יתגר ואל יעבור. מאי מצוה קלה. אמר רבא בר רב יצחק אמר רב,

באחד מאבריו דהוא לא ניתן להורגו הלכך אין כאן מיתה ויענש: **אלא אי אמרת וכו'.** אמאי יענש הא רודף הוא וניתן להציל בנפשו: **וילמא שאני הכא.** והכי משלם ואע"ג (דליכא) צד מיתה משום דמיתה לזה והתשלומין לזה המיתה והתשלומין אינן באין לו ע"י אדם אחד שהמיתה באה עליו בשביל חבירו שהיה מביא עמו והתשלומין יבעל האשה הן דאיניש דעלמא הוא הלכך לא מפיטש מתשלומין דהאי משום חיוב מיתה דמחייב אידך: **לא שגא.** אם היה כאן חיוב מיתה אין חילוק ההתחייב תשלומין בין שהמיתה באה עליו בשביל בעל התשלומין בין שבעא עליו בשביל אחר פטור: מתחייב בנפשו הוא. ברדיפא זו שהרי ניתן להציל בנפשו ואע"ג ובלים הללו של שאר כל אדם הן דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור: ורודף שהיה רודף, אחר חבירו להורגו וזה רודף אחריו להצילו ושיגרה את הכלים וכו': סבר לה כאמור. ויבשרת זרה דעונשין מן הדיון והדר יהיה שבת בחלול חלול מעבודה זרה מחלליה מות יומת (שמות לא) ומזוהר לא תתן להעביר למולך לא תחלל (ויקרא יא) נהוה. שם האישי יעבור ואל תהרג. ואי בהם ולא שימות בהם: חוץ מעבודה זרה וכו'. לקמן יליף לה: **בפרהסיא.** לקמן מפרש כמה פרהסיא: **לא תחללו.** בפרהסיא איבא חילול השם וצריך לקדש את השם וזהו ונקדשתי שמוסר נפשו על אהבת יוצרה: **ואהבת את ה' אלהיך.** משמע שלא תמירו בעבודה זרה: **לכך נאמר וכו'.** כלומר תהא אהבת חביבתי כל יומת ואל תהיב לך: מה עבר יתגר ואל יעבור. ואם אמר לו הוי רוצח הורגו את הנפש ואם לאו הרני הורג יתגר ואל יעבור: **סברא הוא.** שלא תרחה נפש חבירו דליכא תרתי אבוד נשמה ועבירה מנין נפשו ליכא אלא דהא אבוד נשמה והוא לא יעבור דכי אמר הרמנא לעבור על המצות משום חיי בהם משום דירקא בעיניו נשמה של ישראל והוא גבי רוצח כיון דסוף סוף איבא איבוד השמה למת אינו מותר לעבור מי וידע הלכך שחביב ליוצרו יותר מנפש חבירו הלכך דבר המקום לא ניתן לדחות: **פירי ווראי.** אדון עירי וגי הוה: **מאי חוית דרמא דירך סומק ספי.** מי יומר שבת דמך חביב ונאה ליוצרך יותר מדם חבירך הלכך אין כאן לומר וחי בהם ולא שימות בהם שלא התיר הכותב אלא משום חביבות נפשו של ישראל ואלו ווראי: **וכאן יש עבר** נפש חבירו לא ניתן דבר המלך לדחות שצוה על הרציחה: **ואפילו מצוה קלה** יתגר ואל יעבור. שלא ירגילו להגות במהרץ את

החבובת לכך: ערקתא

אפילו

לשנוי ערקתא דמסאנא. לבאורה משמע דמנעליהם משונן משל גוים כדאמר נמי בפרק חבונס (ב"ק נטו. ושם) גבי אלעזר ועירא דהוה סיים מסאני אוכמי וקאמר שדיה מתאבל על ירושלים וכך משמע במסכת תענית (דף כב.) גבי יהוה גברא דהוה מסיים מסאני אוכמי ולא רמי חוטי קישת דבסוק פ"ק בדביצה (דף טו.) תאן תן משלחן מנעל לבן ברי"ט מפני שצריך קיצת

ערקתא דמסאנא. שרוך הנעל שאם דרך הגוים לקשור כך ודרך ישראל בענין אחר כגון שיש צד יהדות בדבר ודרך ישראל להיות צנועים אפילו שנוי זה שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא יקדש את השם בפני חבירו ישראל והאי פרוסיא מדבר בישראל: איתא תוך תוך. דעשרה בעינן וכוליהו ישראל: לחלו. במרגלים: והא אסתר פ"רביא חוה. ונבעלה לגוי ולא

מסרה נפשה לקטלא: קרקע עולם היא. אינה עושה מעשה הוא עושה בה מעשה: הנאת עצמו. שאין צוה מתכוין להעבירו מיראתו אלא להנאת עצמו מתכוין שאני ואין כאן חלול השם ליהרג על כני. הני קוואין ודימוניק. כלי משת שנותנין בהם גזילה גבדון הן ועומדין לפני שולחן מלכים להתחמם בעל כרחם והיו היבנין ליהוה ולא היה לפרסיים שנותלין כומרים אור מכל בית ובית ועומדין בבית עבודה וזה שלום ומתחממן העם כגון דהיו נטולין אין מבית ישראל בעל כרחם והיו היבנין ליהוה ולא מסרי נפשיהו אקדושת השם הלא חק עבודה וזה הוא: אלא. הואלו והגוי אינו מתכוין להעבירו ולא להנאת עצמו מתכוין שצריך לאותו הכלי אין אלא עומד השם ליהרג עליו ואף על פי שהגוי אינו צריך לו אלא לחוק עבודה וזה הנאת עצמו הוא שצריך לאותו כלי ואינו אומר לו שאעבוד אני: קמיל אספסתא. קצו פרסיא הוא או בדמה: לקטול. האספסתא ולא לקטליה הגוי כדיון דאינו מתכוין להעבירו אלא לעצורו עצמו אין כאן חילול השם: שדי לנהרא. להעבירו גזרת המלכות לקטליה ולא לקטול אספסתא: בן חן מוהר על עבודה וזה כדאמר בד' מיתות (ד' נו.) ואם אמר עבור ואל תהרג מצוה היאון אקדש את השם לא: אבוזרייהו. כלי מדי דשיך בהו קדושת השם שייכא בהו דאם אמר לו לעבור הוא אותן מצות או יהרג אם לא יקדש את השם עבור עליהם הלכך הוא לא נמי בכללן הוא: אבוזרייהו. לוד אספסתא"ט ודגומת ממנחת (דף עג.) עולה וכל אביוורא: לדבר הזה. מאחר שקבל עליו נעמן שלא לעבור עבודה וזה אמר לו לאלישע לדבר הזה יסלח ה' לעבורך שאני אנוס בדבר שאדוני נשנע ע"י וכתוב ויאמר לו כך שלום אלמא הדרה לה.

ואם ערקתא דמסאנא. וכמה פרוקא? אמר רבי יעקב, אמר רבי יוחנן, אין פרוקא פחותה מעשרה בני אדם. פשיטא, ישראלים בעינן, דכתביה ו'נקדשתי בתוך בני ישראל'. בעי רבי יוחנן, השעיה ישראל ונקבי אחר, מהו. תא שמע, דתני רב יצאי אהורף דרבי חייה בר אבא, איתא תוף' תוף'. פתיב הקא, ו'נקדשתי בתוך בני ישראל', וכתביה הקם ה'בדלו מתוך העדה הזאת', מה לתין עשרה וכולהו ישראל, אף פאן עשרה וכולהו ישראל. והא, אסתר פרוקא הוא. אמר אביי, אסתר קרקע עולם היתה. רבא אמר, הנאת עצמן שאני, דאי לא תימא הכי, הני קוואין ודימוניק, היכי ה'בנין' להו. אלא הנאת עצמן שאני, הקא נמי הנאת עצמן שאני. ואודא רבא לטעמיה, דאמר רבא, עב"ם דאמר ליה התיא ישראל, קטול אספסתא בשפתא, ושדי לחיותאי. ואי לא, קטילנא לך. ליקטילי, ולא לקטיליה. שדי לנהרא, ליקטיליה ולא ליקטול. מאי טעמא, לעבורי כותילתא קא בעי. בעי מיניה מרבי אמי, בן נח מצווה על קדושת השם או אין מצווה על קדושת השם. אמר אביי, תא שמע, שבע מצות נצטוו בני נח, ואם איתא, תמני תויין. אמר ליה רבא, איתיה וכל אבוזרייהו. מאי הוי עלה, אמר רב אדא בר אבהי, אמרי בי רב, פתיב ל'דבר הוה יסלח ה' לעבדך פבא אדני בית רמון להשתתות שמה והוא נשען על ידי והשתתותי', וכתבי 'ויאמר לו לך לשלום', ואם

הגיר להשחירו ומפרש ר"ת דדוקא רצועת המנעל היו משנות לבנות גוים ושל גוים שחרות ושל ישראל לבנות ומסאני אוכמי בדבל דוכתי היינו רצועות שחרות אבל המנעל והאי היה שחור: והא אסתר פרסיא היא. תימה דה"ל לאקטיל עריות הוא דרצועא ונערה המאורסה לכולי עלמא הריג אלו ועבור וכמו כן קשה בריש כתובות (דף ג. ושם) דאמר דאיכא צנועות דמסור נפשיהו ופרך ולירושל' ללו דאונס שרי מאי קושיא לא שפיר עבדן דמסור נפשיהו ומאי קושיא לא עריות ותנין ר"ת דאין חיבנין מיתה על בעילה גוי משום דרחמנא אפקריה לרעה גוי כדאמרין בפ' נטעאן על האנוסה (ביבמות פז.) דכתבי ורמת סוסיס דרמנא ומתוך כך היה רוצה ר"ל להחית ב' ישראל שהמריה ובה עליה גוי ושוב נתגייר עמה לקיימה גיהדות דלא שייך למימר אחד לבעול בביאת גוי דהויא כביאת בדמה וקשה דה"ר יצחק ב"ר מרדכי (דף קטו.) גבי נאסרה לבעול כדאמרי' התם דאיכ' פרוצות בפ' האשה שנתארמלה (כתובות כו.) ושם) גבי האשה שנחבשה בדי גוי על ידי נפשות אסרה לבעול ואמרין נמי במגילה (דף קטו.) כדאמרין אבדתי מבית אבא כך אבדתי מןך אלמא לגבי בעלה לא חשיב ביאת גוי כביאת בדמה וגם לכהונה נפסלת בביאת א"ע"פ שכביאת בדמה אינה נפסלת דאין ונות לבדמה כדאמרין בפ' א"ע על יבמתו (יבמות דף טז.) דזרעיה דגוי הוא דאפקריה רחמנא לענן חייס אבל ביאת דגוי לא אפקריה ונכח דנאסרה לבעול אסרה לבעול מונטמא ונטמא ואמרין נמי בסוטה בפרק אורסה (ד' כו.) ושם) דגוי מקנין על ידי ופוסל

בחרמה ופרך פשיטא ונטרחה והיא נטמא אמר רחמנא אחד לבעול ואחד לחרומה ומשני מהו דתימא כי אמר ונטרחה והיא נטמא הני מילי היכא דברך ביאת אסירה ליה לאפוקי או בדלאו הכי אסרה ליה קמ"ל אלמא אפילו גוי שייך ונטמא אסרו לבעול והוא חדין לבעול והוא דרבי אבא אסתר עריות הואי דקיים ליה רמזי טעמא דקרקע עולם לענין דלא מייחבי למסור עצמה משום עריות דהא מרוצא יליפנין ורוצח גופיה כי מייחבי למסור עצמו ה"מ קדם שיהרג בידים אבל היכא דלא עבדי מעשה כגון שמשליכין אותו על הניקנ ומתריע מסתריא שאין חייב למסור עמו מציא אמר ארבה מ"א חיות דרמא דתבראי סוקי טפי דילמא דמא חדי סוקי טפי גוים דלא עבדי מעשה או דקאמר קאי נערה ומתריע אלא תעבור ואל תהרג אלא דעביי מעשה עמה שהיא קדושה עולם אין חיבת למסור עמה ופ"ה שריה לפרש דתהרג ונערה קדם שתעשה מעשה שחביא עליה את יהוה אבל לענין חלול השם משום פרסיא לא ס"ד מנהני עמו דקרקע עולם וכן נמי על פ"ה בהויא ירוש' פרק הא על יבמתו (יבמות ד' נג. ושם) דאמר רבא אין אונס לערוה שאין קושיא אלא לדעת דאם אומר לו שיהרגו או יניח שביאיהו על הערה ויודע שאם יביאיהו אי אפשר שלא יתיקשה לא מיצינא למימר דלא עבדי מעשה שחביי עמה ושם איהו דבר מקושה ועומד והגויים הביאיהו על הערה הם ר"ת ש' אונס ואין לו למסור עצמו והא דפרך פרק מצות חליצה (שם ד' קג. ושם) גבי ידע קא ומתניא מעשרה ומשני טובתן של רשיעים רעה היא אצל צדיקים וכשבא נחש על חזה הטיל בהו והזמא לא בעי למימר דמתיא טעמא היה לו למסור דלא עבדי מעשה עצמה אסרה ואתא חשיבא כמעשה כדריש בפרק גמיתא (ב"ק ד' לב.) גירשה מרדכי הערשת כ"ד בשמעתין גבי ה"ל לאקשוי גבי אסתר ועוד דנראין הדברים שלא היתה אנוסה שהרי בורה היה ולא היה רשאי לאנסה ואורבה היה צריך שתטמנהו מה הרופים כמו שמוכיח הענין והיא שידלתו בדבריה עד שאב עליה לחתיש בהו והתם פרך על מה שהכתוב משבחא מנשים באהל תברך שרה רבקה רחל ולאה דאמרין בפ' מי שאמר ואני בניור (ד' כג. ושם) גדולה עיבדיה לשמה מצוה שלא לשמה שהיו מתכוונת להננות מבעליהן וחשיב לה שלא לשמה משום דנהנין מן המצוה ולא היו לשמה כל כך ומש"ה פרך ידעל נמי מיתניא והשתא ניהו שהכתוב מנבחא דאם היתה אנוסה כמו שהכתוב משבחא ואין אשתנרצית אסתר לאתושרית באשר אבדתי לימה לא גירשה מרדכי החילה כ"ד שתתא מיראת לחזור לו מחתורו ורשותו לא אסירה בזנות בלא נישואין כדתנן בפ"ב דסוטה (ד' יח.) הכל מודים שאין מתנה עמה לא על קדם שתתארס ולא על אחר שתתגרש שתסתר לאחר ותטמאי שאם חסתרי ותטמאי אחרי"כ חזרונה זה הכלל כל שתבעול ולא התא אסרה לו לא היה מתנה עמה וי"ל ללא היה רוצה לגרשה שהיא ידן פן יודע למיך. קמ"ל אספסתא שדי לחיותא כו'. הוה עובדא דשליה יבמות (ד' קכא. ושם) דאמר ליה גוי לישראל קטיל אספסתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלניא בר ישראל דאמרי ליה בשלל לא בשלל וקטיליהו שמא לא היה כל פלחיה מן הדן ואל היה לו למסור עצמו במקום גזאת עצמן של גוים. ב"ת נח מצוה על קדושת השם. וא"ת והוה וזו בהם שבישראל חביב ואפילו ישראל היה מחויב למסור עצמו אפילו בצינעא אי לא דכתבי וחי בהו ויש לומר דידלמא לא איצטרך וחי בהם אלא כי היכי דלא ינלף שאר מצות מרוצח ונערה המאורסה דאפילו

בני אהרן תעשה כתנות והכא (דברים לא) תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם רבנן אמרי שתי אזניים לכל אחד ואחד רבי יוסה אומר אפילו אוזן אחת לכל אחד ואחד: שוטה: אמר רבי לעזר (דברים ד) אתה הוראת לדעת: קטן: רבי ירמיה ור' אייבו בר נגרי הוון יתיבין אמרין תנינן אי זהו קטן כל שאינו יכול לרכוב על כתיפו של אביו וקטן שומע וקטן

[דף ב' ע"א]

מדבר הזרון ואמרון (דברים מז) כל זכורך לרבות את הקטן ויימר כל זכורך לרבות את החרש למען ישמעון ולמען ילמדון פרט לחרש ויימר למען ישמעון ולמען ילמדון פרט לקטן אמר ר' יוסה מאחר שכתוב א' מרבה וכתוב א' ממעט מרבה אני את הקטן שהוא ראוי לבוא לאחר זמן ומוציא את החרש שאינו ראוי לבוא לאחר זמן שמואל בר אבא בעא קומי רבי זעירה קטן חרש מהו שיהא חייב א"ל איתא המי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמייא אילו גדול חרש פטור קטן חרש לא כ"ש א"ר ירמיה בדין היה קטן ולא חרש יהא פטור גזירת הכתוב הוא כל זכורך לרבות את הקטן הייתי אומר אילו גדול חרש יהא חייב שלא להלוק בהילכות זכורך הוי צורכה לההוא דאמר רבי יוסה מאחר שכתוב א' מרבה וכתוב א' ממעט מרבה אני את הקטן שהוא ראוי לבוא לאחר זמן ומוציא אני את החרש שאינו ראוי לבוא לאחר זמן: טומטום:

[דף ב' ע"ב]

הכל מודים בטומטום שנקרע ונמצא זכר ב"ט הראשון שהוא חייב מה פליגין בשאר הימים הזקיה אמר יראה יראה את שהוא חייב בא' חייב בשני את שאינו חייב בראשון אינו חייב בשני א"ר כל ז' תשלומין לראשון א"ר אילא מפסח השני למזר"י כמה דר"י אמר תמן פסח שני תשלומין לראשון כן הוא אמר הכא כל ז' תשלומין לראשון רבי הושעיה אמר כל ז' חובת מה נפק מן ביניהן גר שנתגייר בשאר הימים על דעתיה דהזקיה פטור ע"ד דר"י ודר' הושעיה חייב

[דף ג' ע"א]

אף בטמא כן ניטמא בשאר הימים ע"ד דהזקיה פטור ע"ד דר"י ודר' הושעיה חייב א"ר יוסה תמן ראוי הוא קריעה היא שגרמה ברם הכא הטמא עצמו אינו ראוי: אנדרוגינס. כל זכורך פרט לאנדרוגינס תמן תנינן ספק אנדרוגינס אין מחללין עליו את השבת ר' יהודה מתיר באנדרוגינס מה אמר כא ר' יהודה נישמעניה מן הדא יוחנן בן דהבאי משם ר' יהודה אף הסומא ולית בר נש אמר אף אלא דהוא מודי על קדמייתה מחלפה שיטתיה דרבי יהודה תמן הוא אמר פרט והכא אמר לרבות ר' יודה ורבנן מקרא א' הן דורשין רבנן דורשין ערל מה ת"ל ערל זכר עד שיהא כולו זכר ר' יודה דרש זכר מה ת"ל ערל ואפילו מקצתו ערל ברם הכא (שמות לג) כל זכורך פרט לאנדרוגינס: נשים.

כל זכורך פרט לנשים: עבדים. נישמענינה מן הדא ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך את שאין לו אדון אלא הקב"ה יצא העבד שיש לו אדון אחר א"ר יהושע בן לוי מניין שכל המקיים מצות ראייה כאילו מקביל פני שכינה מן הדא (שם) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' וגו': חוגר: דכתיב רגלים: חולה: דכתיב (דברים טז) ושמת: זקן: דכתיב רגלים א"ר יוסה תרתיהון לקולא יכול לשמוח ואינו יכול להלך קורא אני עליו רגלים יכול להלך ואינו יכול לשמוח קורא אני עליו ושמתה ר' יוחנן בשם ר' ינאי ב"ש וב"ה מקרא א' הן דורשין בש"א כתוב א' אומר זכורך וכתוב אחר אומר רגלים טול בינתים את שהוא יכול לרכוב על כתיפו של אביו ואפי' קטן יכול הוא לרכוב יצא אלא את שהוא רואה כתיפו של אביו ומפסיע ב"ה דורשין כתוב אחד אומר זכורך וכתוב א' אומרים רגלים טול בינתים את שהוא יכול לאחוז בידו של אביו ולענין טהרות את אמר את שהוא תפוס ביד אביו ספיקו כפיקה אביו תופש בידו ספיקו כהרש ברם הכא בין כך ובין כך חייב ר' בון בר חיייה בעא קומי רבי זעירה איכן היו מראים פנים בהר הבית או בעזרות א"ל נישמענינה מן הדא הטמא פטור מן הראייה דכתיב (דברים יב) ובאת שמה והבאתם שמה ואין טמא מת נכנס להר הבית הדא אמרה בעזרה היו מראים פנים

[דף ג' ע"ב]

מאיכן את מודד מן החומה או מן הבתים תני שמואל מן השילוח ושילוח היה באמצע המדינה ר' בון בר חיייה בעא קומי ר' זעירה מהו לשלח חגיגתו ביד אחר אמר ליה נישמענינה מן הדא מוכי שחין ופולפסין פטורין מן הראייה דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה הטמא פטור מן הראייה דכתיב (דברים לא) כבוא כל ישראל לראות וגו' הראוי לבוא עם כל ישראל מביא ושאינו ראוי לבוא עם כל ישראל אינו מביא וישלח חגיגתו ביד אחר א"ר יוסי זאת אומרת שאינו משלח חגיגתו ביד אחר ר' שמי בעי או חילוף מוכי שחין ופולפסין פטורין מן הראייה דכתיב בבא כל ישראל לראות הטמא פטור מן הראייה דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה חזר ר' שמי ומר מוכי שחין ופולפסין אעפ"י שאינן ראויין לבוא עם כל ישראל ראויין הן לבוא בפני עצמן הטמא ראוי לא בפני עצמו ולא עם כל ישראל הפריש חגיגתו ומת היורשים מהו שיביאו אותה ר' אילא אמר יראה יראה הראוי לבוא מביא ושאינו ראוי לבוא אינו מביא א"ר זעירה כהיא דר' יוחנן ור' יונתן תרויהון אמרין (שמות לד) כל בכור בניך תפדה אפי' לאחר מיתה והכא לא יראו פני ריקם אפילו לאחר מיתה אמר רבי בא בר ממל מחלוקת שמואל ורבי יוחנן דתנינן תמן האשה שהביאה הטאתה ומתה יביאו היורשין עולתה עולתה ומתה לא יביאו היורשין הטאתה שמואל אמר

[דף ד' ע"א]

במופרשת רבי יוחנן אמר אפילו אינה מופרשת מה אנן קיימין אם בשירשו קרקע בהדא אמר שמואל במופרשת אם בשירשו מיטלטלין בהדא רבי יוחנן אמר אפי' אינה מופרשת מה נפק מן בינהון ירשו קרקע על דעתיה דשמואל לתבע אין תובעין ולמשכן אין ממשכנין על דעתיה דרבי יוחנן אף למשכן ממשכנין ירשו מיטלטלין על דעתיה דרבי יוחנן לתבוע תובעין ולמשכן אין ממשכנין על דעתיה דשמואל אף לתבוע אין תובעין:

הלכה ב משנה ב"ש אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף וב"ה אומרים הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף:

גמרא ראייה עולות וחגיגה שלמים ב"ש אומרים מרבין בעולות וממעטין בשלמים בית הלל אומרים ממעטין בעולות ומרבין בשלמים רבי תנחום בר עילאי בשם רבי יוסי בן חנינה ב"ש ילפין לה מקרבנות העצרת ב"ה ילפין לה מקרבנות הנשיאים אמרו ב"ה לב"ש לא מוטב ללמד קרבן יחיד מקרבן יחיד ולא ללמד קרבן יחיד מקרבן ציבור אמרו להם ב"ש מוטב ללמד דבר שהוא נוהג לדורות מדבר שהוא נוהג לדורות ואל תבא לי קרבן נשיאים שאינו נוהג לדורות תני יש בראייה מה שאין בחגיגה ובהחגיגה מה שאין בראייה שהראייה כולה לגבוה מה שאין כן בחגיגה חגיגה נוהגת לפני הדיבור ולאחר הדיבור מה שאין כן בראייה חגיגה נוהגת לפני הדיבור לשון חגיגה נוהגת

[דף ד' ע"ב]

לפני הדיבור (שמות ה) שלח את עמי ויחוגו לי במדבר ובשמחה מה שאין כן בשניהן שהשמחה נוהגת בין בדבר שהוא משלו בין בדבר שהוא משל אחרים בין בדבר שדרכו לכן ובין בדבר שאין דרכו לכן ואלו אין נוהגין אלא משלו ובלבד מדבר שדרכו לכן רבי יוסי בעי ולמה לינן אמרין כל שהוא חייב בראייה חייב בשמחה ויש שהוא חייב בשמחה ואינו חייב בראייה נשים חייבות בשמחה ואינן חייבות בראייה רבי יהושע בן לוי אמר ושמחת אפילו ממקילון א"ר לעזר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן שלמים אף כאן שלמים רב חונה אכל פשוט כל שבעה א"ר יוחנן מעה כסף ושתי כסף דבר תורה תנא רבי יסא קומי רבי יוחנן ראייה כל שהוא חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף א"ל ויש כן זו א"ר יונה וכל השיעורין לא חכמים הם שנתנו כזית מן המת כזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ לא אתא מישאול אלא כיי דתני רבי הושעיה דתני רבי הושעיה (שמות לד) לא יראו פני ריקם אפי' כל שהוא חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף. וקשיא מן דו סמך לה לדבר תורה הוא אמר חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף א"ר יוסי בי רבי בון רבי יוחנן כדעתיה ורבי הושעיה כדעתיה רבי יוחנן כדעתיה דרבי יוחנן דו אמר כל השיעורין הלכה למשה מסיני הוי דו אמר מעה כסף ושתי כסף דבר תורה רבי הושעיה כדעתיה רבי הושעיה

דו אמר האוכל איסור בזמן הזה צריך לשנות לפניו את השיעורין שמוא יעמוד ב"ד אחר וישנה עליו את השיעורין ויהא יודע מאי זו שיעור אכל הוי דו אמר ראייה כל שהיא חכמים הם שאמרו מעה כסף ושתי כסף אמרין חזר ביה ר' יוחנן מה הדא רבי יונה ורבי יונתן תריהון אמרין לא חזר ביה ועוד מן הדא דא"ר לא בשם רבי אימי איתפלגון חזקיה ור"י חזקיה אמר אדם חולק חובתו לשתי בהמות רבי יוחנן אמר אין אדם חולק חובתו לשתי בהמות אלא צריך שתהא בידו שתי כסף לכל א' וא' רבי שמעון בן לקיש בשם חזקיה אדם טופל בהמות לבהמה ואין אדם טופל מעות למעה רבי יוחנן אמר אדם טופל מעות למעה ואין אדם טופל בהמות לבהמה היך עבידה

[דף ה' ע"א]

היו לפניו עשר בהמות הקריב חמש ביו"ט הראשון והמותר מהו שידחו את י"ט האחרון רבי קריספי אמר איתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל חד אמר דוחה וחורנה אמר אינו דוחה ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא א"ר זעירה נפרש מיליהון דרבנן מן מיליהון דרבי יוחנן דו אמר אדם טופל מעות למעה אין אדם טופל בהמות לבהמה הוא דו אמר דוחה רבי שמעון בן לקיש דו אמר אדם טופל בהמות לבהמה אין אדם טופל מעות למעה הוא דו אמר אינו דוחה שמעון בר בא בשם רבי יוחנן לעולם הוא מוסיף והולך ודוחה את י"ט עד שיאמר עוד אין בדעתי להוסיף:

הלכה ג משנה עולות במועד באות מן החולין ושלמים מן המעשר בי"ט ראשון של חג ב"ש אומרים מן החולין וב"ה אומרים מן המעשר:

גמרא ר' תנחום בר עילאי בשם ר' יוסי בי ר' חנינה כך משיבין ב"ש לבית הלל דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר אמרו להן אילו בחול שמוא אינו מביא אחת מן החולין וטופל למעשר וכא מביא אחת מן החולין וטופל למעשר ומניין שהוא טופל למעשר א"ר יוסי בן חנינה נאמר כאן (דברים טז) מסת ונאמר להלן (דברים יד) כי לא תוכל שאתו מה שאתו האמור להלן מעשר אף כאן מעשר א"ר לעזר נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן מעשר אף כאן מעשר ויביא כולם מן המעשר עולא בר ישמעאל אמר נאמר כאן מסת ונאמר להלן (בראשית מג) ותרב משאת בנימן מה משאת שנאמר להלן אחת עיקר והשאר מפילה אף מסת שנאמר כאן אחת עיקר והשאר מפילה א"ר יוסי בי ר' בון והלא שלמי נדבה כשלמי חגיגה הן ולמה הוא טופל לון לאילין קרייא ללמדך שדוחין עליהן יום טוב:

הלכה ד' משנה ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ובנדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאת ובאשם ובחזה ובשוק ובבכור אבל לא בעופות ולא במנחות:

גמרא ר' זעירה עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר שלמי חגיגה ששוחטין מערב הרגל אינו יוצא בהן ידי חובתו ברגל התיב ר' בא והא תני חגיגת י"ד יוצאים בה משם שמחה

[דף ה' ע"ב]

ואין יוצאין בה משם שלמים א"ר זעירא תפתר בששחטו ברגל א"ל ר' בא בששחטו ברגל אין זו חגיגת י"ד מאי כדון א"ר זעירא עד דאנא תמן שמע תנא עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר כד סלקית להכא שמע תנא ר' חייה בשם ר' לעזר (דברים טז) והיית אך שמח לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה או יכול אף לילי י"ט הראשון ת"ל אך או חלף ר' חייה בשם ר' לעזר ושמחת בחגך משאת מתחייב בחגיגה את מתחייב בשמחה התיבון והא תנינן ההלל והשמחה שמונה הגע עצמך שחל י"ט הראשון להיות בשבת לשוחטין מערב הרגל אין את יכול דא"ר זעירה עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר שלמי חגיגה ששחטין מערב הרגל אינו יוצא בהן י"ח ברגל לשוחטין ברגל אין את יכול שכבר למדנו שאין חגיגה דוחה שבת אימתי אמרו ההלל והשמחה שמונה אמר רבי יוסי קיימה רב אבודמא נחותא בכהנים ובשעיר: אבל לא בעופות ולא במנחות: דכתיב זבח:

הלכה ה משנה מי שיש לו אוכלים מרובים ונכסים מעוטים מביא שלמים מרובין ועולות ממועטות אוכלים מעוטיין ונכסים מרובין מביא עולות מרובות ושלמים ממועטיין זה וזה ממועטיין על זה נאמר מעה כסף ושתי כסף זה וזה מרובין על זה נאמר (דברים טז) איש כמתנת ידו ככרכת ה' אלהיך אשר נתן לך:

גמרא עני וידו רחבה קורא אני עליו איש כמתנת ידו עשיר וידו מעוטה קורא אני עליו ככרכת ה' אלהיך אשר נתן לך עני וידו מעוטה על זה נאמר אין פחות משתי כסף איש פרט לקטן ר' ירמיה בעי אמר הרי עלי חגיגה בחמש סלעים והביא בשתיים יצא או כבר נקבע א"ל ר' יוסי ולמה לא אילו מי שאמר הרי עלי אשם בחמש סלעים שמוא לא נקבע וכא נקבע:

הלכה ו משנה מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג חוגג והולך את כל הרגל וי"ט האחרון עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר (קוהלת א) מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות:

גמרא ר"י בשם ר' ישמעאל נאמר ט"ו בפסח ונאמר ט"ו בחג מה ט"ו שנאמר בפסח י"ט האחרון תשלומין לראשון אף חמישה עשר שנאמר בחג י"ט האחרון תשלומין לראשון יהודה בר ספרא בשם ר' הושעיה (ויקרא כד) וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים וכי שבעה הם והלא שמונה הם אלא צא שבת מהם הרי שבעה א"ר יוסי וכי מיכן למדנו שאין חגיגה דוחה את השבת לא ממקום אחר התיב ר"י אחוי דרב ספרא והא תני אף בפסח כן מעתה צא שבת מהן הרי ששה הגע עצמך שחל י"ט הראשון ויום טוב האחרון להיות בשבת מעתה צא מהם שני ימים הרי ששה אתא ר' חנניה יהודה

בר ספרא בשם ר' הושעיה (שמות יב) וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים וכי שבעה הם והלא שמונה הם אלא צא שבת מהם שכבר למדנו שאין חגיגה דוחה שבת מה תלמוד לומר תחגוהו אלא מלמד שיום טוב האחרון תשלומין לראשון א"ר יוחנן ותני כן שמיני רגל בפני עצמו פיים בפני עצמו ברכה בפני עצמה קרבן בפני עצמו רגל דא"ר אבון בשם ר' אחא בכולהם כתיב וכיום וכאן כתיב ביום ללמדך שהוא רגל בפני עצמו פיים אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן בשמיני חזרו לפיים כרגלים ברכה אמר רבי לא זמן קרבן פר אחד איל אחד:

[דף ו' ע"א]

הלכה ז משנה ר"ש בן מנסיא אומר אי זהו מעוות שאינו יכול לתקון זה שבא על הערוה והוליד ממזר אם תאמר בגנב וגזלן יכול הוא לחזור ולתקן ר"ש בן מנסיא אומר אין קורין מעוות אלא למי שהוא מתוקן מתחילה ונתעוות ואיזה זה זה תלמיד חכם שפורש מן התורה:

גמרא תני ר"ש בן יוחי אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים מה טעמא (ירמיהו ט) על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר ויאמר ה' על עזבם את תורת רבי יודן נשייא שלח לרבי חייה ולר' אסי ולר' אמי למיעבור בקירייתא דארעא דישראל למתקנה לון ספריין ומתניינין עלין לחד אתר ולא אישכחון לא ספר ולא מתניין אמרין לון אייתון לן נטורי קרתא אייתון לון סנטורי

[דף ו' ע"ב]

קרתא אמרון לון אילין אינון נטורי קרתא לית אילין אלא הרובי קרתא אמרין לין ומואן אינון נטורי קרתא אמר לון ספרייא ומתנייניא הדא היא דכתיב (תהילים קכז) אם ה' לא יבנה בית וגו' רבי חונה ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק מצאנו שוויתר הקדוש ברוך הוא לישראל על עכו"ם ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים על מאסם בתורה לא וויתר מה טעמא ויאמר ה' על אשר עשו עכו"ם וגילוי עריות ושפיכות דמים אין כתוב כאן אלא ויאמר ה' על עזבם את תורת ר' א"ר חייה בר בא אותי עזבו אוותרה שמו את תורת שמו שאלו אותי עזבו ותורת שמו השאר שבה היה מקרבן אצלי רב חונה אמר למד תורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה את בא לשמה ר' יהודה כשהיה רואה את המת ואת הכלה מתקלסין היה נותן עיניו בתלמידים ואומר המעשה קודם לתלמוד נמנו בעליית בית ארים התלמוד קודם למעשה ר' אבהו הוה בקיסרין שלח לר' חנינה בריה מזכי בטיבריה שלחון ואמרון ליה גמל הוא חסד שלח כתב לליה המבלי אין קברין בקיסרין שלחתיך לטיבריא וכבר נמנו בעליית בית ארים סלוד התלמוד קודם למעשה רבנן דקיסרין אמרין הדא דאת אמר בשיש שם מי שיעשה אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד דלמא ר' חייה ר' יבא ר' אמי ענין מיתא

לגבי ר' לעזר אמר לון אן הויתון יומא דין אמרון ליה גמל חסד אמר לון ולא הוה תמן חורנין א"ל
מוגיר הוה:

הלכה ה משנה היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו הילכות שבת חגיגות
והמעילות הרי הם כהררים התלויין בשערה שהן מקרא ממועט והלכות מרובות הדינים והעבודות
הטהרות והטמאות והעריות יש להן על מה שיסמכו והן הן גופי תורה:

גמרא תני ר' לעזר אומר יש להן על מה שיסמכו (תהילים קיט) נשבעתי ואקיימה פעמים שאינו
מקיים ר' יהושע אומר יש להן על מה שיסמכו (תהילים צה) אשר נשבעתי באפי באפי נשבעתי חוזר
אני כי תמן תנינן ארבעה נדרים התירו חכמים וכל הנדרים לא חכמים הם שהן מתירין כתיב
(במדבר לד) וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל תלה הפרשה בראשי המטות שיהו מתירין
להן את נדריהן רב יהודה בשם שמואל כתיב (שם) לא יחל דברו הוא אינו מוחל דברו אחר הוא
שעושה דברו חולין ואי זה זה החכם שהיה מתיר לו את נדרו רבי זעירה רב יהודה ירמיה בר
אבא בשם שמואל

[דף ז' ע"א]

שלשה שהן יודעין לפתח מתירין כזקן סכרין מימר במקום שאין זקן רבנן דקיסרין אמרין אפילו
במקום שיש זקן אמרין קומי ר' יסא רב חונה ראשי מטות א"ל אין לית רב חונה ראשי מטות מאן
אינון ראשי מטות רב חונה ראש לראשי המטות מהו למנות זקינים לדברים יחידים נימשעינה מן
הדא רב מניתייה רבי להתיר נדרים ולראות כתמים מן דדמך בעא גבי בריה מומי בכורות אמר לו
איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא א"ר יוסי בי רבי בון כולא יתב ליה לדון יחידי ולהתיר נדרים
ולראות מומין שבגלוי מן דדמך בעא גבי בריה מומין שבסתר א"ל איני מוסיף לך על מה שנתן לך
אבא אע"ג דאת אמר ממנין זקינים לדברים יחידים והוא שיהא ראוי לכל הדברים כהדא ר' יהושע
בן לוי מני לכל תלמידיו והוה מצטער על חד דהוה כבי בעיינו ולא הוה יכול ממניתייה וימניניה
לדברים יחידים הדא אמרה הראוי לכל הדברים ראוי לדבר אחד ושאינו ראוי לכל הדברים אפילו
לדבר אחד אינו ראוי מהו למנות זקינים לימים נישמעניה מן הדא ר' חייא בר בא אתא לגבי רבי
לעזר אמר ליה פיים לי לרבי יודן נשייא דיכתוב לי הדא איגרא דאיקר ניפוק לפרנסתי לארעא
ברייתא פייסיה וכתב ליה הרי שילחנו אליכם אדם גדול שלוחינו וכיוצא בנו עד שהוא מגיע אצלנו
ר' חזקיה ר' דוסתי ר' אבא בר זמינא ומטו בה משמיה דר' דוסי סבא הכין כתב ליה הרי שילחנו לכם
אדם גדול ומה הוא גדולתו שאינו בוש לומר לא שמעתי מהו להתיר בפלנים רבי אבהו בשם רבי
יוחנן מתירין בפלנים רבי התיר בפלנים ר' יהושע בן לוי מתיר בפלנים ר' חונה בשם ר' ירמיה

במקום שאין טלית א"ר יוסי בי ר' בון לנדרים קלין: הילכות שבת: ר' יונה א"ר חמא בר עוקבה מקשי והלא אין כתוב אלא (ויקרא יא) אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור ואת למד ממנו כמה הלכות ר' זעירה בשם ר' יוחנן אם באת הלכה תחת ידיך ואין את יודע מה טיבה אל תפליגינה לדבר אחר שהרי כמה הלכות נאמרו למשה מסיני וכולהן משוקעות במשנה א"ר אבון ויאות הרי שני מיני חיטים אי לולא שבא נחום ופירשה לנו יודעין היינו ר' זעירה בשם ר' לעזר (הושע ח) אכתוב לו רובי תורתני וכי רובה של תורה נכתבה אלא

[דף ז' ע"ב]

מרובין הדברים הנדרשין מן הכתב מן הדברים הנדרשין מן הפה וכיני אלא חביבין הדברים הסמוכין לכתב מן הדברים הסמוכין לפה א"ר יודה בר פזי אכתוב לו רובי תורתני אלו התוכחות אפילו כן לא כמו זר נחשבו א"ר אבון אילו כתבתי לך רובי תורתני לא כמו זר נחשבו מה בינן לאומות אלו מוציאין ספריהן אלו מוציאין דפתריהן ואלו מוציאין דפתריהן ר' הגוי בשם ר' שמואל בר נחמן נאמרו דברים כפה ונאמרו דברים בכתב ואין אנו יודעין איזה מהן חביבין אלא מן מה דכתיב (שמות לב) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל הדא אמרה אותן שבפה חביבין ר' יוחנן ור' יודן בי ר' שמעון חד אמר אם שימרת מה שבפה ושימרת מה שבכתב אני כורת אתך ברית ואם לאו אני כורת אתך ברית והורנה אמר אם שימרת מה שבפה ושימרת מה שבכתב את מקבל שכר ואם לאו אין את מקבל שכר א"ר יהושע בן לוי עליהם ועליהם כל ככל דברים הדברים מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות אפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני מה טעמא (קוחלת א) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא חבירו משיבו ואומר לו כבר היה לעולמים אשר היה לפנינו ר' זעירה בשם שמואל אין מורין לא מן ההלכות ולא מן האגדות ולא מן התוספות אלא מן התלמוד והא תנא רבי חלפתא בר שאול היא שני מיני חיטין היא שני מיני שעורין אמר רבי זעירה כך היתה הלכה בידם ושכחוה היא שני מיני חיטין היא שני מיני שעורין והא תנינן המחליק בצלים לחים לשוק אם קיים יבישין לגורן אית לך מימר שוק וגורן כך היתה הלכה בידם ושכחוה רבי הנניה בשם שמואל אין למידין מן ההוריייה הכל מודין שאין למידין מן המעשה אמר ליה רבי מנא הדא דאת אמר בהוא דלא סבר ברם בהוא דסבר עבד אמר ליה בין דסבר בין דלא סבר בהוא דפליג ברם בהוא דלא פליג בין סבר בין לא סבר עבד רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל האסורין שריבה עליהן שונג מותר מויד אסור ולא מתניתא היא אם שונג מותר אם מויד אסור מתניתא בתרומה דרובה אתא מימור לך ואפילו בשאר כל הדברים רבי אחא בשם רבי יונתן

[דף ה' ע"א]

כשם שמצוה לומר על דבר שהוא נעשה כך מצוה שלא לומר על דבר שאינו נעשה א"ר לעזר כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור ר' אבא בר יעקב כשם רבי יוחנן אם באת הלכה תחת ידיך ואין את יודע אם לתלות או לשרוף לעולם הוי ריץ אחר השריפה יותר מן התלייה שאין לך חביב בתורה מפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין והן בשריפה רבי יוסי בעי ולמידין דבר שאין מצותו לכאן מדבר שמצותו לכאן:

פֶּרֶק ב

הלכה א משנה אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחוד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו וכל המסתכל בארבעה דברים רתוי לו כאילו לא בא לעולם מה למעלן ומה למטן מה לפנים ומה לאחור כל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו כאילו לא בא לעולם:

גמרא ר' בא בשם רב יהודה דרבי עקיבה היא ברם כר' ישמעאל דר' ישמעאל תני אזהרות

[דף ה' ע"ב]

לעובדה מן דר' אמי יתיב מתני אזהרה לשוכב אזהרה לנשכב הדיא אמרה הלכה כר' ישמעאל: ולא במעשה בראשית בשנים: ר' בא בשם רב יהודה דר' עקיבה היא ברם כר' ישמעאל דורשין לעובדה מן מה דרבי יודה בר פזי יתיב דרש בתחילה היה העולם מים במים הדיא אמרה הלכה כר' ישמעאל דרש ר' יודה בר פזי בתחילה היה העולם מים במים מה טעמא (בראשית א) ורוח אלהים מרחפת על פני המים חזר ועשאו שלג (תהילים קמז) משליך קרחו כפיתים חזר ועשאו ארץ (איוב לז) כי לשלג יאמר הוי ארץ והארץ עומדת על מים (תהילים קלו) לרוקע הארץ על המים והמים עומדים על הרים (תהילים קד) על הרים יעמדו מים וההרים עומדין על רוח (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח והרוח תלויה בסערה (תהילים קמח) רוח סערה עושה דברו וסערה עשאה הקב"ה כמין קמיע ותלויה בזרועו שנא' (דברים לג) ומתחת זרועות עולם כי הנה יוצר הרים וגו' זה אחד מששה מקריות שהיה ר' קורא אותן ובוכה (צפניה ב) בקשו את ה' כל ענוי הארץ וגו' (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב וגו' (איכה ג) יתן בעפר פיהו וגו' (קוהלת יא) כי את כל המעשה וגו' (שמואל א כח) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני וגו' אמר לו לא היה לך להרגיז את בוראך אלא בי עשיתני ע"ז שלך אין את יודע כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד ולא עוד אלא שהייתי סבור שהוא יום הדין ונתייראתי והרי דברים ק"ו מה אם שמואל רבן של נביאים שכתוב בו (שמואל א ג) וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע וגו' נתיירא מיום הדין אנו על אחת כמה וכמה והדין כי הנה יוצר הרים ובורא רוח וגו' אפי' דברים שאין בהן חט נכתבין לאדם על פינקסו ומי מניד לאדם הכל היוצא מפיו ר' חגי בשם ר' יעבץ יוצר הרים ובורא רוח ר' חגי בשם ר' יעבץ אילין ציפאריי תוהו חושך ואפילה ר' יודה

בר פזי בשם ר' יוסי בי ר' יודה אדריינום שאל לעקילם הגר קושמיין אתון אמריין דהיין עלמא קיים על רוחא א"ל אין א"ל הן את מודה לי א"ל אייתי לי הוגנין אייתי ליה הוגנין אמעונינון טעוניהון אקימון וארבעון נסתון והנקון א"ל הא לך אקימון א"ל מן דחנקתון א"ל כלום חסרתנון לא רוחא היא דנפקא מינהון: ולא במרכבה ביחיד. עוד היא כר' עקיבה דברי הכל היא כדי שיהא אדם יודע לחום על כבוד קונו לא כן אמר רב אין אדם רשאי לומר דבר כנגד רבו אלא א"כ ראה או שימש כיצד הוא עושה בתחילה רבו פותח לו ראשי פסוקים

[דף ט' ע"א]

ומסכים ר' חיה בשם ר"י תלמיד וותיק היה לו לרבי ודרש פרק אחד במעשה המרכבה ולא הסכימה דעתו של רבי ולקה בשחין התורה הוון דומה לשני שבילים אחד של אור ואחד של שלג היטה בזה מת באור היטה בזו מת בשלג מה יעשה יהלך באמצע מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה מהלך על הדרך רוכב על החמור ור' לעזר בן ערך מהלך אחריו אמר לו ר' השניני פרק אחד במעשה המרכבה אמר לו ולא כך שנו חכמים ולא במרכבה אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו אמר לו ר' תרשיני לומר דבר לפניך אני אמר לו אמור כיון שפתח ר' לעזר בן ערך במעשה המרכבה ירד לו רבן יוחנן בן זכאי מן החמור אמר אינו בדין שאהא שומע כבוד קוני ואני רכוב על החמור הלכו וישבו להן תחת אילן אחד וירדה אש מן השמים והקיפה אותם והיו מלאכי השרת מקפצין לפניהן כבני הופה שמיחין לפני חתן נענה מלאך אחד מתוך האש ואמר כדכריך אלעזר בן ערך כן הוא מעשה המרכבה מיד פתחו כל האילנות פיהן ואמרו שירה (תהילים צו) אז ירננו כל עצי יער כיון שגמר ר' לעזר בן ערך במעשה המרכבה עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי אברהם יצחק ויעקב שנתן לאברהם אבינו בן חכם יודע בכבוד אבינו שבשמים יש לך נאה לדרוש ואינו נאה מקיים נאה מקיים ואינו נאה דורש אלעזר בן ערך נאה דורש ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו שיצא מהלציד אלעזר בן ערך וכיון ששמעו ר' יוסף הכהן ור"ש בן נתנאל אף הם פתחו במעשה המרכבה אמרו יום א' בתקופת תמוז היה ורעשה הארץ ונראת הקשת בענן ויצאה בת קול ואמרה להן הרי המקום פנוי לכם והטריקלין מוצע לכם אתם ותלמידים מזומנין לכת שלישיית ואתיא כמ"ד (תהילים מז) שובע שמחות את פניך שבע כיתות של צדיקים לעתיד לבוא שוב מעשה כי ר' יהושע שהיה מהלך בדרך ובן זומא בא כנגדו שאל בשלומו ולא השיבו אמר לו מאיין ולאייך בן זומא אמר לו מסתכל הייתי במעשה בראשית ואין בין מים העליונים למים התחתונים אלא כמלא פותח טפה נאמר כאן ריחוף ונאמר להלן (דברים לב) כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף מה ריחוף שנאמר להלן נוגע ואינו נוגע אף ריחוף שנאמר כאן נוגע ואינו נוגע א"ר יהושע לתלמידיו הרי בן זומא מבחוץ ולא היו ימים קלים עד שנפטר בן זומא ר' יודה בר פזי בשם ר' יוסי בי ר' יודה שלשה הרצו תורתן לפני רבן ר'

יהושע לפני רבן יוחנן בן זכאי ר' עקיבה לפני ר' יהושע חנניה בן חכינני לפני ר' עקיבה מוכן והילך אין דעתן נקייה ארבעה נכנסו לפרדם אחד הציץ ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקיצץ כנטיעות אחד נכנס בשלום ויצא בשלום בן עזאי הציץ ונפגע עליו הכתוב אומר (משלי כה) דבש מצאת אכול דיך בן זומא הציץ ומת עליו הכתוב אומר (תהילים קיז) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו אחר הציץ וקיצץ כנטיעות מני אחר אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה אמרין כל תלמיד דהוה המי ליה משבח באוריתא הוה קמיל ליה ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא והוה המי מלייא קומי ספרא והוה אמר מה אילין יתבין עבדין הכא אומנותיה דהן בנאי אומנותיה דהן נגר אומנותיה דהן צייד אומנותיה דהן חייט וכיון דהוון שמעיין כן הוון שבקין ליה ואזלין לון עליו הכתוב אומר (קוהלת ה) אל תתן את פיך להטיא את בשרך וגו' שחיבל מעשה ידיו של אותו האיש אוף בשעת עקתא הוון מטענין לון מטילין והוון מתכוונין מיטעון תרי חד מטול משום שנים שעשו מלאכה אחת אמר אמעוננון יחידאין אזלין ואמעוננון יחידיין והוון מתכוונין מיפרוק בכרמלית שלא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים אמר אמעוננון צלוחיין אזלין ואמעוננון צלוחיין רבי עקיבה נכנס בשלום ויצא בשלום עליו הכתוב אומר

[דף ט' ע"ב]

(שיר השירים א) משכני אהריך נרוצה וגו' רבי מאיר הוה יתיב דרש בבית מדרשא דטיכריה עבר אלישע רביה רכיב על סוסיא ביום שובתא אתון ואמרין ליה הא רבך לבר פסק ליה מן דרשה ונפק לגביה א"ל מה הויתה דרש יומא דין א"ל (איוב מב) וה' ברך את אחרית וגו' א"ל ומה פתחת ביה א"ל (שם) ויוסף ה' את כל אשר לאויב למשנה שכפל לו את כל ממונו אמר ווי דמובדין ולא משכחין עקיבה רבך לא הוה דרש כן אלא (שם) וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו בזכות מצות ומעשים טובים שהיה בידו מראשיתו א"ל ומה הויתה דריש תובן א"ל (קוהלת ז) טוב אחרית דבר מראשיתו א"ל ומה פתחת ביה א"ל לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו ובקנותו נתקיימו הוי טוב אחרית דבר מראשיתו לאדם שעשה סחורה בילדותו והפסיד ובקנותו ונשתכר הוי טוב אחרית דבר מראשיתו לאדם שלמד תורה בנערותו ושכחה ובקנותו וקיימה הוי טוב אחרית דבר מראשיתו אמר ווי דמובדין ולא משכחין עקיבה רבך לא הוה דרש כן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא טוב מראשיתו וכי היה המעשה אבויה אבא מוגדולי ירושלם היה ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית אחד ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדין א"ר ליעזר לר' יהושע עד דאינון עסיקין בדידהון נעמוק אנן בידן וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים וירדה אש מן השמים והקיפה אותם אמר לחן אבויה רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי אמרו לו חס ושלום אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי

תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמיחים כנתינתן מסיני והיתה האש מלחכת אותן כלהיכתן מסיני ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש (דברים ד) וההר בוער באש עד לב השמים אמר להן אבויה אבא רבותיי אם כך היא כוחה של תורה אם נתקיים לי בן הזה לתורה אני מפרישו לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה באותו האיש א"ל ומה הייתה דורש תוכן א"ל (איוב כח) לא יערכנה זהב וזכוכית א"ל ומה פתחת ביה א"ל דברי תורה קשין לקנות ככלי זהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית ומה כלי זהב וכלי זכוכית אם נשתברו יכול הוא לחזור ולעשותן כלים כמו שהיו אף תלמיד חכם ששכח תלמודו יכול הוא לחזור וללמדו כתחילה א"ל דייך מאיר עד כאן תחום שבת א"ל מן הן את ידע א"ל מן מלפי דמוסי דהוינא מני והולך אלפיים אמה א"ל וכל הדיא חכמתא אית ביד ולית את חזר בך א"ל לית אנא יכיל א"ל למה א"ל שפעם אחת הייתי עובר לפני בית קודש הקדשים רכוב על סוסי ביה"כ שחל להיות בשבת ושמעתי בת קול יצאה מבית קודש הקדשים ואומרת שובו בנים הויך מאלישע בן אבויה שידע כחי ומרד בי וכל דא מן הן אתת ליה אלא פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד עלה לראש הדקל ונטל אם על הבנים וירד משם בשלום למחר ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל את הבנים ושילח את האם וירד משם והכישו נחש ומת אמר כתיב (דברים כב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים איכן היא טובתו של זה איכן היא אריכות ימיו של זה ולא היה יודע שדרשה ר' יעקב לפניו ממנו למען ייטב לך לעולם הבא שכולו טוב והארכת ימים לעתיד שכולו ארוך ויש אומר ע"י שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפיו הכלב שותת דם אמר זו תורה וזו שכרה זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנן זה הוא הלשון שהיה יגע בתורה כל ימיו זו תורה וזו שכרה דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים וי"א אמו כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת על בתי עכו"ם והריחה מאותו המין והיה אותו הריח מפעפע בגופה כאירסה של הכינה לאחר ימים הלה אלישע אתון אומרון לר"מ הא רבך באיש אול בעי מבקרתיא ואשכחיה באיש א"ל לית את חזר בך א"ל ואין חזרין מתקבלין א"ל ולא כן כתיב (תהילים ז) תשב אנוש עד דכא עד דיכדוכה של נפש מקבלין באותה שעה ככה אלישע ונפטר ומת והיה ר"מ שמח בלבו ואומר דומה שמתוך תשובה נפטר ר' מן דקברוניה ירדה האש מן השמים ושרפה את קברו אתון ואמרין לר"מ הא קבירה דרבך אייךד נפק בעי מבקרתיא ואשכחין אייךד מה עבד נסב גולתיה ופרסיה עלוי אמר (רות ג) ליני הלילה וגו' ליני בעולם הזה שדומה ללילה והיה בבוקר זה העולם הבא שכולו בוקר אם יגאלך טוב יגאל זה הקב"ה שהוא טוב דכתיב ביה (תהילים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו (רות ג) ואם לא יהפוך לגאלך וגאלתיך אנכי הי' ואיטפיית אמרון לר"מ אין אמרין לך בההוא עלמא למאן את בעי למבקרתיא לאבוך או לרבך אמר לון אנא מיקרבי לר' קדמיי ובתר כן לאבא אמרון ליה ושמעין לך אמר

לון ולא כן תנינן מצילין תיק הספר עם הספר תיק תפילין עם התפילין מצילין לאלישע אחר בזכות תורתו לאחר ימים הלכו בנותיו ליטול צדקה מר' גזר רבי ואמר (תהילים קט) אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיו אמרו לו ר' אל תבט במעשיו הבט בתורתו באותה השעה בכה ר' וגזר עליהן שיתפרנסו אמר מה אם זה שיוגע בתורה שלא לשום שמים ראו מה העמיד מי שהוא יגע בתורה לשמה על אחת כמה וכמה ר' לעזר בשם בר סירה

[דף י' ע"א]

פליאה ממך מה תדע עמוקה משאול מה תחקור במה שהורשייתה התכונן אין לך ענין בנסתרות רב אמר (תהילים לא) תאלמנ' שפתי שקר יתחרשן יתפרכן ישתתקן יתחרשן כמה דאת אמר (שמות ד) ויאמר ה' אליו מי שם פה וגו' יתפרכן כמה דאת אמר (בראשית לו) והנה אנחנו מאלמים אלומים ישתתקן כשמועו (תהילים לא) הדוברות על צדיק עתק הדוברות על צדיקו של עולם דברים שהעתיק מכריותיו בגאווה ובוז זה שהוא מתגאה לומר אני דורש במעשה בראשית סבור שהוא כמנעה ואינו אלא כמבזה א"ר יוסי בן חנינה המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא המתכבד בכבוד חי העולמים לא כל שכן מה כתיב בתריה (שם) מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך אל יהי לו כמה רב טובך א"ר לוי כתיב (משלי כה) כבוד אלהים הסתר דבר וגו' כבוד אלהים הסתר דבר עד שלא נברא העולם כבוד מלכים חקור דבר משנברא העולם א"ר לוי כתיב (איוב כד) הוצאת ידעת מני עד אבל את מני שים אדם עלי ארץ ר' יונה בשם ר' בא כתיב (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך יכול קודם למעשה בראשית ת"ל (שם) למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ יכול מששי ואילך ת"ל ראשונים אחר שריבה הכתוב מיעט הרי אנו למידין מששי מה ששי מיוחד שהוא מששת ימי בראשית אף את לא תהא מביא לי אלא את שהוא כיוצא בששי יכול לידע מה למעלה מן השמים ומה למטה מן התהום ת"ל (שם) ולמקצה השמים ועד קצה השמים אלא עד שלא נברא העולם את דורש ולבך מסכים משנברא העולם את הולך וקולך הולך מסוף העולם ועד סופו תני בר קפרא ולמן היום אתיא דר' יודה בר פזי כהדא דבר קפרא ומה דתני ר' חייה כהדא דר' בא ר' יונה בשם ר' לוי בבי"ת נברא העולם מה ב"ת סתום מכל צדדיו ופתוח מצד אחד כך אין לך רשות לדרוש מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור אלא מיום שנברא העולם ולבא אומרין לבי"ת מי בראך והוא מראה להן בנקודה ואומר זה שלמעלה ומה שמו והוא מראה להן בנקודה שלאחריו ואומר ה' שמו אדון שמו דבר אחר ולמה בבי"ת שהוא בלשון ברכה ולא באל"ף שהוא לשון ארירה אמר הקדוש ברוך הוא איני בורא את עולמי אלא בבי"ת שלא יהו כל באי העולם אומרין היאך העולם יכול לעמוד ונברא בלשון ארירה אלא הריני בורא אותו בבי"ת בלשון ברכה ואולי יעמוד ר' אבהו בשם ר' יוחנן בשתי אותיות נבראו שתי עולמות העולם הזה והעולם הבא אחד בה"א ואחד ביו"ד

מַסְכַּת פְּסָחִים פָּרָק עֲשִׂירִי

א. עַרְבֵי פְּסָחִים סְמוּךְ לַמְנַחָה לֹא יֵאכַל אָדָם עַד שֶׁתַּחֲשֶׁךְ, אֲפִילוּ עֲנִי שְׂבִישְׂרָאֵל – לֹא יֵאכַל עַד שְׁיִסֹּב, וְלֹא יִפְתְּחוּ לוֹ מֵאֲרָבַע כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן, אֶחָד חַי וְאֶחָד מְזוּג, אֶחָד חֵדֵשׁ וְאֶחָד יָשָׁן, וְרַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ שִׁיְהֵא בּוֹ טַעַם וּמְרָאָה יַיִן.

ב. מְזוּגוּ לוֹ כּוֹס רֵאשׁוֹן, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: מִכְרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּךָ יִכְרֵךְ עַל הַיַּיִן, מִפְּנֵי שֶׁהַיּוֹם גּוֹרֵם לַיַּיִן שִׁיבּוֹא, וּכְבֵר קָדֵשׁ הַיּוֹם וְעַדֵּן הַיַּיִן לֹא בָא. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מִכְרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כֶּךָ מִכְרֵךְ עַל הַיּוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם שֶׁתֵּאמַר. דְּבַר אַחֵר: בְּרַכַּת הַיַּיִן תְּדִירָה, בְּרַכַּת הַיּוֹם אֵינָה תְּדִירָה, וְהַלְכָה כְּבֵית הַלֵּל.

ג. מִצְוָה עַל הָאָדָם לְשַׂמַּח אֶת בְּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרַגְלֵי, שְׁנֵאמַר: "וְשִׂמַּחְתָּ בַּחֲגֹךָ" אֵתָהּ וּבְנֶךָ וּבַתֶּךָ וְגו'! בְּמָה מְשַׂמַּחְךָ? בַּיַּיִן! כְּדַכְתִּיב (תהלים קד, ט): "וַיַּיִן יִשְׂמַח לִבִּב אֲנוֹשׁ" וְגו'. רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲנָשִׁים בְּרָאוּי לָהֶם, וְנָשִׁים וּקְטַנִּים בְּרָאוּי לָהֶם.

ד. הַשֶּׁמֶשׁ מֵטְבִּיל בְּנֵי מַעִים וְנוֹתֵן לַפְּנֵי הָאוֹרְחִין, וְאַף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר – זָכַר לְדָבָר, שְׁנֵאמַר (ירמיה ד, א): "נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל תִּזְרְעוּ אֶל קוֹצִים"; הַמִּקְרָא אֵת הַהֵלֶל – הֵם הוֹלְכִין אֲצֵלוֹ וְקוֹרְאִין, וְהוּא אֵין הוֹלֵךְ אֲצֵלָם. הַמִּקְרָא אֵת בְּנָיו וּבְנוֹתָיו קְטַנִּים – צָרִיךְ לִהְיוֹת עוֹנָה עִמָּהֶן בְּמִקּוֹם שְׁעוֹנִים. בְּאִיזָה מִקּוֹם הוּא עוֹנָה? הַגִּיעַ לְ'בְרוּךְ הַבָּא' וְעוֹנָה עִמָּהֶן 'בְּשֵׁם ה'', הַגִּיעַ לְ'בְּרַכְנוּכֶם' וְעוֹנָה עִמָּהֶן מִ'בֵּית ה'.

ה. בְּנֵי הָעִיר שְׂאִין לָהֶם מִי שִׁיקְרָא אֵת הַהֵלֶל – הוֹלְכִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְקוֹרְאִין פָּרָק רֵאשׁוֹן, וּבָאִין, וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, וְחוֹזְרִין,

וְגוֹמְרִין אֵת כְּלוּ. וְאִם אֵי אֲפֹשֶׁר לָהֶם כֵּן – גּוֹמְרִין אֵת כָּל הַהֵלֶל. אֵין פּוֹחֲתִין מִמֶּנּוּ וְאֵין מוֹסִיפִין עָלָיו. רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן פְּרֻטָא מוֹסִיף בָּהּ דְּבָרִים. רַבֵּי הִיָּה כּוֹפֵל בָּהּ דְּבָרִים.

ו. רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹטְפִין מִצָּה לַתִּינּוּקוֹת בְּשִׁבְלֵי שְׁלֹא יִישְׁנוּ. רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: אֲפִלוּ לֹא אֶכַּל אֲלֵא פְּרַפְרַת אַחַת, אֲפִילוּ לֹא טַבַּל אֲלֵא חֲזֵרַת אַחַת – חוֹטְפִין מִצָּה לַתִּינּוּקוֹת בְּשִׁבְלֵי שְׁלֹא יִישְׁנוּ. עַד הֵיכֵן הוּא אוֹמֵר? בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: עַד "אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה". בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: עַד "חִלְמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מִים". וְחֻזְתָּם בְּגֻלָּה. אָמְרוּ בֵּית שְׂמַאי לְבֵית הַלֵּל: הֲלֹא כָּבֵר יֵצְאוּ שִׁזְפִירוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם?! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל: אֲפִלוּ הוּא מִמֵּתִין עַד קְרִיַת הַגְּבֵר – הָרִי אֵלוֹ לֹא יֵצְאוּ עַד שֶׁשׁ שְׁעוֹת בַּיּוֹם, הַיֵּאָךְ אוֹמֵר אֵת הַגְּאוּלָּה, וְעַדֵּן לֹא נִגְאָלוּ?

ז. הִבִּיאוּ לַפְּנֵי מִצָּה וְחֲזֵרַת וְחֲרֹסֶת, אֵף עַל פִּי שְׂאִין חֲרֹסֶת מִצְוָה. רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: מִצְוָה. בְּמִקְדָּשׁ מְבִיאִין לַפְּנֵי גּוֹפּוֹ שֶׁל פְּסַח. אָמַר רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי צְדוֹק: הֵיוּ אוֹמְרִים תִּגְרִי חֲרֵךְ שְׂבִירוֹשְׁלִים – 'בּוֹאוּ וְטִלוּ לָכֶם תְּבַלִּין לְמִצְוָה'.

ח אֵין מִפְטִירִין אַחַר הַפְּסַח אֲפִיקוּמָן, כְּגוֹן אֲגוּזִים תְּמָרִים קְלִיּוֹת וְאֲגוּזִים. חֵיב אָדָם לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה, אֲפִלוּ בֵּינוּ לְבֵין בְּנוֹ, אֲפִלוּ בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, אֲפִלוּ בֵּינוּ לְבֵין תַּלְמִידוֹ. מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּן גְּמַלְיָאֵל וְזַקְנִים, שֶׁהָיוּ מְסַבִּין בְּבֵית בִּיתוֹס בֶּן זִוְנִין בְּלוֹד, וְהָיוּ מְסַפְּרִין בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה עַד קְרוֹת הַגְּבֵר. כִּיּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשֶּׁמֶר, הַגְּבִיהוּ מִלְּפָנֵיהֶם, וְנוֹעְדוּ וְהִלְכוּ לְהֵן לְבֵית הַמְּדַרְשׁ. אֵיזוֹ הִיא בְּרַכַּת הַפְּסַח? "בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל אֵת הַפְּסַח", אֵיזוֹ בְּרַכַּת הַזְּבַח? "בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל אֵת הַזְּבַח".

1 בְּהַגְהוֹת הַגֵּר"א אֵיתָא: אֵתָהּ וְאֵשְׁתָּף. וּבְפָנִים הַשְּׂאֲרָנוּ כְּמוֹ בְּפָסוּק.

מִסְכַּת שְׁקָלִים פָּרָק ראשון

א. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאין ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות, שנתקלקלו בימות הגשמים², כדי שיהו מתקנין לעולי רגלים אלו. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאין וחופרין בורות, שיחין ומערות, ומתקנין את המקואות, ואת אמת המים. כל מקוה שיש בו ארבעים סאה - כשר להקוות עליו, ושאין בו ארבעים סאה - ממשכין לו את אמת המים ומשלימין בו ארבעים סאה, כדי שיהא כשר להקוות עליו. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאין ומפקירין את הכלאים, שהפקר בית דין הפקר, ופטור מן המעשרות. מצא כלאים בכרם - מתר משום גזל ופטור מן המעשרות. בשדה - אסור משום גזל וחיב במעשרות. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאים ומצינין את מקום הטמאה, כדי שלא יהו הרבים נתקלין בו. אין מצינין, לא את הסלע, ולא את הגריד, אלא על אבן קבועה. אין מצינין את הציון במקום הטמאה אלא במקום טהרה סמוך לטמאה. והמאהיל עליו - טמא. מצא אבן אחת מצינת, אף על פי שאין מקימין כן, המאהיל עליה - טהור. מצא שתים, המאהיל ביניהן - טמא, על גביהן - טהור. אין מצינין, לא על כזית מן המת ולא על עצם כשעורה - שאין מטמאין באהל. אין מצינין אלא על השדרה ועל הגלגלת - שטמאין באהל.

ב. משושבו במקדש, התחילו למשכן, ממשכנים ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות צבור קרבין מהן. משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתף בבשרו בשביל לרפאותו, כך אמר המקום: 'משכנו את ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות הצבור קרבין מהן', מפני שקרבנות צבור מרצין ומכפרין

בין ישראל לאביהן שבשמים. וכן מצינו בתרומת שקלים ששקלו בני ישראל במדבר, שנאמר (שמות ל, טו): "ולקחת את כסף הכפרים מאת בני ישראל" וגו'.

ג. לוקחין מן הנכרים קרבנות צבור בכסף, ומקבלין מהם עולות ושלמים, עופות ומנחות, עצים ולבונה ומלח; דברי רבי יוסי הגלילי. אמר לו רבי עקיבא: אפלו אתה יושב ודורש כל היום - אין מקבלין מהן אלא עולות ושלמים בלבד. אין מקבלין מהן נדבה להקדש בדרך הבית, ואם הקדישו - הקדשן הקדש.

ד. אפוטרופסין ששקלו על ידי תומין - הרי אלו חיבין בקולבון. השוקל שקל חיב בקולבון; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: השוקל שקל פטור מן הקולבון. השוקל שני דינרין - חיב בקולבון. הנוטל סלע ונוטל שקל חיב שני קולבונות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: קולבון אחד.

ה. כמה הוא קולבון? מעה כסף, אחד מעשרים וארבעה כסף לסלע; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חצי מעה של ארבעה אסרות. קולבנות הללו, מה היו עושין להם? נופלים לשקלים; דברי רבי מאיר. רבי אלעזר אומר: לנדבה. רבי שמעון שזורי אומר: רקועי זהב צפוי לבית קדש הקדשים. בן עזאי אומר: השלחנין באין ונוטלין אותן בשכרן.

ו. המפריש שקלו ואבד, והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון, והרי שניהן עומדין, זה וזה שקלים. הראשון יפול לתדתינ והשני יפול לעתיקין. המפריש שקלו והוציאו - הרי זה מעל. המוציא שקלו של חברו - הרי זה מעל. לקח בו קני זבין, קני זבות יולדות, המביא את חטאתו אשמו מן ההקדש, השוקל שקלי זוזין מן ההקדש - פיון שלקח מעל; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: לא מעל עד שיזרקו הדמים.

² פרוש: למועד סמוך לעולי רגלים.

ז. אין מביאין מנחות ונסכים ומנחות תודה, ולחמה של תודה מן הטבל, ומן התרומה ומן המעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, וממעשר שני והקדש שלא נפדו, מן המדמע, מן החדש, ומפירות שביעית. ואם הביא - הרי אלו פסולין, ואין צריך לומר מן הערלה וכלאי הכרם.

ח. מותר לזון לזין, מותר שמן לשמן, מותר מלח למלח, מותר עצים לעצים, מותר לבונה ללבונה, מותר בזיכין לבזיכין, מותר נזירין לנזירין, מותר מצורעין למצורעין, אם אמר: 'לנזיר זה'; למצורע זה' - מותרו נדכה. מותר עניים לעניים, מותר שבויין לשבויין. אם אמר: 'לעני זה'; 'לשבוי זה' - מותרו שלו. מותר מתים למתים, מותר המת - לירשיו. רבי נתן אומר: מותר המת יהא מנח עד שיבא אליהו. רבי נתן אומר: מותר המת - בונין לו נפש על גבי קברו. או יזלח לו זלח לפני מטתו, אין פודין כסות בכסות, ואין פודין שבוי בשבוי, ואין ממחזין ביד הפרנסין על כד.

מסכת שקלים פרק שני

א. איזהו פרס הפסח? פרס העצרת, פרס החג. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: אין פחות מחמשה עשר יום קדם לרגל.

ב. למה כותבין על הקפות אלה, בית, גימל? מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשונה. שלמה ראשונה - מוציאין מן השניה. שלמה שניה - מוציאין מן השלישית. שלמו שלשתן - הגיע זמן תרומה לתרם - תורמין מן החדשה, ואם לאו - תורמין מן הישנה.

ג. הנכנס לתרם את הלשכה, היו מפשפשין בו בכניסה וביציאה, ומדברין עמו משעה שנכנס, ועד שעה שיצא, לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב): 'והייתם נקיים מה' ומישראל'. ואומר (יהושע כב, כב): 'אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע', ואומר (דברים ו,

יה): 'ועשית הישר והטוב בעיני ה'". (הטוב) - בעיני השמים, 'והישר' - בעיני האדם. דברי רבי עקיבה. רבי ישמעאל אומר: אף הישר בעיני השמים והטוב בעיני האדם. ואומר (משלי ג, ד): 'ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם', הכריעו חכמים לקים דברי רבי ישמעאל, שנאמר (דברים יב, כה): 'כי תעשה הישר בעיני ה', ואין כאן טוב. ואומר (יהושע כב): 'אל אלהים ה' אל אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע'.

ד. תרם את הראשונה, ואמר: 'הרי זה מארץ ישראל על כל ישראל', וחפה בקטבליאות מפני שאנשי סוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השניה, ואמר: 'הרי זו מעמון וממואב ומכרכין הסמוכין לארץ ישראל על כל ארץ ישראל', וחפה בקטבליאות, מפני שאנשי בכל באין ושוקלין עליה. תרם את השלישית, ואמר: 'הרי זה מבבל וממדי, ומדינות הרחוקות מארץ ישראל על כל ארץ ישראל', ולא היה מחפה, זו היתה עשירה מכלם, שהיו בה איסטראות של זהב ודריאבונות של זהב, שמנו קטבליאות ונתעברו השירים, ולא היתה מערבו בשל אשתקד, שמא יצטרכו לתרם, ונמצאו תורמין מן הישנה.

ה. תורמין על המשכון, ועל הגבוי, ועל העתיד לגבות; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: תורמין על המשכון ועל הגבוי, אבל לא על העתיד לגבות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא היו אומרים אלא באחרונה, שמא יצטרך אחד מארץ ישראל. ונמצא שוקל עם בכל ומועלין בהם כל שנתן. עברה שנתן - אין מועלין בהן, אלו ואלו נופלים ללשכת בדק הבית.

ו. הנשים היו אורגות בפרכת. בית גרמו היו עושין מעשה לחם הפנים. בית אבטינס היו עושין מעשה הקטרת, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

ז. הסירות והקציעים והמזמרות והמזרקות, וכלים שהפכהגנים גאותין בהן - באין מתרומת הלשכה. מזבח הזהב, וכלי שרת, בגדי כהנים, ובגדי כהן גדול, ועץ ארז, ואזוב, ושני תולעת - באין מתרומת הלשכה. כבש פרה, אבא שאול אומר: כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן, בנאו הראשון ולא שמש עליו ומת, אף על פי שלא שמש עליו - אין חבירו משמש עליו, אלא סותרו ובונה אחר תחתיו, ויותר מששים כפרות של זהב יוצאים עליו. פר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים, בתחלה היו מגבין להם; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: מתרומת הלשכה היו קרבין.

ח. כל קרבנות צבור הקרבין באחד בניסן, בא חדש בזמנו - קרבין מן החדש, ואם לאו - קרבין מן הישן. נתנדבו מעצמן - כשרין, ובלבד שימסרום לצבור. הפרנסים שהותירו מעות לעניים - לא יקחו בהן פרות למחצית שכר, מפני הפסד עניים. אבל לוקחין בהן משער הזול לשער היקר, איזה הוא קיץ המזבח? שלוקחין את העולות ומקיצין בהן המזבח.

א. אחד לשלשים יום תורמין את הלשכה. כל מי שמכר יינות שמנים וסלתות, רצה לחזר בו בתוך שלשים - אין שומעין, אלא הולך אצל גזבר, וגזבר מעמידו אצל שלחני, רצה אומר לו: תן לי מיד בפחות מעכשו - אין בו משום רבית, ולא מפני שהוא קדש, אלא אף המוכר חפץ לחברו, על מנת לתן לו מכאן ועד כל שנים עשר חדש, רצה אומר לו: תן לי בפחות מעכשו - אין כאן משום רבית.

ב. אחת לשלשים יום פותחין את הלשכה, כל שמכר להם יינות שמנים וסלתות, אומר להם: תנו לי מן המטבע היוצא במדינתי - אין שומעין לו, אלא הולך אצל גזבר, וגזבר קודח ונותן לו מן המטבע העולה בידו לפי חשבון. רצה, מעמידו אצל שלחני, ושלחני נוטלן ממנו, ונותן לו מן מטבע היוצא במדינתו, לפי חשבון כל המטבעות היוצאין בירושלים.

ג. אלו הן הממונין שהיו במקדש: יוחנן בן גודגדא על געילת שערים, בן טוטפת על המפתחות, בן דופאי על הלולב, בן ארזא על הדוכן. בנימין על התנורין, שמואל על החביתין, ובן מקליט על המלח, בן פלח על העצים.

ט. המקדיש נכסיו והיה בהן דברים ראויין לקרבנות צבור - מניחין לאומנין בשכרן; דברי רבי עקיבה. אמר לו בן עזאי: אינה היא המדה, הפועל שעשה מלאכה בהקדש, בין במנה בין במאתים - לא יאמר: 'תנו לי פרה זו במנה, וטלית זו בחמשים זוז, שאין הקדש מתחלל על המלאכה, אלא על המעות בלבד'. כיצד היו עושין? מפרישין מהן שכר האומנין, ומחללין אותן על מעות האומנין, ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותן מתרומת הלשכה.

י. המקדיש נכסיו, והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח, זכרים ונקבות. רבי אליעזר אומר: זכרים - ימכרו לצרכי צבור. זבחי עולות ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי

מִסְכַּת שְׁקָלִים פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. שְׁלֶשֶׁה עָשָׂר שׁוֹפְרוֹת הֵיוּ בַמִּקְדָּשׁ, וְכָתוּב עֲלֵיהֶן: תִּקְלִין חֲדָתִין, תִּקְלִין עֲתִיקִין, קִינִין וְגוֹזְלֵי עוֹלָה, עֲצִים וְלִבְנָה זָהָב לַכַּפֶּרֶת, שֶׁשָּׁה לְנִדְבָה, תִּקְלִין חֲדָתִין שֶׁבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְעֲתִיקִין שֶׁלֹּא שֶׁקֶל אֲשֶׁתֶּקֶד - שׁוֹקֵל שָׁנָה הַבָּאָה, אֵלּוּ וְאֵלּוּ נוֹפְלִין לְשׁוֹפְרֵי לְשָׁפָה.

ב. קִנִּים, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי קַן' - מִבֵּיא דְמֵי קִנּוּ, וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר, הִבִּיא בַפְּחוֹת - אֵין מִקְבְּלִין הֵימְנוּ. הִבִּיא מוֹתֵר - כִּהֵן נוֹטֵל דְמֵי קִנּוּ וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר, וּמוֹתֵר אֵל יִפּוֹל לְשׁוֹפֵר שֶׁל נִדְבָה. כִּהֵנִים מִקְבְּלִין אוֹתָן, וְלוֹקְחִין בֵּהֵן קִינִין וּמְקַרְיבִין אוֹתָן, חֲצִין חֲטָאוֹת וְחֲצִין עוֹלוֹת. הָאֵשָׁה שֶׁנִּתְּנָה דְמֵי קִנְיָה לְשׁוֹפֵר - אוֹכֵלֶת בְּזִבְחִים לְעֶרֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הִיָּה שׁוֹפֵר לְקִנִּים מִפְּנֵי הַתְּעוּבוֹת, אֲלֵא הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי תוֹרִין' - מִבֵּיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל תוֹרִין, בְּנֵי יוֹנָה - מִבֵּיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל בְּנֵי יוֹנָה.

ג. עֲצִים, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי עֲצִים' - מִבֵּיא דְמֵי שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. כִּהֵנִים מִקְבְּלִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בֵּהֵן עֲצִים, וּמְקַרְיבִין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, גְּאוֹתִין בֵּהֵן וְאֵין מוֹעֲלִין בֵּהֵן, וְאִם הִקְרִיבֵן בַּחוּץ - פְּטוּר. אֲבָל אִם אָמַר: 'הָרִי עָלֵי שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים אֵלּוּ' לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, מִבֵּיא שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. כִּהֵנִים מִקְבְּלִין אוֹתָן מִמְּנוּ וּמְקַרְיבִין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וְאֵין גְּאוֹתִין בֵּהֵן, אֲבָל מוֹעֲלִין בֵּהֵן, וְאִם הִקְרִיבֵן בַּחוּץ - חֵיֵב; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם הִקְרִיבֵן בַּחוּץ פְּטוּר, אֵלּוּ וְאֵלּוּ נוֹפְלִין לְלִשְׁכַּת דִּיר הָעֲצִים.

ד. לְבוֹנָה, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי לְבוֹנָה' - מִבֵּיא דְמֵי מֵלֵא קִמֵץ לְבוֹנָה, וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. כִּהֵנִים מְחַלְקִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בֵּהֵן לְבוֹנָה, וּמְקַרְיבִין אוֹתָהּ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

ה. זָהָב, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי זָהָב' - מִבֵּיא דְמֵי דִינָר זָהָב, וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. מְחַלְקִין אוֹתָן

טו. שְׁלֶשֶׁה גִזְבְּרִין מֵהֵן עוֹשִׂין בֵּהֵן? הֵיוּ פוֹדִין אֶת הָעֲרֻכִין, וְאֶת הַחֲרָמִים, וְאֶת הַהִקְדָּשׁוֹת, וְאֶת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְכֹל מִלְּאֻכַּת הַקֶּדֶשׁ, בֵּהֵן הִיָּתָה נַעֲשִׂית. שְׁבַעַה אֲמַרְפָּלִים מֵהֵן עוֹשִׂין? שְׁבַעַה מִפְּתוּחוֹת הָעֲזָרָה בִּידָן, רִצָּה אֶחָד מֵהֵן לַפְתָּח - אֵינוּ יָכוֹל, עַד שִׁיבְנִסּוּ בִלָּן. גִּתְּבִנְסוּ בִלָּן, אֲמַרְפָּלִין פּוֹתְחִין וְגִזְבְּרִין נִכְנְסִין וְיוֹצְאִין, וְלִפֵּי כְבוֹד הַנִּכְנְסִין הֵיוּ יוֹצְאִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ אֲמַרְפָּל? מִפְּנֵי שְׁמֵר עַל הַפֶּל. הֵיוּ כְּשָׂרִין בַּכֹּהֲנִים וּבַלְוִיִּם וּבַיִשְׂרָאֵלִים, מִי שִׁישׁ לוֹ בֶּן וְאֶח, בֶּן קֶדֶם לְאֶח, אֶח וּבְנוֹ - אֶח קֶדֶם. כֹּל הַקֶּדֶם בְּנִחְלָה - קֶדֶם בְּשֶׁרְרָה, וּבְלִבְד שִׁינְהַג כְּמִנְהַג אֲבוֹתָיו.

טז. אַרְבַּע חוֹתְמוֹת הֵיוּ בַמִּקְדָּשׁ, חוּטָא הִיָּה מִבֵּיא לּוֹגוּ עִמּוּ, חוּטָא דֵל כְּדָבְרֵי בֶן עֲזַאי הִיָּה מִבֵּיא לּוֹגוּ עִמּוּ. כְּשֵׁם שֶׁהִיָּה לְשִׁכַּת חֲשָׂאִין בַּמִּקְדָּשׁ, כִּךְ הִיָּתָה בְּכָל עִיר וְעִיר, מִפְּנֵי שְׁעָנִיִּים בְּנֵי טוֹכִים מִתְּפָרְנִסִין מִתּוֹכָהּ בַּחֲשָׂאֵי.

יז. שְׁלֶשׁ עֲשָׂרָה הַשְּׁתַּחֲוֹאוֹת הֵיוּ בַמִּקְדָּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּנְגֵד שַׁעַר הַשְּׁתַּחֲוָאָה, כִּנְגֵד פְּרִצָּה שְׁחִיָּה, וְשַׁעַר הַשְּׁתַּחֲוֹאוֹת שֶׁבַמִּקְדָּשׁ שֶׁעַל גְּבֵי קֶרֶבֶן חוֹבָה, וְעַל גְּבֵי קֶרֶבֶן קְבוּעַ, כָּאֵן וְכָאֵן לֹא הִיָּתָה שְׁחִיָּה, אֲלֵא כְרִיעָה וּפְשִׁיטָה בְּלִבְד.

יח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַרוֹן גָּלָה לְבָבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-ב כ, יז): "לֹא יוֹתֵר דָּבָר אָמַר ה'"; וְאֵין 'דָּבָר' אֲלֵא דְבָרוֹת שְׁבוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרִי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרֵי הַיָּמִים-ב לו, ט): "וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שְׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר וַיְבִיאֵהוּ בְּבִלְהָ עִם כְּלֵי חַמְדַּת בֵּית ה'"; אֵלּוּ הֵן כְּלֵי חַמְדַּת בֵּית ה'; זֶה אַרוֹן. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לֵקִישׁ אוֹמֵר: אַרוֹן בַּמִּקְוָמוּ נִגְנָז, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א ח, ח): "וַיֹּאצְרוּ הַבָּבְלִיִּים, וַיִּרְאוּ רֵאשֵׁי הַבָּבְלִיִּים מִן הַקֶּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר, וְלֹא יִרְאוּ הַחוּצָה, וַיְהִי שֵׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה".

כהנים, ולוקחין בהן זֶהב, ועוֹשִׂין אותו רקועי זֶהב לבית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים.

ו. שֶׁשֶׁה לַנְּדָבָה, כְּנֶגֶד מוֹתֵר חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, וּמוֹתֵר קִנֵּי זְבוֹת וְקִנֵּי יוֹלְדוֹת וְאַשֶׁם קָרְבָן נְזִיר וּמִצְרַע. הָאוֹמֵר: 'מָנָה זֶה לַנְּדָבָה', 'סֹלַע זֶה לַנְּדָבָה' - מֵבִיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל נְדָבָה. כֹּהֲנִים מַחְלְקִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בָּהֶן עוֹלוֹת, הַבָּשָׂר לְשֵׁם וְהָעוֹרוֹת שֶׁל כֹּהֲנִים.

ז. מַעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ לַפְּנֵי סוֹחְרֵי בַהֲמָה, לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר. וּבַהֲרַ הַבַּיִת חֲלִין, וּבִירוּשָׁלַיִם, בְּשָׂאֵר יְמוֹת - הַשָּׁנָה חֲלִין, וּבִשְׁעַת הַרְגָל - הַכֹּל מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִלּוּ דְבָרֵי בֵּית שְׁמַאי, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר, חוּץ מִן הַנִּמְצָאִים בַּהֲרַ הַבַּיִת בְּשָׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁל חֲלִין.

ח. בְּשָׂר שֶׁנִּמְצָא בַּעֲזָה, מַחְרוּזוֹת - מֵתָר, שְׂאִין עוֹשִׂין בְּשָׂר הַקִּדָּשׁ מַחְרוּזוֹת. שְׁעַל גְּבֵי אֶשְׁפָּה - בְּכֹל מְקוֹם אֶסוּר.

ט. נִכְרֵי שֶׁהֵבִיא שְׁלָמִיו, נִתְּנָן לְיִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל אוֹכְלֵן. נִתְּנָן לַכֹּהֵן - הַכֹּהֵן אֹכְלוֹ. גֵּר שָׁמַת וּבִזְבוֹז אֶת נִכְסָיו, וְאַחַר כֵּן נוֹדַע שֶׁהֵן שֶׁל הַקִּדָּשׁ - מוֹצִיאִין מֵיָדָן.

י. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: הָאוֹכֵל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - מִשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאִין מִשְׁלֵם אֶת הַחֻמֶּשׁ. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֻמֶּשׁ לַכֹּהֲנִים, וְכֹהֲנִים לוֹקְחִין בָּהֶן שְׁלָמִים, וּמִקְרִיבִין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

יא. פְּרֻכַת, אֶרְפָּה אֶרְפָּעִים אִמָּה וְרַחֲבָה עֶשְׂרִים אִמָּה, וְהִיתָה נֶאֱרָגַת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזַּר מַעֲשֵׂה חוֹשֵׁב. אַחֲרַת הִיתָה שֵׁם - אֶרְפָּה עֶשְׂרִים אִמָּה וְרַחֲבָה עֶשֶׂר אִמָּה, וְהִיתָה נֶאֱרָגַת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְשֵׁשׁ מְשֻׁזַּר מַעֲשֵׂה רוֹקֵם, וְהִיתָה פְּרוּסָה עַל פְּתָחוֹ שֶׁל הַיֵּכָל מִבְּחוּץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֶה שְׁמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִבְּפָנִים, וְהִיתָה מְקַפְּלָת אַחַד לְשָׁנִים וּשְׁנָיִם לְאַרְבָּעָה. הִיתָה פְּרוּסָה עַל פְּתָחוֹ

שֶׁל הַיֵּכָל מִבְּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: מִי שֶׁשִּׁמַּשׁ בְּקִדְשָׁה חֲמוּרָה - תַּחֲזוֹר תִּשְׁמַשׁ בְּקִדְשָׁה קִלְיָה? דָּבָר אַחֵר: בְּזוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת כו, א): "מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב", וּבְזוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת כו, לו): "מַעֲשֵׂה רֶקֶם". רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: בְּזוֹ כְּתוּב 'מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב' - שְׁנֵי פְּרָצוּפוֹת, וּבְזוֹ כְּתוּב מַעֲשֵׂה רֶקֶם - פְּרָצוּף אֶחָד, אֲלֵא שְׁמוֹצִיאִין זֶה אוֹתָהּ מִבְּפָנִים. הִיתָה מְקַפְּלָת אַחַד לְשָׁנִים וּשְׁנָיִם לְאַרְבָּעָה, וְהִיתָה נְתוּנָה בַּעֲלִיָּה כְּנֶגֶד הַתַּחְתּוֹנָה, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת כו, לג): "וְהַבְדִּילָה הַפְּרֻכַת לָכֶם בֵּין הַקִּדָּשׁ" וְגו'. רַבִּי חֲנִינְא בֶּן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר: שְׁתֵּי פְּרוּכוֹת הָיוּ שֵׁם, אַחַת פְּרוּסָה וְאַחַת מְקַפְּלָת, נִטְמָאָה פְּרוּסָה - פּוֹרְסִין אֶת הַמְקַפְּלָת, בַּעֲרֹב יוֹם הַכַּפּוּרִים מִכְּנִיסִין אֶת הַחֲדָשָׁה וּמוֹצִיאִין אֶת הַיִּשְׁנָה.

יב. בְּשָׂר קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁנִּטְמָא, בֵּין בָּאֵב הַטְּמָאָה וּבֵין בּוֹלֵד הַטְּמָאָה, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַכֹּל יִשְׂרָף בְּפָנִים, חוּץ מִשְׁנִטְמָא בָּאֵב הַטְּמָאָה בְּחוּץ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הַכֹּל יִשְׂרָף בְּחוּץ, חוּץ מִשְׁנִטְמָא בּוֹלֵד הַטְּמָאָה מִבְּפָנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מֵה שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמָאָה, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ - יִשְׂרָף בְּחוּץ, וְשְׁנִטְמָא בּוֹלֵד הַטְּמָאָה, בֵּין בְּחוּץ בֵּין בְּפָנִים - יִשְׂרָף בְּפָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדָבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּדָבָרֵי בֵּית הַלֵּל.

יג. אֵיבָרֵי תָמִיד שֶׁאָמְרוּ 'נּוֹתְנִין לְמִטָּה' - נִתְּנִין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה בַּמִּזְרַח, וְשֶׁאָמְרוּ 'נִתְּנִין לְמַעְלָה' - נִתְּנִין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וּלְמַעְלָה בַּמַּעְרָב. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקָשְׂיָא אוֹמֵר: אִלּוּ וְאִלּוּ נִתְּנִין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה, אֲלֵא שֶׁהַתְּמִידִין בַּמַּעְרָב וּמוֹסְפִין בַּמִּזְרַח, וְשֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים נִתְּנִין תַּחַת פְּרֻכַת הַמִּזְבֵּחַ מִלְּמַטָּה. אֵיזָה הוּא פְּרֻכַת הַמִּזְבֵּחַ? בֵּין קֶרֶן לְקֶרֶן, מְקוֹם הַלֹּחַד רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים וְאֵילָד.

יד. גֵּר מַעֲפֵב לְאֹכֹל בְּזֻבְחִים, עַד שֶׁיֵּבִיא קִנּוּ. הֵבִיא פְּרִידָה אַחַת - אוֹכֵל בְּזֻבְחִים לְעָרֵב. כָּל חֵיבֵי קִנּוּן שֶׁבְּתוֹרָה - חֲצִין

יז. זָקן, אֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית אֲלֵא אִם כֵּן נַעֲשֶׂה דִין בְּעִירוֹ, מִשְׁנַעֲשֶׂה דִין בְּעִירוֹ - מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּהַר הַבַּיִת, מִשָּׁם מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּחֵיל, מִשָּׁם מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית.

מִסְכַּת יוֹמָא פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. לָמָּה מִפְּרִישִׁין כֹּהֵן גָּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַּת פְּלֵהָדְרִין? פֶּרֶשׁ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה: שָׁמָּא תַמְצָא אֶשְׁתּוֹ סֶפֶק נִדָּה וְיָבֵא עֲלֶיהָ, וְנִמְצָא טָמֵא שְׁבַעַת יָמִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: "לִשְׁכַּת בְּלוֹוֹטִין"³ - קוֹרִין אוֹתָהּ.

ב. כָּל הַלְּשָׁכוֹת שְׁבַמְקַדָּשׁ - פְּטוּרוֹת מִן הַמְּזוּנָה, חוּץ מִלִּשְׁכַּת פְּלֵהָדְרִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּית דִּירָה לְכֹהֵן גָּדוֹל שְׁבַעַת יָמִים בְּשָׁנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי לֹא הָיָה שָׁם בֵּית דִּירָה אֲלֵא זוֹ בְּלִבְדָּ? אֲלֵא כָּל שֶׁהוּא בֵּית דִּירָה - חַיֵּב. כָּל שְׂאֵינָה בֵּית דִּירָה - פְּטוּרָה.

ג. כָּל הַלְּשָׁכוֹת שְׁבַמְקַדָּשׁ - רְשׁוֹת הַיְחִיד לִשְׁבֵּת וּרְשׁוֹת הַיְחִיד לְטַמְּאָה, חוּץ מִלִּשְׁכַּת הַיִּינ וְשִׁמּוֹן, שֵׁישׁ לָהֶם שְׁנֵי פְתָחִים, זֶה כְּנֶגֶד זֶה. אָבָא שְׂאוּל הָיָה קוֹרָא אוֹתָהּ: "לִשְׁכַּת בֵּית שְׁמַנְיָא". רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: כָּל לִשְׁכָּה שְׁבַמְקַדָּשׁ שֵׁישׁ לָהּ שְׁנֵי פְתָחִים, זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּגוֹן שֶׁעַר עֲזָרָה - רְשׁוֹת הַיְחִיד לִשְׁבֵּת, וּרְשׁוֹת הַרְבִּים לְטַמְּאָה.

ד. לָמָּה מִפְּרִישִׁין כֹּהֵן אַחַר תַּחֲתִיו? שָׁמָּא יֵאָרֵעַ בּוֹ פְּסוּל - יִשְׁמַשׁ תַּחֲתִיו, וְכֹהֵן גָּדוֹל חוֹזֵר לְכַהֲנֵה גְדוּלָּה, וְזֶה שִׁמְשַׁם תַּחֲתִיו כָּל מִצְוֹת כַּהֲנֵה גְדוּלָּה עֲלָיו; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אֵף עַל פִּי שְׂאֵמְרוֹ: 'כָּל מִצְוֹת כַּהֲנֵה גְדוּלָּה עֲלָיו', אֵינּוּ כָּשֵׁר, לֹא לְכַהֵן גָּדוֹל וְלֹא לְכַהֵן הַדְּיוּט. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַעֲשֶׂה בְּיוֹסֵף בֶּן אֱלֵם מִצְפּוֹרִי, שֶׂאֲרַע פְּסוּל בְּכַהֵן גָּדוֹל וְשִׁמְשַׁם תַּחֲתִיו, לְאַחַר שֵׁיבָא, אָמַר לְמַלְךָ: פֶּר וְשַׁעֵר שְׁקָרְבִין הַיּוֹם, מִשָּׁל מִי הָיָה? מִשָּׁלִי אוֹ מִשָּׁל כֹּהֵן

חֲטָאוֹת וְחֲצִין עוֹלוֹת, חוּץ מִקְנֵוֹ שֶׁל גֵּר, שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן חוֹבָה - שְׁתִּיהֵן עוֹלוֹת. רָצָה לְהֵבִיא חוֹבָתוֹ מִן הַבְּהֵמָה - יָבִיא. הֵבִיא עוֹלוֹת בְּהֵמָה לְסִפְרָתוֹ - יֵצֵא. מִנְחוֹת וְנֹסְכִים - לֹא יֵצֵא, לֹא אָמְרוּ 'קָן' אֲלֵא לְהִקָּל עֲלָיו. הֵבִיא לְצִרְעָתוֹ - יִחֹזֵר וְיָבִיא לְכִפְרָתוֹ. לְנִזְיָרָתוֹ - יִחֹזֵר וְיָבִיא לְכִפְרָתוֹ. קִנּוֹ שֶׁל גֵּר - אֵין נוֹהֲגֵת אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת, וְצָרִיד לְהֵבִיא מִעַכְשָׁו. רַבִּי שְׁמַעְזוֹן אָמַר: אֵין צָרִיד לְהֵבִיא מִעַכְשָׁו מִפְּנֵי תַקְלָה.

טו. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ שְׁקָלִים אֵין נוֹהֲגִין אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת? לְפִי שְׂאֵין תּוֹרְמִין מִן הַיְשָׁנָה, וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בְּכוֹרִים אֵין נוֹהֲגִין אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת? מִשּׁוּם שְׁנַאָמַר (שְׁמוֹת כג, ט): "רְאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמְתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ", כָּל זְמַן שֵׁישׁ לָךְ בֵּית - יֵשׁ לָךְ בְּכוֹרִים. אֵין לָךְ בֵּית - אֵין לָךְ בְּכוֹרִים.

טז. כֹּהֵן גָּדוֹל אֵין נִכְנָס לְעִזְרָה לְעַבּוּדָּה, אֲלֵא אִם כֵּן נִמְשַׁח שְׁבַעָה וְנִתְרַבֶּה שְׁבַעָה, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִמְשַׁח שְׁבַעָה וְנִתְרַבֶּה שְׁבַעָה וְעַבְד - עַבּוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה. כֹּהֵן הַדְּיוּט, אֵין נִכְנָס לְעִזְרָה לְעַבּוּדָּה, אֲלֵא אִם כֵּן הֵבִיא עֲשִׁירִית הָאֵיפָה מִשְׁלוֹ, וְעוֹבְדָה בֵּידוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵבִיא עֲשִׁירִית הָאֵיפָה מִשְׁלוֹ, וְעוֹבְדָה בֵּידוֹ, וְעַבְד - עַבּוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה. בֶּן לֹוִי אֵין נִכְנָס לְעִזְרָה לְעַבּוּדָּה, אֲלֵא אִם כֵּן לְמַד חֲמֵשׁ שָׁנִים, שְׁנַאָמַר (בַּמִּדְבָּר ח, כד): "זֹאת אֲשֶׁר לְלוִים מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה", וְלֵהֲלֵךְ הוּא אֹמֵר (בַּמִּדְבָּר ד, ג): "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה", אִם נֹאמַר 'מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים', לָמָּה נֹאמַר 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים'? וְאִם נֹאמַר 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים', לָמָּה נֹאמַר 'מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים'? אֲלֵא כָּל אוֹתָן שָׁנִים שְׁמִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים וְעַד בֶּן שְׁלֹשִׁים הָיָה לְמַד, מִכָּאן וְאֵילָךְ מִקְרִיבִין אוֹתוֹ לְעַבּוּדָּה, מִכָּאן אָמְרוּ: כָּל שְׂאֵינוֹ מִרְאֵה סִימָן טוֹב בְּמִשְׁנָתוֹ בְּתוֹךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים - שׁוֹב אֵינוֹ מִרְאֵה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: שְׁלֹשׁ שָׁנִים, שְׁנַאָמַר (דִּנְיָאֵל א, ד-ה): "וּלְגַדְלָם שָׁנִים שְׁלֹשׁ, וְלְלַמְדָם סֹפֵר וְלִשׁוֹן כְּשָׂדִים".

³ לִשְׁכַּת שָׁרִים.

גְּדוּלָה? יָדַע הַמֶּלֶךְ עַל מַה אָמַר לוֹ, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: 'מַה זֶה בֶּן אֱלֹם? לֹא דִיךָ שִׁשְׁמֶשֶׁתַּ תַּחַת כַּהֵן גְּדוּל, שְׁעָה אַחַת לִפְנֵי מִי שֶׁאִמַּר וְהִיָּה הָעוֹלָם, אֲלֵא שְׂאִתָּה מְבַקֵּשׁ לְטוֹל לְךָ כַּהוֹנָה גְּדוּלָה!?' בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, יָדַע יוֹסֵף בֶּן אֱלֹם שֶׁהוֹסֵעַ מִן הַכַּהוֹנָה גְּדוּלָה.

ה. כִּיצַד כַּהֵן גְּדוּל נוֹטֵל חֶלֶק בְּרֵאשׁ? אוֹמַר: זוֹ חֲטָאת שְׁלִי, זֶה אֲשֶׁם שְׁלִי, חֵלֶה אַחַת מִשְׁתֵּי חִלּוֹת, אַרְבַּע וְחֲמֵשׁ חִלּוֹת מִלְחָם הַפְּנִים. רַבִּי אוֹמַר: אוֹמַר אֲנִי שִׁיָּה זֶה נוֹטֵל מִחֻצָה, שְׁנֵאמַר (ויקרא ב, ג): "וְהִיָּתָה לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו" - מִחֻצָה לְאֶהֱרֹן וּמִחֻצָה לְבָנָיו. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּקֻדְשֵׁי מִקְדָּשׁ, אָבֵל בְּקֻדְשֵׁי הַגְּבוּל - אַחַד כַּהֵן גְּדוּל וְאַחַד כַּהֵן הַדְּרוֹט חוֹלְקִין בְּשׁוּהוּ.

ו. מַצּוֹת כַּהֵן גְּדוּל לִהְיוֹת גְּדוּל מֵאֲחֵרוֹ: בְּנוֹי, בְּכַח, בְּעֶשֶׂר, בְּחֻכְמָה וּבִמְרֹאֶה. אֵין לוֹ - מַנִּין שֶׁיִּגְדְּלוּהוּ אֲחֵרוֹ הַכַּהֲנִים? נֵאמַר (ויקרא כא, ט): "וְהִכְהֵן הַגְּדוּל מֵאֲחֵרוֹ" - שִׁיִּגְדְּלוּהוּ אֲחֵרוֹ. אָמַרוּ עֲלָיו עַל פִּינְחָס אִישׁ חֲבֵתָהּ, שְׁעָלָה גּוֹרְלוֹ לִהְיוֹת כַּהֵן גְּדוּל, וְהִלְכוּ אַחֲרָיו גּוֹבְרִין וְאִמְרָפְלִין, וּמִצְאוּהוּ כִּשְׁהוּא חוֹצֵב, וּמִלְאוּ אַחֲרָיו אֶת הַמִּחְצָב דִּינָרֵי זָהָב. אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: וְכִי סַתַּת הִיָּה? וְהֵלֵא חֲתַנְנוּ הִיָּה! וּמִצְאוּהוּ כִּשְׁהוּא חוֹרֵשׁ, כְּמָה שְׁנֵאמַר בְּאַלִּישַׁע (מלכים-א יט, יט): "וַיִּלְךָ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת אִלִּישַׁע בֶּן שַׁפְטָ וְהוּא חוֹרֵשׁ שְׁנַיִם עֶשֶׂר צְמִידִים לִפְנָיו וְהוּא בְּשָׁנַיִם הָעֶשֶׂר", מִשְׁרַבּוּ מְלָכִים, הַתְּקִינוּ לִהְיוֹת מַעֲמִידִין כַּהֲנִים, הָיוּ מַעֲמִידִים אוֹתָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

ז. לְמָה פָּרַשׁ וּבּוֹכָה? מִפְּנֵי שְׁצָרִיכִים לְהַשְׁבִּיעַ. וְלְמָה צְרִיכִין לְהַשְׁבִּיעוֹ? שֶׁכָּבַר הִיָּה מַעֲשֵׂה בְּבִיתוֹס אַחַד, שֶׁהַקְּטִיר עַד שֶׁהוּא בָּא בַּחוּץ, וַיִּצָּא עֲנַן הַקְּטִרֶת וְהִרְתִּיחַ אֶת כָּל הַבַּיִת, שֶׁהָיוּ הַבִּיתוֹסִין אוֹמְרִים:

"יִקְטִיר עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ, שְׁנֵאמַר (ויקרא טז, ב): "כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת". אָמַרוּ לָהֶם חֲכָמִים: וְהֵלֵא כָּבַר נֵאמַר (ויקרא טז, ג): "וַיִּנְתֵּן אֶת הַקְּטִרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה'", אִם כֵּן, מַה תִּלְמוּד לוֹמַר: "כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת" - מִלְּמַד שְׁנוֹתָן בָּהּ מַעֲלָה עֲשׂוּ, הָא אִם לֹא נִתַּן בָּהּ מַעֲלָה עֲשׂוּ, אוֹ שֶׁחֲסַר אַחַת מִכָּל סִמְנֵיהָ - חֲבִיב מִיתָה. כְּשִׁיצָא, אָמַר לְאֲבִיו: 'כָּל יְמִיכֶם הֵייתֶם דוֹרְשִׁין, וְאֵין אַתֶּם עוֹשִׂין, עַד שְׁעַמְדַּתִּי וְעִשִׂיתִי אָנִי! אָמַר לוֹ: אַף עַל פִּי שְׁאֲנוּ דוֹרְשִׁין - אֵין אָנוּ עוֹשִׂין, וְשׁוֹמְעִין לְדְּבָרֵי חֲכָמִים, תִּמְהַנֵּי עֲלֶיךָ אִם תִּאָרִיךְ יָמִים, לֹא שְׁהָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וַנִּתְנוּהוּ בַקֶּבֶר.

ח. אֵיזוֹ הִיא אֲצַבַּע צְרָדָה? זוֹ אֲצַבַּע גְּדוּלָה שֶׁל יָמִין, בְּפָה וְלֹא בְּנֶבֶל וְלֹא בְּכַנּוּר, מַה הָיוּ אוֹמְרִים? (תהלים קכז, א): "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשַׁלְמָה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַיִת" וְגו', לֹא הָיוּ יְשָׁנִים כָּל הַלַּיְלָה, אֲלֵא שְׁקוֹרִין כְּנֶגֶד כַּהֵן גְּדוּל, כְּדִי לְעַסְקוֹ בַּתּוֹרָה, כִּף הָיוּ נוֹהֲגִין בְּגְבוּלֵין, אַחַר חֲרַבַּן הַבַּיִת זָכַר לַמִּקְדָּשׁ, אָבֵל הָיוּ חוֹטְאִין.⁶

ט. כִּיצַד נִכְנָסִין לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית? מִקִּיפִין וְעוֹמְדִין כְּמִין כְּבוֹלִיאָר⁷, הַמְּמַנֶּה בָּא וְנוֹטֵל מִצְנַפְתּוֹ שֶׁל אַחַד מֵהֵן - יוֹדְעִין שֶׁמְּמַנּוּ פִּיס מִתְחִיל. לֹא הָיוּ מוֹצִיאִים שְׂתִים אֲלֵא אַחַת אַחַת, הַיְחִידִים שֶׁבָּהֶן מוֹצִיאִין שְׂתִים, וְלֹא הָיוּ מוֹנִין אֶת הַיְתָרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: לֹא הִיָּה פִּיס לְמַחְתָּה, אֲלֵא מִי שִׁזְכָּה בַקְּטִרֶת, אוֹמַר לְזֶה שְׁעָמוּ: 'זָכָה עָמִי בְּמַחְתָּה! רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: לֹא הִיָּה פִּיס לְחֻלְבִים וְאִמּוּרִים, אֲלֵא מִי שֶׁהִיָּה מַעֲלָה אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ - מַעֲלָה אוֹתָן לְגַבֵּי הַמַּזְבֵּחַ.

י. מַעֲשֵׂה בְּשָׁנַיִ כַּהֲנִים שֶׁהָיוּ רִצִּין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, קָדַם אַחַד מֵהֵן אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלוֹ, נָטַל סַכִּין וְתַקַּע לוֹ בְּלִבּוֹ.

⁶ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים מִשְׁחָקִים יַחַד וְכֵאֵם לִיָּדֵי עֲבָרָה.
⁷ תַּכְשִׁיט עֲגֵל.

⁴ שֶׁהִסְתַּלַּק.
⁵ וְאָנוּ בְּקִיאִים בְּכָל הַנַּעֲשֵׂה יוֹתֵר מִכֶּם.

בא רבי צדוק ועמד על מעלות האולם, ואמר: שמעוני! אחינו בית ישראל! הרי הוא אומר (דברים כא, א): "כי ימצא חלל וגו', ויצאו זקניו ושופטיה, ומדדו"; בואו ונמדד! על מי ראוי להביא עגלה? על ההיכל או על העזרות?! געו כל העם אחריו בבכיה. ואחר כך בא אביו של תינוק, אמר להם: אחינו! אני כפרתכם! עדין בני מפרפר, וסכין לא נטמא! ללמדך, שטמאת סכין קשה להם לישראל, יותר משפיכות דמים. וכן הוא אומר (מלכים ב כא, טז): "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד, עד אשר מלא את ירושלים פה לפה", מכאן אמרו: בעון שפיכות דמים - שכינה נעלת ומקדש נטמא.

יא. אמר להם הממנה: בואו והפיסו! מי שוחט? מי זורק? מי מדשן את מזבח הפנימי? מי מדשן את המנורה? מי מעלה אכרין לכבש? הראש והרגל, שתי הידים, העקץ והרגל החזה והגרה, ושתי הדפנות, הקרבים והסלת, והחביתים והיין; אלו דברי רבי שמעון איש המצפה. רבי יוסי אומר: הראש, והעקץ, והרגל, ושתי דפנות, ושתי ידים, החזה והגרה. רבי עקיבא אומר: הראש והרגל, ושתי הידים, החזה והגרה, ושתי דפנות, העקץ והרגל. רבי יוסי הגלילי אומר: הראש והרגל, והחזה והגרה, שתי דפנות, והעקץ והרגל, ושתי הידים. אמר בן עזאי לרבי עקיבא, משום רבי יהושע: דרך הלוכו היה קרב, הראש והרגל, החזה והגרה, שתי דפנות, העקץ והרגל - עשרה פהנים זוכים בו, פעמים ארבעה עשר, פעמים חמשה עשר, פעמים ששה עשר.

יב. איל קרב באחד עשר, כבשי צבור בשמונה, שאין עמהן חביתין. פר קרב בעשרים וארבעה: הראש והרגל - שנים אוחזין ברגל, ומעלין אותה לגבי מזבח. שלשה אוחזין בגרה ומקריבין אותה לגבי מזבח. במה דברים אמורים? בקרבנות הצבור, אבל קרבנות יחיד, כל הרוצה

להקריב - מקריב. מעשה בבניה של מרתה בת ביתוס, שהיה אחד מהם נוטל שתי ירכות בשתי אצבעותיו משור, לקוח באלף דינרין, והיה מהלך עקב בצד גודל ומעלה אותן לגבי מזבח.

יג. מהו אומר: 'על פני המזרח עד שבחברון'? רבי אומר: אינו דומה תמור של לבנה לתמור של חמה, תמור לבנה - מתמר ועולה כמקל, תמור של חמה - מפציע לכאן ולכאן. אבא יוסי בן חנן אומר: ברקאי.

יד. כהן גדול שיוצא מן העזרה לדבר עם חברו ומפליג - טעון טבילה. שאלו את בן זומא: מה טעם לטבילה זו? אמר להן: אם הנכנס מקדש לקדש, מקום שענוש כרת - טעון טבילה, הנכנס מחל לקדש, ממקום שאינו ענוש כרת - אינו דין שישטען טבילה? רבי יהודה אומר: לא היתה טבילה זו, אלא מפני הסרך, פעמים שהטמאה ישנה בידו, מתוך שהולך לטבל - נזכר שהוא טמא, וחוזר וקא לו.

טו. כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל ולא קדש ידיו ורגליו, בין עבודה לעבודה, ובין בגדים לבגדים, ועבדו - עבודתן כשרה, אבל כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו מן הפיור, ועבדו - עבודתן פסולה. אחד כהן גדול, ואחד כהן הדיוט ששמשו שחרית, שלא רחצו ידיהם ורגליהם - חייבין מיתה, שנאמר (שמות ל, ט): "בבאם אל אהל מועד" וגו'. היה עומד ומקריב כל הלילה - טעון קדוש ידים ורגלים, שהיה רבי אומר: הלינה פוסלת בקדוש ידים ורגלים. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אפלו עוסק בעבודה כל שבעת ימים - אין הלינה פוסלת בקדוש ידים ורגלים.

טז. חמש טבילות היו שם באותו היום, כלם בקדש בבית הפורה, חוץ מן

הִרְאֵנוּהָ, שֶׁהִיְתָה בַחֹל עַל גַּב שַׁעַר הַמַּיִם, וּבְצַד לְשַׁכְתּוֹ הִיְתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲשֵׂשׂוֹת שֶׁל בְּרֹזֶל הֵיוּ מִרְתִּיחִין מֵעֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים, וּמִטִּילִין לְתוֹךְ הַצּוּנָן, בְּשֶׁבִיל שֶׁתִּפְּיֵג צִינָתָן.

יז. הַכֹּל שֶׁלֹּשִׁים מְנָה אֵלּוּ נוֹטֵל מִן הַהֶקְדָּשׁ, אִם רָצָה לְהוֹסִיף - מוֹסִיף מִשְׁלוֹ. מַעֲשֵׂה בִישׁמַעְאֵל בֶּן פֶּאֲבִי שַׁעֲשֻׁתָהּ לוֹ אִמוֹ כְּתַנְתָּ מִמָּאָה מְנָה, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח. שׁוֹב מַעֲשֵׂה בֶן רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חֲרִסּוֹם, שַׁעֲשֻׁתָהּ לוֹ אִמוֹ כְּתַנְתָּ מִשְׁתִּי רַבּוֹא, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח, וְהוֹרִידוּהוּ אֲחִיו הַכֹּהֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה מִתּוֹכָהּ עָרוֹם. הָאִשָּׁה שַׁעֲשֻׁתָהּ כְּתַנְתָּ לְבָנָהּ - כְּשֶׁרָה, וּבִלְבָד שֶׁתִּמְסַנְּנָה לְצַבּוֹר. אַחַד בְּגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל וְאַחַד בְּגָדֵי כֹהֵן הַדְּיוּט - בְּאֵין מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה.

מִסְכַּת יוֹמָא פְּרָק שְׁנִי

ב, א כִּיצַד הוּא מִתּוֹדָה? אוֹמֵר: אֲנָא הֵשֵׁם! עוֹיְתִי, פְּשַׁעְתִּי, חֲטָאֵי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי, אֲנָא הֵשֵׁם! כִּפּוּר נָא עַל הָעוֹנוֹת וְעַל הַפְּשָׁעִים וְעַל הַחֲטָאִים, שַׁעוֹיְתִי וְשַׁפְּשַׁעְתִּי וְשַׁחֲטָאֵי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (וַיִּקְרָא טו, ל): "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם" וְגו'. וְאוֹמֵר (שָׁם טז, כא): "וְהִתְוֹדָה עֲלֵיו אֶת כָּל עוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאֵתָם"; דְּבַרֵּי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: עוֹנוֹת - אֵלּוּ הַזְּדוֹנוֹת, פְּשָׁעִים - אֵלּוּ הַמְּרָדִים, חֲטָאִים - אֵלּוּ הַשְּׂגָגוֹת, וּמֵאַחַר שֶׁהִתְוֹדָה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים, חוֹזֵר וּמִתְוֹדָה עַל הַשְּׂגָגוֹת? אֵלּא כִּךָ הִיא מִתּוֹדָה: אֲנָא הֵשֵׁם! חֲטָאֵי, עוֹיְתִי, פְּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ, אֲנָא הֵשֵׁם! כִּפּוּר נָא לְחֲטָאִים וְלְעוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים, שַׁחֲטָאֵי וְשַׁעוֹיְתִי וְשַׁפְּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם" וְגו', וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד'; שֶׁכֵּן מְצִינּוּ דְרַךְ כָּל הַמִּתְוֹדִין, דּוּד אוֹמֵר (תְּהִלִּים קו, ו): "חֲטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ

הָעוֹיְנוּ וְהִרְשַׁעְנוּ", שְׁלֵמָה אוֹמֵר (מְלָכִים א ח): "חֲטָאנוּ עוֹיְנוּ רִשְׁעָנוּ". דְּנִיָּאל אוֹמֵר (דְּנִיָּאל ט, טו): "חֲטָאנוּ וְעוֹיְנוּ וְהִרְשַׁעְנוּ וּמְרָדְנוּ", אֵלּא מָהוּ שֶׁמִּשָּׂאָה אוֹמֵר (שְׁמוֹת לז, ז): "נִשְׂא עוֹן וּפְשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה"? אֵלּא כִּךָ הִיא מִתּוֹדָה: חֲטָאֵי וְעוֹיְתִי וּפְשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ, אוֹמֵר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם! בְּשַׁעֲהָ שִׁישְׂרָאֵל חוֹטְאִין לְפָנֶיךָ וְעוֹשִׁין תְּשׁוּבָה - עֲשֵׂה לָהֶם זְדוֹנוֹת כְּשְׂגָגוֹת.

ב. בא לו למזרח העזרה, לצפון המזבח, הסגן בימינו, וראש בית דין מימינו, וראש בית אב משמאלו, ושם שני שעירים, ופניהם כלפי העם, ואחוריהם כלפי הקדש. כהן גדול, פגיו כלפי הקדש, עשרה פעמים מזכיר את השם בו ביום, ששה לפר שלשה לשעיר ואחד לגורלות, וקלפי היתה שם, וכה שני גורלות, של אשכרוע היו, ועשאן בן גמלא של זהב, ומזכירין אותו לשבח.

ג. בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שנים עשר כהנים מקדשין ממנו, שמתחלה לא היו בו אלא שנים, ושני כהנים מקדשין הימנו, ומזכירין אותו לשבח. מונבו המלך עשה כל ידות הספינין של יום הכפורים של זהב, ומזכירין אותו לשבח, הילני המלכה אמו עשתה נברשת של זהב שעל פתח ההיכל, שבשעה שחמה זורחת, היו נוצצות יוצאין הימנה, ויודעין שחמה זורחת, אף היא עשתה טבלא של זהב, שפרשת סוטה כתובה עליה, כל השערים שהיו שם נשתנו להיות של זהב, חוץ משערי נקנור, מפני שנעשה בהן נס. ויש אומרים: מפני שנחשתן מוצהבת היתה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: נחשתא קלניתא היתה, והיתה יפה כזהב.

ד. מהו נסים נעשו לדלתותיו? אמרו: כשהלך נקנור להביא לדלתותיו מאלכסנדריא של מצרים, עמד עליהן

נחשול שבִּים לטבעון, ונטלו אחד מהן - והטילוהו לים, ועדין לא נח הים מזעפון, בקשו להטיל את חברתה, עמד הוא וכרכה, אמר להם: הטילוני עמה! מיד נח הים מזעפון, והיה מצטער על חברתה, כיון שהגיע לנמל של עכו, היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דפני הספינה, ויש אומרים: בריה שבִּים בלעתה והקיאתה ליבשה, ועליה אמר שלמה (שיר השירים א, יז): "קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים" - אל תקרי ברותים אלא ברית ים'.

ה. של בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אמנים מאלכסנדריא של מצרים, היו יודעין לאפות כמותן, ולא היו יודעין לרדות כמותן, שהללו מסיקין מבחויץ ואופין מבחויץ, והללו מסיקין מבפנים. הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת. וכשידעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו ברא, שנאמר (ישעיה מג, ט): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". שלחו להן ולא באו, עד שכללו להן בשכרן, שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום, והיום עשרים וארבעה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עשרים וארבעה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין ארבעים ושמונה. אמרו להם חכמים: מה יודעין אתם? אמרו להם: יודעין אתם בית אבא, שבית זה עתיד לתרב, שפני עבודת כוכבים כדרך שעושים לפני המקום. ובדבר הזה היו מזכירין אותן לשבח, שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהן ובנותיהן מעולם, שלא יאמרו: "מלחם הפנים היו גזונין"; לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב): "והייתם נקים מה" ומישראל'.

ו. של בית אבטינס היו בקיאין בפטום הקטרת ובמעלה עשן, ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אמנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לפטם כמותן, אלא

שאין בקיאין במעלה עשן, של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה עד הקורות, ואחר כך פושה ויורדת למטה, של אלכסנדרין היתה פושה מיד, וכשידעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שברא - לכבודו ברא, שנאמר (משלי טז, ד): "כל פעל למענהו", שלחו אליהם חכמים ולא באו, עד שכללו להם שכרם, שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין עשרים וארבעה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עשרים וארבעה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין ארבעים ושמונה מנה. אמרו להם חכמים: מה ראייתם שלא ללמד? אמרו להם: יודעין היו בית אבא, שבית זה עתיד לתרב, אמרו: שפני עבודת כוכבים כדרך שפטמים לפני המקום. ועל דבר זה מזכירין אותם לשבח - שלא יצאה מהן אשה מבשמת לעולם, ולא עוד, אלא כשהיו נושאים אשה ממקום אחר, מתנין עמה: - 'שלא תתבשמי'! כדי שלא יהו ישראל אומרים: 'ממעשה הקטרת הן מתבשמי'. לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב): "והייתם נקים מה" ומישראל'.

ז. אמר רבי עקיבא: פעם אחת סח לי ישמעאל בן לוגא: פעם אחת, יצאתי אני ותינוק אחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים, וראיתיו ששחק ובכה, אמרתי לו: מפני מה בכית? אמר לי: על כבוד בית אבא שגלה. ומפני מה שחקת? אמר: לסוף שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לבניו. אמרתי לו: ומה ראיית? אמר: מעלה עשן כנגדי, אמרתי לו: הראוהו לי, אמר לי: שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם. אמר רבי יוחנן בן נורי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאני אדם אחד, ואמרתי לו: מאין אתה? אמר לי: מבית אבטינס אני, ומה בידיך? אמר לי: מגלת סממנין. הראוהו לי, אמר לי: כל זמן שבית אבא היו קימין - צנועין היו, ולא היו

עולה - ראש בית אב אומר לו לכהן גדול: דבר מליך! ונתנן על שני השעירים, הוא אומר לה, והסגן אומר לחטאת, רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר חטאת, אמרו לו: והלא כבר נאמר (ויקרא טו, ט): "ויעשהו חטאת".

י. בכל יום שני כהנים נכנסין, אחד בכף ואחד במחטה, היום נוטל את המחטה בימינו, ואת הכף בשמאלו, במה דברים אמורים? בקטורת של לפני ולפנים, אבל בקטורת של מזבח הזהב - הרי הוא כקטורת של שאר ימות השנה, בכל יום היתה כבדה והיום קלה, בכל יום היתה עבה והיום רך. בכל יום היתה קצרה והיום ארפה; כפי שתהא זרועו מסיעת. בכל יום לא היה לה נאשתיק¹⁰, היום היה לה נאשתיק; דברי בן הסגן. בכל יום היו שם שתי מערכות והיום שלש: אחת למערכה גדולה, ואחת למערכה קטנה של קטרת, ואחת שמוסיפין היום לקטרת שלפני ולפנים; דברי רבי יהודה. רבי יוסי מוסיף אחת לקיום האש. רבי מאיר מוסיף אחת לאברים ופדרים שלא נתעפלו מערב.

יא. נכנס ומהלך בהיכל, עד שנמצא עומד בין מזבח הזהב ולמנוחה; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: בין השלחן ולמזבח. ויש אומרים: בין שלחן לכתל, שלחן נתון בצפון, משליש הבית ולפנים משוכה מן הכתל שתי אמות ומחצה, מזבח הזהב ממצע בינתיים, כנגד שני בדי ארון, ומשוף כלפי קדש הקדשים, וכלם היו נתונים מחצי הבית ולפנים, מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים. וביניהן אמה, זה מקום הדביר שעשה שלמה. רבי יוסי אומר: לא היה שם אלא פרכת אחת, שנאמר (שמות כו, לג): "והבדילה הפרכת לכם". אמרו לו: מה תלמוד לומר

מוסרין אותו לכל אדם, והיו מוסרין זה לזה, ועכשו הילך מגלה זו, והזהר בה. וכשבאתי והרצתי דברי לפני רבי עקיבה, אמר לי: מעתה אסור לספר בגנותן של אלו! מכאן אמר בן עזאי: משלך יתנו לך, בשמך יקראוך, ובמקומך יושיבוך⁹, ואין אדם נוגע במוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפלו כמלא נימא.

ח. הוגרוס בן לוי היה יודע פרק בשיר, ולא רצה ללמד, אמרו לו חכמים: מה ראית שלא ללמד? אמר להן: יודעין היו בית אבא שבית המקדש עתיד לחרב, ולא רצו ללמד, שלא יהיו מזמרין לפני עבודת כוכבים, פדרך שמזמרין לפני המקום. בן קמצר היה יודע את מעשה הכתב, ולא רצה ללמד. אמרו לו חכמים: מה ראית שלא ללמד? כלם מצאו תשובה לדבריהם, בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. על הראשונים נאמר (משלי י, ז): "זכר צדיק לברכה", ועל בן קמצר וחבריו נאמר (מש): "ושם רשעים ירקב", הם בקשו להרבות כבודם ולמעט כבוד שמים, לפיכך, כבודן נתמעט וכבוד המקום במקומו, ולא נמצא להם שם טוב וזכר טוב, על הראשונים נאמר (משלי י, ז): זכר צדיק לברכה, ועל אלו נאמר (מש): "ושם רשעים ירקב".

ט. טרף בקלפי והעלה שני גורלות, אחד בימינו ואחד בשמאלו, אם בימינו עלה - היו כל ישראל שמחין, ואם בשמאלו עלה - לא היו כל ישראל שמחין. שאלו תלמידיו את רבי עקיבה: מהו שיתן משמאל לימין? אמר להם: אל תתנו מקום לצדוקין לרדות אחרין. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: הסגן וכהן גדול מכניסין את ידיהן בקלפי, אם בימינו של כהן גדול עולה - הסגן אומר לו: אישי כהן גדול! הגבה ימינה. אם בימינו של סגן

⁹ בגוסיחת הספרים נוסף כאן: 'אין שכחה לפני

המקום; אך הנה"א לא גרם לה.

¹⁰ טבעת בראשו שמקשקש ומשמיע קול.

(שם): "בין הקדש ובין קדש הקדשים" ?
 אמר להם: להביא נוב וגבעון ושילה ובית
 עולמים. החיצונה היתה פרופה מן הדרום,
 ופנימית מן הצפון, מהלך ביניהן עד
 שמגיע לצפון, הופך פניו לדרום, מהלך
 לשמאלו עם הפרכת, עד שמגיע לארון,
 ודחף את הפרכת במתניו, ונתן את המחתה
 בין שני הבדים, וצבר את הקטרת על גבי
 גחלים, ונתמלא כל הבית כלו עשן, יוצא
 וכא לו דרך כניסתו, ומתפלל תפלה קצרה
 בבית החיצון, ולא היה מאריך - שלא
 להבעית את ישראל. ומעשה בכהן גדול
 אחד שהאריך בתפלתו, ונמנו אחיו
 הכהנים לכנוס אחריו, התחילו הם כנכסין,
 והוא יוצא, אמרו לו: מה ראית להאריך?
 אמר להם: קשה בעיניכם שהתפללתי
 עליכם ועל מקדש אבותיכם שלא יחרב! ?
 אמרו לו: אף על פי כן, אין אתה רשאי
 לשנות, שלא להבעית את ישראל.

יד. נוטל את הדם ממי שהיה ממרס בו,
 נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד,
 והזה ממנו על הפרכת, כנגד שני בדי ארון,
 אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון
 להזות, לא למעלה ולא למטה אלא
 כמצליף. וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת,
 אחת ושנים, אחת ושש, אחת וארבע,
 אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע; דברי
 רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אחת, אחת
 ואחת, שנים ואחת, שלש ואחת, ארבע
 ואחת, חמש ואחת, שש ואחת, שבע
 ואחת. ואחר כך היה מהלך לשמאלו עד
 הפרכת. ולא היה מגיע לפרכת. אם הגיע -
 הגיע. אמר רבי אליעזר בן רבי יוסי: אני
 ראיתי ברומי, והיו עליה כמה טפי דמים
 של פרושעיר של יום הכפורים.

מסכת יומא פרק שלישי

א. בא לו להקיף את המזבח, מהיכן הוא
 מתחיל? מקרן מזרחית צפונית, צפונית
 מערבית, מערבית דרומית, דרומית
 מזרחית, מקום שמתחיל בחטאת על מזבח
 החיצון, משם היה גומר על מזבח הפנימי.
 רבי מאיר אומר: רבי אליעזר אומר:
 במקומו היה עומד ומחטא. ועל כלן היה
 נותן מלמעלה למטה, חוץ מאותה
 שבאלכסון שנותן ממטה למעלה. רבי
 יהודה משם רבי אליעזר: במקומו היה
 עומד ומחטא, ועל כלן היה נותן מלמטה
 למעלה, חוץ מזו שהיה לפניו, שכנגד
 אלכסון, שהיה נותן מלמעלה למטה.

ב. הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים,
 לא היה מזה, לא על האפר ולא על גבי
 הגחלים, אלא על גגו של מזבח. והיא
 יורדת על הקיר, על פל הזיה - טבילה. נתן
 על הקרן מכאן ומכאן - כשר. מן הקרן
 ולפנים - פסול.

ג. שנה מתן קרנות - פסול. אם חסר אפלו
 אחת מן המתנות - פסול. הקדים מתן שבע
 למתן ארבע - חזר ויתן. מדם מתנות שבע
 אחר מתן ארבע, עד שלא גמר את המתנות

יב. אכן היתה שם מימות נביאים
 הראשונים וישתייה היתה נקראת, גבוהה
 מן הארץ שלש אצבעות, שמתחלה היה
 הארון עליה נתון. משנטל הארון, מעליה
 היו נותן קטרת שלפני ולפנים. רבי יוסי
 אומר: ממנה השתת העולם, שנאמר (תהלים
 ג: ב): "מציון מכלל לפי אלהים הופיע" -
 ממנו מוכלל יפיה של עולם.

יג. צנצנת המן, וצלוחית של שמן המשחה,
 ומקלו של אהרן, שקדיה ופרחיה, וארגז
 שהשיבו פלשתים כבוד לאלהי ישראל,
 היו כלם בבית קדש הקדשים. משנגנזו
 הארון - נגנזו עמו. שני בדי ארון היו
 יוצאים מן הארון עד שמגיעין לפרכת,
 שנאמר (מלכים א, ח, ח): "ויארכו הבדים",
 יכול לא יהו נראים מתוכה? תלמוד לומר:
 "ויראו ראשי הבדים" וגו' - יהיו מקרעין
 בפרכת ויוצאין, והיו נראין וכולטין
 מתוכה, ונראין כשני דדי אשה, ועליהן
 אמר שלמה (שיר השירים א, יג): "צרור המור
 דודי לי בין שדי ילין".

שבפנים - יצא ושפך שירי הדם ליסוד מערבי של מזבח החיצון, ושל מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי. רבי שמעון אומר: אלו ואלו ליסוד מערבי, אלו ואלו מתערבין לאמה ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגננין לזבל, ומועלין בהם; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אין מעילה בדמים.

ד. כל מעשה יום הכפורים האמורים על הסדר, אם הקדים מעשה לחברו - לא עשה כלום, חוץ מן הוצאת כף ומחתה, שאם הקדים מעשה לחברו - מה שעשה עשוי. אמר רבי יהודה: אימתי? בדברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ, אף על פי שאם הקדים מעשה לחברו מכל הנעשים - מה שעשה עשוי. נתן מקצת המתנות מבפנים, ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחלה, כמתנות שבפנים. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. נתן מקצת מתנות שבהיכל, ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה בהיכל. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. גמר מתנות שבהיכל, ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחלה. מתנות שבמזבח - רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק. נתן מקצת המתנות שבמזבח, ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחלה במתנות המזבח, רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק יתחיל. גמר מתנות שבמזבח ונשפך הדם - אין מתן יסוד מעכב, וכלן מטמאין בגדים ונשרפין בבית הדישן; דברי רבי אליעזר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: אין מטמאין בגדים, ואין נשרפין בבית הדישן הואיל וגמר בו כפרה.

ז. פר ושעיר של יום הכפורים שהפריש אחרים תחתיהן, ולא הספיק להקריבן עד שנמצאו הראשונים - ירעו עד שייסתאבו וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה - שאין חטאת הצבור מתה. רבי יהודה אומר: תמות ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת המשתלח - ישפך הדם. שני שעירי יום הכפורים - מצותן בהגדלה, עד שלא הגריל עליהן - רשאי לשנותן בדבר אחר, משהגריל עליהן - אין רשאי לשנותן בדבר אחר. פסח שלא קרב בראשון - יקרב בשני. לא קרב בשני - יקרב לשנה הבאה. מעות שלא קרבו בראשון - יקרבו בשני. לא קרבו בשני - יקרבו לשנה הבאה. חגיגה שלא קרבה בראשונה - תקרב בשניה, לא קרבה בשני - תקרב בשלישי, לא קרבה בשלישי - תקרב בשנה הבאה. שעירי הרגל שלא קרבו ברגל - יקרבו בראש חדש. לא קרב בראש חדש - יקרבו ביום הכפורים. לא קרבו ביום הכפורים - יקרבו לרגל הבא. ושמתחלה לא הקרבו לקרבנות צבור אלא על מנת לקרב על המזבח החיצון.

ח. אמר רבי יוסי: זה סימן, כל היוצא מבפנים להנתן בחוץ - נוטל מן הסמוך לפנים. וכל הנוטל מבפנים להנתן בחוץ - נותן על הסמוך לפנים. נתן מדם הפר בפנים ובחוץ, מדם השעיר בפנים ובחוץ - הפנימים עלו לו והחיצונים לא עלו לו. נתן

ז. מת שעיר המשתלח עד שלא זרק דם של הראשון, אף על פי שלא התודה עליו - יצא, שנאמר (ויקרא טו, ט): "יעמד חי", עד מתי יהא זקוק להיות חי? עד "וכלה מכפר את הקדש"; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עד שעת ודוי.

ח. רבי יוסי אומר: כף הוא אומר: "חטאו עוון פשעו לפניך עמך בית ישראל". כבש

ירושלים חוץ לשלש מחנות, ומזקיפין של כהנים היו מעמידין סביבות המערכה, מפני דחק העם - כדי שלא יהו קופצים לראות, ונופלין לתוך המדורה. אחד השורף ואחד המסיע בשעת שרפה - מטמאין בגדים, אבל המסדר את המערכה ומצית את האור לאלתר - אין מטמא בגדים.

יג. שמונה ברכות מברך באותו יום, על התורה - כדרך שמברכין על התורה בבית הכנסת, על העבודה ועל ההודאה, ועל מחילת העון כסדרן, ועל המקדש - ברכה בפני עצמו, ועל הכהנים - ברכה בפני עצמן, ועל ישראל ברכה בפני עצמן, ושאר תפלה תחנה ובקשה, שעמך ישראל צריכין להושע מלפניך, וחותם בשומע תפלה. כל העם קורין בשלהם - כדי להראות חזיתן לרבים.

יד. רבי אליעזר אומר: סדר הקרבנות כך היו מקריבין, פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של שחר, ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך שבעת כבשים תמימים. רבי עקיבה אומר: פר העולה ושבעת כבשים תמימים היו קרבין עם תמיד של שחר, שנאמר (במדבר כח, כג): "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד" וגו'; ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, שנאמר (במדבר כט, יא): "מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם", ואחר כך אילו ואיל העם. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: אחד קרב עם תמיד של שחר, וששה קרבין עם תמיד של בין הערבים.

טו. ויום טוב עשה לאוהביו. ומעשה בישמעאל בן קמחית, שיצא לדבר עם המלך ערבי, ונתזה צינורא מפיו, ונפלה על בגדיו, נכנס אחיו ושמש תחתיו בכהונה גדולה, ראתה אמן של אלו שני כהנים גדולים ביום אחד.

עושיין, מפני אלכסנדרין, שהיו מתלשין בשערן, ואמרין לו: 'טול וצא! טול וצא!' יקירי ירושלים מלויין אותו עד ספה ראשונה. עשר סכות בתוך שנים עשר מילין היו; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: תשע סכות בתוך עשרה מילין היו. רבי יוסי אומר: חמש סכות בתוך עשרה מילין, היו מערבין מזו לזו. אומר רבי יוסי בן רבי יהודה: יכולני אני לעשותן שתי סכות.

טז. שאלו את רבי אליעזר: הרי שחלה שעיר המשתלח, מהו להרכיבו? אומר להם: יכול הוא להרכיב את אחרים, חלה משלחו, מהו לשלחו ביד אחר? אומר להם: כך תהיו בשלום אני ואתם, דחאוהו ולא מת, מהו שירד אחריו וימתנו? אומר להם? בן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא). וחקמים אומרים: חלה שעיר - מרכיבו, חלה משלחו ביד אחר, דחאוהו ולא מת - ירד אחריו וימתנו.

יז. שעיר המשתלח, אף על פי שאין מטמא בגדים - מטמא אוכלין ומשקין; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין מטמא אוכלים ומשקים, מפני שהוא חי, ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאימתי מטמא בגדים? משיצא מחומת ירושלים; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: משעה שגיע לצוק. רבי שמעון אומר: משעת דחיתו לצוק.

יח. פרים הנשרפים, אף על פי שאין מטמאין בגדים - מטמאין אוכלין ומשקין; דברי רבי מאיר. ושעיר המשתלח - אין מטמא אוכלין ומשקין, מפני שהוא חי, ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאימתי מטמאין בגדים? משיצאו מחומת ירושלים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: משיצית האור. רבי שמעון אומר: משיצית האור ברבן.

יט. היכן שורפין אותן? בבית הדשן הגדול, חוץ לירושלים, לצפונה של

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמְלִיל יַי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ-לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹו תִקְחוּ אֶת-תְּרוּמָתִי:
מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרְשׁוּן קִדְמֵי אַפְרָשׁוֹתָא מִן כָּל-גֹּבֵר דִּיתְרַעֵי לְבִיָּה תִסְבִּיּוּן יַת אַפְרָשׁוֹתֵי:

ויקחו לי תְרוּמָה – "לי" לשמי. תְרוּמָה – הפְּרָשָׁה, יִפְרְשׁוּ לִי מִמְּמוֹנֵם נְדָבָה. יִדְבְּנוּ לְבֹו – לשון נְדָבָה, והוא לשון רצון טוב, פרישנ"ט בלע"ז. תִקְחוּ אֶת תְרוּמָתִי – אָמְרוּ רבוּתֵינוּ: שְׁלוֹשׁ תְרוּמוֹת אֲמורות כֵּאן. אֵסֶת תְרוּמַת בְּקַע לְגִלְגָּלַת שְׁנַעֲשׂוּ מֵהֶם הָאֲדָנִים, כְּמוֹ שְׁמִפּוֹרָשׁ בְּ"אֵלֶּה פְקוּדֵי". וְאֵסֶת תְרוּמַת הַמִּזְבֵּחַ בְּקַע לְגִלְגָּלַת, לְקוֹפּוֹת לְקִנּוֹת מִהֶן קִרְבָּנוֹת צְבוּר. וְאֵסֶת תְרוּמַת הַמִּשְׁכָּן, נְדָבַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁהִתְנַדְּבוּ. שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה דְבָרִים הָאֲמורים בְּעִנְיָן, כֻּלָּם הוֹצְרָכוּ לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן אוֹ לְבִגְדֵי כְהֵנָּה כְּשֶׁתִּדְקַדֵּק בָּהֶם.

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִקְחוּ מֵאֵתֶם זֶהָב וְכֶסֶף וְזָהָב וְנֹחֶשֶׁת:
וְזָהָב וְכֶסֶף וְנֹחֶשֶׁת... – כֻּלָּם בָּאוּ בְנְדָבָה, אִישׁ אִישׁ מֵה שֶׁנְּדָבּוּ לְבֹו, חוּץ מִן הַכֶּסֶף שֶׁבָּא בְשִׁנּוּה: מַחְצִית הַשֶּׁקֶל לְכָל אֶחָד. וְלֹא מְצִינוּ בְּכָל מִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוֹצְרָה שֶׁם כֶּסֶף יוֹמֵר, שְׁנַעֲמַר: "וְכֶסֶף פְקוּדֵי הַעֲדָה... בְּקַע לְגִלְגָּלַת...". וְשֶׁאֵר הַכֶּסֶף הֵבֵא שֶׁם בְנְדָבָה עֲשֵׂאוּהוּ לְכָלִי שְׂרַת.

וּתְכַלֶּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים:
וּתְכַלֶּת וְאַרְגָּמָן וְצַבְעוֹ רוֹק. וְאַרְגָּמָן – צֶמֶר צְבוּעַ מִמִּין צַבַּע שֶׁשְׁמוֹ "אַרְגָּמָן". וְשֵׁשׁ – הוּא פְּשֵׁתָן. וְעִזִּים – נוֹצָה שֶׁל עִזִּים. לְכַד תִּרְגַּם אוּנְקָלוּס "וּמַעֲזִי", דְבַר הֵבֵא מִן הָעִזִּים. וְלֹא עִזִּים עֲצָמִם, שֶׁתִּרְגָּמוּ שֶׁל עִזִּים "עִזִּיא".

וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעֹצֵי שֵׁטִים:
מְאֻדָּמִים – צְבוּעוֹת הָיוּ אֲדוּם לְאַחַר עֲבוּדָן. תְּחָשִׁים – מִין חֲזִיה, וְלֹא הִיָּתָה אֵלֶּה לְשִׁעָה. וְהִרְבֵּה גִּנְנִים הָיוּ לָהּ, לְכַד מִתְרַגֵּם "סִסְגוֹנָא", שֶׁשֵׁשׁ וּמִתְפָּאֵר בְּגִנְיָן שְׁלוֹ. וְעֹצֵי שֵׁטִים – וּמֵאֵזֵן הָיוּ לָהֶם בְּמִדְבַר פְּרָשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא: יַעֲקֹב אֲבִינּוּ צִפְּהָ בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת מִשְׁכָּן בְּמִדְבַר, וְהִבִּיא אֲרָזִים לְמַצְרַיִם וְנִטְעָם, וְצִנְהָ לְבָנָיו לְטָלֵם עִמָּהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם.

לְשֵׁמֶן לְמֶאֱרַב בְּשֵׁמִים לְשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֹת מִשְׁחָה לְאַנְהָרוֹתָא בּוֹסְמִיָּא לְמִשַׁח רְבוּתָא וְלִקְטָרֹת הַסְּפִיָּא:
שֵׁמֶן לְמֶאֱרַב – "שֵׁמֶן זֵית זָד... לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד". בְּשֵׁמִים לְשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה – שְׁנַעֲשֵׂה לְמִשׁוֹחַ כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּשְׁכָּן לְקִדְשׁוֹ. וְהוֹצְרָכוּ לוֹ בְּשֵׁמִים, כְּמוֹ שְׁמִפּוֹרָשׁ בְּ"כִי תִשָּׂא". וְלִקְטָרֹת הַסְּפִיָּא – שֶׁהִיוּ מְקִטְרִין בְּכָל עֶרֶב וּבִקְרָ, כְּמוֹ שְׁמִפּוֹרָשׁ בְּ"וְאֵתָה תְצַנְה". וְלִשׁוֹן "קְטָרֹת" – הַעֲלֵאת קִיטוֹר וְתִמְרוֹת עֵשֶׂן.

אַבְנֵי-שֵׁהֶם וְאַבְנֵי מִלְּאִים לְאֶפֶד וְלַחֲשׁוֹן:
אַבְנֵי בּוֹרְלָא וְאַבְנֵי אֲשֶׁלְמוֹתָא לְשִׁקְעָא בְּאִיפּוּדָא וּבְחֹוֹשְׁנָא:

אַבְנֵי שֵׁהֶם – שְׁתֵּים הוֹצְרָכוּ שֶׁם לְצַרְף הָאֶפֶד הָאֲמוּר בְּ"וְאֵתָה תְצַנְה". מִלְּאִים – עַל שֶׁם שֶׁעוֹשִׂין לָהֶם בְּזָהָב מוֹשָׁב כְּמִין גּוּמָא, וְנוֹתְנִין הָאֶבֶן שֶׁם לְמִלְאֵת הַגּוּמָא, קְרוּיִים "אַבְנֵי מִלּוּאִים". וּמְקוֹם הַמוֹשָׁב קְרוּי "מִשְׁבַּצָּת". לְאֶפֶד וְלַחֲשׁוֹן – אַבְנֵי הַשֵּׁהֶם לְאֶפֶד, וְאַבְנֵי הַמִּלּוּאִים לַחֲשׁוֹן. וְחֹוֹשׁ וְאֶפֶד מְפָרְשִׁים בְּ"וְאֵתָה תְצַנְה", וְהֵם מִיַּגֵּי תְכָשִׁיט.

וְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכֶם:
וְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ – וְעֲשׂוּ לְשִׁמִּי בֵּית קִדְשָׁה.

כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנְתְּךָ הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנְתְּךָ אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ – כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ. וְכֵן תַּעֲשׂוּ – לְדוֹרוֹת. אִם יֵאבֵד אֶחָד מִן הַכֵּלִים, אוֹ כְּשֶׁתַּעֲשׂוּ לִי כְּלֵי בֵּית עוֹלָמִים, כְּגוֹן שְׁלִחְנוֹת וּמְנוֹרוֹת וְכִיּוֹרוֹת וּמְכֻנּוֹת שֶׁעֲשֵׂה שְׁלֵמָה, כְּתְבִנְתְּךָ אֵלּוּ תַעֲשׂוּ אוֹתָם. וְאִם לֹא הִיָּה הַמְקַרָּא מְחַבֵּר לְמַעֲלָה הִיָּמְנוּ, לֹא הִיָּה לוֹ לְכַתּוּב "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" אֵלֶּה "כֵּן תַּעֲשׂוּ", וְהִיָּה מְדַבֵּר עַל עֲשִׂית אֵהָל מוֹעֵד וְכֻלְיוֹ.

וְעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שֵׁטִים אֲמִתִּים וְחֹצֵי אֲרָפּוֹ וְאֵמָה וְחֹצֵי רְחִבּוֹ וְאֵמָה וְחֹצֵי קִמְתּוֹ:
וְעֲבָדוּן אֲרוֹנָא דְאֵעֵי שֵׁטִין תְּרַתִּין אֲמִין וּפְלָגָא אוֹרְכִיָּה וְאֲמִתָּא וּפְלָגָא פּוֹתִיָּה וְאֲמִתָּא וּפְלָגָא רּוּמִיָּה:

וְעֲשׂוּ אֲרוֹן – כְּמִין אֲרוֹנוֹת שְׁעוֹשִׂים בְּלֹא רִגְלִים, עֲשׂוּיִם כְּמִין אֲרָגָז שְׁקוֹרִין אִישְׁקָרִי"ן בְּלַע"ז, יוֹשֵׁב עַל שׁוּלְיוֹ.

**וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תִּצְפְּנֵנּוּ וְעָשִׂיתָ
עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב:**

מבית ומחוץ תצפנו – שלושה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ, וארבעה כתלים ושולים לכל אחד ופתוחים מלמעלה. נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצפה מבית ומחוץ. זר זהב – כמין כתר מקיף לו סביב למעלה משפתו, שעשה הארון החיצון גבוה מן הפנימי, עד שעלה למול עבי הפפורת ולמעלה הימנו משהו. וכשהפפורת שוכב על עבי הכתלים, עולה הזר למעלה מכל עבי הפפורת כל שהוא. והוא סימן לכתר תורה.

**וַיִּצְקֶתָ לֹוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וַנְּתַמָּהָ עַל אַרְבַּע
פַּעֲמֹתָיו וּשְׁתֵּי טַבַּעֹת עַל־צִלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבַּעֹת
עַל־צִלְעוֹ הַשֵּׁנִית:**

וַיִּצְקֶתָ – לשון הטקה, כמרגומו. פעמותיו – כמרגומו "זוניתה". ובזויות העליונות סמוך לפפורת היו נתונות, שמים מכאן ושמים מכאן לרחבו של ארון. והבדים נתונים בהם, וארפו של ארון מפסיק בין הבדים, אמנים וחצי בין בד לבד, שיהיו שני בני אדם הנושאים את הארון מהלכין ביניהם. וכן מפורש במנחות בפרק "שתי הלחם". ושתי טבעות על צלעו האחת – הן הן "ארבע טבעות" שבתחלת המקרא, ופרש לה ה"כ ה"ו. וה"ו זו יתרה היא, ופתרונו כמו: "שתי טבעות". ויש לה לישבה כן: ושמים מן הטבעות האלו על צלעו האחת. צלעו – צדו.

וְעָשִׂיתָ בְּדֵי עֲצֵי שֵׁטִים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב:

בדי – מוטות. והבאת את הבדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את הארון בהם:

בַּטַּבַּעֹת הָאֲרוֹן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:

בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו – לעולם. ותמין בארונא ית סהדוּתא דאתין לה:

ונתת אל הארון – כמו "בארון". העדת – התורה, שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצות הכתובות בה. שני

**וְעָשִׂיתָ כַּפֶּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמָתִים וְחָצִיל אַרְפָּה וְאִמָּה
וְחָצִי רְתֻבָּה:**

כפרת – כסוי על הארון, שהיה פתוח מלמעלה, ומניחו עליו כמין דף. אמתים וחצי ארפה – כארפו של ארון, ורחבה כרחבו של ארון, ומנסת על עבי הכתלים ארבעתם. ואף על פי שלא נתן שיעור לעבנה, פרשו רבותינו שהיה עבנה טפח.

**וְעָשִׂיתָ שָׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם
מִשְׁנֵי קִצּוֹת הַכַּפֶּרֶת:**

כרבים – דמות פרצוף תינוק להם. מקשה תעשה – שלא תעשם בפני עצמם, ותחברם בראשי הכפרת לאחר עשייתם, כמעשה צורפים שקורין שולדי"ץ. אלא הטל זהב הרבה בתחלת עשיית הכפרת, והכה בפטיש ובקורנס באמצע, וראשין בולטין למעלה, וציר הכרובים בבליטת קצותיו. מקשה – בטידי"ץ בלע"ז. כמו "דא לדא נקשן". קצות הכפרת – ראשי הכפרת.

**וְעָשִׂהָ כְּרוֹב אֶחָד מְקַצֶּה מִזָּה וּכְרוֹב־אֶחָד מְקַצֶּה
מִזָּה מִן־הַכַּפֶּרֶת תַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּרָבִים עַל־שְׁנֵי
קִצְוֹתָיו:**

ועשה כרוב אחד מקצה – שלא תאמר שנים כרובים לכל קצה וקצה, לכך הצריך לפרש: "כרוב אחד מקצה מזה". מן הכפרת – עצמה תעשו את הכרובים. זהו פרושו של "מקשה תעשה אותם", שלא תעשם בפני עצמם ותחברם לכפרת.

**וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַל סַכְכִּים
בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֶּרֶת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־
הַכַּפֶּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים:**

ויהיו כרובים פריסיין גדפיהון לעילא מטלן בגדפיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד לקביל כפורתא יהון אפי כרוביא:

פרשי כנפים – שלא תעשה כנפיהם שוכבים, אלא פרושים וגבוהים למעלה אצל ראשיהם, שיהא עשרה טפחים בחלל שבין הכנפים לכפרת, כדאיתא בספד.

ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העזת אשר אתן אליך:
ותתין ית כפורתא על ארונא מלעילא ובארונא תתין ית סהדותא דאתין לך:

ואל הארון תתן את העזת – לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר "ונתת אל הארון את העזת" ויש לומר שבא ללמד שבועודו ארון לבדו, בלא כפרת, וכן תחלה העדות לתוכו, ואחר כך יתן את הכפרת עליו. וכן מצינו כשהקים את המשכן, נאמר: "וימתן את העדות אל הארון", ואחר כך: "וימתן את הכפרת על הארון מלמעלה".

ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על הארון העזת את פלא אשר אצנה אותך אל בני ישראל:
ואנמין מימרי לך תמן ואמליל עמך מעלוי כפורתא מבין תרין כרוביא דעל ארונא דסהדותא ית כל דאפקיד יתך לות בני ישראל:

ונועדתי – כשאקבע מועד לך לדבר עמך, אותו מקום אקבע למועד, שאבא שם לדבר אליך. ודברתי אתך מעל הכפרת – ובמקום אחר הוא אומר: "וידבר ה' אלי מלמעלה מועד לאמר", זה המשכן מחוץ לפרכת. נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: "ויבא משה אל אהל מועד.. וישמע את הקול מדבר אלי מעל הכפרת..". – משה הנה נכנס למשכן, וכיון שבא בתוך הפתח קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד. ואת כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל – הרי י"ו זו יתרה וטפלה, וכמוהו הרבה במקרא. וכה תפטר: ואת אשר אדבר עמך שם "את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל" הוא.

ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו:
ותעביד פתורא דאעי שטין תרתין אמין אורפיה ואמתא פותייה ואמתא ופלגא רומיה:

קומתו – גובה רגליו עם עבי השלחן.

וצפית אתו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב:
ותחפי יתיה דזהב דכי ותעביד ליה זיר דזהב סחור סחור:

זר זהב – סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עושר וגדלה, כמו שאמרים "שלחן מלכים".

ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו סביב:
ותעביד ליה גזנפא רומיה פושפא סחור סחור ותעביד זיר דזהב לגזנפיה סחור סחור:

מסגרת – כמרגומו: "גזנפא". ונחלקו חכמי ישראל בדבר: יש אמרים למעלה היתה סביב לשלחן, כמו לבזבזין שבשפת שלחן שרים. ויש אמרים למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות השלחן, וזו השלחן שוכב על אותה מסגרת. ועשית זר זהב למסגרתו – הוא זר האמור למעלה, ופרש לך כאן שעל המסגרת הנה.

ועשית לו ארבע טבעות זהב ונתת את הטבעות על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו:
ותעביד ליה ארבע עזקן דזהב ותתין ית עזקתא על ארבע זוניתא דלארבע רגלוהי:

לעמת המסגרת תהינן הטבעות לבתים לבדים לשאת את השלחן:
לקביל גזנפא יהונו עזקתא אתרא לאריחיא למטל ית פתורא:

לעמת המסגרת תהינן הטבעות – ברגלים, תקועות כנגד ראשי המסגרת. לבתים לבדים – אומן טבעות יהיו בתים להכניס בהן הבדים. לבתים – לצורך בתים. לבדים – כמרגומו: "אתרא לאריחיא".

ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב ונשאתם את השלחן:
ותעביד ית אריחיא דאעי שטין ותחפי יתהון דהבא ויהונו נטליו בהון ית פתורא:

ונשאתם – לשון נפעל: יהנה נשאתם את השלחן.

ועשית קערותיו וכפותיו – קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יסד בהן זהב טהור מעשה אתם:
ותעביד מגסוהי ובזפוהי וקסנתיה ומכילתיה דיתנסף בהון דזהב דכי מעביד יתהון:

ועשית קערותיו וכפותיו – "קערותיו", זה דפוס שהיה עשוי כדפוס הלחם. והלחם הנה עשוי כמין תבנה פרוצה משתי רוחותיה, שוליים לו למטה. וקופל מכאן ומכאן כלפי מעלה כמין כותלים. ולכך קרוי "לחם הפנים", שיש לו פנים רואין לכאן ולכאן לצדי הבית מזה ומזה. ונתון ארכו לרחבו של שלחן, וכותליו וקופים כנגד שפת השלחן. והנה עשוי לו דפוס זהב ודפוס ברזל: בשל ברזל הוא נאפה, וכשמוציאו מן

התנור נותנו בשל זהב עד למחר, בשבת, שמסדרו על השלחן. ואותו דפוס קרוי "קערה". וכפותיו – ביזיון שנותניו בהם לבונה. שמים היו לשני קמצי לבונה שנותניו על שתי המערכות, שנאמר: "ונתת על המערכת לבונה זכה". וקשותיו – הן כמין חצאי קנים חלולים הנסדקין לארץ. הגמתו עושה של זהב, ומסדר שלושה על ראש כל לחם, שישב לחם האחד על גבי אותן הקנים, ומבדילין בין לחם לחם כדי שתכנס הרוח ביניהם ולא יתעפשו. ובלשון ערבי כל דבר חלול קרוי קסו"א. ומנקיותו – תרגומו "מכילתיה", הן סניפים כמין יתדות זהב, עומדין בארץ וגבוהים עד למעלה מן השלחן הרבה, כנגד גובה מערכת הלחם. ומפצלים ששה פצולים זה למעלה מזה, וראשי הקנים שבין לחם לחם סמוכין על אותן פצולים, כדי שלא יכבד משא הלחם העליונים על התחתונים וישברו. ובלשון "מכילתיה" – סובלותיו, כמו: "גלאיתי הכיל". אבל לשון "מנקיות" אינו יודע איך נופל על סניפיו. ויש מחכמי ישראל אומרים: "קשותיו" אלו סניפיו, שמקשין אותו ומחזיקים אותו שלא ישבר. "ומנקיותו" אלו הקנים, שמנקין אותו שלא יתעפש. אבל אונקלוס, שתרגם "ומכילתיה", הנה שונה בדברי האומר "מנקיות" הן סניפיו. אשר יסד בהן – אשר יסד בהן. ועל קשותיו הוא אומר "אשר יסד", שהיו עליו כמין סכך וכסוי. וכן במקום אחר הוא אומר: "נאת קשות הנסד". וזהו זה, "יסד" ו"הנסד", לשון סכך וכסוי הם.

ונתת עליה שלחן לחם פנים לפני תמיד: **ותתין על פתורא לחים אפיא קדמי תדירא:**

לחם פנים – שהיו לו פנים כמו שפרשתי. ומגן הלחם וסדר מערכתיו מפרשים ב"אמור אל הפהנים".

ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה ורכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו: **ותעביד מנרתא דזהב דכי נגיד תתעביד מנרתא שדה וקנה פלידהא חזורהא ושושנהא מנה יהו:**

מקשה תעשה המנורה – שלא יעשנה חליות, ולא יעשה קניה ונרותיה אברים אברים ואחר כך ידביקם, כדרך הצורפים שקורין שולדיר. אלא כלה באה מחתיכה אחת, ומקיש בקורנס וחומה בכלי האמנות, ומפריד הקנים אילף ואילף. מקשה – תרגומו "נגיד", לשון המשכה, שממשיך את האברים מן העשת לכאן ולכאן בהקשת הקורנס. ובלשון "מקשה" מפת קורנס בטידי"ץ בלע"ז, כמו "דא לדא נקשון". תעשה המנורה – מאליה. לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא: השלף את הפפר לאור, והיא נעשית מאליה. לכך לא נכתב "תעשה". ורכה – הוא הרגל שלמטה העשוי כמין תכה, ושלושה רגלים יוצאין הימנו ולמטה. וקנה – הקנה האמצעי שלה העולה באמצע הדרך זקוף כלפי מעלה, ועליו גר האמצעי עשוי כמין בנה, לצוק השמן לתוכו ולתת הפתילה. גביעיה – הן כמין כוסות שעושין מזכוכית, ארזים וקצרים, וקורין להם מדרינ"ש בלע"ז. ואלו עשוין של זהב ובולטין ויוצאין מכל קנה וקנה כמין שנתן בהם הכתוב, ולא היו בה אלא לנוי. כפתוריה – כמין תפוחים היו, עגליו סביב, בולטין סביבות הקנה האמצעי, כדרך שעושין למנורות שלפני השרים, וקורין להם כומיל"ש בלע"ז. ומגן שלהם כתוב בפרשה, כמה כפתורים בולטין ממנה, וכמה חלק בין כפתור לכפתור. ופרחיה – ציורין עשוין בה כמין פרחין. ממנה יהיו – הכל מקשה יהיה, יוצא מתוך חתיכת העשת, ולא יעשה לבדם ונדביקם.

וששה קנים יצאים מצדיה שלשה וקני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני: **ושתא קניו נפקיו מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תנינא:**

יוצאים מצדיה – לכאן ולכאן באלכסון, נמשכים ועולין עד כנגד גבהה של מנורה שהוא קנה האמצעי, ויוצאין מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה. התחתון ארוך, ושל מעלה קצר הימנו, והעליון קצר הימנו, לפי שהיה גובה ראשיהו שנה לגבהו של קנה האמצעי השביעי, שממנו יוצאים הששה קנים.

ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח כלידיו מצירין בקניא חד חזור ושושן כלידיו מצירין בקניא חד חזור ושושן ותלתא דנפקיו מן מנרתא: **ושלשה גבעים – כפתר ושושן ותלתא דנפקיו מן מנרתא:**

משקדים – כפתר ושושן ותלתא דנפקיו מן מנרתא – בולטין מכל קנה וקנה, כפתור ופרח היה לכל קנה וקנה.

ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: **ובמנרתא ארבעה כלידיו מצירין חזורהא ושושנהא:**

ובמנרה ארבעה גבעים – בגופה של מנורה היו ארבעה גבעים, אחד בולט בה למטה מן הקנים, והשלושה למעלה מן יציאת הקנים היוצאין מצדיה. משקדים כפתוריה ופרחיה – זה אחד מחמשה מקראות שאין להם הכרע: אין ידוע אם "גביעים משקדים" או "משקדים כפתוריה ופרחיה".

וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה ושלשה הקנים היצאים מן המנרה: **ותחור תחת תרין קניו דמנה ותחור תחת תרין קניו דמנה לשתא קניו דנפקיו מן מנרתא:**

וכפתר תחת שני הקנים – מתוך הכפתור היו הקנים נמשכים משני צדיה אילף ואילף. כך שנינו במלאכת המשפן: גבהה של מנורה שמונה עשר טפחים. הרגלים והפרח שלושה טפחים, הוא הפרח האמור בדרך, שנאמר: "עד ירכה עד פרחיה". וטפחים חלק, וטפח שבו גביע מהארבעה גביעים, וכפתור ופרח משני כפתורים, ושני פרחים האמורים במנורה עצמה, שנאמר: "משקדים כפתוריה ופרחיה". למדנו שהיו

בְּקִנְיַת שְׁנֵי כִפְתֹרִים וְשְׁנֵי פְרָחִים, לְבַד מִן הַשְּׁלוֹשָׁה כִפְתֹרִים שֶׁהַקְּנִיָּים נִמְשְׁכִין מִתּוֹכָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִפְתֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקְּנִיָּים..". וְטַפְּחִים חֶלֶק, וְטַפַּח כִּפְתֹר, וְשְׁנֵי קְנִיָּים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ אֵילָף וְאֵילָף נִמְשְׁכִים וְעוֹלִים כְּנֶגֶד גְּבֵהָה שֶׁל מְנוּרָה, וְטַפַּח חֶלֶק, וְטַפַּח כִּפְתֹר וְשְׁנֵי קְנִיָּים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְטַפַּח חֶלֶק, וְטַפַּח כִּפְתֹר וְשְׁנֵי קְנִיָּים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְנִמְשְׁכִים וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גְּבֵהָה שֶׁל מְנוּרָה, וְטַפְּחִים חֶלֶק. נִשְׁתַּיְרוּ שָׁם שְׁלוֹשָׁה טַפְּחִים, שֶׁבָּהֶם שְׁלוֹשָׁה גְבִיעִים וְכִפְתֹר וְפָרַח. נִמְצְאוּ גְבִיעִים שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים: שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְשֵׁשֶׁת קְנִיָּים, שְׁלוֹשָׁה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאַרְבָּעָה בְּגוּפָהּ שֶׁל מְנוּרָה, הָרֵי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים. וְאֶחָד עֶשֶׂר כִּפְתֹרִים: שֵׁשֶׁה בְּשֵׁשֶׁת הַקְּנִיָּים, וְשְׁלוֹשָׁה בְּגוּפָהּ שֶׁל מְנוּרָה שֶׁהַקְּנִיָּים יוֹצְאִים מֵהֶם, וְשְׁנַיִם עוֹד בְּמְנוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרִיָּה", וּמַעוֹט כִּפְתֹרִים שְׁנַיִם; הָאֶחָד לְמִטָּה אֲצֵל הַיָּרֵךְ, וְהָאֶחָד בְּשְׁלוֹשָׁה טַפְּחִים הָעֲלִיוֹנִים עִם הַשְּׁלוֹשָׁה הַגְּבִיעִים. וְתַשְׁעָה פְרָחִים הָיוּ לָהּ, שֵׁשֶׁה לְשֵׁשֶׁת הַקְּנִיָּים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּקִנְיַת הָאֶחָד כִּפְתֹר וְפָרַח", וְשְׁלוֹשָׁה לְמְנוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִשְׁקָדִים כִּפְתֹרִיָּה וְפָרַחִיָּה", וּמַעוֹט "פְּרָחִים" שְׁנַיִם, וְאֶחָד הָאֵמֹר בְּפָרְשֵׁת "בְּהַעֲלוֹתָהּ": "עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה". וְאִם תִּדְקַדֵּק בְּמִשְׁנֵהּ זֶה הַפְּתוּבָה לְמַעַלָּה, תִּמְצָאֵם כְּמִנְיָנָם אִישׁ אִישׁ בְּמִקוּמוֹ.

כִּפְתֹרֵיהֶם וְקִנְיָתָם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כְּלָהּ מִקִּשָּׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:
חֲזוּרֵיהוֹן וְקִנְיָהוֹן מִנָּה יִהְיוּ כְּלָהּ נִגִּידָא חֲדָא דְדָהָב דְכִי:

וְעֲשִׂיתָ אֶת-נִרְתִּיָּה שְׁבַעַה וְהֵעֵלָה אֶת-נִרְתִּיָּה וְהָאִיר עַל-עֵבֶר פְּנִיָּה:
וְתַעֲבִיד יָת בּוֹצִינְהָא שְׁבַעַה וְתִדְלִיק יָת בּוֹצִינְהָא וִיהוֹן מְנַהֲרִין לְקַבִּיל אִפְהָא:

אֶת נִרְתִּיָּה – כְּמִין בְּזִיכִין שְׁנוֹתָנִין בְּתוֹכָן הַשָּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת. וְהָאִיר עַל עֵבֶר פְּנִיָּה – עֲשֵׂה פִי שֵׁשֶׁת הַנְּרוֹת שֶׁבְּרֵאשֵׁי הַקְּנִיָּים הַיוֹצְאִים מִצְדֵּיהֶם מִסְבִּים כְּלָפֵי הָאֵמֹצֵעִי, כְּדֵי שִׁיְהִיו הַנְּרוֹת כְּשֶׁתִּדְלִיקֵם מֵאִירִים "אֵל עֵבֶר פְּנִיָּה": מוֹסֵב אוֹרָם אֵל צַד פְּנֵי הַקְּנִיָּה הָאֵמֹצֵעִי, שֶׁהוּא גוֹף הַמְּנוּרָה.

וּמִלְקַחֲתֶיהָ וּמִחֲתֻמֶּיהָ זָהָב טָהוֹר:
וְצִיבְתָהָ וּמִחֲתֻמֶּיהָ דְדָהָב דְכִי:

וּמִלְקַחֲתֶיהָ – הֵם הַצְּבָתִים הָעֲשׂוּיִין לְקַח בָּהֶם הַפְּתִילוֹת מִתּוֹךְ הַשָּׁמֶן, לְיִשְׁבֹן וּלְמִשְׁכֹן בְּפִי הַנְּרוֹת, וְעַל שֵׁם שְׁלוֹקָחִים בָּהֶם קְרוּיִים "מִלְקַחֲתִים". וְ"צִיבְתָהָ" שֶׁתִּרְגַּם אוֹנְקֵלוֹס לְשׁוֹן "צְבַת", טִינִילִי"א בְּלַע"ו. וּמִחֲתֻמֶּיהָ – הֵם כְּמִין בְּזִיכִין קִטְנִים שֶׁחֹתְמָה בָּהֶן אֶת הָאֶפֶר שֶׁבְּנֶר בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא, כְּשֶׁהוּא מְטִיב אֶת הַנְּרוֹת מֵאֶפֶר הַפְּתִילוֹת שֶׁדִּלְקוּ הַלֵּילָה וְכַבּוּ. וְלְשׁוֹן "מִחֲתָה" כּוּיִשִּׁדוּרִיר"א בְּלַע"ו, כְּמוֹ: "לְחַתּוֹת אֵשׁ מִקְּוֹד".

כִּפֹּר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֶת כָּל-הַפְּלִים הָאֵלֶּה:
כִּפֹּרָא דְדָהָבָא דְכִיָּא יַעֲבִיד יָתָהּ יָת כָּל מְנִיָּא הָאֵלִין:

כִּפֹּר זָהָב טָהוֹר – שְׁלֵא יִהְיֶה מִשְׁקָלָהּ עִם כָּל כְּלִיָּה אֵלָא כִּפֹּר, לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. וְהַכִּפֹּר שֶׁל חוֹל שְׁשִׁים מְנָה, וְשֶׁל קֹדֶשׁ הֵיךְ כְּפוֹל, מֵאָה וְעֶשְׂרִים מְנָה. וְהַמְנָה הוּא לִיטְרָא שֶׁשׁוֹקֵלִין בָּהּ כֶּסֶף לְמִשְׁקַל קוֹלוֹנִי"א, וְהֵם מֵאָה זְהוּבִים, עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה סֵלְעִים, וְהַסֵּלְע אַרְבָּעָה זְהוּבִים.

וּרְאָה וְעֲשֶׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר-אַתָּה מְרָאָה בְּהָר:
וּרְאָה וְעֲשֶׂה – וְרָאָה וְעֲשֶׂה בְּתַבְנִית שְׁאֵנִי מְרָאָה אוֹתָהּ. מַגִּיד שְׁנוֹתִקְשָׁה מִשָּׁה בְּמַעֲשֵׂה הַמְּנוּרָה, עַד שֶׁהִרְאָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנוּרָה שֶׁל אֵשׁ. אֲשֶׁר אֹתָהּ מְרָאָה – כְּתַרְגוּמוֹ: "דְּאֵת מִתְחַזִּי בְּטוֹרָא". אֵלֶּי הֵיךְ נִקְוֶה "מְרָאָה" בְּפִתְחָהּ, הֵיךְ פְּתָרוֹנוֹ: "אֹתָהּ מְרָאָה לְאֶחָרִים". עַכְשָׁיו שֶׁנִּקְוֶה חֲטָף קִמְז, פְּתָרוֹנוֹ "דְּאֵת מִתְחַזִּי" – שְׁאֶחָרִים מְרָאִים לָהּ.

שְׁלִישִׁי פְרֻשַׁת הַיְרִיעוֹת

וְאֵת-הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעוֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתַלְעַת שְׁנֵי כְּרָבִים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
וְיָת מִשְׁכָּנָא תַּעֲבִיד עֶשֶׂר יְרִיעוֹן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעֵי זְהוּרִי צוּרַת כְּרוּבִין עוֹבָד אוּמָן תַּעֲבִיד יָתְהוֹן:

וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעוֹת – לְהִיּוֹת לוֹ לִגְג, וּלְמַחְצוֹת מַחוּץ לְקַרְשִׁים, שֶׁהַיְרִיעוֹת תְּלוּיּוֹת מֵאֲחוּרֵיהֶן לְכַסּוֹתָן. שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתַלְעַת שְׁנֵי – הָרֵי אַרְבָּעָה מִיָּנִין יֶחֶד בְּכָל חוּט וְחוּט, אֶחָד שֶׁל פְּשָׁתִים וְשְׁלֹשָׁה שֶׁל צֶמֶר; וְכָל חוּט וְחוּט כְּפוֹל שֵׁשׁ, הָרֵי אַרְבָּעָה מִיָּנִין כְּשֶׁהֵן שְׁזוּרִין יֶחֶד, עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה כְּפָלִים לְחוּט. כְּרָבִים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב – כְּרוּבִים הֵיוּ מְצִירִין בָּהֶם בְּאֵרִיגְתָן, וְלֹא בְּרִקְמָה שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מַחֲט, אֵלָא בְּאֵרִיגָה בְּשְׁנֵי כְּתָלִים, פְּרָצוּף אֶחָד מִכָּאן וּפְרָצוּף אֶחָד מִכָּאן, אֲרִי מַצַּד זֶה וְנִשֵּׂר מַצַּד זֶה, כְּמוֹ שְׁאוּרְגִין חֲגוּרוֹת שֶׁל מִשִּׁי שֶׁקוֹרִין בְּלַע"ו פִּישִׁי"ש.

אֶרְבַּע בְּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בְּאַמָּה וְרֹחַב אֶרְבַּע בְּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאַחַת מִזֶּה אַחַת לְכָל-הַיְרִיעוֹת:
אוּרְכָא דִירִיעָתָא חֲדָא עֶשְׂרִין וְתַמְנִי אַמִּין וּפּוּתָנָא אַרְבַּע אַמִּין דִירִיעָתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יְרִיעָתָא:

חֲמִישׁ הַיְרִיעוֹת תִּהְיֶינָן חֲבֵרֹת אִשָּׁה אֶל-אַחֲתָהּ וְחֲמִישׁ יְרִיעוֹת חֲבֵרֹת אִשָּׁה אֶל-אַחֲתָהּ:
חֲמִישׁ יְרִיעוֹן יִהְיוּן מְלַפְּפֵן חֲדָא עִם חֲדָא וְחֲמִישׁ יְרִיעוֹן מְלַפְּפֵן חֲדָא עִם חֲדָא:

תִּהְיֶינָן חֲבֵרֹת – תּוֹפְרוֹן בְּמַחֲט זֶה בְּצַד זֶה, חֲמִישׁ לְבַד וְחֲמִישׁ לְבַד. אִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ – כִּף דָּרָךְ הַמְקַרָא לְדַבֵּר בְּדַבָּר שֶׁהוּא לְשׁוֹן נִקְבָּה; וּבְדַבֵּר שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר אוֹמֵר "אִישׁ אֶל אַחִיו", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכְרוּבִים: "וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו".

**ותעביד ענובין דתכלא על ספתא דיריעתא חדא
מסטרא בית לופי וכן תעביד בספתא דיריעתא בסטרא
בית לופי תנינא:**

**ועשית ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה
בחברת וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה
במחברת השנית:**

ללאת – לצול"ש בלעז. וכן תרגם אונקלוס: "ענובין", לשון עניבה. מקצה בחברת – באותה יריעה שבסוף החבור. קבוצת חמשת היריעות קרויה חוברת. וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית – באותה יריעה שהיא קיצונה, לשון קצה; פלומר, לסוף החוברת.

**חמשין ענובין תעביד ביריעתא חדא וחמשין ענובין
תעביד בסטרא דיריעתא דבית לופי תנינא מכונן
ענוביא חדא לקביל חדא:**

**חמשים ללאת תעשה ביריעה האחת וחמשים
ללאת תעשה בקצה היריעה אשר במחברת
השנית מקבילת הללאת אשר אל-אחתה:**

מקבילת הללאת אשר אל אחתה – שמר שתעשה הלולאות במדה אחת, מכונות הבדלתן זו מזו, וכמדתן ביריעה זו פן יהא בחברתה, כשתפרש חוברת אצל חוברת יהיו הלולאות של יריעה זו מכונות כנגד לולאות של זו. וזהו לשון מקבילות, זו כנגד של זו, תרגומו של "כנגד" – "לקבל". היריעות ארפן עשרים ושמונה ורחבן ארבע, וכשמספר חמש יריעות יחד נמצא רחבן עשרים, וכן החוברת השנית. והמשפך ארפן שלשים מן המזרח למערב, שנאמר: "עשרים קרשים לפאת נגב תימנה", וכן לצפון. וכל קרש אמה וחצי האמה, הרי שלשים מן המזרח למערב. רחב המשפך מן הצפון לדרום עשר אמות, שנאמר: "וילרפתי המשפך ימה" וגומר, ושני קרשים למקצעות, הרי עשר. ובמקומם אפרשם למקראות הללו. נותן היריעות ארפן לרחבו של משפך, עשר אמות אמצעיות לגג חלל רחב המשפך, ואמה מכאן ואמה מכאן לעבי ראשי הקרשים, שבעים אמה, נשתירו שש עשרה אמה, שמונה לצפון ושמונה לדרום, מכסות קומות הקרשים שגבהן עשר, נמצאו שתי אמות המתונות מגלות. רחבן של יריעות ארבעים אמה כשהן מחברות, עשרים אמה לחוברת. שלשים מהן לגג חלל המשפך לארפן, ואמה כנגד עבי ראשי הקרשים שבמערב, ואמה לכסות עבי העמודים שבמזרח; שלא היו קרשים במזרח, אלא ארבעה עמודים, שהמסד פרוש ותלוי בוין שבהן כמין וילון. נשתירו שמונה אמות התלויין על אחורי המשפך שבמערב, ושתי אמות המתונות מגלות. זו מצאתי בפרקתא דארבעים ותשע מדות. אבל במסכת שבת – אין היריעות מכסות את עמודי המזרח, ותשע אמות תלויות אחורי המשפך. והכתוב בפרשה זו מס'ענו: "ונמתה את הפרכת תחת הקרסים"; ואם פדברי הפרקתא הזאת, נמצאת פרקת משוכה מן הקרסים ולמערב אמה.

**ותעביד חמשין פורפין דדהב ותלפיף ית יריעתא חדא
עם חדא בפורפיא ויהי משפנא חד:**

**ועשית חמשים קרסי זהב וחברת את-היריעת
אשר אל-אחתה בקרסים והנה המשפך אחד:**

קרסי זהב – פירמייל"ץ בלעז. ומכניסין ראשן אחד בלולאות שבחוברת זו, וראשן אחד בלולאות שבחוברת זו, ומסבין בהן.

**ותעביד יריען דמעזי לפרסא על משפנא חדא עשרי
יריען תעביד יתהון:**

**ועשית יריעת עזים לאהל על-המשפך עשתי-
עשרה יריעת תעשה אתם:**

יריעות עזים – מנוצה של עזים. לאהל על המשפך – לפרש אותן על היריעות המתונות.

**אורפא דיריעתא חדא תלתין אמין ופותיא ארבע
אמין דיריעתא חדא משחתא חדא לחדא עשרי
יריען:**

**ארף | היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע
באמה היריעה האחת מדה אחת לעשתי עשרה
יריעת:**

שלשים באמה – שששונותן ארפן לרחב המשפך, כמו שנמתן את הראשונות, נמצאו אלו עודפות אמה מכאן ואמה מכאן, לכסות אחת מהשתי אמות שנשארו מגלות מן הקרשים; והאמה המתונה של קרש, שאין היריעה מכסה אותו, היא האמה המתוכה כנגב האדן, שהאדנים גבהן אמה.

**ותלפיף ית חמיש יריען לחוד וית שית יריען לחוד
ותיעוף ית יריעתא שתייתא לקביל אפי משפנא:**

**וחברת את-חמש היריעת לבד ואת-שש היריעת
לבד וכפלת את-היריעה הששית אל-מול פני
האהל:**

וכפלת את היריעה הששית – העודפת באלו העליונות יותר מן המתונות. אל מול פני האהל – חצי רחבה הנה תלוי וכפול על המסד שבמזרח כנגד הפתח, דומה לכלה צנועה המכסה בצעיף על פניה.

**ותעביד חמשין ענובין על ספתא דיריעתא חדא
בסטרא בית לופי וחמשין ענובין על ספתא דיריעתא
דבית לופי תנינא:**

**ועשית חמשים ללאת על שפת היריעה האחת
הקיצנה בחברת וחמשים ללאת על שפת היריעה
החברת השנית:**

ועשית קרסי נחשת חמשים והבאת את הקרסים בללא ותברת את האהל והיה אחד:
ותעביד פורפין דנחש חמשים ותעיל ית פורפיא בענופיא ותלפיה ית משכנא ויהי חד:

וסרח העדה ביריעת האהל חצי היריעה העדפת תסרה על אחרי המשכן:
וסרח דנתיר ביריעת משכנא פלגות יריעתא דיתרא תסרח על אחורי משכנא:

וסרח העדה ביריעת האהל – על יריעות המשכן. יריעות האהל הן העליונות של עזים, שקרויים אהל, כמו שנאמר בהן: "לאהל על המשכן". וכל אהל האמור בהן אינו אלא לשון גג, שמאחילות ומספכות על המתונות. והן היו עודפות על המתונות חצי היריעה למערב, שהחצי של יריעה אחת עשרה היתה נכפל אל מול פני האהל. נשארו שתי אמות רחב חצייה עודף על רחב המתונות. **תסרח על אחרי המשכן** – לכסות שתי אמות שהיו מגלות בקרשים. **אחורי המשכן** – הוא צד מערבי, לפי שהפתח במזרח, שהן פניו. וצפון ודרום קרויו צדדיו, למיין ולשמאל.

והאמה מזה והאמה מזה בעדה בארץ יריעת האהל יהיה סרוח על צדי המשכן מזה ומזה לכסתו:
ואמתא מכא ואמתא מכא בדנתיר בארץ יריעת משכנא יהי סרוח על סטרי משכנא מכא ומכא לכסיותיה:

והאמה מזה והאמה מזה – לצפון ולדרום. בעדה בארץ יריעת האהל – שהן עודפות על ארץ יריעות המשכן שתי אמות. יהיה סרוח על צדי המשכן – לצפון ולדרום, כמו שפרשתי למעלה. למדה תורה דרך ארץ, שיהא אדם חס על היפה.

ועשית מכסה לאהל ערת אילם מאדמים ומכסה ערת תחשים למעלה:
ותעביד חופאה למשכנא דמשפי דכרי מסומקי וחופאה דמשפי ססגונא מלעילא:

מכסה לאהל – לאותו גג של יריעות עזים עשה עוד מכסה אחד, של עורות אילים מאדמים; ועוד למעלה ממנו, מכסה עורות תחשים. ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג, ארפן שלושים ורחבן עשר; אלו דברי רבי נחמיה. ודברי רבי יהודה – מכסה אחד היה, חציו של עורות אילים מאדמים, וחציו של עורות תחשים.

פרשת הקרשים

רביעי

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים:
ותעביד ית דפיא למשכנא דאעי שטין קימיו:

ועשית את הקרשים – היה לו לומר "ועשית קרשים", כמו שנאמר בכל דבר ודבר; מהו הקרשים מאותן העומדין ומתקדיון לכף. יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת – צוה לבניו להעלותם עמקם כשיצאו למצרים, ואמר להם שעתיד הקדוש ברוך הוא לצוות אותן לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו מזמנים בנדכם. הוא שיסד הבבלי בפיוט שלו: "טס מטע מזרזים, קורות בתינו ארזים"; שנזדרזו להיות מוכנים בידם מקדם לכן. **עצי שטים עומדים** – אישטנטיבי"ש בלעז, שיהא ארץ הקרשים זקוף למעלה בקירות המשכן, ולא תעשה הכתלים בקרשים שוכבים, להיות רחב הקרשים לגבה הכתלים קרש על קרש.

עשר אמות ארץ הקרש ואמה ותצי האמה רחב הקרש האחד:
עשר אמין אורכא דדפא ואמתא ופלגות אמתא פותיא דדפא חד:

עשר אמות ארץ הקרש – למדנו גבהו של משכן, עשר אמות. ואמה ותצי האמה רחב – למדנו ארכו של משכן, לעשרים קרשים שהיו בצפון ובדרום מן המזרח למערב, שלושים אמה.

שתי ידות לקרש האחד משלבת אשה אל-אחתה כן תעשה לכל קרשי המשכן:
תרין צירין לדפא חד משולבין חד לקביל חד כן תעביד לכל דפי משכנא:

שתי ידות לקרש האחד – היה חורץ את הקרש מלמטה באמצעו בגבה אמה, ומניח רביע רחבו מכאן ורביע רחבו מכאן, והן הן הידות. והתריץ חצי רחב הקרש באמצע. ואותן הידות מכניס באדנים, שהיו תלולים. והאדנים גבהן אמה, ויושבים רצופים, ארבעים זה אצל זה, וידות הקרש הנכנסים בתלל האדנים תרוצות משלשה צדיהן, רחב התריץ כעבי שפת האדן, ושיכסה הקרש את כל ראש האדן, שאם לא כן נמצא רוח בין קרש לקרש כעבי שפת שני האדנים שיפסיקו ביניהם. ונהו שנאמר: "ויהיו תאמם מלמטה", שיתרץ את צדי הידות כדי שיתחברו הקרשים זה אצל זה. **משלבות** – עשויות כמין שליבות שלם, מבדלות זו מזו, ומשפין ראשיהם לפנס בתוך תלל האדן פשליבה הנכנסת בנקב בתוך עמודי הסלם. **אשה אל אחתה** – מכונות זו כנגד זו, שיהיו תרציקהם שונים זו כמדת זו, כדי שלא יהיו שתי ידות זו משוכה לצד פנים וזו משוכה לצד חוץ כעבי הקרש, שהוא אמה. ומרגום של ידות – "צירין", לפי שדומות לצירי הדלת הנכנסים בחורי המפתח.

ועשית את הקרשים למשכן עשרים קרש לפאת נגבה תימנה:
ותעביד ית דפיא למשכנא עשרין דפין לרוח עיבר דרומא:

לפאת נגבה תימנה – אין פאה זו לשון מקצוע, אלא כל הרום קרויה פאה, כמרגומו: "לרום עיבר דרומא".

וארבעים אדני-כסף תעשה תחת עשרים הקרש
ושני אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתי ושני
אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתי:

וארבעים אדני-כסף תעשה תחת עשרים הקרש
ושני אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתי ושני
אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתי:

ולסטר משפנא תנינא לרוח צפונא עשרין דפין:

ולצלע המשפנא השנית לפאת צפון עשרים קרש:

וארבעים סמכיהון דכסף תרין סמכין תחות דפא חד
ותרין סמכין תחות דפא חד:

וארבעים אדניהם כסף שני אדנים תחת הקרש
האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד:

ולסיפי משפנא מערבא תעביד שתא דפין:

ולירפתי המשפנא ימה תעשה וששה קרשים:

ולירפתי – לשון סוף, כמרגומו: "ולסיפי". ולפי שהפתח במזרח, קרוי מזרח פנים, והמערב אחרים; וזהו סוף, שהפנים הוא הראש. תעשה
ששה קרשים – הרי משע אמות רחב.

ותרין דפין תעביד לזוית משפנא בסופהון:

ושני קרשים תעשה למקצעת המשפנא בירכתים:

ושני קרשים תעשה למקצעת – אחד למקצוע צפונית מערבית, ואחד למערבית דרומית. כל שמונה קרשים בסדר אחד הו, אלא שאלו
השנים אינן בחלל המשפנא, אלא חצי אמה מזו וחצי אמה מזו נראות בחלל, להשלים רחבו לעשר; והאמה מזו והאמה מזו – באות כנגד אמת
עבי קרשי המשפנא הצפון והדרום, כדי שיהא המקצוע מבחוץ שנה.

ויהון מכוניו מלרע וכחדא יהון מכוניו על רישיהון
בעזקתא חדא כו יהי לתרויהון לתרתיו זוניו יהון:

ויהיו תאמם מלמטה ויחדו יהיו תמיב על-ראשו
אל-הטבעת האחת כן יהיה לשניהם לשני
המקצעת יהיו:

ויהיו – כל הקרשים תואמים זה לזה מלמטה, שלא יפסיק עבי שפת שני האדנים ביניהם להרחיקן זו מזו, כמו שפרשתי, שיהיו צירי הגדות
חרוצים מצדיהן, שיהא רחב הקרש בולט לצדיו חוץ לידי הקרש לכסות את שפת האדן, וכן הקרש שאצלו, ונמצאו תואמים זה לזה. וקרש
המקצוע שבסדר המערב – חרוץ לרחבו בעביו כנגד חרוץ של צד קרש הצפוני והדרומי, כדי שלא יפרידו האדנים ביניהם. ויחדו יהיו תמיב
– כמו תאומים. על ראשו – של קרש. אל הטבעת האחת – כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו, שני חריצין בשני צדיו כדי עבי
טבעת, ומכניסו בטבעת אחת; נמצא מתאים לקרש שאצלו. אבל אותן טבעות, לא ידעתי אם קבועות הן, אם מטלטלות. ובקרש שבמקצוע
הזית טבעת בעבי הקרש הדרומי והצפוני, וראש קרש המקצוע שבסדר מערב נכנס לתוכו, נמצאו שני הכתלים מחברים. כן יהיה לשניהם
– לשני הקרשים שבמקצוע, לקרש שבסוף צפון ולקרש המערבי, וכן לשני המקצעות.

ויהיו שמנה קרשים ואדניהם כסף וששה עשר
אדנים שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים
תחת הקרש האחד:

ויהיו תמניא דפין וסמכיהון דכסף שתת עשר סמכין
תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא
חד:

והיו שמנה קרשים – הן האמורות למעלה: "תעשה ששה קרשים, ושני קרשים תעשה למקצעת", נמצאו שמנה קרשים בסדר מערבי. כן
שנויה במשנה מעשה סדר הקרשים במלאכת המשפנא: היה עושה את האדנים חלולים, וחרוץ את הקרש מלמטה, רביע מכאן ורביע מכאן,
והחרוץ חציו באמצע, ועשה לו שתי גדות כמין שני חמוקין, כמין שני שליבות סלם המבדלות זו מזו ומשפות להכנס בחלל האדן כשליבה
הנכנסת בנקב עמודי הסלם. והוא לשון משלבות, עשויות כמין שליבה. ומכניסן לתוך שני אדנים, שנאמר: "שני אדנים שני אדנים". וחרוץ
את הקרש מלמעלה אצבע מכאן ואצבע מכאן, ונותנן לתוך טבעת אחת של זהב כדי שלא יהיו נפרדיו זה מזה, שנאמר: "ויהיו תאמם מלמטה"
וגומר. כן היא המשנה; והפרוש שלה הצעתי למעלה בסדר המקראות.

ועשית בריחם עצי שטים תמשה לקרשי צלע-
המשפנא האחד:

ותעביד עברי דאעי שטין תמשא לדפי סטר משפנא
חד:

בריחם – כמרגומו, "עברין"; ובלעז אישבר"ש. תמשה לקרשי צלע המשפנא – אלו תמשה – שלשה הן, אלא שהברים העליון והתחתון
עשוי משתי חתיכות: זה מברים עד חצי הפתל, וזה מברים עד חצי הפתל; זה נכנס בטבעת מצד זה, וזה נכנס בטבעת מצד זה, עד שמגיעין
זה לזה. נמצא שהעליון ותחתון שנים שהן ארבע. אבל האמצעי – ארפו כנגד כל הפתל, ומברים מקצה הפתל ועד קצהו, שנאמר: "והברים
התיכן". וגומר "מברס מן הקצה אל הקצה". שהעליונים והתחתונים – היו להן טבעות בקרשים להכנס לתוכן, שתי טבעות לכל קרש,
משלשים בתוך עשר אמות של גבה הקרש, חלק אחד מן הטבעת העליונה ולמעלה וחלק אחד מן התחתונה ולמטה; וכל חלק הוא רביע ארץ
הקרש, ושני חלקים בין טבעת לטבעת; כדי שיהיו כל הטבעות מכונות זו כנגד זו. אבל לברים התיכון אין טבעות, אלא הקרשים נקובין
בעבון, והוא נכנס בהם דרך הנקבים שהם מכונין זה מול זה; וזהו שנאמר: "בתוך הקרשים". הבריחים העליונים והתחתונים שבצפון

ולשברום, ארף כל אחת תמש עשרה אמה; והתיכון ארכו שלושים אמה, וזהו "מן הקצה אל הקצה", מן המזרח ועד המערב. ותמשה בריחים שבמערב, ארף העליונים והתחתונים שש אמות, והתיכון ארכו שנים עשר, כנגד רחב שמונה קרשים. כף היא מפרשת במלאכת המשכן.

ותמשה בריחם לקרשי צלע המשכן השנית ותמשה בריחם לקרשי צלע המשכן לירכתים ימה:
ותמשא עברין לדפי סטר משפנא תנינא ותמשא עברין לדפי סטר משפנא לסופהון מערבא:

והבריח התיכון בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה:
ועברא מציעאה בגו דפיא מעבר מן ספי לספי:

ואת הקרשים תצפה זהב ואת טבעתיהם תעשה זהב בתיים לבריחם וצפית את הבריחם זהב:
וית דפיא תחפי דהבא וית עזקתהון תעביד דהבא אתרא לעבריא ותחפי ית עבריא דהבא:

בתיים לבריחם – הטבעות שמתעשה בהן – יהיו בתיים, להכנס בהן הבריחים. **וצפית את הבריחם זהב** – לא שהיה הנהב מדבק על הבריחים, שאין עליהם שום צפוי. אלא בקרש היה קובע כמין שני פיפיות של זהב, כמין שני סדקי קנה חלול, וקובעו אצל הטבעות לכאן ולכאן, ארפו ממלא את רחב הקרש מן הטבעת לכאן וממנה לכאן, והבריח נכנס לתוכו, וממנו לטבעת, ומן הטבעת לפה השני; נמצאו הבריחים מצפין זהב כשהן תחובין בקרשים. והבריחים הללו מבחוץ היו בולטות, והטבעות והפיפיות לא היו נראות בתוך המשכן, אלא כל הכתל חלק מבפנים.

והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר:
והקמת את המשכן – לאסר שיגמר, הקימהו. הראית בהר – קדם לכו, שאני עתיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו.

פרשת הפרוכת

חמישי

ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה חושב – כפר פרשתי, שזו היא אריגה של שתי קירות, והצוירין שמשני עבריה אינן דומין זה לזה. פרוכים – צוירין של בריות יעשה בה.
ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה חושב יעשה אתה פרוכים:
ותעביד פרוכתא דתכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן יעביד יתה צורת פרוכין:

פרכת – לשון מחצה הוא, ובלשון חכמים: פרוכת, דבר המבדיל בין המלה ובין העם. **תכלת וארגמן** – כל מין ומין היה כפול, בכל חוט וחוט, ששה חוטין. **מעשה חושב** – כפר פרשתי, שזו היא אריגה של שתי קירות, והצוירין שמשני עבריה אינן דומין זה לזה. **פרוכים** – צוירין של בריות יעשה בה.

ונתתה אתה על ארבעה עמודי שטים מצפים זהב וניהם זהב על ארבעה אדני כסף:
ותתין יתה על ארבעא עמודי שטין מחופן דהבא וניהון דהבא על ארבעא סמכין דכסף:

ארבעה עמודי – תקועים בתוך ארבעה אדנים, ואנקליות קבועין בהן, עקומין למעלה, להושיב עליהן פלונס שראש הפרכת פרוך בה. והאנקליות הן הנויו, שהרי כמין נויו הן עשויים. והפרכת – ארפה עשר אמות לרחבו של משכן, ורחבה עשר אמות כגבהן של קרשים, פרוכה בשלישית של משכן, שיהא הימנה ולפנים עשר אמות, והימנה ולחוץ עשרים אמה. נמצא בית קדשי הקדשים עשר על עשר, שגאמר: "ונתתה את הפרכת תחת הקרשים", המסבירים את שתי חוכרות של יריעות המשכן. ורחב החוכרת עשרים אמה; וכשפרשם על גג המשכן, מן הפתח למערב, פלתה בשני שלישי המשכן, והחוכרת השנית פסתה שלישו של משכן, והמותר תלוי לאחוריו לכסות את הקרשים.

ונתתה את הפרכת תחת הקרשים והבאת שמה מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין קדש ובין קדש הקדשים:
ותתין ית פרוכתא תחות פורפיא ותעיל לתמן מגיו לפרוכתא ית ארונא דסדהותא ותפריש פרוכתא לכוון בין קודשא ובין קדש קודשיא:

ונתת את הפרכת על ארון העדת בקדש הקדשים:
ותתין ית פפורתא על ארונא דסדהותא בקדש קודשיא:

ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון:
ותשוי ית פתורא מברא לפרוכתא וית מנרתא לקביל פתורא על סטר משפנא דרומא ופתורא תתין על סטר צפונא:

ושמת את השלחן – שלחן בצפון, משוף מן הכתל הצפוני שתי אמות ומחצה; ומנורה בדרום, משוכה מן הכתל הדרומי שתי אמות ומחצה; ומזבח הנהב נתון כנגד אור שבין שלחן למנורה, משוף קמעא כלפי המזרח. וכלם נתונים מן חצי המשכן ולפנים. כיצד ארף המשכן מן הפתח לפרכת עשרים אמה; המזבח והשלחן והמנורה משוכים מן הפתח לצד מערב עשר אמות.

ועשית מסוד לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם:
ותעביד פרסא לתרע משפנא תכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר:

ועשית מסוד – וילון, שהוא מסוד פנגד הפתח, כמו "סכת בעדו", לשון מגן. מעשה רקם – הצורות עשויות בו מעשה מחט, כפרצוף של עבר זה כד פרצוף של עבר זה. רקם – שם האמן, ולא שם האמנות; ומרגומו "עובד צייר" ולא "עובד ציור". מדת המסוד כמדת הפרכת, עשור אמות על עשור אמות.

ועשית למסוד חמשה עמודי שטים וצפית אתם זהב וניהם זהב ויצקת להם חמשה אדני נחשת:
דהבא וניהון דהבא ותמיד להון חמשא סמכין דנחשא:

פרשת המזבח

שישי

ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות ארך ותמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלוש אמות קמתו:
ותעביד ית מדבחה דאעי שטין חמיש אמין אורכא ותמיש אמין פותיא מרובע יהי מדבחה ותלת אמין רומיה:

ועשית את המזבח וגומר ושלוש אמות קומתו – דברים ככתבו, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: נאמר כאן רבוע, ונאמר בפנימי "רבוע"; מה להלן – גבהו פי שנים כארפו, אף כאן, גבהו פי שנים כארפו. ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סוכב ולמעלה.

ועשית קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו תהיין קרנתיו וצפית אתו נחשת:
ותעביד קרנהי על ארבע זניתיה מגיה יהיין קרנהי ותחפי יתיה נחשא:

ממנו תהיין קרנתיו – שלא יעשם לבדם ויחברם בו. וצפית אתו נחשת – לכפר על עזות מצח, שנאמר: "ומצחה נחושה".

ועשית סירתיו לדשנו ויערו ומזרקתיו ומזלגתיו ומחתתיו לכל פליו מעשה נחשת:
ותעביד פסכתירנתיה למספי קטמיה ומגרופנתיה ומזרקוהי וצנורנתיה ומחתנתיה לכל מנוהי תעביד נחשא:

סירותיו – כמין יורות. לדשנו – להסיר דשנו לתוכם. והוא שתרגם אוינקלוס: "למספי קטמיה", לספות הדשן לתוכם. פי יש מלות בלשון עברית, מלה אחת מתחלפת בפתרון לשמש בגין וסתירה, כמו: "נתשרש שרשיה", "אויל משריש", וחלופו: "ובכל תבואתי תשרש". וכמוהו: "בסעפיה פריה", וחלופו: "מסעף פארה", מפשט סעיפיה. וכמוהו: "זה האחרון עצמו", שבר עצמותיו. וכמוהו: "ויסקלהו באבנים", וחלופו: "סקלו מאבן", הסירו אבניה, וכן: "ויעזקהו ויסקלהו". אף כאן, לדשנו – להסיר דשנו; ובלעז אישצינדרר. ויערו – פתרגומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדחה של מתכת דק ולו בית נד; ובלעז ודי"ל. ומזרקתיו – לקבל בהם דם הזבחים. ומזלגתיו – כמין אנקליות כפופים, ומפה בהם בבשר ונתחבים בהם, ומתפקין בהם על גחלי המערכה שיהא ממהר שרפתן; ובלעז קרוציני"ש, ובלשון חכמים "צנוריות". ומחתתיו – בית קבול יש להם לטל בהן גחלים מן המזבח, לשאתם על מזבח הפנימי לקטרת. ועל שם חתמתן קרויים מחתות, כמו: "לחתות אש מיקוד", לשון שאיבת אש ממקומה; וכן: "הנחתה איש אש בחיקו". לכל פליו – כמו כל פליו.

ועשית לו מכבד מעשה רשת נחשת ועשית על הרשת ארבע טבעת נחשת על ארבע קצותיו:
ותעביד ליה סרדא עובד מצדתא דנחשא ותעביד על מצדתא ארבע עזקן דנחשא על ארבעא סטרוהי:

מכבד – לשון כברה שקורין קריבל"א. כמין לבוש עשוי לו למזבח, עשוי חורין חורין כמין רשת. ומקרא זה מסרס וכה פתרונו: ועשית לו מכבד נחשת מעשה רשת.

ונתתה אתה תחת פרפב המזבח מלמטה והיתה הרשת עד חצי המזבח:
ותמין יתה תחות סוביבא דמדבחה מלרע ותיה מצדתא עד פלגות מדבחה:

פרפב המזבח – סוכב. כל דבר המקיף סביב בעגול קרוי פרפב, כמו ששנינו בהפול שוחטין: אלו הן גלמי פלי עץ, כל שעתידי לשוף ולכרפב; והוא כמו שעושין חריצין עגולין בקרשי דפני התבות וספסלי העץ. אף למזבח, עשה חריץ סביבו, והיה רחבו אמה בדפנו, לנוי. והוא לסוף שלש אמות של גבהו, כדברי האומר: גבהו פי שנים כארפו; הא מה אני מקיים: "ושלוש אמות קומתו", משפת סוכב ולמעלה. אבל סוכב להלוד הפהנים לא היה למזבח הנחשת אלא על ראשו, לפנים משקונותיו, וכן שנינו בזבחים: איזהו פרפב בין קרו לקרו, והיה רחב אמה ולפנים מהן אמה של הלוד רגלי הפהנים; שתי אמות הליו קרויים פרפב. ודקדקנו שם, והפתיב: תחת פרפב המזבח מלמטה למדנו שהפרפב בדפנו הוא, ולבוש המכבד תחתיו. ומרץ המתרץ, תרי הו: חד לנוי, וחד לפהנים דלא ישתרגו. זה שבדפן – לנוי הנה, ומתחתיו הלבישו המכבד, והגיע רחבו עד חצי המזבח; נמצא שהמכבד רחב אמה, והוא היה סימן לחצי גבהו, להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. וכנגדו עשוי למזבח בית עולמים תגורת חוט הסקרא באמצעו. וכבש שהיו עולין בו, אף על פי שלא פרושו בענין זה, כבר שמענו בפרשת

"מזבח אדמה תעשה לי": "ולא תעלה במעלות", לא תעשה לו מעלות בכבש שלו אלא כבש חלק; למדנו שהיה לו כבש. כך שנינו במכילתא. ומזבח אדמה הוא מזבח הנחשת, שהיו ממלאין חללו אדמה במקום הנתינו, והכבש היה בדרום המזבח מבדל מן המזבח מלא חוט השערה, ורגליו מגיעין עד אמה סמוך לקלעי הקצר שבדרום, כדברי האומר עשר אמות קומתו. ולדברי האומר: דברים ככתבן, שלש אמות קומתו – לא היה ארך הכבש אלא עשר אמות; כך מצאתי במשנת ארבעים ותשע מדות. וזה שהיה מבדל מן המזבח מלא החוט, במסכת זבחים למדנוה מן המקרא.

ועשית בדים למזבח בדי עצי שטים וצפית אתם נחשת:
ותעביד אריתא למדבחה אריתי דאעי שטין ותחפי יתהון נחשא:

והובא את-בדיו בטבעת והיו הבדים על-שתי צלעת המזבח בשאת אתו:
ונעיל ית אריחיהו בעזקתא ויהון אריתא על תרין סטרי מדבחה במטל יתיה:

בטבעות – בארבע טבעות שנעשו למכבר.

נבוב לחת תעשה אתו כאשר הראה אתה בקר פן יעשו:
חליל לוחין תעביד יתיה כמא דאחזי יתך בטורא פן יעבדון:

נבוב לחת – כתרגומו, "חליל לוחין": לוחות עצי שטים מפל צד, והחלל באמצע; ולא יהא פלו עץ אחד ושיהא עביו חמש אמות על חמש אמות, כמין סדן.

שביעי פרשת הקצר

ועשית את חצר המשכן לפאת נגב-תימנה קלעים לחצר שש משזר מאה באמה ארך לפאה האחת:
ותעביד ית דרת משכנא לרוח עיבר דרומא סרדי לדרתא דבוץ שזיר מאה אמין אורכא לרוחא חדא:

קלעים – עשוין כמין קלעי ספינה, נקבים נקבים מעשה קליעה, ולא מעשה אורג. ומרגומו "סרדיו", כמרגומו של "מכבר" המתרגם "סרדא", לפי שהו מגקבין ככברה. לפאה האחת – כל הרוח קרוי פאה.

ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת וני העמדים וחשקיהם כסף:
ועמודיהו עשרין וסמכיהון עשרין דנחשא וני עמודיא וכבושיהון כסף:

ועמדיו עשרים – חמש אמות בין עמוד לעמוד. ואדניהם – של העמודים נחשת. האדנים יושבים על הארץ, והעמודים תקועים לתוכן. היה עושה כמין קנדסין שקורין פל"ש, ארךן ששה טפחים ורחבן שלשה, וטבעת נחשת קבועה בו באמצעו, וכורך שפת הקלע סביביו במיתרים כנגד כל עמוד ועמוד, ותולה הקנדס דרך טבעתו באנקליות שבועמוד העשוי כמין וי"ו, ראשו זקוף למעלה וראשו אחד תקוע בעמוד, כאותן שעושים להציב דלתות שקורין גונ"ש. ורחב הקלע תלוי מלמטה, והיא קומת מחצות הקצר. וני העמודים – הם האנקליות. וחשקיהם – מקפות היו העמודים בחוטי כסף סביב, ואיני יודע אם על פני כלם, אם בראשם, ואם באמצעם; אך יודע אני שחשוק לשון חגורה, שפך מצינו בפילגש בגבעה: "ועמו צמד חמורים חבושים", תרגומו חשוקים.

וכן לפאת צפון בארך קלעים מאה ארך ועמדו עשרים ואדניהם עשרים נחשת וני העמדים וחשקיהם כסף:
וכן לרוח צפונא באורכא סרדי מאה אורכא ועמודיהו עשרין וסמכיהון עשרין דנחשא וני עמודיא וכבושיהון כסף:

ורחב הקצר לפאת-לם קלעים חמשים אמה עמדיהם עשרה ואדניהם עשרה:
ופותיא דדרתא לרוח מערבא סרדי חמשין אמין עמודיהון עשרה וסמכיהון עשרה:

ורחב הקצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה:
ופותיא דדרתא לרוח קדומא מדנחא חמשין אמין:

לפאת קדמה מזרחה – פני המזרח. קדם לשון פנים, אחר לשון אחרים; לפיכך המזרח קרוי קדם, שהוא פנים, ומערב קרוי אחר, כמה דאת אמר: "הים האחרון", "נמא מערבא". חמשים אמה – אותן חמשים אמה לא היו סתומים כלם בקלעים, לפי ששם הפתח; אלא חמש עשרה אמה קלעים לכתף הפתח מכאן, וכן לכתף השנית; נשאר רחב חלל הפתח בינתיים עשרים אמה, וזהו שנאמר: "ולשער הקצר מסד עשרים אמה", וילון למסד כנגד הפתח, עשרים אמה ארך רחב הפתח.

וחמש עשרה אמה קלעים לפתח עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה:
וחמיש עשרי אמין סרדי לעברא עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא:

עמדיהם שלשה – חמש אמות בין עמוד לעמוד: בין עמוד שבראש הדרום, העומד במקצוע דרומית מזרחית, עד עמוד שהוא מן השלשה שבמזרח – חמש אמות, וממנו לשני חמש אמות, ומן השני לשלישי חמש אמות; וכן לפתח השניית. וארבעה עמודים למסד, הרי עשרה עמודים למזרח, כנגד עשרה למערב.

ולפתח השניית חמש עשרה קלעים עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה:
ולעברא תנינא חמיש עשרי סרדין עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא:

ולישער החצר מסדו עשרים אמה תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רגם עמדיהם ארבעה ואדניהם ארבעה:
ולתרע דרתא פרסא עשרין אמין דתכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר עמודיהון ארבעא וסמכיהון ארבעא:

כל עמודי החצר סביב מחשקים פסח וניהם פסח ואדניהם נחשת:
כל עמודי דרתא סחור סחור מכובשין פסח וניהון פסח וסמכיהון דנחשא:

כל עמודי החצר סביב וגומר – לפי שלא פרח ונין נחשוקים ואדני נחשת אלא לצפון ולדרום, אבל למזרח ולמערב לא נאמר ונין נחשוקים ואדני נחשת, לכה בא ולמד כאן.

ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בתמשים וקמה חמש אמות שש משזר ואדניהם נחשת:
אורכא דרתא מאה אמין ופותיא תמשיין בתמשיין ורומא חמיש אמין דבוץ שזיר וסמכיהון דנחשא:

ארך החצר – הצפון והדרום שמן המזרח למערב, מאה באמה. ורחב חמשים בתמשים – חצר שבמזרח היתה מרבעת חמשים על חמשים. שהמשכן ארכו שלשים ורחבו עשר; העמיד מזרח פתחו בשפת חמשים החיצונים של ארך החצר, נמצא כלו בתמשים הפנימים, וכלה ארכו לסוף שלשים. נמצאו עשרים אמה רוח לאחוריו בין הקלעים שבמערב ליריעות של אחורי המשכן. ורחב המשכן עשר אמות באמצע רחב החצר, נמצאו לו עשרים אמה רוח לצפון ולדרום מן קלעי החצר ליריעות המשכן, וכן למערב; וחמשים על חמשים חצר לפניו. וקומה חמש אמות – גבה מחצות החצר, והוא רחב הקלעים. ואדניהם נחשת – להביא אדני המסד. שלא תאמר: לא נאמרו אדני נחשת אלא לעמודי הקלעים, אבל אדני המסד של מין אחר היו; כה נראה בעיני, שלכה חזר ושנאן.

לכל כלי המשכן בכל עבדתו וכל יתדתיו וכל יתדת החצר נחשת:
לכל מגי משפנא בכל פולחניה וכל ספוחי וכל ספי דרתא דנחשא:

לכל כלי המשכן – שהיו צריכין להקמתו ולהורדתו, כגון מקבות לתקוע יתדות ועמודים. יתדות – כמין נגרי נחשת, עשויון ליריעות האהל ולקלעי החצר, קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן כדי שלא תהא הרום מגביהתן; ואיני יודע אם תחובין בארץ, או קשורין ותלוין וכבדן מכביד שפולי היריעות שלא ינועו ברום. ואומר אני ששמן מוכים עליהם שהם תקועין בארץ, לכה נקראו יתדות; ומקרא זה מסיעני: "אהל כל יצען כל יסע יתדתיו לנצח".

ז וַיְהִי כִּי-יָשָׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַי-הִנֵּה הַנִּיחָלֹו
מִסָּבִיב מִכָּל-אַיִבָיו: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-נָתָן הַנָּבִיא
רָאָה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאֶרְוֹן הָא-לֵהִים
יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה: וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל-הַמֶּלֶךְ כֹּל
אֲשֶׁר בָּלַבְבְּךָ לֵךְ עֲשֵׂה כִּי י-הוָה עִמָּךְ: וַיְהִי
בַלְיָלָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר-י-הוָה אֶל-נָתָן לֵאמֹר:
לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל-עַבְדִּי אֶל-דָּוִד כֹּה אָמַר י-הוָה
הַאֲתָה תִבְנֶה-לִּי בַיִת לְשִׁבְתִּי: וְכִי לֹא יִשְׁבְּתִי בְּבֵית
לְמִיּוֹם הַעֲלֵתִי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם
הַזֶּה וְאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֶהֱל וּבְמִשְׁכָּן: בְּכֹל אֲשֶׁר-
הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲדַבַּר דְּבַרְתִּי אֶת-
אֲחֵל שְׁבַטִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרַעוּת אֶת-עַמִּי
אֶת-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא-בִנִיתֶם לִי בַיִת
אַרְזִים: וְעַתָּה כֹּה-תֹאמַר לְעַבְדִּי דָּוִד כֹּה אָמַר
י-הוָה צ-בָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן-הַנָּהוּה מֵאֲחֵר
הַצֹּאן לְהִיּוֹת נָגִיד עַל-עַמִּי עַל-יִשְׂרָאֵל: וְאֶהְיֶה
עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלַכְתָּ וְאֶכְרַתָּה אֶת-כָּל-אַיִבֶיךָ
מִפְּנֵיךָ וְעֲשִׂיתִי-לְךָ שָׁם גְּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר
בְּאַרְצִי: וְשִׁמְתִי מְקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְנִטְעַמְתִּיו
וְשָׁכַן תִּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַז עוֹד וְלֹא-יִסְיֹפוּ בְנֵי-עוֹלָה
לְעַנּוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בְּרַאשׁוֹנָה: וְלִמְן-הַיּוֹם אֲשֶׁר
צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהַנִּיחָתִי לְךָ מִכָּל-
אַיִבֶיךָ וְהִגִּיד לְךָ י-הוָה כִּי-בַיִת יַעֲשֶׂה-לְךָ י-הוָה:
כִּי יִמְלֹאוּ יְמֶיךָ וְשִׁכַבְתָּ אֶת-אַבְתְּיֶךָ וְהַקִּימְתִי
אֶת-נִרְעָה אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ וְהַכִּינֹתִי אֶת-
מַמְלַכְתּוֹ: הוּא יִבְנֶה-בַיִת לְשִׁמִּי וְכִנְנֹתִי אֶת-כִּסֵּא
מַמְלַכְתּוֹ עַד-עוֹלָם: אֲנִי אֶהְיֶה-לּוֹ לְאָב וְהוּא
יְהִי-לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעוֹתוֹ וְהִכְחַתִּיו בְּשִׁבְט
אֲנָשִׁים וּבְנֹגְעֵי בְנֵי אָדָם: וְחִסְדִּי לֹא-יִסּוּר מִמֶּנּוּ
כַּאֲשֶׁר הִסְרֹתִי מֵעַם שְׂאוֹל אֲשֶׁר הִסְרֹתִי מִלְּפָנֶיךָ:
כד וַנֹּאמֶן בַּיִתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד-עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסֵּאֶךָ
יְהִי נִכּוֹן עַד-עוֹלָם: כֹּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל
הַחֲזוֹנוֹ הַזֶּה כֹּן דָּבַר נָתָן אֶל-דָּוִד: וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ
דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי י-הוָה וַיֹּאמֶר מִי אֲנֹכִי א-דָּנִי
י-הוָה וּמִי בֵיתִי כִּי תִבְאֲתָנִי עַד-הַלֵּם: וַתִּקְטֹן
עוֹד זָאת בְּעֵינָיֶךָ א-דָּנִי י-הוָה וַתִּדְבַר גַּם אֶל-
בַּיִת-עַבְדְּךָ לְמַרְתּוֹק וְזָאת תּוֹרַת הָאָדָם א-דָּנִי
י-הוָה: וּמֵה-יּוֹסִיף דָּוִד עוֹד לְדַבַּר אֵלֶיךָ וְאֲתָה

וְעַתָּה אֶת-עַבְדְּךָ א-דָּנִי י-הוָה: כַּבְּעָבוֹר דְּבַרְךָ
וּכְלַכְךָ עֲשִׂיתָ אֶת כָּל-הַגְּדוּלָה הַזֹּאת לְהוֹדִיעַ אֶת-
עַבְדְּךָ: כַּעַל-כֵּן גִּדַּלְתָּ י-הוָה א-לֵהִים כִּי-אִין כָּמוֹךָ
וְאִין א-לֵהִים זוֹלָתְךָ בְּכֹל אֲשֶׁר-שָׁמַעְנוּ בְּאֲזַנֵּינוּ:
כַּמִּי כַּעַמָּךְ כִּי-יִשְׂרָאֵל כִּי אֶחָד בְּאַרְצֵךָ אֲשֶׁר תֵּלַכְוּ
א-לֵהִים לְפָדוֹת-לּוֹ לְעַם וְלָשׁוֹם לּוֹ שָׁם וְלַעֲשׂוֹת
לְכֶם הַגְּדוּלָה וְנִרְאוֹת לְאַרְצְךָ מִפְּנֵי עַמָּךְ אֲשֶׁר
פָּדִיתָ לְךָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם וְא-לֵהִיו: וַתִּכְוֹנוּ לְךָ
אֶת-עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעַם עַד-עוֹלָם וְאֲתָה י-הוָה
הַיִּיתָ לָהֶם לֹא-לֵהִים: וְעַתָּה י-הוָה א-לֵהִים
הַדְּבַר אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ עַל-עַבְדְּךָ וְעַל-בֵּיתוֹ תִקֵּם עַד-
עוֹלָם וְעֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ: וַיִּגְדַּל שְׁמֶךָ עַד-עוֹלָם
לֵאמֹר י-הוָה צ-בָאוֹת א-לֵהִים עַל-יִשְׂרָאֵל וּבַיִת
עַבְדְּךָ דָּוִד יְהִי נִכּוֹן לְפָנֶיךָ: כַּכִּי-אַתָּה י-הוָה
צ-בָאוֹת א-לֵהִי יִשְׂרָאֵל גְּלִיתָה אֶת-אֲזֵן עַבְדְּךָ
לֵאמֹר בַּיִת אֲבָנֶה-לְךָ עַל-כֵּן מֵצֵא עַבְדְּךָ אֶת-לְבֹו
לְהַתְּפַלֵּל אֵלֶיךָ אֶת-הַתְּפִלָּה הַזֹּאת: וְעַתָּה א-דָּנִי
י-הוָה אַתָּה-הוּא הָא-לֵהִים וְדְבַרְיֶךָ יְהִיו אֱמֻתָּה
וַתִּדְבַר אֶל-עַבְדְּךָ אֶת-הַטּוֹבָה הַזֹּאת: וְעַתָּה
הוּא לְוַבְרְךָ אֶת-בַּיִת עַבְדְּךָ לְהִיּוֹת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ
כִּי-אַתָּה א-דָּנִי י-הוָה דְּבַרְתָּ וּמִבְּרַכְתְּךָ יִבְרַךְ בַּיִת-
עַבְדְּךָ לְעוֹלָם:

ח וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן וַיָּדַד אֶת-פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנֶיעֵם
וַיִּקַּח דָּוִד אֶת-מִתְגַּ הָאֲמָה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַיָּדַד
אֶת-מוֹאָב וַיִּמְדָּם בְּחֻבֵּל הַשָּׁכֵב אוֹתָם אֲרָצָה
וַיִּמְדָּד שְׁנַיִת-חֻבֵּלִים לְהַמִּית וּמְלֹא הַחֻבֵּל לְהַחֲלוֹת
וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד לְעַבְדִּים נִשְׂאֵי מִנְחָה: וַיָּדַד
אֶת-הַדְּדַעְזוֹר בּוֹ-רָחַב מֶלֶךְ צוּבָה בְּלַכְתּוֹ לְהַשִּׁיב
יָדוֹ בְּנֵה-פָרַת: וַיִּלְכַּד דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף וּשְׁבַע-
מֵאוֹת פָּרָשִׁים וְעֹשָׁרִים אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיַּעֲקֹר דָּוִד
אֶת-כָּל-הַרְּכָב וַיּוֹתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה רֶכֶב: וַתִּבְאֵל אַרְם
דְּמִשְׁק לְעֹזֵר לְהַדְּדַעְזוֹר מֶלֶךְ צוּבָה וַיָּדַד בְּאַרְם
עֹשָׁרִים-וּשְׁנַיִם אֶלֶף אִישׁ: וַיִּשָּׂם דָּוִד נְצַבִּים
בְּאַרְם דְּמִשְׁק וַתְּהִי אַרְם לְדָוִד לְעַבְדִּים נוֹשְׂאֵי
מִנְחָה וַיִּשָּׂע י-הוָה אֶת-דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הִלָּךְ: וַיִּקַּח
דָּוִד אֶת שְׁלֹטֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ אֵל עַבְדֵי הַדְּדַעְזוֹר
וַיָּבִיֵאֵם יְרוּשָׁלָּם: וּמִבְּטַח וּמִבְּרַתִּי עָרֵי הַדְּדַעְזוֹר
לָקַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד נְחֹשֶׁת הַרְּבָה מְאֹד: וַיִּשְׁמַע תְּעִי

מִלֶּדֶת חַמַּת כִּי הִנֵּה זֶדֶד אֶת כָּל־חַיִּיל הַדְּדַעְזֹר:
וַיִּשְׁלַח תַּעֲי אֶת־יֹרֵם־בְּנֹו אֶל־הַמֶּלֶךְ־דָּוִד לִשְׁאַל־
לֹו לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכֹו עַל אֲשֶׁר גִּלַּח בְּהַדְּדַעְזֹר
וַיִּפְהֹו כִּי־אִישׁ מִלַּחְמֹות תַּעֲי הִנֵּה הַדְּדַעְזֹר וּבְנָדֹו
הָיוּ כָּל־יֶסֶסָף וְכָל־יִזְהָב וְכָל־יְנֻחֶשֶׁת: ^טגַּם־אַתֶּם
הַקְּדִישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לִי־הִנֵּה עִם־הַכֶּסֶף וְהַיִּזְהָב אֲשֶׁר
הַקְּדִישׁ מִכָּל־הַגֹּיִם אֲשֶׁר כָּבַשׁ: ^ימֵאֲרָם וּמִמוֹאָב
וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים וּמִעַמְלָק וּמִשָּׁלַל הַדְּדַעְזֹר
בְּוֶרְחָב מֶלֶךְ צוּבָה: ^{יא}וַיַּעַשׂ דָּוִד לְשֵׁם בָּשָׁבוּ
מִהַכּוֹתוֹ אֶת־אֲרָם בְּגִיא־מֶלַח שְׁמוּנָה עָשָׂר אֶלֶף:
^{יב}וַיִּשָּׂם בְּאֲדָוִם נְצַבִּים בְּכָל־אֲדָוִם לְשֵׁם נְצַבִּים וַיְהִי
כָּל־אֲדָוִם עֲבָדִים לְדָוִד וַיֹּשְׁעֵי־יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכָל־
אֲשֶׁר הִלָּךְ: ^{יג}וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד
עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל־עַמּוֹ: ^{יד}וַיּוֹאֵב בֶן־צְרוּיָה
עַל־הַצָּבָא וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶן־אֲחִילֹוד מִזְּפִיר: ^{טו}וְצִדְקָה
בֶן־אֲחִיטוֹב וְאֲחִימֶלֶךְ בֶן־אֲבִיתָר כַּהֲנָיִם וּשְׂרָיָה
סוֹפֵר: ^{טז}וּבְנֵיהֶוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּרֶתִי וְהַפְּלִתִי וּבְנֵי
דָּוִד כַּהֲנָיִם הָיוּ:

ט וַיִּאמֶר דָּוִד הֲכִי יֵשׁ־עוֹד אֲשֶׁר נֹותר לְבֵית
שָׂאוּל וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בְּעֵבֹר יְהוֹנָתָן: וּלְבֵית
שָׂאוּל עֶבֶד וּשְׁמוֹ צִיבָא וַיִּקְרָאוּ־לֹו אֶל־דָּוִד
וַיִּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הֲאֵתָה צִיבָא וַיִּאמֶר עֲבָדְךָ:
וַיִּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲאֵפֶס עוֹד אִישׁ לְבֵית שָׂאוּל
וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד אֶ־לְהֵימ וַיִּאמֶר צִיבָא אֶל־
הַמֶּלֶךְ עוֹד בֶּן לִיהוֹנָתָן נִכָּה רַגְלִים: וַיִּאמֶר־לֹו
הַמֶּלֶךְ אִיפֹה הוּא וַיִּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־
הוּא בֵית מְכִיר בֶן־עַמִּיאֵל בְּלֹו דָּבָר: וַיִּשְׁלַח
הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיִּקְחֵהוּ מִבֵּית מְכִיר בֶן־עַמִּיאֵל מִלֹו
דָּבָר: וַיָּבֵא מִפִּיבִשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׂאוּל אֶל־
דָּוִד וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֹ וַיִּאמֶר דָּוִד מִפִּיבִשֶׁת
וַיִּאמֶר הִנֵּה עֲבָדְךָ: וַיִּאמֶר לֹו דָּוִד אֶל־תִּירָא כִּי
עֲשֵׂה אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ חֶסֶד בְּעֵבֹר יְהוֹנָתָן אֲבִיךָ
וְהַשְׁבֹּתִי לָךְ אֶת־כָּל־שְׂדֵה שָׂאוּל אֲבִיךָ וְאֵתָה
תֹאכַל לֶחֶם עַל־שִׁלְחָנִי תָמִיד: וַיִּשְׁתַּחֲוֹ וַיִּאמֶר מָה
עֲבָדְךָ כִּי פָנִית אֶל־הַכֶּלֶב הַמָּת אֲשֶׁר כָּמוֹנִי:
וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא גַּעַר שָׂאוּל וַיִּאמֶר אֵלָיו
כֹּל אֲשֶׁר הִנֵּה לְשָׂאוּל וּלְכָל־בֵּיתוֹ נָתַתִּי לְבֶן־
אֲדֹנָיְךָ: וְעַבְדְּךָ לֹו אֶת־הָאֲדָמָה אֵתָהּ וּבְנֵיךָ

וְעַבְדֶּיךָ וְהַבָּאָת וְהִלָּה לְבֶן־אֲדֹנָיְךָ לֶחֶם וְאָכְלוּ
וּמִפִּיבִשֶׁת בֶּן־אֲדֹנָיְךָ יֹאכַל תָּמִיד לֶחֶם עַל־שִׁלְחָנִי
וּלְצִיבָא חַמֻּשָׁה עָשָׂר בָּנִים וְעֶשְׂרִים עֲבָדִים:
^יוַיִּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר יִצְוָה אֲדֹנָי
הַמֶּלֶךְ אֶת־עַבְדֹו כֵּן יַעֲשֶׂה עֲבָדְךָ וּמִפִּיבִשֶׁת אֶכַל
עַל־שִׁלְחָנִי כָאֶחָד מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ: ^{יב}וּלְמִפִּיבִשֶׁת בֶּן־
קָטָן וּשְׁמוֹ מִיכָא וְכָל מוֹשָׁב בֵּית־צִיבָא עֲבָדִים
לְמִפִּיבִשֶׁת: ^{יג}וּמִפִּיבִשֶׁת יָשָׁב בִּירוּשָׁלַם כִּי עַל־
שִׁלְחָן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֶכַל וְהוּא פֶסַח שְׁתֵּי
רַגְלָיו:

י ^אוַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּמְלֹךְ חֲנָנוּ
בְּנֹו תַחְתָּיו: ^בוַיִּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד עִם־חֲנָנוּ
בֶּן־נַחֲשׁ כַּאֲשֶׁר עֲשֵׂה אֲבִיו עִמָּדִי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח דָּוִד
לְנַחְמוֹ בְּיַד־עֲבָדָיו אֶל־אֲבִיו וַיָּבֵאוּ עֲבָדֵי דָּוִד אֲרָץ
בְּנֵי עַמּוֹן: ^גוַיִּאמְרוּ שְׂרָי בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־חֲנָנוּ
אֲדֹנֵיהֶם הֲמִכַּבְּד דָּוִד אֶת־אֲבִיךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי־שָׁלַח
לָךְ מִנְחָמִים הֲלֹוא בְּעֵבֹר חָקַר אֶת־הָעִיר וּלְרַגְלָהּ
וּלְהַפְכָּה שָׁלַח דָּוִד אֶת־עֲבָדָיו אֵלָיְךָ: ^דוַיִּקַּח חֲנָנוּ
אֶת־עֲבָדֵי דָּוִד וַיַּגְלִח אֶת־חֲצֵי זָקָנָם וַיַּכֶּרֶת אֶת־
מַדּוּיָהֶם בַּחֲצֵי עֵד שְׁתוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁלַח־ם: ^הוַיַּגְדּוּ
לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לִקְרֹאתָם כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים גְּבַלְמִים
מְאֹד וַיִּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁבוּ בִירְחוֹ עַד־יִצְמַח זָקָנְכֶם
וּשְׁבַתְתֶּם: ^ווַיִּרְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן כִּי נִבְאֲשׁוּ בְּדָוִד וַיִּשְׁלַחוּ
בְּנֵי־עַמּוֹן וַיִּשְׁפְּרוּ אֶת־אֲרָם בֵּית־רְחוֹב וְאֶת־אֲרָם
צוּבָא עֶשְׂרִים אֶלֶף רַגְלִי וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה אֶלֶף
אִישׁ וְאִישׁ טוֹב שְׁנַיִם־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ: ^זוַיִּשְׁמַע
דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־יֹאָב וְאֵת כָּל־הַצָּבָא הַגִּבּוֹרִים:
^חוַיִּצְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה פֶתַח הַשָּׁעַר
וְאֲרָם צוּבָא וּרְחוֹב וְאִישׁ־טוֹב וּמַעֲכָה לְבָדָם
בַּשָּׂדֶה: ^טוַיִּרְא יוֹאָב כִּי־הִיָּתָה אֵלָיו פְּגִי מִלְחָמָה
מִפְּנֵים וּמֵאֲחֹור וַיִּבְחַר מִכָּל בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ
לְקִרְאֵת אֲרָם: ^יוְאֵת יֵתֵר הָעָם נָתַן בְּיַד אֲבִשָׁי אַחִיו
וַיַּעֲרֹךְ לְקִרְאֵת בְּנֵי עַמּוֹן: ^{יא}וַיִּאמֶר אִם־תִּחְזַק אֲרָם
מִמֶּנִּי וְהִנֵּתָה לִי לִישׁוּעָה וְאִם־בְּנֵי עַמּוֹן יִחְזְקוּ
מִמָּךְ וְהִלַּכְתִּי לְהוֹשִׁיעַ לָךְ: ^{יב}תַּחַק וְנִתְחַזַּק בְּעַד־
עַמּוֹן וּבְעַד עָרֵי אֶ־לְהֵינֹו וַיִּ־הָיָה יַעֲשֶׂה הַטוֹב
בְּעֵינָיו: ^{יג}וַיַּגֵּשׁ יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לְמִלְחָמָה
בְּאֲרָם וַיִּנְסוּ מִפְּנָיו: ^{יד}וּבְנֵי עַמּוֹן רָאוּ כִּי־נָס אֲרָם

וַיִּגְסוּ מִפְּנֵי אֲבִישׁי וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיָּשָׁב יוֹאָב מֵעַל
בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַם׃ וַיִּירָא אֲרָם כִּי נִגְףָה לִפְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאסֶפוּ יַחַד׃ וַיִּשְׁלַח הַדְּדַעְזֹר וַיֵּצֵא אֶת־
אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנְּהָר וַיָּבֹאוּ חֵילָם וְשׁוֹבֵךְ שׁוֹר־
צָבָא הַדְּדַעְזֹר לִפְנֵיהֶם׃ וַיִּגְדַּד לְדָוִד וַיֹּאסֶף אֶת־
כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא חֲלָאמָה
וַיַּעֲרֹכוּ אֲרָם לַקְרָאת דָּוִד וַיִּלְחַמוּ עִמּוֹ׃ וַיִּגְנֹס אֲרָם
מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהַרְגַּד דָּוִד מֵאֲרָם שִׁבְעַת מָאוֹת רֶכֶב
וְאַרְבַּעִים אֱלֶף פָּרָשִׁים וְאֵת שׁוֹבֵךְ שׁוֹר־צָבָאוּ הִכָּה
וַיָּמָת שָׁם׃ וַיִּירָאוּ כָּל־הַמְּלָכִים עֲבָדֵי הַדְּדַעְזֹר כִּי
נִגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְמוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְדוּם
וַיִּירָאוּ אֲרָם לַהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן׃

יא וַיְהִי לַתְּשׁוּבַת הַשָּׁנָה לַעֲת צָאת הַמְּלָאכִים
וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יוֹאָב וְאֶת־עֲבָדָיו עִמּוֹ וְאֶת־כָּל־
יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁחָתוּ אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּצְרוּ עַל־רַבָּה
וְדָוִד יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם׃ וַיְהִי לַעֲת הָעָרֵב וַיָּקָם דָּוִד
מֵעַל מִשְׁכְּבוֹ וַיִּתְּהַלֵּךְ עַל־גֶּגֶז בֵּית־הַמֶּלֶךְ וַיִּירָא
אִשָּׁה רַחֲצַת מֵעַל הַגֶּגֶז וְהָאִשָּׁה טוֹבַת מְרָאָה מְאֹד׃
וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְרֹשׁ לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלוֹא־זֹאת בֵּת־
שִׁבְעָה בַת־אֱלִיעֶזֶר אִשְׁת־אֹרֶיָה הַחֲתָנִי׃ וַיִּשְׁלַח דָּוִד
מֵלָאכִים וַיִּקְחָהּ וַתָּבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ וְהִיא
מִתְקַדְּשֶׁת מִטַּמְאָתָהּ וַתָּשָׁב אֶל־בֵּיתָהּ׃ וַתַּהַר
הָאִשָּׁה וַתִּשְׁלַח וַתַּגֵּד לְדָוִד וַתֹּאמֶר הִרָה אֲנִכִּי׃
וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־יוֹאָב שְׁלַח אֵלַי אֶת־אֹרֶיָה הַחֲתָנִי
וַיִּשְׁלַח יוֹאָב אֶת־אֹרֶיָה אֶל־דָּוִד׃ וַיָּבֹא אֹרֶיָה
אֵלָיו וַיִּשְׁאַל דָּוִד לְשָׁלוֹם יוֹאָב וְלְשָׁלוֹם הָעָם
וְלְשָׁלוֹם הַמְּלַחְמָה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֹרֶיָה רַד
לְבֵיתְךָ וּרְחֵץ רַגְלֶיךָ וַיֵּצֵא אֹרֶיָה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ
וַתֵּצֵא אַחֲרָיו מִשְׁאֵת הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּשְׁכַּב אֹרֶיָה פֶתַח
בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל־עֲבָדָי אֶ־דָּגְוִי וְלֹא יָרַד אֶל־
בֵּיתוֹ׃ וַיִּגְדּוּ לְדָוִד לֵאמֹר לֹא־יָרַד אֹרֶיָה אֶל־בֵּיתוֹ
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֹרֶיָה הֲלוֹא מְדַרְךָ אֵתָהּ בָּא מִדְּוֵעַ
לֹא־יָרַדְתָּ אֶל־בֵּיתְךָ׃ וַיֹּאמֶר אֹרֶיָה אֶל־דָּוִד
הָאֲרוֹן וַיִּשְׂרָאֵל וַיַּהַרְגָה וַיַּהַרְגָה בְּסָפוֹת וְאֲדָנִי
יוֹאָב וְעֲבָדָי אֲדָנִי עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה חַיִּים וְאֲנִי אָבוֹא
אֶל־בֵּיתִי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם־אִשְׁתִּי חַיִּי
וְחֵי נַפְשִׁי אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל־אֹרֶיָה שֵׁב בְּזֶה גַם־הַיּוֹם וּמָחָר אֲשַׁלְּחֶךָ

וַיָּשָׁב אֹרֶיָה בִירוּשָׁלַם בַּיּוֹם הַהוּא וּמִמָּחָרָת׃
וַיִּקְרָא־לוֹ דָּוִד וַיֹּאכַל לִפְנֵי וַיִּשְׁכַּח וַיִּשְׁכַּח וַיֵּצֵא
בְּעָרֵב לְשָׁכַב בְּמִשְׁכְּבוֹ עִם־עֲבָדָי אֶ־דָּגְוִי וְאֶל־
בֵּיתוֹ לֹא יָרַד׃ וַיְהִי בַבֶּקֶר וַיִּכְתַּב דָּוִד סֵפֶר אֶל־
יוֹאָב וַיִּשְׁלַח בְּיַד אֹרֶיָה׃ וַיִּכְתַּב בְּסֵפֶר לֵאמֹר
הָבוּ אֶת־אֹרֶיָה אֶל־מוֹל פְּנֵי הַמְּלַחְמָה הַחַזְקָה
וְשַׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנִכְּה וּמָת׃ וַיְהִי בַשְּׁמֹר יוֹאָב
אֶל־הָעִיר וַיִּתֵּן אֶת־אֹרֶיָה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יָדַע
כִּי אֲנָשִׁי־חַיִל שָׁם׃ וַיֵּצֵאוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר וַיִּלְחַמוּ
אֶת־יוֹאָב וַיִּפֹּל מִן־הָעָם מֵעֲבָדָי דָּוִד וַיָּמָת גַּם
אֹרֶיָה הַחֲתָנִי׃ וַיִּשְׁלַח יוֹאָב וַיִּגְדַּד לְדָוִד אֶת־כָּל־
דְּבָרֵי הַמְּלַחְמָה׃ וַיִּצְוּ אֶת־הַמְּלָאָךְ לֵאמֹר כִּכְלוּתְךָ
אֵת כָּל־דְּבָרֵי הַמְּלַחְמָה לְדַבָּר אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ וַוְהִיָּה
אִם־תַּעֲלֶה חֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְךָ מִדְּוֵעַ נִגְשַׁתֶּם
אֶל־הָעִיר לְהִלָּחֵם הֲלוֹא יִדְעַתֶּם אֵת אֲשֶׁר־יִרְו
מֵעַל הַחֹמָה׃ מִי־הִפָּה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־יִרְבָּשֶׁת
הֲלוֹא־אִשָּׁה הַשְּׁלִיכָה עָלָיו פֶּלַח רֶכֶב מֵעַל הַחֹמָה
וַיָּמָת בְּתַבְּיָן לָמָּה נִגְשַׁתֶּם אֶל־הַחֹמָה וְאָמַרְתֶּם גַּם
עֲבָדְךָ אֹרֶיָה הַחֲתָנִי מָת׃ וַיִּגְלֶךְ הַמְּלָאָךְ וַיָּבֹא וַיִּגְדַּד
לְדָוִד אֵת כָּל־אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹאָב׃ וַיֹּאמֶר הַמְּלָאָךְ
אֶל־דָּוִד כִּי־גִבְרוּ עָלֵינוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּצֵאוּ אֵלֵינוּ
הַשָּׂדֶה וַנְּהִיָּה עָלֵיהֶם עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר׃ וַיִּירָאוּ
הַמּוֹרָאִים אֶל־עֲבָדֶיךָ מֵעַל הַחֹמָה וַיָּמוּתוּ מֵעֲבָדֵי
הַמֶּלֶךְ וְגַם עֲבָדְךָ אֹרֶיָה הַחֲתָנִי מָת׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־הַמְּלָאָךְ כֹּה־תֹאמֶר אֶל־יוֹאָב אֶל־יִרְעָה בְּעֵינֶיךָ
אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה כִּי־כִזָּה וְכִזָּה תֹאכַל הַחֲרָב הַחַזְקָה
מִלְחַמְתְּךָ אֶל־הָעִיר וְהָרַסָה וְחַזְקָהּ׃ וַתִּשְׁמַע
אִשְׁת־אֹרֶיָה כִּי־מָת אֹרֶיָה אִשָּׁה וַתִּסְפֹּד עַל־
בְּעָלָהּ׃ וַיַּעֲבֹר הָאָבֵל וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיֹּאסֶפֶה אֶל־
בֵּיתוֹ וַתַּהֲיִ־לוֹ לָאִשָּׁה וַתִּלְדַּד לוֹ בֶּן וַיִּרְעַע הַדְּבָר
אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד בְּעֵינֵי יְ־הוָה׃

יב וַיִּשְׁלַח יְ־הוָה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד וַיָּבֹא אֵלָיו
וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת אַחַד עֹשִׂיר
וְאַחַד רָאשׁ׃ לְעֹשִׂיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד׃
וְלָרֶשׁ אֵין־כֹּל כִּי אִם־כֹּבֵשֶׁה אַחַת קִטְנִיָה אֲשֶׁר
קָנָה וַיַּחֲסֶה וַתִּגְדַּל עִמּוֹ וְעִם־בָּנָיו יַחֲדוּ מִפְּתוֹ
תֹאכַל וּמִכֶּסֶו תִּשְׁתֶּה וּבְחִיקוֹ תִּשְׁכַּב וַתַּהֲיִ־לוֹ
כֶּבֶת׃ וַיָּבֹא הֶלֶךְ לְאִישׁ הָעֹשִׂיר וַיַּחֲמַל לַקַּחַת

מצאנו ומבקרו לעשות לארץ הבא-לו ויקח את-
כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו:
ויסראף דוד באיש מאד ויאמר אל-נתן חי-
י-הוה פי ברמות האיש העשה זאת: ואת-
הכבשה ישלם ארבעתים עקב אשר עשה את-
הדבר הזה ועל אשר לא-חמל: ויאמר נתן אל-
דוד אתה האיש פה-אמר י-הוה א-להי ישראל
אנכי משחקיך למלך על-ישראל ואנכי הצלתיך
מיד שאול: ואתנה לך את-בית אדניך ואת-נשי
אדניך בחיקך ואתנה לך את-בית ישראל ויהודה
ואם-מפט ואספה לך פתנה וכהנה: מדוע בגית
את-דבר י-הוה לעשות הרע בעיני את אורי
החתי הפית בתרב ואת-אשתו לקחת לך לאשה
ואתו הרגת בתרב בני עמון: ועתה לא-תסור
תרב מביתך עד-עולם עקב פי בזתני ותלח את-
אשת אורי החתי להיות לך לאשה: אפה אמר
י-הוה הנני מקים עליך רעה מביתך ולקחתי את-
נשיך לעיניך ונתתי לרעיך ושכב עם-נשיך
לעיני השמש הזאת: כי אתה עשית בסתר ואני
אעשה את-הדבר הזה גגד כל-ישראל וגגד
השמש: ויאמר דוד אל-נתן חטאתי לי-הוה
ויאמר נתן אל-דוד גם-י-הוה העביר חטאתך לא
תמות: אפס פי-נאץ נאצת את-אבי י-הוה
בדבר הזה גם הנו הילוד לך מות ימות: ויילך
נתן אל-ביתו ויגף י-הוה את-הילד אשר ילדה
אשת-אורי לדוד ויאנש: ויבקש דוד את-
הא-להים בעד הנער ויצם דוד צום ובא ולן
ושכב ארצה: וינקמו זקני ביתו עליו להקימו מן-
הארץ ולא אבה ולא-ברא אתם לחם: וייהי ביום
השביעי נימת הילד ויראו עבדי דוד להגיד לו
פי-מת הילד פי אמרו הנה בהיות הילד חי דברנו
אליו ולא-שמע בקולנו ואיך נאמר אליו מת
הילד ועשה רעה: ויירא דוד פי עבדיו
מתלחשים ויבן דוד פי מת הילד ויאמר דוד אל-
עבדיו המת הילד ויאמרו מת: ויקם דוד מהארץ
וירחץ ויטב ויחלף שמלתו ויבא בית-י-הוה
וישתחו ויבא אל-ביתו וישאל וישימו לו לחם
ויאכל: ויאמרו עבדיו אליו מה-הדבר הזה

אשר עשיתה בעבור הילד חל צמת ותבך וכאשר
מת הילד קמת ותאכל לחם: ויאמר בעוד הילד
חי צמתי ואבבה פי אמרתלי מי יודע ותנני י-הוה
ותי הילד: ועתה מת למה זה אני צם האוכל
להשיבו עוד אני הלך אליו והוא לא-ישוב אלי:
וינחם דוד את בת-שבע אשתו ויבא אליה
וישכב עמה ותלד בן ותקרא את-שמו שלמה
וי-הוה אהבו: וישלח ביד נתן הנביא ויקרא
את-שמו ידידה בעבור י-הוה: וילחם יואב
ברבת בני עמון וילכד את-עיר המלוכה: וישלח
יואב מלאכים אל-דוד ויאמר גלתמתי ברבה גם-
לכדתי את-עיר המים: ועתה אסר את-יתר העם
ותנה על-העיר ולכדה פן-אלכד אני את-העיר
ונקרא שמי עליה: ויאסר דוד את-כל-העם
ויילך רבטה וילחם בה וילכדה: ויקח את-עטרת-
מלכם מעל ראשו ומשקלה פפר זהב ואבן יקרה
ותהי על-ראש דוד ושלל העיר הוציא הרבה
מאד: ואת-העם אשר-בה הוציא וישם במגרה
ובחרצי הברזל ובמגזרת הברזל והעביר אותם
במלבו וכן יעשה לכל ערי בני-עמון וישב דוד
וכל-העם ירושלם:

יג וייהי אחרי-כן ולאבשלום בן-דוד אחות יפה
ושמה תמר ויאבהק אמנון בן-דוד: ויצר לאמנון
להתחלות בעבור תמר אחתו פי בתולה היא
ויפלא בעיני אמנון לעשות לה מאומה: וילאמנון
רע ושמו יונדב בן-שמעה אחי דוד ויונדב איש
חכם מאד: ויאמר לו מדוע אתה פכה דל בן-
המלך בפקר בפקר הלא תגיד לי ויאמר לו אמנון
את-תמר אחות אבשלום אחי אני אהב: ויאמר לו
יקונדב שכב על-משכבה והתחל ובא אביך
לראותך ואמרת אליו תבא נא תמר אחותי
ותברני לחם ועשתה לעיני את-הבריה למען
אשר אראה ואכלתי מיידה: וישכב אמנון ויתחל
ויבא המלך לראותו ויאמר אמנון אל-המלך
תבוא-נא תמר אחתי ותלבב לעיני שתי לבבות
ואברה מיידה: וישלח דוד אל-תמר הביתה
לאמר לכי נא בית אמנון אחיך ועשי-לו הבריה:
ותלך תמר בית אמנון אחיה והוא שכב ותלח

את־הבצק ותִּלְשׁ ותִּלְבַּב לְעֵינָיו ותִּבְשֵׁל אֶת־
הַלֶּבְבוֹת׃ וַתִּקַּח אֶת־הַמִּשְׁוֶרֶת וַתַּצֵּק לִפְנֵיו וַיִּמָּאן
לְאֶכֹּל וַיֹּאמֶר אֲמִנּוֹן הוֹצִיאוּ כָּל־אִישׁ מֵעָלַי
וַיִּצְאוּ כָּל־אִישׁ מֵעָלָיו׃ וַיֹּאמֶר אֲמִנּוֹן אֶל־תָּמָר
הַבִּיאי הַבְּרִיָה הַחֹדֶר וְאַבְרָהָ מִיָּדָךְ וַתִּקַּח תָּמָר
אֶת־הַלֶּבְבוֹת אֲשֶׁר עָשְׂתָה וַתִּבְאָ לְאֲמִנּוֹן אַחִיהָ
הַחֹדֶרָה׃ וַתִּגַּשׁ אֵלָיו לְאֶכֹּל וַיַּחֲזֶק־בָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ
כֹּזֵבִי שְׂכָבִי עִמִּי אַחֹתִי׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אֶל־אֲחִי אֶל־
תַּעֲנֵנִי כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל אֶל־תַּעֲשֶׂה אֶת־
הַנְּבִלָה הַזֹּאת׃ וַיֹּאנִי אָנֹכִי אוֹלִידֶךָ אֶת־חַרְפְּתִי וְאַתָּה
תַּהַיְתֶה כְּאֶחָד הַנְּבִלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה דַּבֵּר־נָא אֵל־
הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנַעֲנִי מִמֶּנִּי׃ וְלֹא אָבָה לִשְׁמָע
בְּקוֹלָהּ וַיַּחֲזֶק מִמֶּנָּה וַיַּעֲנֶה וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ׃ וַיִּשְׁנֶנְאָהּ
אֲמִנּוֹן שְׁנֵנְאָה גְדוֹלָה מְאֹד כִּי גְדוֹלָה הַשְּׁנֵנְאָה אֲשֶׁר
שְׁנֵנְאָה מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אָהַבָהּ וַיֹּאמֶר־לָהּ אֲמִנּוֹן
קוֹמִי לְכִי׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אֶל־אוֹדֹת הַרְעָה הַגְּדוֹלָה
הַזֹּאת מֵאַחֲרַת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחֵנִי וְלֹא
אָבָה לִשְׁמָע לָהּ׃ וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרֹ מִשְׁרָתוֹ וַיֹּאמֶר
שְׁלַח־נָא אֶת־זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה וַנַּעַל הַדָּלֶת
אֲחֵרִיהָ׃ וַעֲלֶיהָ כְּתִנַּת פְּסִים כִּי כֹן תִּלְבַּשְׁנָה בְּנוֹת־
הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מֵעִילִים וַיִּצָא אוֹתָהּ מִשְׁרָתוֹ
הַחוּץ וַנַּעַל הַדָּלֶת אֲחֵרִיהָ׃ וַתִּקַּח תָּמָר אֶפֶר עַל־
רֹאשָׁהּ וַכְּתִנַּת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרַעָה וַתִּשֹׁם
יָדָהּ עַל־רֹאשָׁהּ וַתִּלְוֶה הַלוֹךְ וַזְּעָקָה׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
אֲבִשְׁלוֹם אַחִיהָ הָאֲמִינּוֹן אַחִיךָ הִנֵּה עִמָּךְ וְעַתָּה
אַחֹתִי הַחַרְיִשִׁל אַחִיךָ הוּא אֶל־תִּשְׁתִּי אֶת־לִבְךָ
לְדַבֵּר הִנֵּה וַתִּשָׁב תָּמָר וְשָׁמְמָה בַּיִת אֲבִשְׁלוֹם
אַחִיהָ׃ וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁמַע אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיִּחַר לוֹ מְאֹד׃ וְלֹא־דַבֵּר אֲבִשְׁלוֹם עִם־אֲמִנּוֹן
לְמַרְעֵ וְעַד־טוֹב כִּי־שָׁנָא אֲבִשְׁלוֹם אֶת־אֲמִנּוֹן עַל־
דְּבַר אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת תָּמָר אַחֲתוֹ׃ וַיְהִי לְשָׁנָתִים
יָמִים וַיְהִיו גְּזִזִים לְאֲבִשְׁלוֹם כִּבְעַל תְּצוֹר אֲשֶׁר
עִם־אֶפְרַיִם וַיִּקְרָא אֲבִשְׁלוֹם לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃
וַיָּבֵא אֲבִשְׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא גְזִזִים
לְעַבְדֶּךָ יִלְד־נָא הַמֶּלֶךְ וְעַבְדֶּךָ עִם־עַבְדֶּךָ׃ וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶל־אֲבִשְׁלוֹם אֶל־בְּנִי אֶל־נָא נִלְךָ כְּלָנוּ וְלֹא
נִכְבַּד עָלֶיךָ וַיִּפְרֹץ־כּוֹ וְלֹא־אָבָה לְלַכֵּת וַיִּבְרַכְהוּ׃
וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם וְלֹא יִלְד־נָא אֶתְנוּ אֲמִנּוֹן אַחִי

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יִלְךָ עִמָּךְ׃ וַיִּפְרֹץ־כּוֹ
אֲבִשְׁלוֹם וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ אֶת־אֲמִנּוֹן וְאֶת כָּל־בְּנֵי
הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּצְאוּ אֲבִשְׁלוֹם אֶת־נַעֲרָיו לְאֹמֶר רָאוּ נָא
כְּטוֹב לְב־אֲמִנּוֹן בְּיָדוֹ וְאָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם הֲכֹ אֶת־
אֲמִנּוֹן וְהַמַּתֵּם אֹתוֹ אֶל־תִּירָאוּ הֲלוֹא כִּי אֲנֹכִי
צִנִּיתִי אֶתְכֶם חֲזָקוֹ וְהִנֵּה לְבַנִּי־חָיִל׃ וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי
אֲבִשְׁלוֹם לְאֲמִנּוֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲבִשְׁלוֹם וַיִּקְמוּ כָּל־
בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל־פָּרָדוֹ וַיָּנֶסוּ׃ וַיְהִי
הַמָּחָה בַּדָּרָךְ וְהַשְּׁמַעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הִנֵּה
אֲבִשְׁלוֹם אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא־נֹתַר מֵהֶם אֶחָד׃
וַיִּיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אַרְצָה
וְכָל־עַבְדָּיו נֹצְבִים קִרְעֵי בְּגָדִים׃ וַיִּשְׁעוּ יוֹנָדָב בִּן־
שְׁמַעָה אַחִי־דָוִד וַיֹּאמֶר אֶל־יֹאמֶר אֲדֹנָי אֶת כָּל־
הַנַּעֲרִים בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הִמִּיתוּ כִּי־אֲמִנּוֹן לְבָדוֹ מֵת כִּי־
עַל־כֵּי אֲבִשְׁלוֹם הִיָּתָה שׂוֹמְמָה מִיּוֹם עָנְתוֹ אֶת תָּמָר
אַחֲתוֹ׃ וַעֲתָה אֶל־יִשָּׁם אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶל־לְבוֹ דַּבֵּר
לֵאמֹר כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מָתוּ כִּי־אֲמִנּוֹן לְבָדוֹ מֵת׃
וַיִּבְרַח אֲבִשְׁלוֹם וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצַּפָּה אֶת־עֵינָיו
וַיֵּרָא וְהִנֵּה עִם־רַב הַלְכִים מִדָּרָךְ אַחֲרָיו מֵצַד
הַהָר׃ וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ
בָּאוּ כְּדַבֵּר עַבְדֶּךָ כֹּן הִנֵּה׃ וַיְהִי כִּכְלֹתוֹ לְדַבֵּר
וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ וַיִּשָּׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכוּ וְגַם־
הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַבְדָּיו בָּכוּ בְּכִי גְדוֹל מְאֹד׃ וַיֹּאבִשְׁלוֹם
בָּרַח וַיִּלְךָ אֶל־תִּלְמִי בֶן־עַמִּיהוּד מֶלֶךְ גִּשְׁוֹר
וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ כָּל־הַיָּמִים׃ וַיֹּאבִשְׁלוֹם בָּרַח וַיִּלְךָ
גִּשְׁוֹר וַיְהִי־שָׁם שְׁלֹשׁ שָׁנִים׃ וַתִּכַּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ
לְצַאת אֶל־אֲבִשְׁלוֹם כִּי־נָתַם עַל־אֲמִנּוֹן כִּי־מָת׃
יָד וַיִּנְדַּע יוֹאָב בֶּן־צִרְיָה כִּי־לֵב הַמֶּלֶךְ עַל־
אֲבִשְׁלוֹם׃ וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּלוּעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה
חַכְמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הֲתֵאבְלִי־נָא וְלִבְשִׁי־נָא בְּגָדֵי־
אֲבָל וְאֶל־תְּסוּכִי שִׁמֹן וְהָלִית כַּאֲשֶׁה זֶה יָמִים
רַבִּים מִתְאַבְּלַת עַל־מָת׃ וַיִּבְאֵת אֶל־הַמֶּלֶךְ וַדְּבַרְתָּ
אֵלָיו כְּדַבֵּר הִנֵּה וַיִּשָּׁם יוֹאָב אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיהָ׃
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הִתְקַעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל עַל־
אַפְּיָה אַרְצָה וַתִּשְׁתַּחֲוֶה וַתֹּאמֶר הוֹשַׁעַה הַמֶּלֶךְ׃
וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ וַתֹּאמֶר אֲבָל אִשָּׁה־
אֶלְמָנָה אָנִי וַיָּמָת אִישִׁי׃ וַיִּלְשַׁכְּתֶךָ שְׁנֵי בָנִים
וַיִּנְצְאוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה וְאִין מִצִּיל בִּינִיהֶם וַיִּכּוּ

הָאֵחָד אֶת־הָאֵחָד וַיָּמָת אֹתוֹ: וַהֲיָה קָמָה כָּל־
הַמִּשְׁפָּחָה עַל־שִׁפְחָתְךָ וַיֹּאמְרוּ תָנִי אֶת־מִכָּה אֲחִיו
וַנְּמַתְהוּ בְּנֹפֶשׁ אֲחִיו אֲשֶׁר הָרַג וַנִּשְׁמִידָה גַם אֶת־
הַיּוֹרֵשׁ וְכִבּוּ אֶת־גִּחְלָתִי אֲשֶׁר נִשְׁאַרָה לְבִלְתִּי
שִׁים־לְאִישֵׁי שָׁם וּשְׂאֲרִית עַל־פָּנַי הָאֲדָמָה:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָאִשָּׁה לְכִי לְבֵיתְךָ וְאֲנִי אֲצַנְהָ
עִלְיָךְ: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוּעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ עָלַי
אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ הֵעֶזְנִי וְעַל־בֵּית אָבִי וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ
נָקִי: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַמְדַבֵּר אֵלָיְךָ וַהֲבֵאתוֹ אֵלָי
וְלֹא־יִסִּיף עוֹד לָגֶעַת בְּךָ: וַתֹּאמֶר יִזְכֶּר־נָא הַמֶּלֶךְ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵהַרְבֵּת גְּאֹל הַדָּם לְשַׁחַת וְלֹא
יִשְׁמִידוּ אֶת־בְּנֵי וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה אִם־יִפְּלֹ
מִשְׁעַרְתָּ בְּנֶךָ אֶרְצָה: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה תִּדְבַר־נָא
שִׁפְחָתְךָ אֶל־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דַּבֵּר וַיֹּאמֶר דַּבְּרִי:
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חִשְׁבָתָה כְּזֹאת עַל־עַם
אֱלֹהִים וּמִדַּבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדַּבֵּר הַזֶּה כְּאֲשֶׁם לְבִלְתִּי
הַשִּׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְחוֹ: כִּי־מוֹת נָמוֹת וְכַמִּים
הַנִּגְרָיִם אֶרְצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹהִים
נֹפֶשׁ וְחִשְׁבַּ מַחְשְׁבוֹת לְבִלְתִּי יָדַח מִמֶּנּוּ נִדְּחָ:
וַיַּעֲתָה אֲשֶׁר־בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי אֶת־
הַדַּבֵּר הַזֶּה כִּי יִרְאֵנִי הָעָם וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ
אֲדַבְּרָה־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹלִי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דַּבֵּר
אֲמָתוֹ: כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אֲמָתוֹ מִכַּף
הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת־בְּנֵי יַחַד מִנְחַלְת
אֱלֹהִים: וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ יְהִי־נָא דַּבַּר־אֲדֹנָי
הַמֶּלֶךְ לְמִנְחָה כִּי כִּמְלֹאךְ הָאֱלֹהִים כִּן אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ
לְשִׁמְעַל הַטּוֹב וְהִרְעַ וַי־הִנֵּה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ:
וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֲלֵנָּא תִּכְחַדִּי
מִמְּנִי דַבֵּר אֲשֶׁר אֲנֹכִי שָׂאֵל אֹתְךָ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
יִדְבַר־נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּנְדַּבֵּר יוֹאָב
אֹתְךָ בְּכָל־זֹאת וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חִי־נִפְשֶׁךָ
אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אִם־אֵשׁ לְהַמִּין וְלְהַשְׁמִיל מִכָּל אֲשֶׁר־
דַּבַּר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ כִּי־עֲבַדְךָ יוֹאָב הוּא צֹנְנִי וְהוּא
שָׁם בְּפִי שִׁפְחָתְךָ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
לְבַעֲבוֹר סָבַב אֶת־פָּנָי הַדַּבֵּר עָשָׂה עֲבַדְךָ יוֹאָב
אֶת־הַדַּבֵּר הַזֶּה וְאֲדֹנָי חָכֵם כְּחֻכְמַת מְלֹאךְ
הָאֱלֹהִים לְדַעַת אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בְּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב הִנֵּה־נָא עָשִׂיתִי אֶת־הַדַּבֵּר הַזֶּה

וְלָךְ הַשָּׁב אֶת־הַנְּעַר אֶת־אֲבִשְׁלוֹם: וַיִּפְּלֵ יוֹאָב
אֶל־פָּנָיו אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּבְרַךְ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עֲבַדְךָ כִּי־מִצָּאתִי חָן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי
הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דַּבְּרֶיךָ: וַיִּקְּם
יוֹאָב וַיִּלְךְ גְּשׁוּרָה וַיָּבֵא אֶת־אֲבִשְׁלוֹם יְרוּשָׁלָּם:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יֹסֵב אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי לֹא יִרְאֶה וַיֹּסֵב
אֲבִשְׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה:
וַיְכַאֲבִשְׁלוֹם לֹא־הָיָה אִיש־יָפֶה בְּכָל־יִשְׂרָאֵל
לְהִלֵּל מֵאֵד מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קִדְקִדּוֹ לֹא־הָיָה בּוֹ
מוֹם: וַיִּבְגְּלוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לְיָמִים
אֲשֶׁר יִגְלַח כִּי־כִבַּד עָלָיו וּגְלָחוּ וְשָׁקַל אֶת־שַׁעַר
רֹאשׁוֹ מֵאֲתִים שְׁקָלִים בְּאָבֹן הַמֶּלֶךְ: וַיִּוָּלְדוּ
לְאֲבִשְׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָּנִים וּבַת אַחַת וּשְׁמָה תַמָּר
הִיא הָיְתָה אִשָּׁה יָפֶת מְרָאָה: וַיִּשָּׁב אֲבִשְׁלוֹם
בִּירוּשָׁלַם שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה:
וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם אֶל־יוֹאָב לְשַׁלַּח אֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ
וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח עוֹד שְׁנִית וְלֹא אָבָה
לָבוֹא: וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבַדָּיו רְאוּ חִלְקַת יוֹאָב אֶל־יָדָי
וְלֹא־שָׁם שְׁעָרִים לָכוּ וְהַצִּיתוּהָ בְּאֵשׁ וַיִּצְאוּ עֲבַדֵּי
אֲבִשְׁלוֹם אֶת־הַחִלְקָה בְּאֵשׁ: וַיִּקְּם יוֹאָב וַיָּבֵא
אֶל־אֲבִשְׁלוֹם הַבֵּיתָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה הַצִּיתוּ
עֲבַדֶּיךָ אֶת־הַחִלְקָה אֲשֶׁר־לִי בְּאֵשׁ: וַיֹּאמֶר
אֲבִשְׁלוֹם אֶל־יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלָיְךָ לֵאמֹר בֵּא
הִנֵּה וְאִשְׁלַחָה אֹתְךָ אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי
מִגְּשׁוֹר טוֹב לִי עַד אֲנִי־שָׁם וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי
הַמֶּלֶךְ וְאִם־יִשְׁכַּח עֶזְרִי וְהִמְתַּנִּי: וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל־
הַמֶּלֶךְ וַיַּגִּד־לוֹ וַיִּקְרָא אֶל־אֲבִשְׁלוֹם וַיָּבֵא אֶל־
הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל־אֲפָיו אֶרְצָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁק הַמֶּלֶךְ לְאֲבִשְׁלוֹם:

טו וַיְהִי מֵאַחֲרַי כִּן וַיַּעַשׂ לוֹ אֲבִשְׁלוֹם מִרְכָּבָה
וְסָסִים וְחַמְשִׁים אִישׁ רְצִים לְפָנָיו: וְהַשְׁפִּים
אֲבִשְׁלוֹם וְעַמָּד עַל־יַד דְּרָךְ הַשַּׁעַר וַיְהִי כָל־הָאִישׁ
אֲשֶׁר־יְהִי־לוֹ־רִיב לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְמִשְׁפָּט
וַיִּקְרָא אֲבִשְׁלוֹם אֵלָיו וַיֹּאמֶר אִם־מִזְנֶה עִיר אָתָּה
וַיֹּאמֶר מֵאֲחַד שְׁבֹטֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבַדְךָ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֲבִשְׁלוֹם רָאָה דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וְנִכְתָּיִם וְשִׁמְעַע אִין־
לְךָ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם מִי־יִשְׁמַנִּי שִׁפְט
בְּאָרֶץ וְעָלִי יָבוֹא כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יְהִי־לוֹ־רִיב

והמשפט והצדקתיו: והיה בקרב-איש להשתתות
 לו ושלת את-ידו והחזיק לו וגשק לו: ויַעַשׂ
 אבשלום פדבר הזה לכל-ישראל אשר-יבאו
 למשפט אל-המלך ויגנב אבשלום את-לב אנשי
 ישראל: ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר
 אבשלום אל-המלך אלכה נא ואשלם את-נדרי
 אשר-נדרתי לי-הנה בחברון: כפי-נדר נדר עבדך
 בשבתי בגשור בארם לאמר אם-ישוב ישיבני
 י-הוה ירושלם ועבדתי את-י-הוה: ויאמר-לו
 המלך לך בשלום ויקם וילך חברונה: וישלח
 אבשלום מרגלים בכל-שבטי ישראל לאמר
 פשמעכם את-קול השׁׁפָר ואמרתם מלך אבשלום
 בחברון: ואת-אבשלום הלכו מאתים איש
 מירושלם קראים והלכים לתמם ולא ידעו כל-
 דבר: וישלח אבשלום את-אחיתפל הגילוני
 יועץ דוד מעירו מגלה בזבח את-הזבחים ויהי
 הקשר אמן והעם הולך ורב את-אבשלום: ויבא
 המגיד אל-דוד לאמר הנה לב-איש ישראל אחרי
 אבשלום: ויאמר דוד לכל-עבדיו אשר-אתו
 בירושלם קומו ונברחה פי לא-תהיה-לנו פליטה
 מפני אבשלום מהרו ללכת פרימהר והשגנו
 והדיע עלינו את-הרעה והפה העיר לפי-חרב:
 ויאמרו עבדי-המלך אל-המלך פכל אשר-יבחר
 אדני המלך הגה עבדי: ויציא המלך וכל-ביתו
 ברגליו ויעזב המלך את עשר נשים פלגשים
 לשמר הבית: ויציא המלך וכל-העם ברגליו
 ויעמדו בית המרחק: וכל-עבדיו עברים על-ידו
 וכל-הפרתי וכל-הפלתי וכל-הגתים שש-מאות
 איש אשר-באו ברגלו מגת עברים על-פני
 המלך: ויאמר המלך אל-אתי הגת למה תלך
 גם-אתה אתנו שוב ושב עם-המלך פי-נכרי אתה
 וגם-גלה אתה למקומך: בתמול בואך והיום
 אניעה עמנו ללכת ואני הולך על אשר-אני הולך
 שוב והשב את-אתיך עמך חסד ואמת: וייעז
 אתי את-המלך ויאמר חיי-הוה וחיל אדני המלך
 פי במקום אשר יהיה-שם אדני המלך אם-למנת
 אם-לחיים פי-שם יהנה עבדך: ויאמר דוד אל-
 אתי לך ועבר ויעבר אתי הגת וכל-אנשיו וכל-

הטף אשר אתו: וכל-הארץ בוכים קול גדול
 וכל-העם עברים והמלך עבר בגתל קדרון וכל-
 העם עברים על-פני-דרך את-המדבר: והנה
 גם-צדוק וכל-הלויים אתו נשאים את-ארון ברית
 ה-ל-להים ויצקו את-ארון ה-ל-להים ויעל אביתר
 עד-תם כל-העם לעבור מן-העיר: ויאמר המלך
 לצדוק השב את-ארון ה-ל-להים העיר אם-אמצא
 חן בעיני י-הוה והשבני והראני אתו ואת-נוהו:
 ויאם פה יאמר לא תפצתי בך הנני יעשה-לי
 פאשר טוב בעיניו: ויאמר המלך אל-צדוק
 הפתן הרואה אתה שבה העיר בשלום ואחימעץ
 בנך ויהונתן בן-אביתר שני בניכם אתכם: וראו
 אנכי מתמהמה בערבות המדבר עד בוא דבר
 מעמכם להגיד לי: וישב צדוק ואביתר את-
 ארון ה-ל-להים ירושלם וישבו שם: ודוד עלה
 במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו תפוי והוא
 הלך יחף וכל-העם אשר-אתו חפו איש ראשו
 ועלו עלה ובכה: ודוד הגיד לאמר אחיתפל
 בקשרים עם-אבשלום ויאמר דוד ספלגא את-
 עצת אחיתפל י-הוה: ויהי דוד בא עד-הראש
 אשר-ישתתנה שם לא-להים והנה לקראתו חושי
 הארפי קרוע פתנתו ואדמה על-ראשו: ויאמר
 לו דוד אם עברת אתי והנת עלי למשא: ויאם-
 העיר תשוב ואמרת לאבשלום עבדך אני המלך
 אהיה עבד אביך ואני מאז ועתה ואני עבדך
 והפרתה לי את עצת אחיתפל: ונהלוא עמך שם
 צדוק ואביתר הפהגים והיה פל-הדבר אשר
 תשמע מבית המלך תגיד לצדוק ולאביתר
 הפהגים: והנה-שם עמם שני בניהם אחימעץ
 לצדוק ויהונתן לאביתר ושלחתם בידם אלי כל-
 דבר אשר תשמעו: ויבא חושי רעה דוד העיר
 ואבשלום יבוא ירושלם:

טז ודוד עבר מעט מהראש והנה ציבא גער
 מפיבשת לקראתו וצמד חמרים חבשים ועליהם
 מאתים לחם ומאה צמוקים ומאה קיץ ונגבל יין:
 ויאמר המלך אל-ציבא מה-אלה לך ויאמר
 ציבא החמורים לבית-המלך לרפב והלחם והקיץ
 לאכול הנערים והיין לשמות היעף במדבר:

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה בֶן־אֲדֹנָיךָ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־
הַמֶּלֶךְ הִנֵּה יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם כִּי אָמַר הַיּוֹם יָשִׁיבוּ
לִי בַיִת יִשְׂרָאֵל אֶת מַמְלְכוֹת אָבִי: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְצִבָּא הִנֵּה לָךְ כָּל אֲשֶׁר לְמַפְיְבֹשֶׁת וַיֹּאמֶר צִיבָא
הַשְׂמִתְחִוִּיתִי אֲמַצְא־תָנוּ בְּעֵינַיךָ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: וַיָּבֵא
הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד־בַּחֲוָרִים וְהִנֵּה מִשָּׁם אִישׁ יוֹצֵא
מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית־שָׂאוּל וּשְׂמוֹ שְׁמַעִי בֶן־גֵּרָא יֹצֵא
יָצֹא וּמִקְלָל: וַיִּסְקַל בְּאַבְנִים אֶת־דָּוִד וְאֶת־כָּל־
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם וְכָל־הַגִּבּוֹרִים מִימִינוֹ
וּמִשְׂמָאלוֹ: וְכֹה־אָמַר שְׁמַעִי בְקַלְלוֹ צֵא אִישׁ
הַדָּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל: הַשֵּׁיב עָלֶיךָ יְיָ־הוֹה כָּל
דָּמֵי בֵּית־שָׂאוּל אֲשֶׁר מָלְכָתָּ תַחְתּוֹ וַיִּתֵּן יְיָ־הוֹה
אֶת־הַמְּלוּכָה בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בְּנֵהוּ וְהִנֵּה בָרַעְתָּךְ כִּי
אִישׁ דָּמִים אָתָּה: וַיֹּאמֶר אַבִּישַׁי בֶּן־צְרוּיָה אֶל־
הַמֶּלֶךְ לָמָּה יִקְלָל הַכֶּלֶב הַזֶּה אֶת־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ
אֲעֲבֹר־הֵנָּה וְאֶסִּירָה אֶת־רֹאשׁוֹ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
מִה־לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כֹּה יִקְלָל כִּי יְיָ־הוֹה אָמַר לוֹ
קַלֵּל אֶת־דָּוִד וּמִי יֹאמֶר מִדּוֹעַ עֲשִׂיתָה כֵּן: וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל־אַבִּישַׁי וְאֶל־כָּל־עַבְדָּיו הִנֵּה בְנֵי אֲשֶׁר־
יֹצֵא מִמִּשְׁעִי מִבְּקֶשׁ אֶת־נַפְשִׁי וְאַף כִּי־עָתָה בֶּן־
הַיְמִינִי הִנְחוּ לוֹ וַיִּקְלָל כִּי אֲמַר־לוֹ יְיָ־הוֹה: אֹוְלִי
יִרְאֶה יְיָ־הוֹה בְּעֵינַי וְהַשֵּׁיב יְיָ־הוֹה לִי טוֹבָה תַּחַת
קַלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּגְלֹף דָּוִד וְאַנְשָׁיו בַּדְּרָף
וּשְׁמַעִי הִלֵּךְ בְּצִלְעַ הַהָר לְעַמְתּוֹ הַלֹּךְ וַיִּקְלָל
וַיִּסְקַל בְּאַבְנִים לְעַמְתּוֹ וַעֲפָר בְּעַפָּר: וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ עֵינַפִּים וַיִּנְפֹּשׁ שָׁם:
וְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלַם
וְאֶחֱיָתָפֵל אִתּוֹ: וַיְהִי כֹּאֲשֶׁר־בָּא חוּשֵׁי הָאָרֶץ
רָעָה דָּוִד אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר חוּשֵׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם
יַחֲדֵי הַמֶּלֶךְ יַחֲדֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־חוּשֵׁי
זֶה חֲסִדְךָ אֶת־רַעֲךָ לָמָּה לֹא־הִלַּכְתָּ אֶת־רַעֲךָ:
וַיֹּאמֶר חוּשֵׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם לֹא כִּי אֲשֶׁר בָּחַר
יְיָ־הוֹה וְהָעָם הַזֶּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל לוֹ אֶהְיֶה וְאִתּוֹ
אֲשָׁב: וְהַשְׁנִית לְמִי אֲנִי אֶעֱבֹד הֲלוֹא לִפְנֵי בְנֵי
כֹּאֲשֶׁר עֲבַדְתִּי לִפְנֵי אָבִיךָ כֵּן אֶהְיֶה לִפְנֵיךָ: וַיֹּאמֶר
אַבְשָׁלוֹם אֶל־אֶחֱיָתָפֵל הֲבִי לָכֶם עֲצָה מִה־נַּעֲשֶׂה:
וַיֹּאמֶר אֶחֱיָתָפֵל אֶל־אַבְשָׁלוֹם בּוֹא אֶל־פְּלִגְשַׁי
אָבִיךָ אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשִׁמּוֹר הַבַּיִת וּשְׁמַע כָּל־יִשְׂרָאֵל

כִּי־נִבְאֲשַׁת אֶת־אָבִיךָ וַחֲזַקוּ יָדַי כָּל־אֲשֶׁר אִתְּךָ:
וַיִּטְּוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאֵהָל עַל־הַגֵּג וַיָּבֵא אַבְשָׁלוֹם
אֶל־פְּלִגְשַׁי אָבִיו לְעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל: וַנַּעֲצַת
אֶחֱיָתָפֵל אֲשֶׁר יַעֲזֵן בְּיָמִים הַלֵּם כֹּאֲשֶׁר יִשְׂאֵל־
אִישׁ בַּדְּבָר הַזֶּה־לְהִים כֵּן כָּל־עֲצַת אֶחֱיָתָפֵל גַּם־
לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלוֹם:

יז וַיֹּאמֶר אֶחֱיָתָפֵל אֶל־אַבְשָׁלוֹם אַבְחֲרָה נָא
שְׁנַיִם־עָשָׂר אֱלֹהִים אִישׁ וְאַקּוּמָה וְאַרְדָּפָה אַחֲרַי־
דָּוִד הַלְלִילָה: וַאֲבֹא עָלָיו וְהוּא יָגֵעַ וְרַפָּה יָדָיִם
וְהַחֲרַדְתִּי אֹתוֹ וְגַם כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וְהַפִּיתִי
אֶת־הַמֶּלֶךְ לְבָדוֹ: וְאַשְׁיִבָה כָּל־הָעָם אֵלַיךָ כְּשׁוֹב
הַכֹּל הָאִישׁ אֲשֶׁר אִתָּה מִבְּקֶשׁ כָּל־הָעָם יִהְיֶה
שָׁלוֹם: וַיִּישַׁר הַדְּבָר בְּעֵינַי אַבְשָׁלוֹם וּבְעֵינַי כָּל־
זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם קְרָא נָא גַם לְחוּשֵׁי
הָאָרֶץ וְנַשְׁמָעָה מִה־בְּפִיו גַּם־הוּא: וַיָּבֵא חוּשֵׁי
אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו לֵאמֹר כַּדְּבָר
הַזֶּה דַּבֵּר אֶחֱיָתָפֵל הַנַּעֲשֶׂה אֶת־דְּבָרוֹ אִם־אֵין
אִתָּה דָּבָר: וַיֹּאמֶר חוּשֵׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם לֹא־טוֹבָה
הַעֲצָה אֲשֶׁר־יַעֲזֵן אֶחֱיָתָפֵל בְּפַעַם הַזֹּאת: וַיֹּאמֶר
חוּשֵׁי אִתָּה יִדְעַת אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אֲנָשָׁיו כִּי גִבּוֹרִים
הֵמָּה וּמְרִי גִפְשׁ הֵמָּה כְּדָב שְׂפוּל בַּשָּׂדֶה וְאַבִּיךָ
אִישׁ מִלְחָמָה וְלֹא יִלְוֶן אֶת־הָעָם: הַהִנֵּה עָתָה הוּא־
נִחְבָּא בְּאַחַת הַפְּחָתִים אוֹ בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת וְהִנֵּה
כּוֹנֵן בָּהֶם בַּתְּחִלָּה וּשְׁמַע הַשְׂמַע וְאָמַר הִיָּתֵה
מִגִּפָּה בְּעָם אֲשֶׁר אַחֲרַי אַבְשָׁלוֹם: וְהוּא גַם־בֶּן־
חִיל אֲשֶׁר לָכּוּ כָּלֵב הָאֲרִיָּה הַמָּס וַיִּמָּס כִּי־יִדְעַ כָּל־
יִשְׂרָאֵל כִּי־גִבּוֹר אָבִיךָ וּבְגִי־חִיל אֲשֶׁר אִתּוֹ: כִּי־
יַעֲצַתִּי הָאֵסֶף וְאֵסֶף עָלֶיךָ כָּל־יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד־
בְּאֵר שָׁבַע כְּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־הַיָּם לָרֹב וּפְגַיָּךְ הַלְכִים
בְּקָרֵב: וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִמְצָא
שָׁם וְנִחְנוּ עָלָיו כֹּאֲשֶׁר יָפֵל הַטַּל עַל־הָאֲדָמָה וְלֹא־
נֹתַר כּוֹ וּבְכָל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אִתּוֹ גַּם־אֶחָד:
וְאִם־אֶל־עֵיר יֹאסֶף וְהַשִּׁיאוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־
הָעֵיר הַהִיא חֲבָלִים וְסַחֲבָנוּ אֹתוֹ עַד־הַנְּחַל עַד
אֲשֶׁר־לֹא־נִמְצָא שָׁם גַּם־צְרוּר: וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם
וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל טוֹבָה עֲצַת חוּשֵׁי הָאָרֶץ מִעֲצַת
אֶחֱיָתָפֵל וַיְיָ־הוֹה צוּה לְהַפֵּר אֶת־עֲצַת אֶחֱיָתָפֵל
הַטוֹבָה לְבַעֲבוֹר הַבֵּיָא יְיָ־הוֹה אֶל־אַבְשָׁלוֹם אֶת־

הַרְעָה: וַיֹּאמֶר חוֹשֵׁי אֶל-צְדוֹק וְאֶל-אַבְיָתָר
הַכֹּהֲנִים כְּזָאת וְכֹזָאת יַעַץ אַחִיתָפֶל אֶת-אַבְשָׁלֹם
וְאת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹזָאת וְכֹזָאת יַעֲצֵתִי אָנֹכִי:
וְעַתָּה שַׁלְּחוּ מִהֵרָה וְהַגִּידוּ לְדָוִד לֵאמֹר אֶל-תִּלְוֹן
הַלַּיְלָה בְּעָרְבוֹת הַמִּדְבָּר וְגַם עֲבוֹר תַּעֲבוֹר פֶּן
יִבְלַע לַמֶּלֶךְ וְלְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ: וַיְהִי-וַיִּנְתְּנוּ
וַאֲחִימֵעַץ עִמָּדִים בְּעֵין-רֹגֵל וְהִלְכָה הַשַּׁפְחָה
וְהַגִּידָה לָהֶם וְהֵם יֵלְכוּ וְהַגִּידוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד כִּי לֹא
יֻכְלוּ לַהֲרֹאוֹת לְבוֹא הָעִירָה: וַיִּירָא אֹתָם וָעַר
וַיִּגַּד לְאַבְשָׁלֹם וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם מִהֵרָה וַיָּבֹאוּ אֶל-
בֵּית-אִישׁ בְּבַחֲוָרִים וְלוֹ בָּאֵר בַּחֲצָרוֹ וַיִּרְדּוּ שָׁם:
וַיַּתְקַח הָאִשָּׁה וַתִּפְרָשׁ אֶת-הַמָּסוֹף עַל-פְּנֵי הַבָּאֵר
וַתִּשְׁטַח עָלָיו הַרְפוֹת וְלֹא נֹדַע דְבָר: וַיָּבֹאוּ עִבְדֵי
אַבְשָׁלֹם אֶל-הָאִשָּׁה הַבַּיִתָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ
אַחִימֵעַץ וַיְהִי-וַיִּנְתְּנוּ וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה עָבְרוּ מִיְכָל
הַמַּיִם וַיִּבְקְשׂוּ וְלֹא מָצְאוּ וַיֵּשְׁבוּ יְרוּשָׁלַם: וַיְהִי
אֲחֵרֵי לִכְתָּם וַיַּעֲלוּ מִהַבָּאֵר וַיֵּלְכוּ וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד
וַיֹּאמְרוּ אֶל-דָּוִד קוּמוּ וְעָבְרוּ מִהֵרָה אֶת-הַמַּיִם כִּי-
כִכָּה יַעַץ עָלֵיכֶם אַחִיתָפֶל: וַיִּיקָם דָּוִד וְכָל-הָעָם
אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּעֲבְרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן עַד-אֹר הַבְּקָר עַד-
אֲחַד לֹא נַעֲדָר אֲשֶׁר לֹא-עָבַר אֶת-הַיַּרְדֵּן:
וַאֲחִיתָפֶל רָאָה כִּי לֹא נַעֲשִׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-
הַחֲמֹר וַיִּקָּם וַיִּלְךָ אֶל-בֵּיתוֹ אֶל-עֵירוֹ וַיֵּצֵא אֶל-
בֵּיתוֹ וַיַּחֲנֹק וַיִּמָּת וַיִּקְבַּר בְּקִבְרֵ אָבִיו: וַיְדַוֵּד בָּא
מִחֲנִימָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת-הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל-אִישׁ
יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: וְאֶת-עַמְשָׂא שָׁם אַבְשָׁלֹם תַּחַת
יּוֹאָב עַל-הַצָּבָא וְעַמְשָׂא בֶן-אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא
הַיִּשְׂרָאֵלִי אֲשֶׁר-בָּא אֶל-אַבְיָגַל בַּת-נָחָשׁ אַחֻת
צְרוּיָה אִם יּוֹאָב: וַיִּיחַן יִשְׂרָאֵל וְאַבְשָׁלֹם אֶרֶץ
הַגִּלְעָד: וַיְהִי כִבּוֹא דָוִד מִחֲנִימָה וּשְׁבִי בֶן-נָחָשׁ
מִרְבַּת בְּנֵי-עַמּוֹן וּמִקִּיר בֶּן-עַמְיָאֵל מִלֵּא דָבָר
וּבְרִזְלֵי הַגִּלְעָדִי מִרְגָּלִים: מִשְׁעָב וְסָפוֹת וְכָלִי
יּוֹצֵר וְחַטִּים וּשְׁעָרִים וְקַמַּח וְקָלִי וְפוֹל וְעַדְשִׁים
וְקָלִי: וַיִּדְבַּשׁ וַחֲמָאָה וְצֹאן וּשְׁפוֹת בְּקָר הַגִּישׁוּ
לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם רַעֲב
וְעֵינָה וְצָמָא בַּמִּדְבָּר:

יח וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּשֶׁם עָלֵיהֶם
שְׁרֵי אֲלָפִים וּשְׁרֵי מֵאוֹת: וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת-הָעָם

הַשְּׁלֵשִׁית בְּיַד-יּוֹאָב וְהַשְּׁלֵשִׁית בְּיַד אַבְיָשִׁי בֶן-
צְרוּיָה אָחִי יּוֹאָב וְהַשְּׁלֵשִׁית בְּיַד אֹתִי הַגִּתִּי וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶל-הָעָם יֵצֵא אֲצֵא גַם-אֲנִי עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר
הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם-נֹס וְנָוִס לֹא-יֵשִׁימוּ אֵלֵינוּ לָב
וְאִם-יָמָתוּ חֲצִלְנוּ לֹא-יֵשִׁימוּ אֵלֵינוּ לָב כִּי-עַתָּה
כְּמוֹנוּ עֲשֶׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה טוֹב כִּי-תִהְיֶה-לָנוּ
מִעִיר לְעִזּוֹר: וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-יֵיטֵב
בְּעֵינֵיכֶם אַעֲשֶׂה וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ אֶל-יַד הַשַּׁעַר וְכָל-
הָעָם יָצְאוּ לְמֵאוֹת וְלֵאֲלָפִים: וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת-
יּוֹאָב וְאֶת-אַבְיָשִׁי וְאֶת-אֹתִי לֵאמֹר לֹא-טִלִּי לְנַעַר
לְאַבְשָׁלֹם וְכָל-הָעָם שָׁמְעוּ בְּצִוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-כָּל-
הַשְּׁרִים עַל-דְּבַר אַבְשָׁלֹם: וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה
לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בֵּינֵם אֶפְרָיִם:
וַיִּגְגְּפוּ שָׁם עִם יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי עִבְדֵי דָוִד וַתְּהִי-שָׁם
הַמַּגָּפָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֲשָׂרִים אָלֶף: וַתְּהִי-
שָׁם הַמִּלְחָמָה נְפוּצֹת עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיִּרְב
הַיַּעַר לֶאֱכֹל בָּעָם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֲרָב בַּיּוֹם
הַהוּא: וַיִּקְרָא אַבְשָׁלֹם לְפָנֵי עִבְדֵי דָוִד
וְאַבְשָׁלֹם רָכַב עַל-הַפֶּרֶד וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת שׁוֹבֵף
הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיַּחֲזֹק רֹאשׁוֹ בָּאֵלָה וַיִּפֹּל בֵּין
הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וַתִּפְרַד אֲשֶׁר-תַּחְתָּיו עָבַר:
וַיִּירָא אִישׁ אֶחָד וַיִּגַּד לְיּוֹאָב וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי
אֶת-אַבְשָׁלֹם תָּלוּי בָּאֵלָה: וַיֹּאמֶר יּוֹאָב לְאִישׁ
הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה רָאִיתִי וּמַדּוּעַ לֹא-הִפִּיתוּ שָׁם
אֶרֶצָה וְעָלִי לָתֵת לָךְ עֲשָׂרָה כֶּסֶף וַחֲגֵרָה אַחַת:
וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל-יּוֹאָב וְלוֹ אֲנֹכִי שֶׁקֶל עַל-כִּפִּי
אָלֶף כֶּסֶף לֹא-אֲשַׁלַּח יָדִי אֶל-בֶּן-הַמֶּלֶךְ כִּי
בְּאֲזִינֵנו צָנָה הַמֶּלֶךְ אֹתְךָ וְאֶת-אַבְיָשִׁי וְאֶת-אֹתִי
לֹא-אֲמַר שְׁמֵרוּ-מִי בְּנַעַר בְּאַבְשָׁלֹם: אוֹ-עֲשִׂיתִי
בְּנַפְשִׁי שֶׁקֶר וְכָל-דְּבָר לֹא-יִפְתָּח מִן-הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה
תַּתִּיצֵב מִנְגֵּד: וַיֹּאמֶר יּוֹאָב לֹא-כֵן אַחִילָה לְפָנֶיךָ
וַיִּקַּח שְׁלֵשָׁה שְׁבָטִים כִּכְפוֹ וַיִּתְקַעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלֹם
עוֹדְנֵנו חִי בְּלֵב הָאֵלָה: וַיִּסְבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נִשְׂאִי
כָלִי יּוֹאָב וַיִּכּוּ אֶת-אַבְשָׁלֹם וַיִּמָּת-הוּא: וַיִּתְקַע
יּוֹאָב בַּשֶּׁפָּר וַיִּשָּׁב הָעָם מִרְדָּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי-
חָשָׂךְ יּוֹאָב אֶת-הָעָם: וַיִּיקָחוּ אֶת-אַבְשָׁלֹם
וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ בַּיַּעַר אֶל-הַפֶּחַת הַגְּדוֹל וַיִּצְבּוּ עָלָיו
גַּל-אַבְנִים גְּדוֹל מְאֹד וְכָל-יִשְׂרָאֵל גָּסוּ אִישׁ

לאהלו: וַאֲבִשְׁלֹם לָקַח וַיַּצְבֵּלֵהוּ בְחַיָּו אֶת־מִצְבַּת
אֲשֶׁר בְּעִמְקֵי־הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר אִי־לִי בֶן בְּעֵבֹר
הַזְּבִיר שָׁמַי וַיִּקְרָא לְמִצְבַּת עַל־שִׁמּוֹ וַיִּקְרָא לֵה יָד
אֲבִשְׁלֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַאֲחִימֵעַץ בֶּן־צְדוֹק
אָמַר אַרְוֶצָה זֹאת וַאֲבִשְׁרָה אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי־שִׁפְטוּ
י־הָיָה מִיָּד אֲבִיּוֹ: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ
בְּשָׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשְׂרָתְךָ בַיּוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם
הַזֶּה לֹא תִבְשָׂר כִּי־עַל־כֵּן בֶּן־הַמֶּלֶךְ מָת: וַיֹּאמֶר
יוֹאָב לְפוֹשֵׁי לָךְ הִגַּד לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה וַיִּשְׁתַּחֲו
כּוֹשֵׁי לְיוֹאָב וַיִּרְץ: וַיִּסֹּף עוֹד אַחִימֵעַץ בֶּן־צְדוֹק
וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹאָב וַיְהִי מָה אֶרְצֶה־נָּא גַם־אֲנִי אַחֲרֵי
הַפוֹשֵׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב לְמָה־זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי וּלְכָה
אִי־בְשׂוֹרָה מִצָּאת: וַיְהִי־מָה אַרְוֶץ וַיֹּאמֶר לוֹ
רוּץ וַיִּרְץ אַחִימֵעַץ דֶּרֶךְ הַכֶּפֶר וַיַּעֲבֹר אֶת־
הַפוֹשֵׁי: וַיִּדְוָד יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי הַשָּׁעֲרִים וַיִּלְךְ
הַצִּפָּה אֶל־גִּג הַשַּׁעַר אֶל־הַחוּמָה וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו
וַיִּרְא וְהִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבָדוּ: וַיִּקְרָא הַצִּפָּה וַיִּגַּד
לְמֶלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבָדוּ בְשׂוֹרָה בָּפִיו וַיִּלְךְ
הָלוֹךְ וַקְרָב: וַיִּרְא הַצִּפָּה אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא
הַצִּפָּה אֶל־הַשַּׁעַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבָדוּ
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־זֶה מִבְּשָׂר: וַיֹּאמֶר הַצִּפָּה אֲנִי
רָאִה אֶת־מְרוֹצַת הַרְאֲשׁוֹן כַּמְרַצַּת אַחִימֵעַץ בֶּן־
צְדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־טוֹב זֶה וְאֶל־בְּשׂוֹרָה
טוֹבָה יָבוֹא: וַיִּקְרָא אַחִימֵעַץ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ
שְׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחֲו לְמֶלֶךְ לְאַפְּיוֹ אֶרְצָה וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ
י־הָיָה אֱ־לֹהֵיךָ אֲשֶׁר סָגַר אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
נִשְׂאוּ אֶת־יְדֵם בְּאֲדָנָי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
שְׁלוֹם לְנַעַר לְאֲבִשְׁלֹם וַיֹּאמֶר אַחִימֵעַץ רָאִיתִי
הַהַמּוֹן הַגָּדוֹל לְשַׁלֵּחַ אֶת־עֹבֵד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב וְאֶת־
עֹבְדֵיךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֵב הַתִּנְצָב
כָּה וַיִּסָּב וַיַּעֲמֵד: וְהִנֵּה הַפוֹשֵׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַפוֹשֵׁי
יַתְבַּשָּׂר אֲדָנָי הַמֶּלֶךְ כִּי־שִׁפְטָה י־הָיָה הַיּוֹם מִיָּד
כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַפוֹשֵׁי
הַשְׁלוֹם לְנַעַר לְאֲבִשְׁלֹם וַיֹּאמֶר הַפוֹשֵׁי יְהִי כַנֶּעַר
אֲבִי אֲדָנָי הַמֶּלֶךְ וְכָל אֲשֶׁר־קָמוּ עָלֶיךָ לְרַעָה:

יט וַיִּרְגַז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל־עֲלִית הַשַּׁעַר וַיִּבֶן וְכָה
אָמַר בְּלִכְתּוֹ בְּנֵי אֲבִשְׁלֹם בְּנֵי בְנֵי אֲבִשְׁלֹם מִי־
יָתָן מוֹתֵי אֲנִי תַחְתֶּיךָ אֲבִשְׁלֹם בְּנֵי בְנֵי: וַיִּגַּד

לְיוֹאָב הַיָּה הַמֶּלֶךְ בָּכָה וַיִּתְאַבֵּל עַל־אֲבִשְׁלֹם:
וַתְּהִי הַתְּשׁוּעָה בַיּוֹם הַהוּא לְאָבֵל לְכָל־הָעָם כִּי־
שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר נַעֲצֵב הַמֶּלֶךְ עַל־
בְּנוֹ: וַיִּתְגַּבַּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לְבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר
יִתְגַּבַּב הָעָם הַנְּכַלְמִים בְּנוֹסִם בַּמֶּלְחָמָה: וְהַמֶּלֶךְ
לָאֵט אֶת־פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גָּדוֹל בְּנֵי אֲבִשְׁלֹם
אֲבִשְׁלֹם בְּנֵי בְנֵי: וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הַבַּיִת
וַיֹּאמֶר הַבִּשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת־פָּנָי כָּל־עֹבְדֶיךָ הַמְּמַלְטִים
אֶת־נַפְשָׁךָ הַיּוֹם וְאֵת גַּפְשׁ בְּנִיךָ וּבְנֵיךָ וְנַפְשׁ
נַשְׁיָךָ וְנַפְשׁ פְּלִגְשִׁיךָ: לֹא־הִבֵּה אֶת־שְׁנֵאֶיךָ וְלִשְׁנֵאֵי
אֶת־אֹהֲבֶיךָ כִּי הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אִין לָךְ שָׁרִים
וְעֹבְדִים כִּי יָדַעְתִּי הַיּוֹם כִּי לוֹ אֲבִשְׁלֹם חֵל וְכָלְנוּ
הַיּוֹם מֵתִים כִּי־אִזּו יִשָּׂר בְּעֵינֶיךָ: וַעֲתָה קוּם צֵא
וְדַבֵּר עַל־לֵב עֹבְדֶיךָ כִּי בִי־הָיָה נִשְׁפָּעְתִּי כִּי־אִינֶיךָ
יּוֹצֵא אִם־יִלְוִין אִישׁ אֶתְךָ תִּלְוֶלְהָ וְרַעָה לָךְ זֹאת
מִכָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר־בָּאָה עָלֶיךָ מִנְּעָרֶיךָ עַד־עַתָּה:
וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ וַיִּשָּׁב בַּשַּׁעַר וּלְכָל־הָעָם הִגִּידוּ
לֵאמֹר הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשַּׁעַר וַיָּבֹא כָל־הָעָם
לְפָנָי הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל גַּם אִישׁ לֹא־הָלִיו: וַיְהִי כָל־
הָעָם גָּדוֹן בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ
הַצִּילָנוּ מִכַּף אֲבִיבָנוּ וְהוּא מִלְטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים
וְעַתָּה בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵעַל אֲבִשְׁלֹם: וַאֲבִשְׁלֹם
אֲשֶׁר מִשְׁחָנוּ עָלֵינוּ מָת בַּמֶּלְחָמָה וְעַתָּה לְמָה אַתֶּם
מִתְּרָשִׁים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ: וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח
אֶל־צְדוֹק וְאֶל־אֲבִיתָר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־
זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לְמָה תִּהְיוּ אַחֲרָנִים לְהָשִׁיב
אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וְדַבֵּר כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־
הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ: אַחֲרֵי אַתֶּם עֲצַמִּי וּבְשָׂרֵי אַתֶּם
וְלְמָה תִּהְיוּ אַחֲרָנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ:
וְלַעֲמָשָׂא תִמְרוּ הַלּוֹא עֲצַמִּי וּבְשָׂרֵי אַתָּה כָּה
נַעֲשֶׂה־לִּי אֱ־לֵהִים וְכָה יוֹסִיף אִם־לֹא שָׂר־צָבָא
תִּהְיֶה לְפָנָי כָּל־הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב: וַיִּטַּ אֶת־לֵבָב
כָּל־אִישׁ־יְהוּדָה כַּאֲשֶׁר אָחָד וַיִּשְׁלַחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
שׁוֹב אֶתָּה וְכָל־עֹבְדֶיךָ: וַיִּשָּׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־
הַיַּרְדֵּן וַיְהוּדָה בָּא הַגְּלָגְלָה לְלַכֵּת לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ
לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיַּרְדֵּן: וַיִּמְהַר שָׁמַעִי
בֶּן־גֵּרָא בֶּן־הִימִינִי אֲשֶׁר מִבְּחוּרִים וַיֵּרֵד עִם־אִישׁ
יְהוּדָה לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד: וְאֵלָף אִישׁ עִמּוֹ

מבנימון וציבא בער בית שאול וחרמשת עשר בניו ועשרים עבדיו אתו וצלחו הירדן לפני המלך: וועברה העברה לעביר את-בית המלך ולעשות הטוב בעיניו ושמעי בן-גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן: וינאמר אל-המלך אל-יחשבי לי אדני עון ואל-תזכר את אשר העונה עבדך ביום אשר-יצא אדני-המלך מירושלם לשום המלך אל-לבו: כי ידע עבדך כי אני חטאתי והגה-באתי היום ראשון לכל-בית יוסף לרדת לקראת אדני המלך: וייען אבישי בן-צרויה ויאמר התחת זאת לא יומת שמעי כי קלל את-משח-י-הוה: וינאמר דוד מה-לי ולכם בני צרויה כי תהיו-לי היום לשטן היום יומת איש בישראל פי הלא ידעתי כי היום אני-מלך על-ישראל: וינאמר המלך אל-שמעי לא תמות וישבע לו המלך: ומפכשת בן-שאול ירד לקראת המלך ולא-עשה רגליו ולא-עשה שפמו ואת-בגדיו לא כבס למן-היום לכת המלך עד-היום אשר-בא בשלום: ויהי פי-בא ירושלם לקראת המלך וינאמר לו המלך למה לא-הלכת עמי מפיכשת: וינאמר אדני המלך עבדי רמני פי-אמר עבדך אחבשה-לי החמור וארכב עליה ואלך את-המלך פי פסח עבדך: ויירגל בעבדך אל-אדני המלך ואדני המלך כמלאך הא-להים ועשה הטוב בעיניו: כי לא הלה כל-בית אבי פי אם-אנשי-מות לאדני המלך ותשת את-עבדך באכלי שלחנה ומה-יש-לי עוד צדקה ולזעק עוד אל-המלך: וינאמר לו המלך למה תדבר עוד דבריך אמרתי אתה וציבא תחלקו את-השדה: וינאמר מפיכשת אל-המלך גם את-הפל יקח אחרי אשר-בא אדני המלך בשלום אל-ביתו: וברזלי הגלעדי ירד מרגלים ויעבר את-המלך הירדן לשלחו את-הירדן: וברזלי זקן מאד בן-שמנים שנה והוא-כלכל את-המלך בשיבתו במחנים פי-איש גדול הוא מאד: וינאמר המלך אל-ברזלי אתה עבר אתי וכלכלתי אתך עמדי בירושלם: וינאמר ברזלי אל-המלך פמה ימל שני חיי פי-אעלה את-המלך ירושלם: בן-שמנים שנה

אנכי היום האדע בין-טוב לרע אם-יטעם עבדך את-אשר אכל ואת-אשר אשתה אם-אשמע עוד בקול שרים ושרות ולמה יהיה עבדך עוד למשא אל-אדני המלך: כמעט יעבר עבדך את-הירדן את-המלך ולמה יגמלני המלך הגמולה הזאת: וישב-גא עבדך ואמת בעירי עם קבר אבי ואמי והגה עבדך כמהם יעבר עם-אדני המלך ועשה-לו את אשר-טוב בעיניו: וינאמר המלך אתי יעבר כמהם ואני אעשה-לו את-הטוב בעיניך וכל אשר-תבחר עלי אעשה-לך: ויעבר כל-העם את-הירדן והמלך עבר וישק המלך לברזלי ויברכהו וישב למקומו: ויעבר המלך הגלגלה וכמהן עבר עמו וכל-עם יהודה העבירו את-המלך וגם חצי עם ישראל: והגה כל-איש ישראל באים אל-המלך ויאמרו אל-המלך מדוע גנבוך אחינו איש יהודה ויעברו את-המלך ואת-ביתו את-הירדן וכל-אנשי דוד עמו: וייען כל-איש יהודה על-איש ישראל פי-קרוב המלך אלי ולמה זה חרה לך על-הדבר הזה האכול אכלנו מן-המלך אם-נשאת נשא לנו: וייען איש-ישראל את-איש יהודה ויאמר עשר-ידות לי במלך וגם-בדוד אני ממה ומדוע הקלתני ולא-היה דברי ראשון לי להשיב את-מלכי ויקש דבר-איש יהודה מדבר איש ישראל:

כ וישם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן-בכרי איש ימיני ויתקע בשפר ויאמר אין-לנו חלק בדוד ולא נחלה-לנו בן-ישי איש לאהלו ישראל: וליעל כל-איש ישראל מאחרי דוד אחרי שבע בן-בכרי ואיש יהודה דבקו במלכם מן-הירדן ועד-ירושלם: ויבא דוד אל-ביתו ירושלם ויקח המלך את עשר-נשים פלגשים אשר הניח לשמר הבית ויתנם בית-משמרת ויכלכלם ואליהם לא-בא ותהינה צררות עד-יום מתן אלמנות חיות: וינאמר המלך אל-עמשא הזעק-לי את-איש-יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד: וינלך עמשא להזעיק את-יהודה ויזחר מן-המועד אשר יעדו: וינאמר דוד אל-אבישי עתה ירע לנו שבע בן-בכרי מן-אבשלום אתה קח

אֶת-עַבְדֵי אֲדֹנָיָהּ וְרִדָּה אַחֲרָיו פֶּן-מֵצֵא לוֹ עָרִים
בְּצָרוֹת וְהֵצִיל עֵינָנוּ: וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב
וְהַכְרַתִּי וְהַפְלַתִּי וְכָל-הַגְּבָרִים וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלַם
לְרִדָּה אַחֲרֵי שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי: הֵם עִם-הָאָבִן
הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן וַעֲמָשָׂא בָּא לִפְנֵיהֶם וַיּוֹאָב
חָגוּר מִדּוֹ לְבָשׁוּ וְעָלוּ חָגוּר חָרָב מִצְמַדָּת עַל-
מַתְנָיו בְּתַעֲרָה וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל: וַיֵּאמֶר יוֹאָב
לְעַמָּשָׂא הַשְּׁלוֹם אַתָּה אַחֵי וַתִּחַז יַד-יָמִין יוֹאָב
בְּזָקוֹן עַמָּשָׂא לְנִשְׁקוֹ-לוֹ: וַעֲמָשָׂא לֹא-נִשְׁמַר בַּחֲרָב
אֲשֶׁר בְּיַד-יוֹאָב וַיִּפְּהוּ בָּהּ אֶל-הַחֲמֹשׁ וַיִּשְׁפֹּף
מַעֲיו אֶרְצָה וְלֹא-נִשְׁנָה לוֹ וַיָּמַת וַיּוֹאָב וְאַבְיָשָׁי
אַחֲיו רִדָּה אַחֲרֵי שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי: וַאֲיִשׁ עַמְד
עָלָיו מִנְעָרֵי יוֹאָב וַיֵּאמֶר מִי אֲשֶׁר חִפֵּץ בְּיוֹאָב וּמִי
אֲשֶׁר-לְדוֹד אַחֲרֵי יוֹאָב: וַעֲמָשָׂא מַתְגַּלֵּל בְּדָם
בְּתוֹךְ הַמָּסֵלָה וַיִּרָא הָאִישׁ כִּי-עַמְד כָּל-הָעָם וַיִּסַּב
אֶת-עַמָּשָׂא מִן-הַמָּסֵלָה הַשְּׂדֵה וַיִּשְׁלַךְ עָלָיו בִּגְד
כַּאֲשֶׁר רָאָה כָּל-הַבָּא עָלָיו וְעַמְד: כַּאֲשֶׁר הִגִּיה
מִן-הַמָּסֵלָה עָבַר כָּל-אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאָב לְרִדָּה אַחֲרֵי
שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי: וַיַּעֲבֹר בְּכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
אֲבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכָל-הַבְּרִים וַיִּקְהָלוּ וַיָּבֵאוּ אֶף-
אַחֲרָיו: וַיָּבֵאוּ וַיַּצְרוּ עָלָיו בְּאֲבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה
וַיִּשְׁפְּכוּ סִלְלָה אֶל-הָעִיר וַתַּעֲמַד בַּחֹל וְכָל-הָעָם

אֲשֶׁר אֶת-יוֹאָב מִשְׁחִיתֶם לְהַפִּיל הַחוּמָה: וַתִּקְרָא
אִשָּׁה חֲכָמָה מִן-הָעִיר שָׁמְעוּ שָׁמְעוּ אִמְרוּ-נָא
אֶל-יוֹאָב קָרַב עַד-הַנָּה וְאִדְבַּרְהָ אֵלָיךָ: וַיִּקְרַב
אֵלֶיהָ וַתֵּאמֶר הָאִשָּׁה הַאֲתָה יוֹאָב וַיֵּאמֶר אָנֹכִי
וַתֵּאמֶר לוֹ שְׁמַע דְּבָרֵי אִמְתֶּךָ וַיֵּאמֶר שְׁמַע אָנֹכִי:
וַתֵּאמֶר לֵאמֹר דַּבֵּר יַדְבְּרוּ בְּרֵאשִׁינָה לֵאמֹר שְׂאוּל
יִשְׂאֵלוּ בְּאֲבֵל וּכְן הַתְּמוּ: וַאֲנֹכִי שְׂלַמִּי אָמוּנִי
יִשְׂרָאֵל אַתָּה מִבְּקָשׁ לְהַמִּית עִיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל
לָמָּה תִבְלַע נַחֲלַת י-הוָה: וַיִּשְׁעַן יוֹאָב וַיֵּאמֶר
חֲלִילָה חֲלִילָה לִי אִם-אֲבַלַע וְאִם-אֲשַׁחִית: כֹּל-אֲ-
כֵן הַדָּבָר כִּי אִישׁ מֵהַר אֲפָרַיִם שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי שָׁמוֹ
נִשְׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדוֹד תְּנוּ-אֲתוֹ לְבָדוֹ וְאַלְכָה מֵעַל
הָעִיר וַתֵּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-יוֹאָב הִנֵּה רֵאשׁוֹ מִשְׁלָךְ
אֵלָיךָ בְּעַד הַחוּמָה: וַתִּבְוֹא הָאִשָּׁה אֶל-כָּל-הָעָם
בְּחֲכָמָתָהּ וַיִּכְרְתוּ אֶת-רֵאשׁ שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי
וַיִּשְׁלְכוּ אֶל-יוֹאָב וַיִּתְקַע בַּשֹּׁפָר וַיִּפְצוּ מֵעַל-הָעִיר
אִישׁ לְאֶהָלָיו וַיּוֹאָב שָׁב יְרוּשָׁלַם אֶל-הַמֶּלֶךְ:
וַיּוֹאָב אֵל כָּל-הַצֹּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנֵיהָ בֶן-יְהוִיָדָע
עַל-הַכְּרַתִּי וְעַל-הַפְּלַתִּי: וַאֲזָרָם עַל-הַמָּס
וַיְהוֹשִׁפֹט בֶּן-אֲחִילוֹד הַמְּזַכִּיר: וַיִּשְׁוֹא סֶפֶר
וַצְדוֹק וְאַבְיָתָר כַּהֲנָנִים: וְגַם עִירָא הַיְאֹרִי הִנֵּה
כֹּהֵן לְדוֹד:

הלכות טמאת אכלין פרק ד

בין לאסור.

ד, א פמה שעור אכלין לטמאה לטמאת עצמן, כל שהן: אפלו שמשם או חרדל, מטמא שפאמר "מכל-האכל אשר יאכל", כל שהוא. ואין אכל טמא מטמא אכל אחר או משקין או ידים עד שיהיה בו פביצה, בלא קלפתה. וכן האוכל אכלין טמאים אינו נכסל עד שיאכל בפביצה ומחצה, וזה הוא חצי פרס.

ד, ב המשקין מטמאין כל שהן, ומטמאין בכל שהן: אפלו טפת משקין טמאין פחרדל שנגעה באכלין, או בכלים, או במשקין אחרים נטמאין. ואף על פי כן, אין השוטה משקין טמאין נכסל, עד שישתה רביעית כמו שביארנו.

ד, ג כל המשקין מצטרפין לפסל את הגויה, לרביעית. וכל האכלין מצטרפין לכביצה, לטמא טמאת אכלין, ולכחצי פרס, לפסל את הגויה: אפלו חטה עם קמח עם בצק, עם תאנה ובשר וכיוצא באלו הכל מצטרף.

ד, ד העור המחפר בפשר, והמרק והתבלין והאלל, אף על פי שמקצתו חשב עליו ומקצתו לא חשב עליו, מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סבין, והעצמות המחברין בפשר, והגידים והמקומות הרבים מן הקרנים והטלפים, והפנפים והנוצה, והמקומות הרבים מן הצפרנים ומן החרטום המבלעין בפשר כל אחד מאלו מטמאין ומטמאין ומצטרפין לכביצה, או לכחצי פרס.

ד, ה פביצה אכלין טמאים שהניחן בחמה, ונתמעטו אינן מטמאין; וכן פזית מן חמת או מן הנבלה וכעדשה מן השרין שהניחן בחמה, ונתמעטו טהורין. פזית חלב ודם ונותר ופגול שהניחן בחמה, ונתמעטו אין חיבין עליהן פרת. הניחן בגשמים, ונתפחו חזרו לכמות שהיו: בין לטמאה חמורה, בין לטמאה קלה,

ד, ו עלי בצלים ובני בצלים שהן חלולין אם יש בהם ריר, משתערין כמות שהן; ואם היו חלולין וריקנין, ממעיד את חללן. פת ספגנין, משתערת כמות שהיא; ואם יש בה חלל, ממעיד את חללה.

ד, ז בשר העגל שנתפח, ובשר זקנה שנתמעט משתערין כמות שהן. האגוז והתמרה והשקד המתקרקשין, משתערין כמות שהן.

ד, ח כל שטמאתו ושעורו שזוין, מצטרפין זה עם זה; היו טמאתן שזוין אכל לא שעורן, או שעורן אכל לא טמאתן אין מצטרפין, ואפלו לטמא פקל שבשניהן.

ד, ט פיצד טמאתו ולא שעורו, פגון בשר חמת ורקב שלז; שעורו ולא טמאתו, פגון בשר חמת ובשר הנבלה. ואין צריך לומר שאם לא היו שזוין לא בשעור ולא בטמאה, פגון בשר הנבלה ובשר השרין שאין מצטרפין.

ד, י אכלין טמאים שעורן שוזה, שכל אכל טמא אינו מטמא אלא בכביצה; וטמאתן שוזה, שכל אכל טמא אינו מטמא אלא פמגע, ואינו מטמא אדם, ולא פלים. לפיכך מצטרפין לטמא פקל שבשניהן.

ד, יא פיצה: פחצי פיצה אכל ראשון וכחצי פיצה אכל שני, שבללן זה בזה חרי זה שני; ואם נגע פתרומה, פסלה. פחצי פיצה אכל שני וכחצי פיצה אכל שלישי, שבללן חרי זה שלישי. וכן כל פיוצא בזה. אפלו חצי פיצה אכל ראשון וחצי פיצה אכל רביעי שלקדש, שבללן זה בזה חרי הכל רביעי.

ד, יב פביצה אכל ראשון וכביצה אכל שני, שבללן זה בזה הכל ראשון; חלקו, כל אחד מהן שני. נפל זה לעצמו וזה לעצמו על פפר שלתרומה, פסלהו; נפלו שניהן פאחת, עשוהו שני.

ה, יג כפיצה אכל שני וכפיצה אכל שלישי, שבללן זה בזה הרי הכל שני; חלקן, כל אחד מהן שלישי. נפל זה לעצמו וזה לעצמו על כפר שלתרומה, לא פסלוהו; נפלו שניהן באחת פסלוהו, מפני שעשהו שלישי.

ה, יד כפיצה אכל ראשון וכפיצה אכל שלישי, שבללן זה בזה ראשון; חלקן, זה שני וזה שני שחשלישי שנגע בראשון, נעשה שני. בשתי ביצים אכל ראשון, ובשתי ביצים אכל שני שבללן הכל ראשון. חלקן לשנים, כל אחד מהן ראשון; חלקן שלושה חלקים או ארבעה, כל אחד מהן שני.

ה, טו וכן בשתי ביצים אכל שני, ובשתי ביצים אכל שלישי שבללן הכל שני. חלקן לשנים, כל אחד מהן שני; לשלושה ולארבעה, הרי כל אחד מהן שלישי.

הלכות טמאות אכלין פרק ה

הא ידות האכלין הן העצים הרפין הסמוכין לאכל שהאכל נתלה בהן מן האילן, כמו עקצי תאנים והאגסים וקצת האשכול; וכן הגרענים, וכינצא בהן מדברים שהאכל צריך להן. ושומרי האכלין, הן הקלפה שעל האכל שהיא שומרת אותו; וכן כל כינצא בזה.

ה, ב כל שהוא יד, ואינו שומר מטמא ומטמא, ולא מצטרף; וכל שהוא שומר אף על פי שאינו יד, מטמא ומטמא ומצטרף; וכל שאינו לא שומר ולא יד אינו מטמא ולא מטמא, ואין צריך לומר שאינו מצטרף.

ה, ג כיצד מטמא ומטמא, ואינו מצטרף: שאם נגע טמאה פיד, נטמא האכל התלוי בו; ואם נגע טמאה באכל, נטמאת חיד. ואין חיד מצטרפת עם האכל, להשלימו לכפיצה או לחצי פרס; אבל אם היה שומר, הרי זה מצטרף לכפיצה ולחצי פרס.

ה, ד בשם שיד לטמאה, כן יש יד להכשר שאם

הכשר חיד, הכשר כל האכל התלוי בו; ויש יד לפחות מפזית, ויש שומר לפחות מפפול. ושומר שחלקו, אינו מצטרף עם האכל.

ה, ה ומנין לשומרי אכלין שהן מטמאין עם האכלין בשמן מחברין בהן, שנאמר "על-כל-זרע זרע אשר יזרע": כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה, הטים בשעוריהן, ושעורים בקלפיהן, וערשים בקלפיהן; והוא חידן לשאר השומרין.

ה, ו ומנין לידות האכלין שהן מטמאות ומטמאות בשמן מחברין עם האכל, שנאמר "טמא הוא, לכם" לכל שפצרביכם. הפוצר לגת, אין לו ידות שהרי אין לו צרף פיד, מפני שמוציין את המושקה. הפוצר לספוד, אין לו ידות שהרי אינו צריך ליד.

ה, ז כל ידות האכלין שפססן בגרן, טהורין. פסיגה שלאשכול שרקנה, טהורה; ואם נשתיר בה גרגר אחד הרי זו יד לאותו גרגר, ומקבלת טמאה. וכן שרביט תמרה שרקנו, טהור; שיר בו תמרה אחת, טמא. וכן שרביט קטניות שרקנו, טהור; שיר בו גרגר אחד, מקבל טמאה.

ה, ח לעולם אין שומר, על גפי שומר; אלא שומר אחד בלבד הסמוך לאכל, הוא הנחשב עמו. שלוש קלפות בפצל: פנימית בין שלמה בין קדורה, מצטרפת; אמצעית שלמה מצטרפת, קדורה אין מצטרפת; החיצונה בין כה וביין כה, טהורה.

ה, ט כל הקלפין מטמאות ומטמאות ומצטרפות, מפני שהן שומר. קלפי פולין וקלפי תרמוסין זרקו, אינן מטמאות; פנסן לאכלין, מטמאין; ואם נשאר בהן אכל בין כה ובין כה, מטמאין. קלפי מלפפון אף על פי שאין בהן מתוך המלפפון, מטמאות טמאת אכלין.

הי השעורים בזמן שהן יבשין, קלפתן מצטרפת עמהן; ובזמן שהן לחין, אין מצטרפת. אבל החטה בין לחה בין יבשה, קלפתה מצטרפת.

היא כל הגרעין מטמאות ומטמאות ולא מצטרפות, חוץ מגרענת הרטב; אבל שלתמרה יבשה, אין מצטרף. החותל שעל הגרענה שלרטב, אין מצטרף; ושעל גרענת היבשה, מצטרף מפני שהוא דבוק באכל, נחשב כאכל. היב גרענה שלרטב שיצאת מקצתה כל שכנגד האכל מצטרף, והיוצא אינו מצטרף. וכן עצם שיש עליו פשר, כל שכנגד הפשר מצטרף. היה עליו הפשר מצד אחד, אין מצטרף ממנו אלא העצם שתחת הפשר עד חלל העצם; ואם לא היה לעצם חלל, רואין אותו כאילו הוא כעבי האזוב, ושאר העצם אין מצטרף, שהעצמות לפשר כמו שומר הן חשובין. קליה שהיה עליה פשר, אפילו פפול גורר את בלה לטמאה.

היה גרעני זיתים וגרעני תמרה אף על פי ששלקן לאכלין, אין מטמאין. גרעני חרובין אף על פי שבנסן לאכלין, אין מטמאין; שלקן לאכלין, מטמאין.

היד אלו מטמאין ומטמאין ומצטרפין שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן לחין, והפטימה שלהן בין לחה בין יבשה, והעמוד שהוא מכון פנגד האכל, ושרשי החזרין והנפוס; ושרשי צנון גדול מצטרף, והסיב שלו אינו מצטרף; ושרשי המתנה והפיגם, ושרשי ירקות שדה וירקות גנה שעיקרן לשתלים, והשדרה שלשבלת והלבוש שלה, ועקצי תאנים וגרגרות, והפליסין והחרובין.

הטו ואלו מטמאין ומטמאין ולא מצטרפין שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן יבשין, והעמוד שאינו מכון פנגד האכל,

ומלעין שלשבלים והן השערות השחורות שבראש השבלת שהן דומין כמו מסר, ועקצי האגסין והקרסטמליון והפרישין והעזרורין, ועקץ דלעת טפח הפמוד לאכל, ועקץ קנדם טפח.

הטו וכן יד הפרכיל טפח מפאן וטפח מפאן, והפרכיל הוא השריג שהאשכולות תלוין בו, ויד האשכול כל שהוא, וזנב האשכול שרקנו, ויד המכבד שלתמרה ארבעה טפחים, והמכבד הוא העץ האדם שהשרביטין תלוין בו והתמרין דבוקות בשרביטין, וקנה שלשבלת שלוש טפחים; ויד כל הנקצרין שלוש טפחים, ושאר דרכן להקצר ידיהן ושרשיהן כל שהן: כל אלו מטמאין ומטמאין ולא מצטרפין, מפני שהן ידות אכלין.

היו ואלו לא מטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין שאר כל העקצים, ושרשי קלסי הפרוב, וחלפות תרדין וחלפות הלפת, והן העיקרין שנשארו בקרקע פשלקטו הפרוב וחלפת וחזרו והחליפו, וכל השרשין שדרכן להגזז שנעקרו עם האכל.

היה הפטימה שלרמון מצטרפת, והגין שלו אינו מצטרף. הרמון והאבטיח שנמוק מקצתו, אין הנשאר חבור לאותו שנמוק; ואין הנשאר מן הקלפה מצטרף, שהרי אין שמירתו מועלת כלום. וכן אם היה שלם מפאן ומפאן, ונמוק מן האמצע אין הצרדין חבור זה לזה, ואין קלפתו מצטרפת. עלי ירקות ירקין, מצטרפין; ולבנים אין מצטרפין, שהרי אינן כלום.

הלכות טמאת אכלין פרק ו

וא האגוזים והשקדים שנסדקה קלפתו עדיו הוא חבור לאכל, עד שירצין את הקלפה. ביצה מגולגלת משיקב בה מקום לגמעה ממנו, אין שאר קלפתה חבור. ושלוקה, קלפתה חבור עד שירצין את הקלפה; ואם נתבלה בקלפתה אף

על פי שרצצהה, בלה חבור.

וב עצם שיש בו מוח, חבור עד שירצין. צמר שבראשי הכבשים ושער שפזקן התישום אף על פי שחרבן באור הרי הן חבור, עד שיתחיל לתלש.

וג כנפי חגבים וקשקשי דגים אף על פי שהעביר ספין עליהן, חבור עד שיתחיל לקלף. וד הרמון שפרדו, חבור עד שיקיש עליו בקנה. השרביטין שלתמרים, אינן חבור זה לזה. מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן, חבור עד שיתחיל לפרק; התחיל לפרק התפה וכל העולה עמה חבור, והשאר אינו חבור. פיקה התחתונה חבור לעצמה, ואינה חבור לתפוח. וה היו שנים או שלושה מלפפונות, וחתך כל אחד מהן והניחן על השלחן, והתחיל באחד מהן זה שהתחיל בו חבור, והשאר אינו חבור; אפלו אמר חציו אני אוכל שחרית וחציו ערבית זה החצי שהתחיל בו חבור, והשאר אינו חבור.

וה המחנה ירקות וכיוצא בהן לבשל אף על פי שלא מרק והבדיל, אינו חבור: אלא אם נטמא זה לא נטמא זה, אף על פי שהוא מערה בו. חתך לכבש או לשלק או להניח על השלחן הרי זה חבור, ואפלו התחיל לפרק מזה שחתך.

וה כל אכל שעדין לא פרקו, חבור; ואם נטמא מקצתו, נטמא כלו.

וה אכל שנפרס ומערה במקצת, ונגע טמא באחד מהן אם אחז בזה שנגע בו והשני עולה עמו, הרי זה חבור; ואם פשאוהו בזה הטמא ומגביחו, ישמט האחר ויפל אינו חבור, אלא הרי זה האחר פנוגע בראשון שננטמא.

וט כל האכלין שהיו עליו או קלחין מתברין בהן את שדרבו להאחו בעלה אוחזין אותו בעלה, בקלח אוחזין אותו בקלח: אם נתלה עמו הרי זה חבור בטבול יום, ואין צריף לומר

בשאר טמאות. וכן אם היה לו יד, אוחזין אותו ביד שלו; היה לו יד ועלה, אוחזין אותו באיזה מהן שירצה. לא היה לו יד ולא עלה בזה אמרו אם אחז בטמא והשני עולה עמו, חבור; ואם לאו, אינו חבור.

וה האגוזים שקפצו בעקציהן פשהו רבין, ואמנון בלן כמו הכל, וכן הכצלים שחברו בדרך הזאת הרי אלו חבור. התחיל לפרק באגוזים ולפקל בפצלים, אין השאר חבור: אפלו היו לפניו מאה פור אין בלן חבור, שחרי הזביח שדעתו לפרק הכל.

וה קליעה שלשום שנפלו משקין על אחד מהן הוא טמא, וחרבו טהור: שאין תבורי אדם חבור לכל דבר. וכן אתרוג שנפרס, ותחבו בכוש או בקיסם אינו חבור. עיסה שלשה במי פרות הרי זו אינה חבור, שאין לה דבר שמתפר את האכלין אלא שבעה משקין בלבד.

וה הממעד אכלין זה בזה וקפצו, כגון הדבילה וחתמרים והצמוקין שקפצו ועשאן גוף אחד אינן חבור; לפיכך עגול שלדבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתו הרי זה נוטל ממנו מקום המשקה בלבד, והשאר טהור.

וה התמרים והגרגרות ששלקן ונעשו אב, הרי אלו חבור. חזיתים שעטנן ונעשו גוש אחד הרי זה חבור, מפני שמתחלה לא נתנו למעטן אלא על מנת שיינקו זה מזה; לפיכך שרין שנמצא על אב שלזיתים, והן זיתים שנעשו בלן גוף אחד אפלו נגע בכשעורה הכל טמא, שחבל גוף אחד.

וה היתה לו אב שלזיתים ועתיד להפכה פיון שתקע בה את היתד, אף על פי שיש בה גושים הרבה, אינן חבור; ואם משתפכה נעשו אב, אינן חבור.

וטו אכל פרוג שהוא בלו מכנס ודבק זה בזה אף על פי שאינו חבור להטמא, ואינו כגוף

אחד כמו שבארנו הרי הוא מצטרף לכפיצה, לטמא אכלים אחרים; ואם לא פנכו, אלא הרי הוא מפרד כמעשה קדרה והקטניות אינו מצטרף: עד שיקפצם, ויעשה אותן גוש אחד.

וטז היו גושים הרבה זה בצד זה, ונגע אב הטמאה באחד מהן הרי הוא ראשון, והגוש שבצדו שני, והגוש שבצד השני שלישי, ושבצד השלישי רביעי.

ויז בכר שלתרומה שהיתה ראשון לטמאה, והשיף לה אחרות כלן ראשון; פרשה היא ראשון, וכלן שניות. היתה שניה, והשיף לה אחרות כלן שניות; פרשה היא שניה, וכלן שלישיות. היתה שלישית, והשיף לה אחרות היא שלישית, וכלן טהורות: בין שפרשו, בין שלא פרשו.

ויח פפרות שלתרומה נושכות זו בזו נטמאת אחת מהן בשרץ כלן ראשון, ואף על פי שפרשו אחר מבאין נטמאת אחת מהן במשקין טמאין כלן שניות, ואף על פי שפרשו אחר מבאין נטמאת אחת מהן בידים כלן שלישיות, ואף על פי שפרשו: מפני שהיו גוף אחד בשעת טמאתו.

הלכות טמאת אכלין פרק ז

ז, א הנצוצק אינו חבור, לא לטמאה ולא לטהרה. פיצד: היה מערה משקין טהורין לתוך כלי טמא, ואפלו על גבי השרץ הרי העמוד הנצוצק טהור; ואם קלט מן המשקין הנגרין מן האויר, הרי זה שקלט טהור. ואין צריך לומר שהמשקין שמערה מהן טהורין.

ז, ב פמה דברים אמורים, בשערה מצונן לצונן, או מחם לחם, או מחם לצונן. אבל המערה משקין טהורין צונן לתוך משקין טמאין חמין הרי הנצוצק חבור ונטמא, ונטמאו המשקין הצונן כלן שהוא מערה מהן; ונטמא הכלי שמערה ממנו מחמת המשקין שבתוכו,

שחרי נטמאו.

ז, ג ומפני מה אמרו המערה מצונן לחמין חבור: לפי שענן החמין עולה פתימרות עשן, ומתערב בנצוצק ובמים שבכלי העליון, ונטמא הכל שהענן העולה מן החמין, משקין הוא חשוב.

ז, ד לפיכך האשה שהיו ידיה טהורות, והגיסה בקדרה טמאה, והזיעו ידיה מהכל הקדרה נטמאו ידיה, כאלו נגעה במשקה שבקדרה; וכן אם היו ידיה טמאות, והגיסה בקדרה, והזיעו ידיה נטמא כל מה שבקדרה, כאלו נגעה במשקה שבקדרה.

ז, ה דבש הזיפים ודבש הצפחת הנצוצק שלהן חבור, ואפלו היה מערה מצונן לצונן, מפני שיש להן ריר, וחרו הן נמשכין בדבק. לפיכך כל האכלין אין הנצוצק שלהן חבור, ואפלו היו עבים הרבה, כגון הגריסין והחלב המתך וכיוצא בהן, לפי שאין להן ריר; וכן שאר כל המשקין אין הנצוצק שלהן חבור, אלא אם פן ערה מצונן לחם כמו שבארנו.

ז, ו הנצוצק אינו חבור לטהרה. פיצד: שאם ערה מים טמאים מכלי אבן וכיוצא בהן לתוך המקנה אין אומרין משחגיע קצת הנצוצק למקנה, טהרו חמין; אלא חרי הן בטמאתן עד שישק המקנה לכלן מצד אחד, כמו שבארנו. ז, ז וכן הקטפרם שיש עליו משקה טופח אינו מחברן לשאר המשקין שבמדרון, לא לטמאה ולא לטהרה; אבל המשקין שבאשברן, כלן חבור לטמאה ולטהרה.

ז, ח ערבה שהיא קטפרם ועליה משקה טופח, ושלוש חתבות אכלין טמאים בכפיצה מנחין עליה זו למטה מזו אינן מצטרפות; היו שתים, חרי אלו מצטרפות. ואם היה תחתיהן משקה עומד, אפלו בעין חרדל חרי זה מצרף את כלן.

ז, ט כָּבֵד בְּאֲרֵנוּ שְׁטָבוֹל יוֹם אֵינּוּ מְטַמֵּא חֲלִין כָּלֵל, אֲכַל פּוֹסֵל אֲכָלִי תְרוּמָה וּמִשְׁקָה תְרוּמָה, וְעוֹשֶׂה הַכֹּל שְׁלִישִׁי; וְכֵן אִם נִגַע בְּאֲכָלִי קֹדֶשׁ אוֹ מִשְׁקָה קֹדֶשׁ, פָּסָלָן וְעָשָׂה אוֹתָן רְבִיעִי.

זי יֵשׁ דְּבָרִים שְׂאִינָן חֲבוֹר בְּטָבוֹל יוֹם, אִף עַל פִּי שְׁחָן חֲבוֹר בְּכָל הַטְּמָאוֹת, אֲלֵא אִם נִגַע בְּחֵן טָבוֹל יוֹם, לֹא פָסֵל אֲלֵא זֶה שֶׁנִּגַע בּוֹ; וְאֵלּוּ הֵיחָ הַנוֹגַע בְּמָקוֹם טָבוֹל יוֹם אָדָם אַחֵר, הֵיחָ פּוֹסֵל הַכֹּל.

זיא אֲפִלּוּ הֵיחָ הַנוֹגַע אָדָם שְׂאֲכַל אֲכָלִין טְמֵאִין אוֹ שֶׁתָּה מוֹשְׁקִין טְמֵאִין, שְׂחִיא טְמֵאָה קִלְחָ חֲרִי זֶה פָסֵל הַכֹּל, שְׂלֵא פָסֵלוֹ טָבוֹל יוֹם; וְאִין צָרִיף לֹאמַר שְׂאִם הֵיחָ הַנוֹגַע אֵב טְמֵאָה אוֹ רֵאשׁוֹן, שְׂחִיא מְטַמֵּא הַכֹּל. וּמִפְּנֵי מַה הִקִּילוּ בְּטָבוֹל יוֹם, מִפְּנֵי שְׂכַבְרָ טָהוֹר וְאֵינּוּ מוֹחֶסֶר אֲלֵא הָעָרֵב שְׂמֵשׁ.

זיב וְעוֹד הִקִּילוּ בְּטָבוֹל יוֹם, שִׁישׁ אֲכָלִין שְׁחָן מִיַּחֲדָיִן לְאָדָם וּמִטְּמֵאִין בְּכָל הַטְּמָאוֹת, וְחֵן טְהוֹרוֹת בְּטָבוֹל יוֹם; וְאֵלּוּ חֵן הַשְּׁעוּרָה וְהַפְּסָמָת, בְּזִמְנֵן שְׂאִינָן קְלוּפִין. אֲכַל בְּזִמְנֵן שְׁחָן קְלוּפִין, וְהַחֲטָה אִף עַל פִּי שְׂאִינָה קְלוּפָה, וְהַקְצָח, וְהַשְּׂמֵשׁ גַּבְסָלִין בְּטָבוֹל יוֹם, וְאִין צָרִיף לֹאמַר שְׁחָן מְטַמֵּאִין בְּכָל הַטְּמָאוֹת.

זיג כֹּל יְדוֹת הָאֲכָלִין שְׁחָן חֲבוֹר בְּאֵב הַטְּמָאָה, חֲרִי חֵן חֲבוֹר בְּטָבוֹל יוֹם; וְכֵן כֹּל אֲכַל שְׂנֵפֶרֶם וּמִעֲרָה בְּמִקְצַת שְׂחִיא חֲבוֹר בְּאֵב הַטְּמָאָה, כִּף הוּא חֲבוֹר בְּטָבוֹל יוֹם. וְכֹל שְׂאִינּוּ חֲבוֹר בְּטָבוֹל יוֹם, חֲרִי הוּא חֲבוֹר בְּיָדָיִם; וְגַם זֶה חֲמֹר בְּטְמָאֵת יָדָיִם מְטַבּוֹל יוֹם.

הַלְכוֹת טְמָאֵת אֲכָלִין פֶּרֶק ח

הא חֲלוֹת אוֹ כְּפָרִים שְׂכַנְסָן וְחִיו נוֹשְׁכוֹת זו בְּזוֹ וְדַעְתּוֹ לְחֶפְרִישׁוֹ, אוֹ שְׂאֲפָה חֲלָה עַל גְּפִי חֲלָה בְּתַנּוּר וְעֲדִין לֹא קָרְמוֹ פְּנִיָה, וְנִגַע טָבוֹל יוֹם בְּאַחַת מֵחֵן לֹא פָסֵל אֲלֵא חֲחִלָּה שֶׁנִּגַע בּוֹ; וְכֵן חַמִּים שְׂחֶרְתִּיחוֹ וְנִגַעְשׁוּ בְּקַבָּה, וְחֶגְרִיסִין

שְׂחֶרְתִּיחוֹ רְתִיחָה רֵאשׁוֹנָה, וְיִין חֲדָשׁ וְאֲרוֹ שְׂחֶרְתִּיחוֹ, וְנִגַע טָבוֹל יוֹם בְּרְתִיחָה אֵינּוּ חֲבוֹר, וְלֹא פָסֵל אֲלֵא חֲרְתִיחָה בְּלֶבֶד. וּבְשֹׂאֵר כָּל הַטְּמָאוֹת, בֵּין קִלּוֹת בֵּין חֲמוּרוֹת הַכֹּל חֲבוֹר.

הב אֲכַל חֲלוֹת שְׂחִיו נוֹשְׁכוֹת זו בְּזוֹ וְאִין דַּעְתּוֹ לְחֶפְרִישׁ, אוֹ שְׂאֲפָה חֲלָה עַל גְּפִי חֲלָה וְנִשְׁכּוֹ וְקָרְמוֹ בְּתַנּוּר, וְרְתִיחַת חַמִּים שְׂאִינָה מוֹחֲלִחֶלֶת בְּקַבָּה, וְרְתִיחַת גְּרִיסִין שְׂנִיָה, וְרְתִיחַת יִין יִשְׁוֹ, וְרְתִיחַת הַשְּׂמֹן בֵּין חֲדָשׁ בֵּין יִשְׁוֹ, וְרְתִיחַת עֲדָשִׁים חֲרִי אֵלּוּ חֲבוֹר בְּטָבוֹל יוֹם, וְאִין צָרִיף לֹאמַר בְּכָל הַטְּמָאוֹת.

הג בָּצֵק שִׁינְצָא בְּעֵת אֲפִיָה, וְנִמְצָא בְּאֲמִצַּע חֲכָבֵר כְּמוֹ מִסְמֵר יוֹצֵא, וְכֵן קִצַּת הַבָּצֵק שְׂנִמְשִׁף וְנִחְרָף בְּעֵת אֲפִיָה, וְהוּא הַנִּקְרָא חֲרָחוֹר אִם חִיו פְּחוּתִין מִכְּאֲצִבַּע, וְנִגַע טָבוֹל יוֹם בְּחֵן פָּסֵל כָּל חֲכָבֵר; וְכֵן אִם נִגַע בְּנִרְגָר מִלַּח קִטָּן שְׂכַבְכָבֵר, פָּסֵל כָּל חֲכָבֵר. וְאִין צָרִיף לֹאמַר בְּכָל הַטְּמָאוֹת.

הד אֲכַל צָרוֹר שְׂכַבְכָבֵר אוֹ תְרִמּוֹס וְגִרְגָר מִלַּח גְּדוֹל, וְחֲרָחוֹר יֵתֵר מִכְּאֲצִבַּע, שֶׁנִּגַע בְּחֵן אֲפִלּוּ אֵב הַטְּמָאָה חֲכָבֵר טָהוֹר; וְאִין צָרִיף לֹאמַר בְּטָבוֹל יוֹם.

הה רְקִיק שֶׁנִּחְרַר חֲצִיָה וְחֲצִיָה קָיָם, חֲרִי זֶה אֵינּוּ חֲבוֹר; נִחְרַר הָאֲמִצַּע וְהַצְּדִיִן קָיָמִין אֵינּוּ חֲבוֹר זֶה לְזֶה אֲפִלּוּ בְּאֵב הַטְּמָאָה, וְאִין צָרִיף לֹאמַר בְּטָבוֹל יוֹם.

הוּ בְּשֵׁר קֹדֶשׁ שְׂקָרָם עָלָיו חֲמֹרָה, וְנִגַע טָבוֹל יוֹם בְּקַבָּה חֲחֲתִּפוֹת מִתְרוֹת; נִגַע בְּחֲתִּפָה חֲחֲתִּפָה וְכֹל הָעוֹלָיִן עֲמוּהָ חֲבוֹר. וְכֵן בְּתַבְשִׁיל קְטָנִיוֹת שְׂקָרָם עַל גְּפִי פְרוֹסוֹת. שְׂמֹן שְׂחִיא צָף עַל גְּפִי יוֹ, וְנִגַע טָבוֹל יוֹם בְּשְׂמֹן לֹא פָסֵל אֲלֵא חֲשִׁמּוֹן.

הז יָרֵק שְׂלֵתְרוּמָה וּבִינְצָה טְרוּפָה וְנִתְנוּנָה עַל גְּפִיו, וְנִגַע טָבוֹל יוֹם בְּבִינְצָה לֹא פָסֵל אֲלֵא קִלְחָ שְׂכַבְכָבֵר; וְאִם הִיָּתֵה כְּמִין פּוֹבַע, אֵינָה חֲבוֹר.

חוט שֶׁלְבִיצָה שֶׁקָרַם עַל דְּפִנָּה שְׁלֹלֶפֶס, וְנִגַּע בּוֹ טְבוּל יוֹם מִן הַשֶּׁפֶחַ וְלִפְנֵימ, חֲבוּר; נִגַּע מִן הַשֶּׁפֶחַ וְלַחֲוִי, אֵינּוּ חֲבוּר. וְכֵן בְּקַטְנוּת שֶׁקָרַמוּ עַל שִׁפְתַּת הַקְּדֻרָה.

הִיא חֲבִית שֶׁנִּקְבְּחָה בֵּין מְשׁוּלִיחַ בֵּין מְצַדִּיחַ, וְסֵתֶם טְבוּל יוֹם הַנֶּקֶב בִּידוֹ נִפְסְלָה בְּלֵחַ. הַמְעַרְחָה מִכְּלֵי לְכָל, וְנִגַּע טְבוּל יוֹם בְּקִלְוֶה מְשַׁעְרֵין זֶה שֶׁנִּגַּע בּוֹ בְּאַחַד וּמֵאַחַ: שֶׁתְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּאַחַד וּמֵאַחַ בְּטִלָּה בְּמַעֲוִטָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהַלְבוֹת תְּרוּמוֹת.

הֵט טְבוּל יוֹם שֶׁהָיָה תוֹרֵם אֶת חֲבוּר, וְנִפְלָה מִמֶּנּוּ חֲבִית שֶׁלְתְּרוּמָה וְשֶׁקָעָה בְּבוּר שְׁלִיין וְנִגַּע בֵּיין שֶׁבְבוּר מִן הַשֶּׁפֶחַ וְלַחֲוִי, אֵינּוּ חֲבוּר; מִן הַשֶּׁפֶחַ וְלִפְנֵימ, חֲבוּר. וְאִם הָיָה חֲבוּר פִּיטֵם אֲפִלּוּ הָיָה כְּלֵי גְדוֹל שֶׁמְחֻזֵּק מֵאַחַ בּוּר, כִּלּוֹ חֲבוּר; וְאִם נִגַּע בְּמִקְצַת הַיִּין, פָּסֵל הַתְּרוּמָה שֶׁבְּחֲבִית שֶׁבְּקֶרְקַע הַכְּלֵי.

הֵי חִסְלַת שֶׁלְמִנְחוֹת וְהַלְבוּנָה וְהַקְטָרֶת וְהַגְּחָלִים שֶׁנִּגַּע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצַתָּן, פָּסֵל אֶת כָּלָן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּגַחְלִים שְׁחוּתָה בְּמַחְתָּה בְּיוֹם חֲפִיּוּרִים, שֶׁהַמְחַתָּה שְׁחוּתָה בָּהּ נִכְנָם לְהִיכָל; אֲבָל גַּחְלִים שְׁחוּתָה בְּכָל יוֹם, כִּשְׁחֻרָא מְעַרְחָה מִמְּחַתָּה שֶׁלְכֶסֶף לְשִׁלְזָהב אִם נִתְפָּזְרוּ מִן הַגְּחָלִים אֵין בָּהֶן קִדְשָׁה, אֵלֹא מִכְּבָדִין לְאַמָּה.

הֵיא מִקְפָּה שֶׁלְחֵלִין אִו רְקִיק שֶׁלְחֵלִין, וְשִׁמּוֹן שֶׁלְתְּרוּמָה צָר עַל גְּבִיחֵן, וְנִגַּע טְבוּל יוֹם בְּשִׁמּוֹן לֹא פָּסֵל אֵלֹא הַשִּׁמּוֹן בְּלִבָּר; וְאִם חִבֵּן כָּל מְקוֹם שֶׁחֵלֵף הַשִּׁמּוֹן, פָּסֵל. יִרְק שֶׁלְחֵלִין שֶׁבְשָׁלוֹ בְּשִׁמּוֹן שֶׁלְתְּרוּמָה, וְנִגַּע בּוֹ טְבוּל יוֹם לֹא פָּסֵל אֵלֹא מְקוֹם מְגַעוֹ.

הֵיב הַמְקָפָה שֶׁלְתְּרוּמָה, וְהַשּׁוּם וְהַשִּׁמּוֹן שֶׁלְחֵלִין, שֶׁנִּגַּע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצַתָּן פָּסֵל אֶת כָּלָן. הַמְקָפָה שֶׁלְחֵלִין, וְהַשּׁוּם וְהַשִּׁמּוֹן שֶׁלְתְּרוּמָה, שֶׁנִּגַּע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצַתָּן לֹא פָּסֵל

אֵלֹא מְקוֹם מְגַעוֹ; אִם הָיָה הַשּׁוּם מְרַבָּה, הוֹלְכִין אַחַר הָרֵב.

הֵיג אֵימָתִי, בְּזִמְן שֶׁחֵן גּוּשׁ בְּקַעְרָה. אֲבָל אִם הָיָה מְפִזֵּר בְּמִדּוּכָה, וְנִגַּע בְּמִקְצַתוֹ לֹא פָּסֵל אֵלֹא מְקוֹם מְגַעוֹ, מִפְּנֵי שֶׁחֻרָא רֹצֵחַ בְּפִזּוּרוֹ. וְשֶׁאֵר כָּל הַנְּדוּכִין שֶׁדִּרְכָן לְדוּכָן בְּמִשְׁקִין, כְּגוֹן הַשּׁוּם בְּשִׁמּוֹן אִם דָּכָן שֶׁלֹּא בְּמִשְׁקִין, וְקִבְצָן אִף עַל פִּי שֶׁחֵן גּוּשׁ בְּקַעְרָה וְנִגַּע בָּהֶן, לֹא פָּסֵל אֵלֹא מְקוֹם מְגַעוֹ; שֶׁחֲרֵי חֵן כְּעִגּוּל שֶׁלְדְּבִלָּה שֶׁאִם נִטְמָא מִקְצַתוֹ, לֹא נִטְמָא כִּלּוֹ.

הֵיך עֵיסָה שֶׁקָרָא שֵׁם חֵלְתָה בְּצַפּוֹנָה אִו בְּדִרּוּמָה, וְכֵן קִישוּת שֶׁקָרָא שֵׁם תְּרוּמָתָה בְּצַפּוֹנָה אִו בְּדִרּוּמָה חֲרֵי זֶה חֲבוּר; וְאִם נִגַּע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצַת הָעֵיסָה, נִפְסְלָה. נְטִלָּה חֵלְתָה מִתּוֹכָהּ, וְחֻזְרָה לְתוֹכָהּ אֵינָה חֲבוּר.

הֵטו עֵיסָה שֶׁנִּדְמָעָה אִו שֶׁנִּתְחַמְצָה בְּשֶׁאִוֵּר שֶׁלְתְּרוּמָה, אֵינָה נִפְסְלָת בְּטְבוּל יוֹם. עֵיסָה שֶׁהִכְשֶׁרָה בְּמִשְׁקִין, וְנִלְוָשָׁה כְּמִי פְרוּת, וְנִגַּע בָּהּ טְבוּל יוֹם לֹא פָּסֵל אֵלֹא מְקוֹם מְגַעוֹ.

הֵטוּ מְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהִכְשֶׁר, וְנִגַּע בּוֹ טְבוּל יוֹם אִו יָדִים מְסֻאָבוֹת מְפָרִישִׁין מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר בְּטַהֲרָה: מִפְּנֵי שֶׁמְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן כְּחֵלִין, וְטְבוּל יוֹם וְיָדִים מְסֻאָבוֹת אֵינָן פּוֹסְלִין אֶת חֵלְלִין, שֶׁהַשְּׁלִישִׁי בְּחֵלִין טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

הֵיז וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיא טְבוּלַת יוֹם, לָשָׂה אֶת הָעֵיסָה וְקֹדֶשׁ לָהּ חֵלָה, וּמְפָרֶשֶׁתָּהּ וּמְנַחֲתָהּ בְּכֵלֵי, וְנִזְתְּנָת הַכְּלֵי עִם שֶׁאֵר הָעֵיסָה כְּאַחַת, וּמִקְפַּת עַל חֵבֶל כְּדֵי לְתַרֵּם מִן הַמְקוֹף, וְאַחַר כֵּן קוֹרָאָה לָהּ שֵׁם וְאוֹמְרַת חֲרֵי זֶה חֵלָה; וּמְשַׁתְּקָרָא לָהּ שֵׁם לֹא תִגַּע בָּהּ, שֶׁלֹּא תִפְסֵל אוֹתָהּ. וְכֵן הִיא עוֹשָׂה, אִם לָשָׂה בְּעַרְבָה שֶׁהִיא טְבוּלַת יוֹם.

הֵיח לָגִין שֶׁחֻרָא טְבוּל יוֹם שֶׁמְלֹאָהּוּ מִחֲבִית מְעַשֵּׂר שֶׁלֹּא נְטִלָּה תְּרוּמָתוֹ, וְאָמַר חֲרֵי זֶה תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר עַל מַה שֶׁבְּחֲבִית אַחַר שֶׁתְּחַשֵּׁף חֲרֵי זֶה תְּרוּמָה טָהוֹרָה: לְפִי שֶׁאֵינָה נְעַשִּׂית

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַד שֶׁתַּחֲשֶׂה, כִּפִּי תִנְאוּ, וְאַחַר
שֶׁתַּחֲשֶׂה, יַעֲרִיב שְׂמֵשׁוֹ שְׁלֵלָגִין וְיִטְהַר. נִשְׁפָּרָה
הַחֲבִית קֹדֶם שֶׁתַּחֲשֶׂה, הִלְגִּין בְּטַבְּלוֹ; נִשְׁפָּר
הִלְגִּין, הַחֲבִית בְּטַבְּלָהּ.

הֵיטָ טָבוּל יוֹם מִטְּמֵאת מֵת וּמִבְּעִילַת נֶדֶה,
עוֹשֶׂה בְּבֵית הַבַּד. וְכֵן שָׂאָר הַטְּמֵאִים שֶׁטַבְּלוּ,
עוֹשִׂין בְּטַהֲרוֹת: חוּץ מִן הַזֵּב וְהַזֵּבֶה בְּשִׁבְעֵי
שְׁלָחַן שָׂאָף עַל פִּי שֶׁטַבְּלוּ, לֹא יַעֲשׂוּ בְּבֵית הַבַּד
וְלֹא יִתְעַסְקוּ בְּטַהֲרוֹת, שְׂמֵא יֵרָאוּ וְנִמְצְאוּ
טְמֵאִים לְמַפְרַע, שְׁחָרֵי סוֹתְרִין הַכֵּל כְּמוֹ
שֶׁנֶּתְבָּאָר.

הַלְכוֹת טְמֵאת אֲכָלִין פֶּרֶק ט

ט, אַ הַשְּׂמֹן אוֹ הַדָּבָשׁ שֶׁנִּטְמָאוּ, וְאַחַר כֵּן
קָרְשׁוּ, וְאַחַר כֵּן נִמְוָחוּ חֲרֵי הֵן רֵאשׁוֹן לְטְמֵאת
לְעוֹלָם: מִפְּנֵי שֶׁחֵן בְּמִשְׁקִין, וְאֵף עַל פִּי שֶׁקָּפְאוּ
אַחַר שֶׁנִּטְמָאוּ.

ט, בַּ הַרְטָב וְהַגְּרִיסִין וְהַחֲלָב שֶׁקָּרְשׁוּ חֲרֵי הֵן
בְּאֲכָלִין, וְצָרִיכִין מַחֲשָׁבָה; וְאִם נִגַּע בָּהֶן אֲכָל
רֵאשׁוֹן אוֹ מִשְׁקִין, נַעֲשׂוּ שְׁנֵיִם. הֵיךְ בָּהֶן
מִשְׁקָה טוֹפַח חֲרֵי הֵן בְּמִשְׁקִין, וְהֵן תַּחֲלָה
לְטְמֵאתָהּ.

ט, גַּ נְטֵמָאוּ בְּשֶׁחֵן מִשְׁקִין, וְקָפְאוּ אַחֲרֵי כֵן
וְקָרְשׁוּ חֲרֵי אֵלּוּ שְׁנֵיִם, כְּמוֹ אֲכָל שֶׁנִּטְמָאוּ
בְּמִשְׁקִין טְמֵאִין. נְטֵמָאוּ בְּשֶׁחֵן קוֹפְאִין, וְנִמְוָחוּ
וְנַעֲשׂוּ מִשְׁקָה אִם הָיוּ בְּפִיצָה מְכוּוֹן, חֲרֵי
הַמִּשְׁקָה טָהוֹר. הָיוּ יוֹתֵר מִבְּפִיצָה, הַמִּשְׁקָה
טְמֵא: שֶׁבְּשִׁנְמוּחָה טְפָה רֵאשׁוֹנָה, נְטֵמֵאת
בְּכַפִּיצָה אֲכָל טְמֵא שֶׁנִּמְוָחוּ מִפְּנֵי; וְאוֹתָהּ
הַטְּפָה, תְּטַמֵּא כָּל הַמִּשְׁקִין שֶׁנִּמְוָחוּ אַחֲרֶיהָ.

ט, דַּ וְכֵן טְמֵא מֵת שֶׁסָּחַט זֵיתִים וְעֵנָבִים
שֶׁחֲבָשְׂרוּ אִם הָיוּ בְּפִיצָה מְכוּוֹן, חֲרֵי הַמִּשְׁקִין
הַיּוֹצְאִין מֵחֵן טָהוֹרִין, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִגַּע בְּמִקּוֹם
הַמִּשְׁקָה: שֶׁהַמִּשְׁקָה כְּמִקְדָּד בְּאֲכָל, וּכְאֵלוֹ הוּא
גּוֹף אֶחָד.

ט, הַ הָיוּ אוֹתָן זֵיתִים וְעֵנָבִים יוֹתֵר מִבְּפִיצָה, חֲרֵי

הַמִּשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵחֵן טְמֵאִין: שְׁפִיזוֹן שִׁינְצָאת
טְפָה רֵאשׁוֹנָה, נְטֵמֵאת בְּכַפִּיצָה; וְטְמֵאתָ כָּל
הַמִּשְׁקִין. וְאִם הָיָה הַסּוּחַט זָב וְזָבָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן
אֲכָלוּ סָחַט גְּרָגֵר יְחִידִי שֶׁלֹּא חֲבָשֶׁר וְלֹא נִגַּע
בְּמִשְׁקָה, הַמִּשְׁקָה טְמֵא: שְׁפִיזוֹן שִׁינְצָאת טְפָה
הֵרֵאשׁוֹנָה, נְטֵמֵאת בְּמִשְׁאָה חֹזֵב שֶׁחֹזֵב שֶׁנִּשְׂאָ
אֲכָלִין אוֹ מִשְׁקִין, טְמֵאן כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְכֵן זָב
שֶׁחֲלָב אֶת הַעֵז, הַחֲלָב טְמֵא שְׁפִיזוֹן שִׁינְצָאת
טְפָה הֵרֵאשׁוֹנָה, נְטֵמֵאת בְּמִשְׁאָה חֹזֵב.

ט, וַ קְדָרָה שֶׁהִיָּתָה מְלֵאָה בְּשִׁיזוֹן שְׁלֵחִין וְיֹצֵא
עֲלֶהּ חוּץ לְקְדָרָה, וְנִגַּע אֵב הַטְּמֵאתָ אוֹ רֵאשׁוֹן
בְּעֲלָהּ שְׁחוּץ לְקְדָרָה בְּמִקּוֹם הַנְּגוּב אֵף עַל פִּי
שִׁישׁ בּוֹ בְּעֲלָהּ בְּפִיצָה, הוּא טְמֵא וְהַכֵּל טָהוֹר.
חֹזֵר לְקְדָרָה טְמֵא אֶת הַמִּשְׁקִין שָׂבָה, וְנְטֵמֵאת
הַקְּדָרָה וְכֵל הַכְּבָשִׁין.

ט, זַ נִגַּע בְּעֲלָהּ שְׁחוּץ לְקְדָרָה, וְהָיָה בּוֹ מִשְׁקָה
אִם יֵשׁ בְּעֲלָהּ בְּפִיצָה, הַכֵּל טְמֵא: שֶׁחֲעֲלָה
מִטְמָא מִשְׁקָה שְׁעָלָיו; וְהַמִּשְׁקָה מִטְמָא כָּל
מִשְׁקִין שֶׁבְּקְדָרָה, וּמִטְמָא הַקְּדָרָה.

ט, חַ הָיָתָה הַקְּדָרָה מְלֵאָה בְּבָשִׂים שֶׁלְּתְרוּמָה,
וְנִעַר אוֹתָהּ טָבוּל יוֹם, וְרָאָה מִשְׁקִין עַל יָדוֹ סֶפֶק
מִן הַקְּדָרָה נִתְּזוּ, סֶפֶק שֶׁחֲקָלָה נִגַּע בִּידוֹ הִירָק
פְּסוּל, וְהַקְּדָרָה טָהוֹרָה.

ט, טַ טְמֵא שֶׁהָיָה אוֹכֵל עֵנָבִים מִכְּשָׂרִים, וְנִפְלַ
מִפְּנֵי גְרָגֵר יְחִידִי לִגְתָּ אִם הָיָה שָׁלֵם וְלֹא נִשְׁמַט
מִפְּנֵי עֲקָצוֹ, הִגַּת טָהוֹרָה; וְאִם נִטַּל עֲקָצוֹ וְהָיוּ
הָעֵנָבִים מוּכָנִים בְּעֵבִיט וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְדַרְכָּן,
שְׁחָרֵי רוּצָה בְּמִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מֵחֵן נְטֵמֵאת הִגַּת
בְּטַפַּת מִשְׁקָה שֶׁבְּרֵאשׁ חֲגָרָה בְּמִקּוֹם הַעֲקָץ.

ט, יַ נִּפְלוּ מִפְּנֵי עֵנָבִים, וְדַרְכָּן בְּמִקּוֹם מִפְּנֵה אִם
הָיוּ בְּפִיצָה מְכוּוֹן, חֲרֵי הַמִּשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵחֵן
טָהוֹרִין כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ; הָיוּ יוֹתֵר מִבְּפִיצָה,
הַיּוֹצֵא מֵחֵן טְמֵא, שְׁפִיזוֹן שִׁינְצָאת טְפָה
הֵרֵאשׁוֹנָה נְטֵמֵאת בְּכַפִּיצָה, וּמִטְמָאתָ אֶת כָּל
הַמִּשְׁקָה הַיּוֹצֵא אַחֲרֶיהָ.

ט, יא גוש שלזיתים טמאין שהיה מקבץ ומחבר, והשליכו לתוך התנור והסק אם היה כפיצה מבין, התנור טהור: שאין האכלין מטמאין כלים, והמשקה היוצא מהן טהור כמו שבארנו. היה הגוש יתר מכפיצה, נטמא התנור, שפשיצאת טפה אחת, נטמאת בכפיצה וטמאה את התנור. לפיכך אם היו זיתים הטמאין פרודין ואינן גוש, ואפלו הן סאה התנור טהור.

ט, יב עצים שנבלעו בהם משקין טמאין, והסיקן התנור טהור, שהרי בטלו בעצים. ואפלו הוציא העצים שיפלו עליהן גשמים ונפלו לרצוננו, והסיקן התנור טהור, ואין המים שעליהן מטמאין מן המשקין הבלועין בהם. ולא יסיקם אלא בידים טהורות: גזרה שלא יסיקם הטמא, ונמצאו המשקין שעליהן מטמאין את התנור.

ט, יג שרץ שנמצא ברחים שלזיתים, אין טמא אלא מקום מגעו. אם היה משקה מחלה, הכל טמא: שפיון שננטמא מקצת המשקה נטמא כלו, והשמן מטמא את כל הזיתים.

ט, יד נמצא על גבי העליון למעלה מן הזיתים, ישאלו הפודין: אם אמרו לא נגענו, נאמנו. נמצא על אם שלזיתים, נטמא כל הגוש כמו שבארנו.

ט, טו נמצא על גבי זיתים פרודים, והוא נוגע בכפיצה הכל טמא: שהאכל שהוא כפיצה מטמא המשקה המערב בו, והמשקה מטמא שאר הזיתים.

ט, טז היו פרודים על גבי פרודים, והמשקה מלמטה אף על פי שנגע בכפיצה, אין טמא אלא מקום מגעו. עם הארץ שהושיט ידו לגת, ונגע באשכולות אשכול וכל סביבותיו טמאין; וכל הגת בלה טהורה, מפני שמפסיקין האשכולות שסביבות זה האשכול בינו ובין

שאר הגת.

ט, יז הגפת והזגין שנעשו בטהרה, והלכו עליהן טמאין, ואחר כך יצאו מהן משקין חרי אלו טהורין, שמתחלה נעשו בטהרה. ואם נעשו מתחלה בטמאה, ונמצאו מהן משקין חרי אלו טמאין.

ט, יח הפודין שהיו נכנסין ויוצאין, ומשקין טמאין בתוך בית הכר אם יש בין משקין לזיתים כדי שינגבו את רגליהן בארץ, חרי הזיתים טהורין: שהנוגע במשקין טמאין שלא בידיו טהור, ואפלו לקדש.

ט, יט כפרות הקדש שהיו בהן גוממות, והיו בתוך הגוממות משקין שלקדש, ונגע השרץ באחת מהן, ונגעה ראשונה בשניה, ושניה בשלישית, אפלו מאה בלן ראשון לטמאה, מפני המשקה שבגוממות וחבת הקדש: חרי בלן במשקין שאין מוגין בהן.

ט, כ אבל אם היו כפרות תרומה חרי הכפר השלישית בלבד פסולה, ומשלישית והלאה טהור. ואם היה משקה טופח על כל הכפרות, אף בתרומה הכל טמאות; ובלן שניות, חוץ מן הראשונה שנגע בה השרץ, שהיא ראשון.

ט, כא בעבוע הנעשה בעבי החבית, והרי הוא כמו בלי אחר בצדה אם נקב האבטעבוע לאויר החבית, ונקב נקב אחר לחוץ זה פנגד זה, או שהיה הנקב הפנימי מלמטן והחיצון מלמעלן, והיתה החבית והאבטעבוע מלאים משקין אם נגע אב הטמאה במשקה שבאבטעבוע, נטמאין כל המשקין שבחבית.

ט, כב היתה החבית מקפת צמיד פתיל, ונתונה באהל המת נטמאת מפני הנקב שבאבטעבוע זה, שהרי הוא מפלש לאוירה. וכן אם היה הנקב שבאבטעבוע שפפנים מלמעלן והחיצון מלמטן, חרי זו אינה נצלת בצמיד פתיל; אבל אם נגע אב הטמאה באבטעבוע לא נטמאין

משקין שבהבית, וְחַרֵי הֵן כַּמְבַדְלִין מֵהֶן.

הַלְבוֹת טַמְאֵת אֲכָלִין פֶּרֶק י

י, א כָּבֵר בְּאֲרָנוּ שֶׁהַשְּׂבָעָה מִשְׁקִין בְּלִבָּהּ, הֵן שְׂמֵטָמְאִין אוֹ מִכְשִׁירִין; וְהַשָּׂאֵר קְרוּיִין מִי פְרוּת, וְאֵינֶן מִטַּמְאִין וְלֹא מִכְשִׁירִין. וְשְׂבָעָה מִשְׁקִין שְׂמֵטָמְאִין, תּוֹלְדוֹתֵיהֶן פְּיוּצָא בְּהֶן.

י, ב תּוֹלְדוֹת הַמַּיִם הֵם הַיּוּצֵא מִן הָעֵינ, וּמִן הָאֶזְנוֹ, וּמִן הַחֹטֶם, וּמִן הַפֶּה, וּמִי רִגְלֵי בְּנֵי אָדָם בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קְטַנִּים כֹּל אֵלֶּה הַיּוּצֵאִין מִן הָאָדָם מִשְׁקִין הֵן, בֵּין שְׂיֻצָאוֹ לְדַעְתּוֹ שֶׁלְּאָדָם בֵּין שְׂיֻצָאוֹ שְׂלֵא לְדַעְתּוֹ. אֲבָל מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה, וְהַמְלִיחַ שֶׁנִּמְחַת חֲרֵי הֵן כְּמִי פְרוּת, לֹא מִטַּמְאִין וְלֹא מִכְשִׁירִין.

י, ג הַדָּם הַמְּנַנֵּי מִן הַמִּשְׁקִין הוּא הַדָּם הַשּׂוֹתֵת בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה, מִן הַבְּהֵמָה וְהַחֲיָה וְהַעוֹפּוֹת הַטְּהוֹרִין; אֲבָל דָּם הַקְּלוּת, אֵינּוּ מִכְשִׁיר, שְׂעֵדִין חַיִּים הֵן, וְחַרֵי הוּא דוֹמָה לְדָם מִפֶּה אוֹ לְדָם הַקֶּז.

י, ד הַשּׂוֹחֵט וְנִתְּזוּ דָם עַל הָאֲכָלִין, וְנִתְקַנְּחַת הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן חֲרֵי זֶה סִפְקָא לְפִיפֶד תּוֹלִין עָלָיו, לֹא אֲכָלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין.

י, ה תּוֹלְדוֹת לְדָם, דָּם הַקֶּז שֶׁלְּאָדָם שֶׁהוּצֵאוֹ לְשִׁתְיָה; אֲבָל אִם הוּצֵאוֹ לְרִפּוּאָה, טְהוֹר וְאֵינּוּ מִכְשִׁיר. וְכֵן דָּם שְׁחִיטָה בְּבְהֵמָה וּבַחֲיָה וּבַעוֹפּוֹת הַטַּמְאִין, וְהַדָּם הַיּוּצֵא עִם הַלְחָה, וְעִם הָרַעִי, וְדָם הַשְּׁחִין וְאֲבַעְבוּעוֹת, וְתַמְצִית הַבָּשָׂר כֹּל אֵלֶּה אֵינֶן מִטַּמְאִין וְלֹא מִכְשִׁירִין, אֲלֹא חֲרֵי הֵן בְּשָׂאֵר מִי פְרוּת. וְדָם הַשָּׂרִין, כִּבְשָׂרוֹ מִטַּמְאֵ וְאֵינּוּ מִכְשִׁיר, וְאֵין לָנוּ פְּיוּצָא בּוֹ.

י, ו מִי הַחֲלָב, חֲרֵי הֵן בְּחֲלָב. וְחֲלָב הָאָדָם שְׂאֵינּוּ צָרִיד לוֹ אֵינּוּ מִשְׁקָה, לֹא מִטַּמְאֵ וְלֹא מִכְשִׁיר; לְפִיפֶד חֲלָב הַזָּכֵר אֵינּוּ מִשְׁקָה. וְכֵן חֲלָב בְּהֵמָה וְחֲיָה שְׂיֻצָא שְׂלֵא לְרַצּוֹן, כְּגוֹן שְׂזֵב מִחֶדֶד אוֹ שְׁחֲלָבוֹ כְּמַתְעַסֵּק. אֲבָל חֲלָב הָאִשָּׁה, בֵּין שְׂיֻצָא לְרַצּוֹן בֵּין שְׂיֻצָא שְׂלֵא לְרַצּוֹן חֲרֵי סִתְמוֹ מִשְׁקָה

וּמִטַּמְאֵ אוֹ מִכְשִׁיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְתִינוּקָ. י, ז הַמִּשְׁקִין שְׂיֻצָאִין מִן הַטַּמְאִין, שְׂאֵוֹתָן הַמִּשְׁקִין אֲבוֹת טַמְאֵוֹת מִטַּמְאִין כֹּלֹא הַבָּשָׂר, שֶׁהַטַּמְאָה וְהַבָּשָׂר בָּאִין כְּאַחַת; וְאֵלֶּה הֵן: זֹבֵב שְׂלֵזֵב, וְשִׁכְבַת זְרַעוֹ, וּמִימֵי רִגְלָיו, וּרְבִיעִית דָּם מִן הַמֵּת, וְדָם הַנֶּדֶה.

י, ח וְכֵן דָּם מִנִּפְתּוֹ שְׂלֵזֵב וְחִבְרִיו, וְחֲלָב שְׂלֵאִשָּׁה, וְדַמְעַת עֵינָם עִם שָׂאֵר תּוֹלְדוֹת הַמַּיִם הַיּוּצֵאִין מִהֶן מִטַּמְאִין כְּמִשְׁקִין טַמְאִין, שֶׁהֵן מִטַּמְאִין כֹּלֹא כְּוִנָּה: שְׂמֵטָמְאִין מִטַּמְאִין לְרַצּוֹן, וְשְׂלֵא לְרַצּוֹן. לְפִיפֶד נֶדֶה אוֹ זָבָה שְׂנַטְפָּה חֲלָב מִדְּדִיחַ לְאֵוִיר הַתַּנּוּר נִטְמָא הַתַּנּוּר, וְכֹל מִה שְׂבִתוֹבוֹ.

י, ט כָּבֵר בְּאֲרָנוּ שֶׁהַמִּשְׁקִין הַיּוּצֵאִין מִטְּבוּל יוֹם, אֵינֶן טַמְאִין. לְפִיפֶד אִם נִפְלוּ אֶפְלוּ עַל כָּבֵר שְׂלֵתְרוּמָה, אֵינּוּ מִכְשִׁיר עַד שֶׁיִּפְּלוּ לְרַצּוֹן, כְּשָׂאֵר הַמִּשְׁקִין הַטְּהוֹרִין, שְׂאֵין מִכְשִׁירִין אֲלֹא לְרַצּוֹן.

י, י הַזֵּיעָה, וְהַלְחָה הַסְּרוּחָה, וְחֲרָאֵי, וּמִשְׁקִין הַיּוּצֵאִין מִפֶּן שְׂמִוּנָה חֲדָשִׁים, וְהַשּׂוֹתֵת מִי טְבִירָה וְכִיּוּצָא בְּהֶן אִף עַל פִּי שְׂיֻצָאִין נִקְיִים כֹּל אֵלֶּה אֵינֶן חַשׁוּבִין מִשְׁקָה, וְלֹא מִטַּמְאִין וְלֹא מִכְשִׁירִין. הַשּׂוֹתֵת שָׂאֵר מִשְׁקִין, וְיֻצָאוּ חֲרֵי הֵן מִשְׁקִין כְּשָׂחִיו, שְׂאֵין שָׂאֵר הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין בְּגוּפָה.

י, יא פְּיוּצָא: שְׂתָה מִיָּם טַמְאִין וְחִקְיוֹן חֲרֵי אֵלֶּה טַמְאִין, מִפְּנֵי שְׂלֵא טְהוֹרֵי פְּיוּצָאֲתָן. שְׂתָה מִיָּם טַמְאִין וְטָבַל, וְאַחַר כֶּדֶּ הִקְיָאוּ, אוֹ שֶׁנִּסְרְחוּ, וְאַחַר כֶּדֶּ הִקְיָאוּ, אוֹ שְׂיֻצָאוּ מִלְּמַטָּה, אִף עַל פִּי שְׂלֵא טָבַל חֲרֵי הֵן טְהוֹרִין. שְׂתָה שָׂאֵר מִשְׁקִין טַמְאִין, אוֹ שְׂאֲבַל אֲכָלִין טַמְאִין אִף עַל פִּי שְׂטָבַל, וְאַחַר כֶּדֶּ הִקְיָאוּ טַמְאִין, לְפִי שְׂאֵינֶן טְהוֹרִין בְּגוּפָה; נִסְרְחוּ, אוֹ שְׂיֻצָאוּ מִלְּמַטָּה חֲרֵי הֵן טְהוֹרִין.

י, יב כָּבֵר בְּאֲרָנוּ שֶׁהַזֵּיעָה אֵינָה מִשְׁקָה; אֶפְלוּ

שָׁתָה מִשְׁקִין טָמְאִין וְהִזִיעַ, זִיעָתוֹ טְהוֹרָה. אָבֵל
הִבָּא בְּמִים שְׂאוּבִין, וְהִזִיעַ זִיעָתוֹ טָמְאָה; וְאִם
נִסְתַּפַּג מִן הַמִּים הַשְּׂאוּבִין, וְאַחַר כֵּן הִזִיעַ
זִיעָתוֹ טְהוֹרָה.

י, יג זִיעַת בְּתִים, שִׁיחִין, וּמְעָרוֹת, וּבִזְרוֹת אֵינָה
מִשְׁקָה; וְאֶפְלוּ הָיוּ טָמְאִין, חָרִי זִיעָתָן טְהוֹרָה.
אָבֵל זִיעַת הַמְּרַחֵן בְּמִים וְאִם הִיתָה הַמְּרַחֵן
טָמְאָה, זִיעָתָה טָמְאָה; וְאִם הִיתָה טְהוֹרָה,
וְהַבְּנִים בָּהּ פְּרוֹת הַבְּשָׂרוֹ. הַבְּנִים לָהּ פְּלִים חָרִי
הַמִּים שֶׁעָלִיחֵן פִּתְלוּשִׁין בְּרָצוֹן, וּמִכְשִׁירִין.

י, יד הַבְּרִכָּה שְׂבִיבִית, וְהַבֵּית מִזִּיעַ מִחֲמַתָּה אִם
הִיתָה הַבְּרִכָּה טָמְאָה, זִיעַת כָּל הַבֵּית שְׂמַחֲמַתָּה
טָמְאָה. שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת בְּבֵית, אַחַת טָמְאָה וְאַחַת
טְהוֹרָה הַמִּזִּיעַ קָרוֹב לְטָמְאָה, טָמְאָ; קָרוֹב
לְטְהוֹרָה, טְהוֹר; מִחֲצָה לְמִחֲצָה, טָמְא.

י, טו הַמַּחֵל בְּשִׁמּוֹן. מִשְׁקִין הַמִּנְטָפִין מִן סְלִי
זִיתִים וְעֵנָבִים, אֵינָן מִשְׁקִין, וְלֹא מִטָּמְאִין וְלֹא
מִכְשִׁירִין, עַד שִׁיבְנִים אוֹתָן בְּכָלִי. הַשּׂוֹקֵל
עֵנָבִים בְּכַף מֵאֲזֵנִים חֵיזֵן שְׂבִכְפָּה אֵינּוּ מִשְׁקָה,
עַד שִׁיעֶרָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַכְּלִי; חָרִי זֶה דוֹמָה
לְסְלִי זִיתִים וְעֵנָבִים שְׂמִנְטָפִין. הַדוֹרֵם עֵנָבִים
שֶׁלְתֵרוֹמָה בְּחַבִּית אֵף עַל פִּי שְׁחֵיזֵן אֵף עַל גְּפִי
יָדָיו, חָרִי הַכֵּל טְהוֹר.

י, טז מִשְׁקָה בֵּית הַמִּטְבָּחִים שְׂבִעֲזָרָה, וְהוּא דִם
הַקֹּדְשִׁים וְהַמִּים שְׂמִשְׁתַּמְשִׁין בָּהֶן שֵׁם טְהוֹרִין
לְעוֹלָם, וְאֵינָן מִטָּמְאִין וְלֹא מִכְשִׁירִין; וְדָבָר זֶה,
הַלְבָּח מִפִּי הַקֹּבֵלָה. לְפִיכֵן כָּל דְּמֵי הַזְּבָחִים אֵינּוּ
מִקְבֵּל טָמְאָה, וְאֵינּוּ מִכְשִׁיר.

י, יז וְהוֹאֵיל וְדִם הַקֹּדְשִׁים אֵינּוּ מִכְשִׁיר קֹדְשִׁים
שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּעֲזָרָה, לֹא הַבְּשָׂרוֹ בְּדָם שְׁחִיטָה, וְאֵין
לְבָשָׂר הַקֹּדְשִׁים הַבְּשָׂר, אֲלֹא בְּמִשְׁקִין שִׁיפְלוּ עַל
הַבְּשָׂר חוּץ מִמִּשְׁקָה בֵּית הַמִּטְבָּחִים.

י, יח פֶּרֶת קֹדְשִׁים שֶׁהַעֲבִירָה בְּנֶהֱרָה, וְשִׁחְטָה
וְעָדִין מִשְׁקָה טוֹפַח עָלֶיהָ חָרִי זֶה מִכְשִׁירָתָה;
לְפִיכֵן אִם נִמְצְאוּ מִחֵט טָמְאָה בְּבִשְׂרָהּ, חָרִי

הַבְּשָׂר טָמְא. וְכֵן אִם הִיתָה הַפֶּרֶה חֲסוּמָה מִחוּץ
לִירוּשָׁלַיִם אֵף עַל פִּי שְׂאִין הַמַּחֵט יְדוּעָה חָרִי
הַבְּשָׂר טָמְא, מִפְּנֵי שְׂנֵגַע בְּכָלִים הַנִּמְצָאִין חוּץ
לִירוּשָׁלַיִם.

י, יט נִמְצְאוּ הַמַּחֵט בְּפָרֶשׁ, הַבְּשָׂר טְהוֹר. וְכֵין
כֵּן וְכֵין כֵּן חִידִים טְהוֹרוֹת, שְׂאִין טָמְאָת יָדִים
בְּמִקְדָּשׁ כְּמוֹ שְׂבִעֲזָרָה.

י, כ בְּמִדָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, לְהִיּוֹת הַבְּשָׂר טָמְא
בְּדִין תּוֹרָה. אָבֵל לְהַטְמִיא מִדְּבָרֵיהֶם, אֵין הַקֹּדֶשׁ
צָרִיךְ הַכְּשֹׁר, אֲלֹא חַבַּת הַקֹּדֶשׁ מִכְשִׁירַת הַבְּשָׂר;
וְאִם נִגְעָה בּוֹ טָמְאָה, בֵּין קִלְחָ בֵּין חֲמוּרָה נִפְסָל,
אֵף עַל פִּי שְׂלֵא הַכְּשֹׁר בְּמִשְׁקָה כְּמוֹ שְׂבִעֲזָרָה.

<p>23 Feb</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כה 25</p>	<p>בבלי: סנהדרין ט ירושלמי: חגיגה ג תוספתא: פסחים י נ"ך: שמואל ב ז-ח רמב"ם: טומאת אוכלין ד</p>	<p>נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:23 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:19 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:53</p>	<p>עלות השחר..... 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:47 סו"ז תפלה - מג"א... 9:55 שקיעה..... 5:40</p>
<p>24 Feb</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כו 26</p>	<p>בבלי: סנהדרין ט ירושלמי: חגיגה ה תוספתא: שקלים א נ"ך: שמואל ב יא-יב רמב"ם: טומאת אוכלין ה</p>	<p>נץ החמה..... 6:37 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:23 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:18 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:54</p>	<p>עלות השחר..... 5:24 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:47 סו"ז תפלה - מג"א... 9:54 שקיעה..... 5:41</p>
<p>25 Feb</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כז 27</p>	<p>בבלי: סנהדרין ע ירושלמי: חגיגה ה תוספתא: שקלים ב נ"ך: שמואל ב יא-יב רמב"ם: טומאת אוכלין ו</p>	<p>נץ החמה..... 6:36 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:22 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:56</p>	<p>עלות השחר..... 5:23 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:46 סו"ז תפלה - מג"א... 9:53 שקיעה..... 5:42</p>
<p>26 Feb</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כה 28</p>	<p>בבלי: סנהדרין א ירושלמי: חגיגה ו תוספתא: שקלים ג נ"ך: שמואל ב יג-יד רמב"ם: טומאת אוכלין ז</p>	<p>נץ החמה..... 6:34 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:21 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:57</p>	<p>עלות השחר..... 5:21 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:45 סו"ז תפלה - מג"א... 9:53 שקיעה..... 5:44</p>
<p>27 Feb</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>כט 29</p>	<p>בבלי: סנהדרין עב ירושלמי: חגיגה ז תוספתא: יומא א נ"ך: שמואל ב טו-טז רמב"ם: טומאת אוכלין ח</p>	<p>נץ החמה..... 6:33 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:20 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:58</p>	<p>יום כפור קטן עלות השחר..... 5:20 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:44 סו"ז תפלה - מג"א... 9:52 שקיעה..... 5:45</p>
<p>28 Feb</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>ל 30</p>	<p>בבלי: סנהדרין עג ירושלמי: חגיגה ח תוספתא: יומא ב נ"ך: שמואל ב יז-יח רמב"ם: טומאת אוכלין ט</p>	<p>Rosh Chodesh Adar נץ החמה..... 6:31 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:19 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:59</p>	<p>א' דראש חודש אדר עלות השחר..... 5:18 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז תפלה - מג"א... 9:52 שקיעה..... 5:46</p>
<p>Candle Lighting 5:28  הדלקת הנרות</p>			<p>בבלי: סנהדרין עד ירושלמי: חגיגה ט תוספתא: יומא ג נ"ך: שמואל ב יט-כ רמב"ם: טומאת אוכלין י</p>	<p>Sabbos Shkolim, Rosh Chodesh Adar נץ החמה..... 6:30 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:18 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:15 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:00</p>	<p>תרומה, שקלים, ב' דראש חודש אדר עלות השחר..... 5:17 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:42 סו"ז תפלה - מג"א... 9:51 שקיעה..... 5:47</p>
<p>1 Mar</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>א 1</p>	<p>הפטרה: בן שבע שנים</p>	<p>Shabbos Ends 7:00  זמן מוצש"ק</p>	

ווען אַ מענטש איז פֿרייליך אַ גאַנצן טאָג, איז אים גרינג אַראָפּצונעמען אַ צייט
אין טאָג זיך אויסצורעדן זיין האַרץ צום אייבערשטן.
(שיחות הר"ן סימן כ')